

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan J. Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR SGRIWTINI PARTNERIAETH AC ADFYWIO – CYFARFOD ARBENNIG	PARTNERSHIP AND REGENERATION SCRUTINY COMMITTEE – SPECIAL MEETING
DYDD MAWRTH, 15 MEDI, 2026 am 2.00 o'r gloch yp	TUESDAY, 15 SEPTEMBER, 2026 at 2.00 pm
CYFARFOD HYBRID – YN YSTAFELL BWYLLGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGFNI AC YN RHITHIOL DRWY ZOOM	HYBRID MEETING – IN COMMITTEE ROOM, COUNCIL OFFICES, LLANGFNI AND VIRTUALLY THOROUGH ZOOM
Swyddog Pwyllgor	Mrs. Mairwen Hughes 01248 752518 Committee Officer

ELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

Y Grwp Annibynnol / The Independent Group

Gwilym O Jones (Is-gadeirydd/Vice-Chair)

Plaid Cymru / The Party of Wales

Non Dafydd, Eurn Morris, John Ifan Jones, Dylan Rees, Margaret M Roberts, Sonia Williams
(Cadeirydd/Chair)

Annibynnwyr Môn/Anglesey Independents

Robert LI Jones, Derek Owen, Liz Wood

Llafur Cymru/Welsh Labour

Pip O'Neill

Aelod Unigol/Unaffiliated

Douglas M Fowlie

Aelodau Ychwanegol/Additional Members (gyda hawl pleidleisio ar faterion addysg/with voting rights in respect of educational matters) Parchedig/Reverend Llewelyn Moules-Jones - (Yr Eglwys yng Nghymru/The Church in Wales), Kathryn Seeney - (Rhiant Llywodraethwr – Sector Ysgolion Cynradd/Parent Governor – Primary Schools Sector) Christina Williams -(Rhiant Llywodraethwyr – Sector Ysgolion Uwchradd ac ADY/Parent Governor – Secondary Schools Sector and ALN) Mr John Tierney (Yr Eglwys Babyddol Rufeinig/The Roman Catholic Church)

Aelod Cyfetholedig/Co-opted Member (Dim Hawl Pleidleisio/No Voting Rights)

Mr. Dafydd Gruffydd (Rheolwr Gyfarwyddwr/Managing Director - Menter Môn)

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fwy a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod.

R H A G L E N

1 **YMDDIHEURIADAU**

2 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

3 **COFNODION** (Tudalennau 1 - 8)

Cyflwyno, i'w cadarnhau, gofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 14 Gorffennaf, 2026.

4 **YMGYNGHORIAD AR ARDOLL YMWELWYR** (Tudalennau 9 - 166)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

5 **CASGLU GWASTRAFF AC AIL-GYLCHU** (Tudalennau 167 - 220)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo.

6 **MASNACHFREINIO BYSIAU - LLWYBRAU BYSIAU ARFAETHEDIG** (Tudalennau 221 - 250)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo.

PWYLLGOR SGRIWTINI PARTNERIAETH AC ADFYWIO

Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 14 Gorffennaf 2026

YN BRESENNOL: Cynghorydd Sonia Williams (Cadeirydd) (ar gyfer eitemau 1 i 4 ac eitem 6)
Cynghorydd Gwilym O Jones (Is-gadeirydd) (yn y Gadair ar gyfer eitem 5)

Cynghorwyr Non Dafydd, Douglas M Fowle, Euryr Morris, Pip O'Neill, Dylan Rees, Margaret Murley Roberts a Liz Wood

Y Cynghorydd Gary Pritchard (Arweinydd ac Aelod Portffolio Datblygu Economaidd) (ar gyfer eitem 5)

WRTH LAW: Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol (ar gyfer eitem 5),
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd (ar gyfer eitem 4),
Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd,
Swyddog Sgriwtini (EA),
Swyddog Pwyllgor (MEH),
Swyddog Cefnogi Gwasanaethau Democrataidd (Gweddarlledu) (CH).

YMDDIHEURIADAU: Cynghorwyr John Ifan Jones a Derek Owen.

Prif Weithredwr

HEFYD YN BRESENNOL:

Aelodau Portffolio

Cynghorydd Neville Evans – Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion,
Cynghorydd Carwyn Jones – Aelod Portffolio dros Tai a Diogelwch Cymunedol,
Cynghorydd Dyfed W Jones – Aelod Portffolio Gwasanaethau Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd),
Cynghorydd Alun Roberts – Aelod Portffolio Hamdden, Twristiaeth, Morwrol ac Eiddo,
Y Cynghorydd Dafydd Roberts – Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg,
Cynghorydd Ieuan Williams – Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd.

Sian Williams – Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru – Cyfoeth Naturiol Cymru (ar gyfer eitem 4);
Lyndsey Campbell Williams – Medrwn Môn (ar gyfer eitem 5);
Rita Stewart – MônCF (ar gyfer eitem 5);
Danielle Owen – Cyngor ar Bopeth Ynys Môn (ar gyfer eitem 5).

1 YMDDIHEURIADAU

Fel y nodwyd uchod.

2 DATGAN BUDD

Bu i'r Cynghorydd Sonia Williams ddatgan budd personol a oedd yn rhagfarnu yn Eitem 5 – Cynllun Strategol Trechu Tlodi gan ei bod yn Aelod o'r Bwrdd Trechu Tlodi. Gadawodd y Cynghorydd Williams y cyfarfod yn ystod y drafodaeth a'r bleidlais.

Bu i'r Cynghorydd Dylan Rees ddatgan budd personol yn Eitem 4 - Craffu ar Bartneriaeth Strategol - Cyfoeth Naturiol Cymru gan ei fod yn Aelod o Ymddiriedolaeth Gwiwerod Coch Cymru.

3 COFNODION

Cadarnhawyd bod cofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 9 Mehefin, 2026 yn gywir.

MATERION YN CODI

Diweddariad ar weithredu Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU, Ynys Môn 2022/2026

Atodwyd yr ohebiaeth ganlynol at Raglen y Pwyllgor er gwybodaeth:-

- Gohebiaeth wedi'i hanfon gan Gadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini at Mr Adam Price AS;
- Ymateb wedi'i dderbyn gan Mr Adam Price AS;
- Gohebiaeth wedi'i hanfon gan Gadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini at Mr Steve Reed AS;
- Ymateb wedi'i dderbyn ar ran Mr Steve Reed AS.

Dywedodd yr Is-gadeirydd fod datganiad wedi'i wneud bod cyllid grant y DU yn ystyried dyfarnu'r grantiau i'w gweinyddu gan awdurdodau lleol yn hytrach na Llywodraeth Cymru. Holodd a fydd y cyllid yn cael ei ddyfarnu i'r cyrff sefydledig h.y. y Cydbwyllgorau Corfforedig (CBCau). Mewn ymateb, dywedodd y Dirprwy Brif Weithredwr nad oedd yn gallu cadarnhau sut y bydd y cyllid yn cael ei ddyfarnu ar hyn o bryd.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor y bydd cyllid y Gronfa Twf Lleol yn cael ei ddyfarnu i awdurdodau lleol yn y flwyddyn gyntaf. Cyfeiriodd at yr ohebiaeth a dderbyniwyd gan Lywodraeth y DU sy'n nodi eu bod o'r farn bod cyllid grant y Gronfa Ffyniant Gyffredin a'r Gronfa Twf Lleol yn ddwy ffordd wahanol o ariannu. Dywedodd ymhellach fod y llywodraeth flaenorol yn y Senedd wedi dweud bod cyllid yr ail a'r drydedd flwyddyn i'w ddyfarnu i'r CBCau rhanbarthol. Mae CBC Gogledd Cymru wedi ysgrifennu at y Gweinidog Cabinet dros Fenter, Cysylltedd ac Ynni, Mr Adam Price AS i weld a yw'r cyllid i'w ddyfarnu i'r cyrff rhanbarthol neu i'r Awdurdodau Lleol. Nododd eu bod yn disgwyl ymateb gan Weinidog y Cabinet.

4 CRAFFU AR BARTNERIAETH STRATEGOL – CYFOETH NATURIOL CYMRU

Croesawodd y Cadeirydd Sian Williams – Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru – Cyfoeth Naturiol Cymru i'r cyfarfod.

Rhoddodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru gyflwyniad llafar i'r cyfarfod a thynnodd sylw at uchelgaïs Cyfoeth Naturiol Cymru drwy eu Cynllun Corfforaethol, sef cefnogi adferiad natur, datblygu gwytnwch i newid hinsawdd mewn cymunedau a lleihau llygredd ac atal niwed i'r amgylchedd. Tynnodd sylw at rôl a chyfrifoldebau Cyfoeth Naturiol Cymru fel corff rheoleiddio sy'n cynghori ac yn rheoleiddio'r dull o reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy a sicrhau canlyniadau llesiant. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn rheoleiddiwr ar y diwydiant dŵr. Adroddwyd manylion y prosiectau strategol ar Ynys Môn i'r Pwyllgor ac yn benodol datblygiad Wylfa - Gwyndod, y Porthladd Rhydd, Coedwig Niwbwrch a Llanddwyn. Tynnwyd sylw at wybodaeth bellach ynglŷn â sut mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn ymateb i risgiau Newid yn yr Hinsawdd yn sgil tonnau gwres a sychder, ffermio a chynhyrchu bwyd, peryglon llifogydd ac erydiad, adeiladu a chynnal a chadw

amddiffynfeydd. Tynnodd sylw ymhellach at y gwaith a wnaed gyda chymunedau lleol a'r Awdurdod Lleol ynglŷn â materion traffig drwy bentref Niwbwrch ac mae trafodaethau'n parhau ynglŷn â'r problemau parcio i rai sy'n ymweld â Llanddwyn. Cyfeiriodd ymhellach at yr angen i gau Coedwig Niwbwrch dros y penwythnos oherwydd risgiau tân posibl.

Trafodwyd y pwyntiau canlynol gan y Pwyllgor:-

- Codwyd cwestiynau ynglŷn â'r cynlluniau sydd yn eu lle i ddelio â'r risgiau posibl o danau gwyllt, yn enwedig yng Nghoedwig Niwbwrch a Llanddwyn, ac a yw'r cynlluniau hyn wedi'u rhannu gyda'r Awdurdod Lleol a chyrff eraill sy'n bartneriaid. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru fod cynlluniau argyfwng yn eu lle, a bod trafodaethau dyddiol yn cael eu cynnal, yn enwedig yn ystod y don wres, ynglŷn â'r risgiau posibl o danau gwyllt, fel sy'n digwydd ym Mwllch Sychnant. Mae mapiau gwagio yn cael eu rhannu gyda'r Gwasanaethau Brys a'r Awdurdod Lleol os oes angen i bobl adael safleoedd.
- Codwyd cwestiynau ynglŷn â'r pwerau rheoleiddio sydd gan Cyfoeth Naturiol Cymru dros Ddŵr Cymru ac yn enwedig achosion yn ymwneud â charthffosiaeth. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru mai Ofwat yw'r rheoleiddiwr statudol a'u bod yn ddiweddar wedi cynnig pecyn gorfodi gwerth £44.7m yn dilyn ei ganfyddiadau bod Dŵr Cymru wedi torri ei rwymedigaethau cyfreithiol wrth weithredu ei waith trin dŵr gwastraff a'i rwydwaith. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi gorfodi Dŵr Cymru i roi systemau monitro ar waith dros y blynyddoedd diwethaf. Nododd, os oes ardaloedd sy'n cael effaith ar yr amgylchedd, yna gall Cyfoeth Naturiol Cymru ddefnyddio pwerau gorfodi i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â rheoliadau statudol.
- Gofynnwyd p'un ai a oedd cyfleusterau parcio ar ochr Malltraeth wedi cael eu hystyried i ysgafnhau'r pwysau ar y rhwydwaith priffyrdd tuag at Draeth Llanddwyn a Choedwig Niwbwrch. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru fod cyfleusterau parcio ar ochr Malltraeth wedi cael ei grybwyll yn ystod sesiynau galw heibio yng nghymuned Niwbwrch. Nododd fod gan bob opsiwn ei fanteision/anfanteision a bod risgiau yn enwedig ynglŷn ag ardal Malltraeth gan ei bod yn ardal llawer tawelach ac yn hafan i fywyd gwyllt ac adar; byddai angen ystyried goblygiadau ac effeithiau creu ffordd drwy'r ardal. Mae gwahanol opsiynau wedi'u hystyried er mwyn lliniaru'r problemau traffig ynghyd â'r posibilrwydd o greu cyfleusterau parcio a theithio i ffwrdd o'r ardal a allai fod yn fwy cynaliadwy yn y dyfodol.
- Codwyd cwestiynau ynglŷn â phwy sydd wedi cyfrannu at y Cynllun Argyfwng Tân ar gyfer Llanddwyn a Choedwig Niwbwrch. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru gan mai Cyfoeth Naturiol Cymru yw perchennog y tir, y corff hwnnw sy'n gyfrifol am y Cynllun Argyfwng. O ran Diogelwch Ymwelwyr a Chymunedol, byddai'r Awdurdod Lleol yn gyfrifol am sicrhau bod gan bobl le diogel i gael eu hadleoli pe bai angen eu symud o'r ardal. Dywedodd y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd y byddai gan yr Awdurdod Lleol ac Asiantaethau Brys eraill rôl a chyfle i gyfrannu at y Cynllun Argyfwng. Nododd fod angen adolygu'r Cynllun oherwydd y tonnau gwres a'r gwyntoedd uchel er mwyn mynd i'r afael ag unrhyw risgiau tân posibl fel y gwelwyd yn ardal Conwy yn ystod y dyddiau diwethaf. At hyn, dywedodd fod y Cyngor yn ymwybodol o gynnwys y Cynllun Argyfwng ond bod lle i adolygu ei gynnwys. Codwyd cwestiynau ymhellach ynghylch a yw lefelau bygythiad tanau posibl ar y safle yn cael eu monitro ac ydi'r Gwasanaethau Tân ac Achub yn cyfrannu at y cynllun? Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru fod unrhyw fygythiad posibl yn sgil tân yn cael ei fonitro'n gyson, ac y gellir trefnu cyfarfod amlasiantaethol.
- Cyfeiriwyd at ddeiseb i'w chyflwyno i'r Senedd ar gyfer brechu Gwiwerod Coch oherwydd brech y gwiwerod. Gofynnwyd a yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn cefnogi'r ddeiseb am frechu'r Gwiwerod Coch yn erbyn brech y gwiwerod. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru fod trafodaethau wedi cael eu cynnal gyda'r Senedd. Nododd fod trafodaethau hefyd wedi'u cynnal gyda

England Natural Heritage a'r Scottish Natural Heritage ynghylch ymchwil i frechu Gwiwerod Coch a'r bwriad yw adolygu budd brechu a sut y byddai rhaglen frechu yn gweithio. Ystyrir y byddai rhaglen ar lefel y DU yn fwy buddiol nag yng Nghymru yn unig.

- Cyfeiriwyd at strwythur cyflogaeth Cyfoeth Naturiol Cymru gyda 2,278 o weithwyr. Gofynnwyd a yw'r lefel yma o staff sy'n gweithio i Cyfoeth Naturiol Cymru yn uchel. Amlinellodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru strwythur rheoli a chyflogaeth Cyfoeth Naturiol Cymru. Nododd, gan fod gofynion a gwaith eang yn cael ei wneud gan Cyfoeth Naturiol Cymru, ei bod yn angenrheidiol cael strwythur cyflogaeth cadarn. Dywedodd ymhellach fod tua 200 o staff yn gweithio yn y Gogledd-orllewin. Gofynnwyd ymhellach a yw'r strwythur staffio ar gyfer y Gogledd-orllewin yn ddigonol i wneud y gwaith. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru fod y strwythur staffio yn y Gogledd-orllewin yn heriol ond bod yn rhaid iddynt ymgymryd â'u gofynion statudol.
- Codwyd cwestiynau ynglŷn â sut mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn ymateb i ddatblygiadau cynllunio mewn perthynas â lifogydd posibl yn sgil lefelau dŵr yn codi. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru fod Cyfoeth Naturiol Cymru yn ymgynghorai statudol o fewn y broses gynllunio. Nododd, os cyflwynir cais cynllunio ar gyfer datblygiad mawr, y byddai Cyfoeth Naturiol Cymru yn gofyn i'r ymgeisydd gyflwyno Asesiad o Ganlyniadau Llifogydd. Byddai hwn yn mesur y perygl posibl o lifogydd i'r ardal gyfagos a gall Cyfoeth Naturiol Cymru wrthwynebu'r datblygiad os ydynt o'r farn y byddai'r cais yn risg. Dywedodd ymhellach fod Cyfoeth Naturiol Cymru yn ymgynghorai statudol o fewn y broses Cynllun Datblygu Lleol pan ystyrir datblygiadau newydd o ran capasiti rhwydwaith carthffosiaeth a thrin carthffosiaeth. Dywedodd fod trafodaethau yn cael eu cynnal gyda'r Awdurdod Cynllunio i ystyried perygl lifogydd ac unrhyw newidiadau sy'n ofynnol i'r cais. Codwyd cwestiynau pellach ynglŷn â pherygl posibl lifogydd o afonydd oherwydd datblygiadau cyfagos. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru mai cyfrifoldeb yr Awdurdod Lleol yw afonydd llai ac mai Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n gyfrifol am afonydd mawr. Nododd fod Cyfoeth Naturiol Cymru yn paratoi'r Mapiau Perygl Llifogydd a'u bod yn cael eu rhannu gyda'r Awdurdod Lleol. Codwyd cwestiynau ychwanegol ynglŷn â chlirio sbwriel o afonydd a ph'un ai a yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn cynnal archwiliadau rheolaidd i glirio'r afonydd. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru fod archwiliadau ychwanegol yn cael eu cynnal yn ystod misoedd y gaeaf yn hytrach nag yn ystod misoedd yr haf gan fod mwy o lystyfiant sy'n ei gwneud hi'n anodd gallu mynd i mewn i'r afonydd. Nododd y gall y cyhoedd roi gwybod am unrhyw berygl posibl o lifogydd trwy system gwyno ar-lein a dros y ffôn.
- Gofynnwyd pwy sy'n gyfrifol am y cronfeydd dŵr sy'n cyflenwi dŵr yfed. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru mai Dŵr Cymru sy'n gyfrifol am ddŵr yfed ac Ofwat yw'r Arolygiaeth Dŵr Yfed. Nododd mai Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n gyfrifol am ddiogelwch cyhoeddus cronfeydd dŵr ac am wneud yn siŵr bod yr argaeau'n ddiogel.
- Gofynnwyd a yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn destun craffu ac a oes gan y cyhoedd gyfle i graffu ar waith Cyfoeth Naturiol Cymru. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru fod gan Cyfoeth Naturiol Cymru gyfarfodydd cyhoeddus misol o'r Bwrdd a bod Aelodau'r Senedd hefyd yn craffu ar waith.
- Codwyd cwestiynau ynglŷn â rôl Cyfoeth Naturiol Cymru mewn perthynas â'r ddwy bont ar draws Afon Menai. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru, gan fod gan Afon Menai yn cael ei diogelu drwy Ddeddfwriaeth Ewropeaidd, fod gan Cyfoeth Naturiol Cymru rôl gynghori o ran yr amgylchedd a'r dirwedd. Nododd fod trafodaeth wedi'i chynnal o fewn y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ynghylch y posibilrwydd o gael trydedd bont ar draws Afon Menai. Dywedodd ymhellach eu bod wedi holi barn pobl ifanc o Goleg Llandrillo/Menai ynglŷn â sut i ddatrys y problemau ynglŷn â chroesi'r Fenai yn y dyfodol.

Diolchodd Arweinydd y Cyngor i Bennaeth Gweithrediadau Gogledd-orllewin Cymru am fynychu'r cyfarfod. Diolchodd i'r Pwyllgor am godi mater y Cynllun Argyfwng ac yn enwedig yng ngoleuni'r tanau gwyllt ar Fwlch Sychnant yn ystod y dyddiau diwethaf. Nododd ei bod yn bwysig cael Cynllun Argyfwng yn ei le, yn enwedig ar gyfer Coedwig Niwbwrch sydd â'r risg uchaf o danau gwyllt posibl.

PENDERFYNWYD derbyn y cyflwyniad gan Cyfoeth Naturiol Cymru.

GWEITHREDU

- **Bod Cyfoeth Naturiol Cymru yn darparu rhagor o wybodaeth am y sefydliad sy'n gyfrifol am reoleiddio dŵr yfed yn ogystal ag esboniad ynglŷn â'r broses ar gyfer ystyried effeithiau'r datblygiadau sydd wedi'u cynllunio ar gyfer yr Ynys mewn perthynas â darparu dŵr yfed.**
- **Bod Cyfoeth Naturiol Cymru yn darparu'r ddolen ar-lein briodol y gall Aelodau ei rhannu gyda'r etholwyr, gan amlinellu sut y gallant gysylltu â Cyfoeth Naturiol Cymru yn uniongyrchol.**

5 CYNLLUN STRATEGOL TRECHU TLODI

Roedd yr Is-gadeirydd yn y Gadair gan fod y Cadeirydd wedi datgan budd personol a oedd yn rhagfarnu yn yr eitem.

Cyflwynwyd – adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol i'w ystyried gan y Pwyllgor.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor fod yr adroddiad yn ddiweddariad ar gynnydd Trechu Tlodi ar draws Ynys Môn. Nododd fod 3 chynrychiolydd oedd yn bartneriaid o Fedrwn Môn, MônCF a Chyngor ar Bopeth Ynys Môn yn bresennol yn y cyfarfod hwn gan eu bod yn rhan o'r Cynllun Strategol Trechu Tlodi. Mynegodd rwystredigaeth y Cyngor a'r sefydliadau sy'n bartneriaid bod derbyn grantiau ar sail flynyddol yn rhoi pwysau i greu Strategaeth a fydd yn helpu i liniaru tlodi. Dywedodd ei fod yn Aelod o Fwrdd Medrwn Môn a MônCF ac wedi gweld y gwahaniaeth y mae cyllid y Gronfa Ffyniant Gyffredin wedi'i wneud i fudiadau'r trydydd sector.

Dywedodd Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol fod y cynrychiolwyr o'r 3 sefydliad sy'n bartneriaid yn delio â'r heriau o fynd i'r afael â thlodi bob dydd a chael pobl yn ôl i gyflogaeth yn enwedig, pan fyddant yn byw mewn ardaloedd gwledig, lle mae trafnidiaeth gyhoeddus gyfyngedig. Mae effaith grantiau tymor byr yn heriol ac yn rhwystr i gynllunio'n strategol y tu hwnt i ddeuddeg mis. Nododd fod Grŵp Trechu Tlodi wedi'i sefydlu sy'n gweithredu fel fforwm strategol i ddod â gwasanaethau'r Cyngor a phartneriaid allweddol at ei gilydd i gydlynw'r gwaith o weithredu a rhannu gwybodaeth.

Dywedodd Lyndsey Campell-Williams, Medrwn Môn fod cynnydd wedi bod yn nifer y teuluoedd sy'n wynebu tlodi oherwydd cynnydd mewn rhenti, prisiau bwyd, biliau cyfleustodau a thanwydd. Nododd fod grwpiau gwirfoddoli yn ei chael hi'n anodd denu pobl i fynychu sesiynau oherwydd y costau cynyddol o fynychu'r gweithgareddau hyn. Dywedodd hefyd fod Medrwn Môn wedi bod yn cydweithio â MônActif i gynnig aelodaeth o gampfa i bobl ifanc, ond mai dim ond ychydig o sesiynau y gall rhai ohonynt eu mynychu gan eu bod yn ei chael hi'n anodd dod i'r sesiynau oherwydd costau tanwydd cynyddol neu am nad yw aelodau o'r teulu a gofalwyr yn gallu dod â nhw i'r sesiynau hyn. Mynegodd ei bod yn amhosibl cynllunio prosiectau tymor hir oherwydd yr ansicrwydd ynghylch y grantiau blynyddol a dderbynnir.

Dywedodd Rita Stewart, MônCF fod cynnydd wedi bod mewn tlodi ymysg pobl mewn gwaith oherwydd yr argyfwng costau byw gyda'r cynnydd mewn costau bwyd, biliau cyfleustodau, rhenti a thanwydd. Mae cyllid y Gronfa Ffyniant Gyffredin wedi dod i ben, ac mae'r holl gymorth mewnol wedi dod i ben sy'n golygu nad yw 350 o bobl yn derbyn cymorth trwy'r cyllid hwn. Gyda chyllid y Gronfa Twf Lleol newydd y gobaith yw y gellir cadw'r cymorth ariannol i'r bobl hyn. Nododd fod MônCF fel mudiad trydydd sector yn wynebu heriau ychwanegol wrth dderbyn cyllid gan nad oes cyllid craidd ar gael. Rhaid i'r holl geisiadau am arian grant gael eu gwneud gan y Tîm ym MônCF. Ar hyn o bryd mae MônCF yn dibynnu ar gronfeydd elusennol bach am gyllid. Dywedodd Ms Stewart ymhellach fod buddsoddi yn eu staff yn flaenoriaeth ond oherwydd yr ansicrwydd ynghylch cyllid, mae staff yn gwneud ceisiadau am gyflogaeth sy'n cynnig mwy o sicrwydd iddynt. Ar ôl i gyllid y Gronfa Ffyniant Gyffredin ddod i ben, diswyddwyd 7 aelod o staff a oedd yn unigolion medrus. Pwysleisiodd y dylid darparu arian grant am gyfnod hirach gan fod gwneud cais am grantiau bob blwyddyn yn achosi pwysau ac ansicrwydd.

Dywedodd Danielle Owen, Cyngor ar Bopeth Ynys Môn fod mwy o bobl ag anghenion cymhleth mewn tlodi oherwydd yr argyfwng costau byw. Nododd fod pobl mewn cyflogaeth ran-amser, cyflogaeth lawn a hunangyflogedig yn cael trafferth cwrdd â gofynion y cynnydd mewn bwyd, rhenti, biliau ynni a thanwydd. Dywedodd y byddai cyllid hirdymor yn fuddiol i gefnogi pobl yn y cymunedau. Mae'r Awdurdod Lleol yn cefnogi CAB gyda chyllid craidd ac ni fyddai cymorth ar gyfer dyledion ar gael heb y cyllid hwn. Mae ansicrwydd i staff pan dderbynnir cyllid bob blwyddyn.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor fod cyllid grant y Gronfa Ffyniant Gyffredin yn galluogi mynediad at hyfforddiant ac yn rhoi cyfle i unigolion ddychwelyd i gyflogaeth. Nododd, er bod y Pwyllgor hwn wedi ysgrifennu at Lywodraeth y DU ynglŷn â'r newidiadau i gyllid grantiau, mae'n ymddangos eu bod yn creu problemau wrth beidio â sylweddoli bod y newidiadau yn y fformiwla ariannu yn cyfyngu ar risgiau capasiti refeniw sy'n gwanhau'r strwythurau cyflawni sydd wedi bod yn llwyddiannus yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Dywedodd ymhellach fod Arweinwyr y 22 Awdurdod Lleol yng Nghymru drwy CLILC wedi ysgrifennu at y Llywodraeth i fynegi na ddylent newid y fformiwla ariannu. Derbyniwyd y cyllid grant gan yr Awdurdodau Lleol ac fe'i rhannwyd gyda mudiadau'r trydydd sector i wneud y defnydd gorau o'r cyllid er budd pobl mewn tlodi.

Trafodwyd y pwyntiau canlynol gan y Pwyllgor:-

- Cyfeiriwyd at y ffaith bod MônCF wedi cysylltu â'r Pwyllgor hwn ddwy flynedd yn ôl i ddweud bod mwy o bobl oedrannus yn gofyn am gymorth i fynd yn ôl i'r gwaith. Gofynnwyd a yw'r sefyllfa hon wedi newid. Mewn ymateb, dywedodd Rita Stewart, MônCF fod pobl dros 65 oed yn gofyn am gymorth i fynd yn ôl i'r gwaith gan nad ydyn nhw'n gallu byw ar Bensiwn y Wladwriaeth. Gwnaed sylwadau pellach gan y Pwyllgor bod rhai pobl ar Bensiwn y Wladwriaeth yn cael trafferth ac nad ydynt yn gofyn am gymorth yn ystod yr argyfwng costau byw gyda phrisiau bwyd a chyfleustodau uchel. Mewn ymateb, dywedodd Lyndsey Campbell-Williams, Medrwn Môn fod yr henoed sy'n cael trafferth weithiau'n fwy amharod i ofyn am help a chefnogaeth. Nododd fod ymgysylltu â'r gymuned yn bwysig i wybod am bobl sydd angen cymorth.
- Cyfeiriwyd at y ffaith y byddai'n fanteisiol cael Adroddiad Asesu Effaith gan fudiadau'r trydydd sector i fynd i'r afael â'r effaith ar y newidiadau yn y fformiwla ariannu gyda chyllid y Gronfa Twf Lleol. Byddai'n dystiolaeth i Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU o'r effaith y bydd yn ei chael gyda 70% o refeniw a 30% o refeniw. Argymhellwyd ar ôl derbyn yr Adroddiadau Asesu Effaith y dylid anfon gohebiaeth bellach at y ddwy lywodraeth i bwysleisio y dylai'r cyllid fod yr un fath â model cyllido blaenorol y Gronfa Ffyniant Gyffredin. Mewn ymateb, dywedodd yr Arweinydd y gellir rhagweld effaith y newid yn y fformiwla ariannu a byddai'n fanteisiol ysgrifennu at y ddwy lywodraeth i ddweud y dylai Llywodraeth y DU ailystyried eu dull oherwydd y goblygiadau sylweddol y bydd yn eu cael i swyddi a ariennir gan refeniw ar yr Ynys.

- Codwyd cwestiynau ynglŷn â'r cydweithio gyda'r Awdurdod Lleol a'r bartneriaeth gyda Medrwn Môn, MônCF a CAB. Mewn ymateb, dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol fod cyswllt dyddiol gyda'r tri sefydliad rhwng gwasanaethau'r Awdurdod Lleol. Nododd fod defnyddio Dangosfwrdd wedi amlygu tlodi a bod llai o ddyblygu gwasanaethau gan y Cyngor a mudiadau'r trydydd sector. Codwyd cwestiynau pellach ynghylch a yw mudiadau'r trydydd sector o'r farn y gallai'r Cyngor weithio'n well gyda'r mudiadau. Roedd mudiadau'r trydydd sector i gyd yn cytuno bod perthynas waith dda rhwng y Cyngor a'r trydydd sector dros y blynyddoedd diwethaf. Mae Llywodraeth y DU wedi nodi'r arfer da rhwng y Cyngor a'r trydydd sector o ran y Rhaglen Creu Lleoedd a'r gwaith gyda Chynghreiriau Cymunedol. Fodd bynnag, gwnaed sylwadau y gellid dosbarthu'r cyllid a dderbyniwyd drwy'r Awdurdod yn fwy prydlon gyda'r trydydd sector. Dywedodd yr Arweinydd, gan eu bod yn derbyn grant bob blwyddyn, gall y broses o wneud cais am grant gymryd amser. Dywedodd y byddai, fel Aelod Portffolio Datblygu Economaidd, yn ystyried y sylwadau ac yn eu cynnwys fel pwynt gweithredu ar gyfer dosbarthu'r grant yn fwy prydlon i'r trydydd sector.
- Codwyd cwestiynau ynghylch a oes digon o gyllid ar gyfer Banciau Bwyd ar Ynys Môn ac a ydyn nhw'n gallu cefnogi pobl yn ystod yr argyfwng costau byw. Mewn ymateb, cytunodd pob un o'r 3 mudiad trydydd sector fod cyllid cynaliadwy hefyd yn broblem i gynnal Banciau Bwyd.

PENDERFYNWYD:-

- derbyn y Cynllun Strategol Trechu Tlodi ar gyfer 2025/2026;
- nodi'r sylwadau ar flaenoriaethau gwaith Trechu Tlodi ar gyfer 2026/2027
- gofyn i'r tri mudiad trydydd sector gwblhau asesiadau effaith a defnyddio'r canfyddiadau i ysgrifennu ar y cyd ar ran y Pwyllgor at Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru, gan dynnu sylw at effaith sylweddol rôl arfaethedig y CBC mewn perthynas â chyllid y Gronfa Twf Lleol ar Ynys Môn a dadlau dros ddychwelyd at fodel y Gronfa Ffyniant Gyffredin (70% referniw, 30% cyfalaf) er mwyn sicrhau y gall gwasanaethau lleol hanfodol barhau.

GWEITHREDU

Gofyn i'r tri sefydliad trydydd sector gwblhau asesiadau effaith a defnyddio'r canfyddiadau i ysgrifennu ar y cyd ar ran y Pwyllgor at Lywodraethau'r DU a Chymru, gan dynnu sylw at effaith sylweddol rôl arfaethedig CBC mewn perthynas â chyllid y Gronfa Twf Lleol ar Ynys Môn a dadlau dros ddychwelyd at fodel y Gronfa Ffyniant Gyffredin (70% referniw, 30% cyfalaf) er mwyn sicrhau y gall gwasanaethau lleol hanfodol barhau.

6 BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR - 2026/2027

PENDERFYNWYD:-

- Cytuno ar y fersiwn bresennol o'r flaen raglen waith ar gyfer 2026/2027;
- Nodi'r cynnydd hyd yma wrth weithredu'r flaen raglen waith.

Daeth y cyfarfod i ben am 4.20 pm

CYNGHORYDD SONIA WILLIAMS
CADEIRYDD AR GYFER EITEMAU 1 I 4 AC EITEM 6

**CYNGHORYDD GWILYM O JONES
IS-GADEIRYDD AR GYFER EITEM 5**

03/2026

Cyngor Sir Ynys Môn Adroddiad Sgriwtini

Pwyllgor:	Pwyllgor Craffu Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	15/9/26
Pwnc:	Penderfyniad ar gyflwyno Ardoll Ymwelwyr posibl yn Ynys Môn
Cadeirydd Sgriwtini:	Cynghorydd Sonia Williams

1. Pwy fydd yr aelod portffolio yn cyflwyno / arwain yr adroddiad?

Aelod Portffolio	Rôl
Cynghorydd Alun Roberts	Aelod portffolio ar gyfer Hamdden, Twristiaeth, Morwrol ac Eiddo
Swyddog Gwasanaeth (yn cefnogi)	Rôl
Christian Branch	Pennaeth Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Andy Godber	Rheolwr Economi Ymwelwyr ac Ardaloedd Arfordirol

2. Pam y gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y mater

Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu ystyried yr argymhellion a amlinellir yn yr adroddiad o ganlyniad i'r ymgynghoriad, cyn eu hargymell i'r Pwyllgor Gwaith.

3. Rôl y Pwyllgor Sgriwtini ac argymhellion

- ☒ Er sicrwydd
- ☒ Er argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith
- ☐ Er gwybodaeth

Argymhelliad(ion):

- Nad yw'r Cyngor yn mabwysiadu'r Ardoll Ymwelwyr o ystyried yr ansicrwydd sy'n wynebu'r sector twristiaeth ar hyn o bryd a chanlyniad yr ymgynghoriad cyhoeddus a'r asesiadau effaith
- Bydd y Cyngor yn monitro, adolygu ac yn ystyried tystiolaeth effaith yr Ardoll Ymwelwyr mewn awdurdodau lleol eraill yng Nghymru a ddewisodd mabwysiadu'r Ardoll, ac unrhyw newidiadau i'r ddeddfwriaeth berthnasol
- Bydd y Prif Weithredwr, ar ôl ymgynghori â'r Arweinydd, yn ysgrifennu at Lywodraeth Cymru yn gofyn am adolygiad o'r drefn ddeddfwriaethol bresennol

i fynd i'r afael â'r materion a godwyd yn y broses ymgynghori ddiweddar. Dylid rhannu llythyr o'r fath at Lywodraeth Cymru gyda'r holl aelodau etholedig.

4. Sut mae'r argymhelliad(ion) yn cyfrannu at amcanion Cynllun y Cyngor?

Cydnabyddir bod yr Economi yn un o amcanion strategol Cynllun y Cyngor, sy'n cynnwys gweithio gyda'r sector twristiaeth i fanteisio ar boblogrwydd yr ynys fel cyrchfan.

5. Themâu sgriwtini allweddol

Y meysydd allweddol ddylai'r Pwyllgor Sgriwtini ganolbwyntio arnynt:

1. Adborth ar yr ymgynghoriad
2. Effeithiau andwyol posibl
3. Canlyniadau cadarnhaol posibl
4. Risgiau a heriau disgwylidig
5. Heriau, newidiadau ac ansicrwydd ehangach yn ymwneud ar economi ymwelwyr

6. Pwyntiau allweddol / crynodeb

Derbyniodd Deddf Llety Ymwelwyr (Cofrestr ac Ardoll) Etc. (Cymru) 2025 Gydsyniad Brenhinol ar 18 Hydref. Mae'r Ddeddf yn rhoi pŵer i awdurdodau lleol godi ardoll (yr ardoll) ar ymwelwyr dros nos sy'n aros mewn llety ymwelwyr yn eu hardal. Mae'r ardoll ymwelwyr yn cynnwys ffi ychwanegol i'w dalu wrth aros mewn llety ymwelwyr yng Nghymru.

Bydd yr arian a godir drwy'r ardoll yn cael ei glustnodi a'i ddefnyddio i wella twristiaeth leol. Gall yr ardoll ymwelwyr helpu i:

- a. gynnal cyfleusterau a seilwaith lleol
- b. gwarchod tirluniau hardd Cymru
- c. sicrhau bod cymunedau'n parhau i groesawu ymwelwyr yn ogystal â chynnal yr hyn sy'n gwneud yr ardal yn arbennig

Gall awdurdodau lleol benderfynu sut i ddefnyddio unrhyw arian a godir o'r ardoll ymwelwyr er mwyn cefnogi mentrau twristiaeth a rheoli cyrchfan.

Y bwriad yw y gallai'r arian hwn dalu costau cysylltiedig â derbyn ymwelwyr, megis glanhau strydoedd, casglu gwastraff, cynnal atyniadau naturiol a diwylliannol, yn ogystal â chefnogi a gwella isadeiledd ar gyfer ymwelwyr megis toiledau, llwybrau troed a chanolfannau ymwelwyr.

Gall awdurdodau lleol ddewis os ydynt eisiau cyflwyno'r ardoll ymwelwyr yn eu hardal. Byddant yn gwneud penderfyniad ar ôl ymgynghori gyda phreswylwyr, busnesau ac ymwelwyr ac asesu ei effaith. Golyga hyn y codir yr ardoll dim ond yn yr ardaloedd hynny lle mae cymunedau wedi penderfynu mai dyna'r dewis cywir iddyn nhw.

Mae'r broses gwneud penderfyniad yn cael ei arwain gan yr ymgynghoriad a'r asesiadau ar yr effaith ar yr economi a chydraddoldeb.

Crynodeb o'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb

Gwnaethom ystyried a allai'r ardoll ymwelwyr effeithio'n annheg ar bobl oherwydd eu hoed, eu hanabledd, eu rhyw, eu hil, eu crefydd neu eu cred, eu cyfeiriadedd rhywiol neu ailbennu rhywiol, eu statws priodasol neu bartneriaeth sifil, ar eu beichiogrwydd neu famolaeth. Gwnaethom hefyd ystyried effeithiau posibl ar yr iaith Gymraeg ac ar bobl all brofi anfantais economaidd-gymdeithasol.

Beth wnaethom ddysgu

- Ni ddaethpwyd ar draws unrhyw effeithiau negyddol ar gydraddoldeb yn ystod y cyfnod hwn.
- Mae'r gyfraith yn cynnwys mesurau diogelu, eithriadau ac ad-daliadau i leihau'r risg o effeithiau annheg.
- Efallai y gall ymwelwyr anabl sydd angen teithio gyda char hawlio ad-daliad mewn rhai amgylchiadau.
- Byddai plant a phobl ifanc sy'n aros mewn llety cost isel yn cael eu heithrio o'r ardoll. Fodd bynnag, gwnaeth yr ymgynghoriad amlygu risg y byddai'r gyfradd sylfaenol i'w gweithredu ar draws pob math o lety yn cynnwys codi ffi ar blant, ac mae'n bosibl y gall hynny effeithio'n negyddol ar deuluoedd incwm is.
- Disgwylir na fydd yr effaith ehangach ar swyddi neu wariant ymwelwyr yn sylweddol, ac mae posibilrwydd y byddai'n cael ei leihau drwy ail-fuddsoddi'r arian yn lleol.
- Mae Ynys Môn yn gadarnle i'r iaith Gymraeg, ac mae gan weithwyr yn y diwydiant twristiaeth sgiliau uchel yn yr iaith Gymraeg. Os cyflwynir yr ardoll, bydd cyfle i ddefnyddio ychydig o'r incwm i gefnogi gwasanaethau ymwelwyr cyfrwng Cymraeg, diwylliant leol, arwyddion, digwyddiadau a seilwaith mewn cymunedau yr effeithir arnynt gan dwristiaeth.

Casgliad cyffredinol

Ni ddisgwylir y bydd cyflwyno ardoll ymwelwyr yn Ynys Môn yn arwain at effeithiau andwyol sylweddol o ran cydraddoldeb, yr iaith Gymraeg na materion economaidd-gymdeithasol, yn seiliedig ar y wybodaeth a adolygwyd. Fodd bynnag, byddai'n rhaid i'r Cyngor barhau i fonitro effeithiau dros amser, a sicrhau bod unrhyw arian a godir yn cael ei wario mewn ffyrdd sy'n elwa trigolion, ymwelwyr, busnesau lleol a chymunedau Cymraeg.

Crynodeb o'r Asesiad o'r Effaith ar yr Economi

Beth wnaethom ddysgu

- Ni ddisgwylir llawer o effaith ar yr economi.
- Mae'r model yn awgrymu y gallai'r ardoll arwain at ostyngiad bach iawn yng ngalw ymwelwyr, ond gwneir yn iawn am hyn drwy fuddsoddiadau lleol wedi'u hariannu drwy'r ardoll. Galli'r effaith amrywio o fod ychydig yn negyddol i eithaf cadarnhaol, yn dibynnu ar y rhagdybiaeth a ddefnyddiwyd.

- Mae'r dadansoddiad craidd yn rhagweld y gallai'r ardoll godi mwy na £1.2-£1.5 miliwn bob blwyddyn ar gyfer Ynys Môn, ac eithrio TAW ac ar ôl costau gweinyddol Llywodraeth Cymru. Byddai'r incwm yn darparu ffynhonnell ariannu gadarn ar gyfer prosiectau a gwasanaethau sy'n cefnogi trigolion, ymwelwyr, busnesau a chymunedau lleol.
- Mae'r effaith ar swyddi a'r economi ehangach yn gyfyngedig iawn. Dan y senarios craidd, mae'r effaith yn gymesur â llai na 0.1% o gyfanswm cyflogaeth Ynys Môn, ac oddeutu -0.01% o economi'r ynys. Dylid hefyd trin y ffigyrau'n bwylllog oherwydd mae data ymwelwyr lleol yn ansicr ac mae ffynonellau data gwahanol yn cynnig rhagdybiaethau gwahanol.

Casgliad cyffredinol

Yn gryno, mae'r asesiad yn dangos mai ychydig iawn o risgiau economaidd sydd ynghlwm â'r Ardoll Ymwelwyr, ac y byddai'n creu incwm newydd i'w fuddsoddi yn economi ymwelwyr Ynys Môn. Byddai'r effaith terfynol yn dibynnu ar sut y gweithredir yr ardoll, sut mae busnesau'n ymateb, a pa mor effeithiol y defnyddir y cyllid i wella profiad ymwelwyr a rheoli effeithiau lleol.

Mae'r Asesiad ar yr Effaith ar Gydraddoldeb wedi amlygu amrywiaeth o'r effeithiau cadarnhaol a negyddol ynghlwm â'r cynnig. Er bod ymatebion yr ymgynghoriad yn dangos pryder sylweddol mewn perthynas ag effeithiau andwyol posibl, yn enwedig ar y sector twristiaeth, dylid ystyried y safbwyntiau hyn ochr yn ochr â chanfyddiadau'r Asesiadau, sydd dal yn arfarniad dilys o'r effeithiau a'r cyfleoedd posibl a all godi drwy weithredu'r ardoll.

Mae sawl ffactor yn cynnwys effaith gynyddol yr Ardoll ar fusnesau sydd eisoes yn teimlo effaith yr hinsawdd economaidd bresennol, y rheol 182 ar lety hunan-arlwygo a'r lefel TAW 20%. Ym marn yr ymatebwyr, mae'r ffactorau cynyddol hyn yn fwy na'r effeithiau cadarnhaol a welir o ran mwy o fuddsoddiad mewn gwaith rheoli cyrchfan, fyddai'n deillio o gyflwyno'r Ardoll.

Y Broses Ymgynghori

Cynhaliwyd proses ymgynghori gyhoeddus ar y posibilrwydd o gyflwyno Ardoll Ymwelwyr ar Ynys Môn a hynny drwy arolwg ar-lein oedd yn dechrau ar 15 Mai 2026 (yn dilyn cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Llawn), ac a ddaeth i ben ar 13 Gorffennaf 2026.

Yn ychwanegol, cynhaliwyd 6 sesiwn wyneb yn wyneb yn:

- a. Llangefni, 15 Mehefin 2026
- b. Biwmares, 17 Mehefin 2026
- c. Niwbwrch, 24 Mehefin 2026
- d. Caergybi, 29 Mehefin 2026
- e. Porthaethwy, 1 Gorffennaf 2026
- f. Amlwch, 6 Gorffennaf 2026

Cynhaliwyd un sesiwn yn benodol ar gyfer y sector busnes ar y cyd ag Awdurdod Cyllid Cymru yn Llangefni ar 22 Mehefin 2026.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Egwyddorion Gunning ar gyfer ymgynghori (fel sy'n cael ei eirioli gan Lywodraeth Cymru). Maent yn cynnwys:

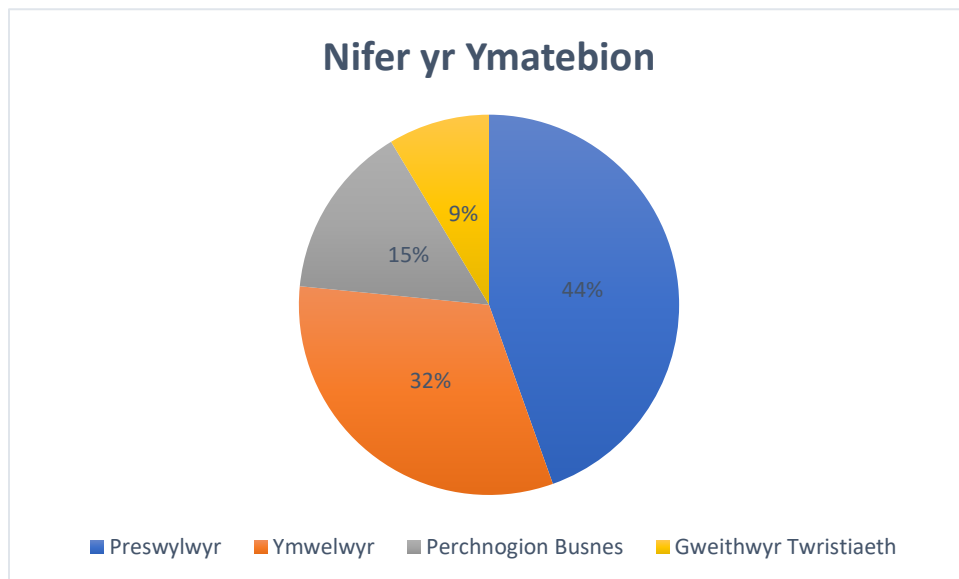
- Mae'n rhaid ymgynghori ar gam ffurfiannol
- Mae'n rhaid darparu digon o wybodaeth er mwyn gallu ystyried ymatebion gyda deallusrwydd a gall gynnwys asesiad o'r effaith ar yr economi
- Mae'n rhaid rhoi digon o amser i ystyried ac ymateb
- Mae'n rhaid i'r rheiny sy'n gwneud penderfyniadau ystyried adborth i'r ymgynghoriad.

Canfyddiadau'r Ymgynghoriad

Derbyniodd y Cyngor 2,098 ymateb i'r ymgynghoriad ar-lein. Roedd adborth a gafodd ei ddarparu yn ystod sesiynau wyneb yn wyneb hefyd ynghlwm â'r ymatebion hyn.

Mae gwrthwynebiad i'r Ardoll Ymwelwyr yn gryf, gyda 1,482 (70.8%) o'r holl ymatebwyr yn gwrthwynebu, neu'n dueddol o wrthwynebu cyflwyno'r ardoll ymwelwyr, tra bo 525 (25.1%) yn cefnogi, neu'n dueddol o'i gefnogi.

Roedd yr ymatebion fel a ganlyn:

(roedd ymatebwyr yn cael dewis mwy nag un disgrifiad, felly mae cyfanswm y carfanau'n fwy na nifer yr ymatebion).

Roedd y gwrthwynebiad yn erbyn mabwysiadu'r Ardoll yn gryf ymhlith gweithwyr ym maes twristiaeth, perchnogion/rheolwyr busnes ac ymwelwyr. Roedd preswylwyr yn fwy amhendant, ond roedd y gwrthwynebiad o 58% dal yn fwy na'r gefnogaeth.

Roedd ymatebion yn ymestyn ledled yr Ynys, gyda mwy o ymatebion yn deillio o'r prif drefi a chymunedau arfordirol. Cyflwynwyd oddeutu 5.1% o ymatebion drwy'r holiadur iaith Gymraeg. Roedd yr ymgynghoriad yn un hunan-ddewisol yn hytrach na chynrychioli ystadegau, felly gellid darllen y dystiolaeth fel tystiolaeth gan randdeiliaid yn hytrach nag arolwg poblogaeth.

Roedd yn amlwg fod angen mwy o adnoddau i Reoli Cyrchfannau er mwyn creu effaith wirioneddol mewn cymunedau a gwella'r cynnig sydd ar gael gan Ynys Môn mewn perthynas â chynnal effaith gadarnhaol twristiaeth. Fodd bynnag, ni welwyd y >£1.5 miliwn y gellid ei greu drwy'r Ardoll fel swm digonol i leddfu effeithiau negyddol posibl yr Ardoll.

Crynodeb o'r Gwrthwynebiad

- a. Roedd gwrthwynebu yn canolbwyntio'n bennaf ar y risg bosibl i fusnesau bach a thymhorol, y canran uchel o lety hunan-arlwygo yn Ynys Môn a'r rheol 182 (sy'n berthnasol i eiddo hunan-arlwygo, lle mae'n rhaid iddynt fod ar gael am isafswm o 182 noson y flwyddyn er mwyn cymhwyso ar gyfer cyfraddau busnes yn hytrach na'r dreth gyngor), a'r trothwy TAW 20%.
- b. Codwyd pryderon am ddiffyg data clir i ddangos posibilrwydd yr Ardoll i ddarparu incwm ar lefel fyddai'n gwella'r gwaith o reoli cyrchfan. Teimlwyd y dylai'r cofrestriad mandadol fod mewn grym cyn ystyried Ardoll, oherwydd byddai hyn yn rhoi darlun mwy clir o'r refeniw posibl.
- c. Cymhlethdod gweinyddol a'r ddibyniaeth ar y busnes i weithredu fel 'banciwr' ar gyfer yr ardoll heb unrhyw iawn-dal ariannol.
- d. Pryderon dros y trethiad ar blant ac effaith hyn ar deuluoedd sydd ar lai o incwm.
- e. Amlygwyd costau uwch ar gyfer ymwelwyr o ganlyniad i lai o gystadleuaeth yn erbyn cyrchfannau ar y tir mawr neu gyrchfannau eraill, a'r gostyngiad posibl yn hyd yr arosiadau a gwariant cyffredinol.
- f. Codwyd pryder na fyddai refeniw ychwanegol yn cael ei wario ar wasanaethau a gweithgareddau sy'n cefnogi'r gwaith o reoli cyrchfan, ac na fyddai'r arian yn creu buddion.

Crynodeb o'r Cymorth

- a. Gwerthfawrogir yr heriau sy'n wynebu Ynys Môn o safbwynt pwysau twristiaeth. Roedd cefnogaeth glir am yr angen am refeniw ychwanegol i gefnogi'r gwaith o reoli cyrchfan ac i leihau effeithiau gor-dwristiaeth ar y safleoedd.
- b. Roedd cefnogaeth yn canolbwyntio ar yr egwyddor fod ymwelwyr yn cyfrannu at bwysau lleol ac y dylent wneud cyfraniad rhesymol at gynnal a chadw ardaloedd cyhoeddus, seilwaith ymwelwyr, asedau diwylliannol a threftadaeth, gwarchod yr amgylchedd a gwasanaethau lleol.
- c. Roedd cymorth ar gyfer darparu gwelliannau i reoli cyrchfan fyddai'n elwa preswylwyr ac ymwelwyr yn bwysig iawn, a chytunwyd y dylid rheoli hyn drwy bartneriaeth gyda'r Fforwm Ardal Ymwelwyr allanol.
- d. Amlygwyd cyfleoedd i ddarparu gwelliannau i gyrchfannau seiliedig yn y gymuned.

Crynodeb o Dir Cyffredin

- a. Roedd cefnogwyr a gwrthwynebwyr yn amlygu'r angen am dryloywder, eithriadau teg, costau gweinyddol isel a chanlyniadau lleol gweladwy.

Casgliadau'r Broses Ymgynghori

- Mae'r sector ymwelwyr yn rhan annatod o economi'r Ynys, yn cefnogi prif atyniadau, llety, busnesau bwyd a manwerthu. Mae'r Ynys yn un o'r ardaloedd hynny yn y Deyrnas Unedig sydd fwyaf dibynnol ar dwristiaeth.
- Mae'n amlwg fod effaith cyfyngiadau ariannol a deddfwriaethol eraill yn cael effaith ar gymorth leol ar gyfer cyflwyno Ardoll Ymwelwyr.
- Er y cydnabyddir fod angen adnoddau ychwanegol ar gyfer rheoli cyrchfan er mwyn bod mewn sefyllfa gryf, byddai effaith treth ychwanegol yn ormod yn yr hinsawdd economaidd bresennol.

Mae'r Adroddiad llawn ar yr Ymgynghoriad ar gael yn Atodiad A.

Rhesymau Dros yr Argymhellion

Mae'r Cyngor eisiau mabwysiadu dull rhagweithiol mewn perthynas â chanfyddiadau'r broses ymgynghori.

Byddwn yn ceisio darparu'r canlynol er mwyn gwella dealltwriaeth am y goblygiadau ymarferol o gyflwyno Ardoll posibl yn y dyfodol o ystyried y gwahaniaeth sylweddol mewn agwedd, ac er mwyn gwella cyfleoedd i Reoli Cyrchfan yn Ynys Môn, waeth beth fo sefyllfa'r Ardoll.

- Cwblhau asesiadau pellach i bennu a fyddai'r incwm fyddai'n deillio o'r ardoll, sy'n cael ei glustnodi ar gyfer gwelliannau i'r gwaith o reoli cyrchfan, yn gwneud yn iawn am yr effeithiau negyddol cysylltiedig posibl.
- Cyflwyno'r Gofrestr Genedlaethol yn effeithiol ar gyfer darparwyr llety, a defnyddio data er mwyn rhoi asesiad mwy clir ar effeithiau'r Ardoll Ymwelwyr pe byddai'n cael ei gyflwyno.
- Ymgysylltu'n effeithiol gyda'r sector i wella'r gwaith o reoli cyrchfan a datblygu model ar y cyd ar gyfer gwelliannau yn y dyfodol.
- Ymgysylltu gyda Llywodraeth Cymru i ddiffinio canfyddiadau'r ymgynghoriad yn glir, gyda'r bwriad i amlygu'r angen i adolygu agweddau ar ddeddfwriaeth, yn cynnwys trethu plant, a'r ddibyniaeth ar ddarparwyr llety i weinyddu'r Ardoll.
- Datblygu model ariannol clir ar gyfer incwm gros, costau gweinyddol a threfniadau sefydlu, incwm net a cyllid sydd wedi ei glustnodi.
- Cyfrannu'n weithredol at ymgynghoriad/adolygiad parhaus Llywodraeth Cymru ar y rheol 182 diwrnod.

Mae'n debygol y byddai unrhyw benderfyniad i fabwysiadu'r Ardoll Ymwelwyr yn y dyfodol yn digwydd mewn cyfnod o 2 flynedd, a bydd hynny'n cynnwys yr angen am ymgynghoriad a chyfnod o rybudd 1 blwyddyn i Awdurdod Cyllid Cymru.

7. Asesiadau effaith

7.1. Asesiad effaith integredig (ystyriaethau cydraddoldeb, y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, a'r Gymraeg) wedi ei gynnal?

☒ Do

☐ Naddo

Os naddo, eglurwch pam:

7.2 Effeithiau posibl ar grwpiau gwarchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Mae Asesiad llawn o'r Effaith ar Gydraddoldeb wedi'i baratoi (**Atodiad B**).

Yn gryno, mae'n nodi:

Ni ddisgwylir y bydd cyflwyno ardoll ymwelwyr yn Ynys Môn yn arwain at effeithiau andwyol sylweddol o ran cydraddoldeb, yr iaith Gymraeg na materion economaidd-gymdeithasol, ar yr amod bod mesurau diogelu statudol yn cael eu gweithredu a bod y refeniw yn cael ei ail-fuddsoddi yn unol â'r Ddeddf.

Bydd penderfyniadau yn y dyfodol ar flaenoriaethau gwariant a monitro yn hanfodol wrth sicrhau'r buddion mwyaf posibl a lliniaru unrhyw effeithiau sy'n dod i'r amlwg—yn enwedig ar gyfer:

- Gweithwyr ifanc
- Ymwelwyr anabl
- Cymunedau Cymraeg

7.3 Effeithiau posibl ar bobl sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol (penderfyniadau strategol)

Mae Asesiad llawn o'r Effaith ar Gydraddoldeb wedi'i baratoi (**Atodiad B**).

Yn gryno, mae'n nodi:

Ni ddisgwylir y bydd cyflwyno ardoll ymwelwyr yn Ynys Môn yn arwain at effeithiau andwyol sylweddol o ran cydraddoldeb, yr iaith Gymraeg na materion economaidd-gymdeithasol, ar yr amod bod mesurau diogelu statudol yn cael eu gweithredu a bod y refeniw yn cael ei ail-fuddsoddi yn unol â'r Ddeddf.

Bydd penderfyniadau yn y dyfodol ar flaenoriaethau gwariant a monitro yn hanfodol wrth sicrhau'r buddion mwyaf posibl a lliniaru unrhyw effeithiau sy'n dod i'r amlwg—yn enwedig ar gyfer:

- Gweithwyr ifanc
- Ymwelwyr anabl
- Cymunedau Cymraeg

7.4 Effeithiau posibl ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Mae Asesiad llawn o'r Effaith ar yr Economi wedi'i baratoi (**Atodiad C**).

Yn gryno, mae'n nodi:

Mae'n debygol y bydd Ardoll Ymwelwyr ar Ynys Môn yn peri risg economaidd fach iawn, yn cynhyrchu refeniw lleol dibynadwy ac arwyddocaol, ac yn cynnig manteision hirdymor posibl os caiff y cronfeydd eu buddsoddi'n effeithiol. Mae'r canfyddiadau cyffredinol yn cyd-fynd ag arfarniad cenedlaethol Llywodraeth Cymru, gan awgrymu effeithiau economaidd ymylol yn unig ochr yn ochr â ffrwd ariannu newydd sylweddol ar gyfer gwella cyrchfannau.

7.5 Effaith posibl ar darged Carbon Sero Net y Cyngor

Niwtral

8 Goblygiadau ariannol

Mae cyflawni'r Cynllun Rheoli Cyrchfannau a thrawsnewid cynnyrch twristiaeth Ynys Môn i un sy'n fwy cynaliadwy ac wedi'i reoli'n dda yn gofyn am adnoddau ychwanegol. Byddai cyflwyno'r Ardoll Ymwelwyr wedi darparu mwy na £1.5 miliwn o refeniw wedi'i glustnodi ar gyfer y gwaith o Reoli Cyrchfan, a helpu i leddfu'r effeithiau ar gymunedau yn ogystal â datblygu'r cynnig cyrchfan all Ynys Môn ei ddarparu. Mae'r argymhelliad i beidio a mabwysiadu'r Ardoll yn golygu nad oes adnoddau ychwanegol ar gael i fynd i'r afael â'r heriau o Reoli Cyrchfan, a bydd angen gwneud gwaith ymchwil pellach i benderfynu a yw'r refeniw sydd ei angen i reoli cyrchfannau'n well drwy'r Ardoll yn gwneud yn iawn am yr effeithiau negyddol.

9 Atodiadau

Atodiad A – Adroddiad yr Ymgynghoriad
 Atodiad B - Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb
 Atodiad C - Asesiad o'r Effaith ar yr Economi

10 Awdur yr adroddiad a phapurau cefndir

Andy Godber, Rheolwr Economi Ymwelwyr ac Ardaloedd Arfordirol

Ynys Môn

THE ISLE OF Anglesey

YMGYNGHORIAD ARDOLL YMWELWYR

ADRODDIAD TERFYNOL

Tystiolaeth feintiol ac ansoddol gyfunol

Paratowyd ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn

Marchnata Aqua ac Ymgynghoriaeth Rhos

Awst 2026

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg /
This document is available in English

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.llyw.cymru
www.anglesey.gov.wales

Ymgynghoriad Ardoll Ymwelwyr – Adroddiad Terfynol

Mae'r adroddiad hwn yn nodi canfyddiadau proses ymgynghori 8 wythnos a gynhaliwyd rhwng y 15fed o Fai 2026 a'r 13eg o Orffennaf 2026.

Mae'n sail i wneud penderfyniadau gwybodus gan y Cyngor Llawn dros fabwysiadu'r Ardoll Ymwelwyr ar Ynys Môn.

Cynnwys a chwmpas yr adroddiad

1. Crynodeb gweithredol	1
2. Methodoleg a chyrhaeddiad yr ymgynghoriad.....	4
3. Proffil yr ymatebion a'r safbwynt cyffredinol	7
4. Canfyddiadau yn ôl carfan ymatebwyr	11
5. Canfyddiadau trigolion.....	14
6. Canfyddiadau busnesau a'r sector llety	19
7. Canfyddiadau ymwelwyr.....	23
8. Ffactorau sy'n dylanwadu ar safbwyntiau.....	28
9. Canlyniadau posibl a blaenoriaethau ailfuddsoddi	34
10. Llywodraethu, ymddiriedaeth a hyder	38
11. Ystyriaethau daearyddol	43
12. Tystiolaeth sesiynau galw heibio cymunedol	47
13. Cyfarfod darparwyr llety.....	52
14. Sylwadau ysgrifenedig rhanddeiliaid.....	57
15. Adolygiad o hyrwyddo a chyfathrebu.....	62
16. Dehongliad integredig: egwyddor, amseru a pharodrwydd.....	68
17. Sensitifrwydd a chyfyngiadau.....	73
18. Casgliadau terfynol.....	75
19. Casgliad cyffredinol y dystiolaeth.....	78

Mae'r adroddiad terfynol hwn yn integreiddio set ddata derfynol yr arolwg, sylwadau ysgrifenedig, tystiolaeth o sesiynau galw heibio cymunedol, y cyfarfod darparwyr llety ac adolygiad o'r gwaith hyrwyddo gan Gyngor Sir Ynys Môn a Chroeso Môn a oedd ar gael i'w chwilio'n gyhoeddus.

1. Crynodeb gweithredol

1.1 Sail dystiolaeth a'r prif ganlyniad

Mae'r arolwg dwyieithog terfynol yn cynnwys 2,098 o gofnodion: 1,991 drwy'r llwybr Saesneg a 107 drwy'r llwybr Cymraeg. Ategir hyn gan chwe sesiwn galw heibio cymunedol, cyfarfod sector a fynychwyd gan 17 o ddarparwyr llety, 13 o safbwyntiau ysgrifenedig gan randdeiliaid a enwyd, dadansoddiad daearyddol ac adolygiad o hyrwyddo a chyfathrebu'r ymgynghoriad. Mae'r gwahanol ffyrddau tystiolaeth yn cyflawni dibenion gwahanol: yr arolwg sy'n darparu'r darlun rhifiadol cliriach o'r safbwyntiau a gyflwynwyd; mae'r digwyddiadau a'r cyfarfod sector yn ychwanegu dyfnder lleol a gweithredol; ac mae'r cyflwyniadau ysgrifenedig yn ychwanegu safbwyntiau sefydliadol, technegol ac arbenigol.

Ymhlith 2,092 o atebion dilys i'r prif gwestiwn safbwynt, roedd 1,482 (70.8%) yn gwrthwynebu neu'n tueddu i wrthwynebu'r ardoll, roedd 525 (25.1%) yn cefnogi neu'n tueddu i'w chefnogi ac roedd 85 (4.1%) yn niwtral neu'n ansicr. Gwrthwynebiad cryf oedd y categori ymateb unigol mwyaf. Roedd yr ymgynghoriad yn hunanddethol yn hytrach na phôl gynrychioliadol, felly mae'r ffigurau hyn yn disgrifio cydbwysedd y safbwyntiau a gyflwynwyd yn hytrach na refferendwm wedi'i bwysoli yn ôl y boblogaeth.

Prif ganfyddiad	Canlyniad / dehongliad
Trigolion	57.8% yn gwrthwynebu; 38.1% yn cefnogi. Yn fwy rhanedig na busnesau neu ymwelwyr, ond gwrthwynebiad oedd y safbwynt mwyaf o hyd.
Busnesau	83.1% yn gwrthwynebu. Mae hyder casglwyr a pharodrwydd gweithredol yn faterion gweithredu mawr.
Ymwelwyr	84.2% yn gwrthwynebu. Mae'r sensitifrwydd ymddygiadol datganedig yn sylweddol ond ni ddylid ei drin fel rhagolwg.
Llywodraethu	Barnodd 1,890 o ymatebwyr fod llywodraethu clir yn bwysig neu'n bwysig iawn.
Buddsoddi	Toiledau cyhoeddus a glendid oedd y brif flaenoriaeth ailfuddsoddi.
Cyffredinol	Gwrthwynebiad i gyflwyno ar unwaith oedd safbwynt y mwyafrif o fewn yr ymgynghoriad, tra cefnogodd lleiafrif o ymatebwyr a sawl rhanddeiliad egwyddor Ardoll Ymwelwyr, neu eu bod yn ei chefnogi'n amodol.

1.3 Canfyddiadau yn ôl carfan ymatebwyr

Roedd cryfder y gwrthwynebiad yn amrywio'n sylweddol yn ôl perthynas yr ymatebydd ag Ynys Môn. Trigolion oedd y garfan fwyaf ac roeddent wedi'u rhannu'n glir, gyda bron i ddau o bob pump o'r ymatebion dilys gan drigolion yn gefnogol. Mewn cyferbyniad, roedd busnesau ac ymwelwyr yn gwrthwynebu'n llethol. Mae'r gwahaniaeth hwn yn bwysig gan mai busnesau fyddai'n cyflawni llawer o'r gwaith casglu a chyfathrebu â chwsmeriaid, tra mai ymwelwyr fyddai'n talu'r tâl.

Nododd ymatebwyr a oedd yn ymwelwyr hefyd ymatebion ymddygiadol posibl. Dywedodd cyfanswm o 454 y byddai'r ardoll yn effeithio'n sylweddol ar eu penderfyniad i ymweld, dywedodd 475 y byddent yn aros am gyfnod byrrach a dywedodd 508 y gallent aros y tu allan i Ynys Môn. Bwriadau a fynegwyd mewn perthynas â thâl damcaniaethol yn y dyfodol yw'r rhain. Maent yn nodi meysydd o risg ymddygiadol bosibl, ond nid ydynt yn sefydlu faint o ymwelwyr fyddai mewn gwirionedd yn newid eu hymddygiad na'r effaith ganlyniadol ar nifer y nosweithiau neu'r gwariant.

1.4 Canfyddiadau busnesau a'r sector llety

Cododd ymatebwyr busnes ystod o bryderon ynghylch amseriad gweithredu'r ardoll. Ystyriodd ymatebwyr yr ardoll ochr yn ochr â thymoroldeb, y rheol gosod 182 diwrnod, TAW, cyflogau ac Yswiriant Gwladol, costau ynni a gweithredu, elw cul a newidiadau rheoleiddiol ehangach. Felly, barnwyd y cynnig yn gronol yn hytrach nag fel tâl ar ei ben ei hun.

Ychwanegodd y cyfarfod darparwyr llety bryderon gweithredu manwl: cofrestru, cosbau, gorfodi, cofnodion gwesteion, eithriadau, ad-daliadau, babanod a hawliadau anabledd, TAW, comisiwn llwyfannau, taliadau trafodion a newidiadau i systemau archebu. Roedd y cyfranogwyr o'r farn y gallai'r beichiau hyn ddisgyn yn anghymesur ar ficrofusnesau, gweithredwyr hunanarlwyo, darparwyr sy'n dibynnu ar asiantaethau a busnesau sy'n defnyddio sawl llwyfan. Nodwyd hefyd fod llifoedd gwaith wedi'u profi, enghreifftiau wedi'u gweithio, cymorth hygyrch ac eglurder ynghylch cyfrifoldebau yn ystyriaethau gweithredu pwysig.

1.5 Tegwch, fforddiadwyedd a chystadleurwydd

Roedd pryderon ynghylch tegwch yn cynnwys y gwahaniaeth rhwng ymwelwyr dros nos ac ymwelwyr dydd, costau cronol i deuluoedd a grwpiau, arhosiadau hirach, llety cost is, cartrefi modur ac arosiadau anffurfiol dros nos. Holodd busnesau hefyd a allai tâl a gymhwysir yn lleol effeithio ar gystadleurwydd o'i gymharu ag ardaloedd cyfagos neu gyrchfannau eraill. Nid yw'r adroddiad yn tybio mai'r ardoll yn unig sy'n pennu'r dewis o gyrchfan; mae cyfanswm y pris, ansawdd, argaeledd, teyrngarwch ymwelwyr a pha mor weladwy yw'r gwelliannau hefyd yn bwysig.

1.6 Blaenoriaethau ail-fuddsoddi a manteision posibl

Nid oedd gwrthwynebiad i'r ardoll yn golygu nad oedd ymatebwyr yn gweld angen am reoli gyrchfan. Toiledau cyhoeddus a glendid oedd y prif flaenoriaethau, ac yna trafndiaeth, parcio a mynediad, cymorth i fusnesau lleol, llwybrau a phromenadau, yr amgylchedd naturiol a chyfleusterau cymunedol. Mae'r rhain yn ymyriadau ymarferol a gweladwy a all fod o fudd i drigolion ac ymwelwyr.

1.7 Llywodraethu, ymddiriedaeth ac atebolrwydd lleol

Roedd llywodraethu yn un o'r meysydd cydgyfeirio cryfaf ar draws safbwyntiau a oedd fel arall yn wahanol. Roedd ymatebwyr am weld cynrychiolaeth i ddarparwyr llety, busnesau twristiaeth, trigolion a grwpiau cymunedol, ynghyd â rheolau gwneud penderfyniadau clir, trefniadau ar gyfer gwrthdaro buddiannau, adrodd ariannol a chraffu annibynnol. Roedd diffyg ymddiriedaeth yn canolbwyntio ar a fyddai incwm yn cael ei neilltuo, a allai ddisodli cyllidebau presennol, faint fyddai'n cael ei ddidynnu ar gyfer gweinyddu ac a fyddai lleoedd sy'n wynebu pwysau gan ymwelwyr yn cael cyfran deg yn ôl.

Mater a godwyd	Trefniadau a nodwyd yn y dystiolaeth
Llywodraethu cynrychioliadol	Nododd ymatebwyr a rhanddeiliaid llywodraethu cynrychioliadol, gan gynnwys rôl bosibl Partneriaeth Cyrchfan Môn neu gorff cyfatebol, gydag eglurder ynghylch aelodaeth a chylch gwaith.
Ychwanegedd	Cysylltodd ymatebwyr hyder â neilltuo cyllid, ychwanegedd ac eglurder ynghylch gwariant gwaelodlin.
Tryloywder	Galwodd ymatebwyr am dryloywder ynghylch incwm gros, didyniadau, buddsoddiad net, dyraniad daearyddol a chanlyniadau.
Atebolrwydd lleol	Mae'r dystiolaeth yn cofnodi blaenoriaethau ar draws yr ynys a galw am fudd gweladwy ar sail lle.
Gwerthuso	Nodwyd dangosyddion gwaelodlin a monitro annibynnol fel rhai perthnasol i ddeall effeithiau economaidd, gweithredol, amgylcheddol a daearyddol.

1.8 Tystiolaeth ddaearyddol, digwyddiadau a rhanddeiliaid

Mae Ynys Môn yn gyrchfan ynysig gydlynol, ond mae'r pwysau a'r blaenoriaethau'n amrywio rhwng lleoedd. Nododd gwaith interim ymateb cryf gan drigolion yng ngorllewin a gogledd Ynys Môn a chrynodiadau o fusnesau o amgylch Caergybi / Bae Trearddur, Biwmares / Porthaethwy, Amlwch / Cemaes a Benllech / Moelfre. Adlewyrchodd tystiolaeth y digwyddiadau wahaniaethau lleol: pwysleisiodd Biwmares dailfuddsoddiad lleol ac asedau i ymwelwyr; trafododd Caergybi seilwaith ar gyfer faniau gwersylla a thwristiaeth gynaliadwy; roedd Amlwch yn pryderu y gallai gael ei anwybyddu; ac amlygodd Porthaethwy ddigwyddiadau drwy gydol y flwyddyn.

Dim ond 23 o fynychwyr a gofnodwyd ar draws y chwe sesiwn galw heibio cymunedol, gan gynnwys dim presenoldeb yn Llangefni. Mae eu gwerth yn ansoddol yn hytrach na chynrychioliadol. Denodd y cyfarfod darparwyr llety 17 o ddarparwyr, ond roedd y cyfranogwyr yn dal i gwestiynu a gyrhaeddwyd digon o'r sector ac yn gofyn am ymgysylltu cryfach â pharciau carafanau a rhwydweithiau llety ehangach.

Derbyniwyd tri ar ddeg o safbwyntiau ysgrifenedig gan randdeiliaid a enwyd: naw yn gwrthwynebu, tri yn cefnogi ac un yn gymysg neu'n amodol. Pwysleisiodd cyflwyniadau gwrthwynebus gystadleurwydd, twristiaeth ddomestig sensitif i bris, gweinyddu, TAW, costau llwyfannau, ymwelwyr dros nos o'u cymharu ag ymwelwyr dydd, dadleoli gan faniau gwersylla a hyder yn y ffordd y byddai arian yn cael ei ddyrannu. Canolbwyntiodd tystiolaeth academiaidd ac amgylcheddol gefnogol ar seilwaith, ansawdd amgylcheddol, data gwell, atebolrwydd lleol a gwerthuso. Ar draws y safbwyntiau, daeth llywodraethu, parodrwydd busnes, ychwanegedd a monitro i'r amlwg dro ar ôl tro fel gofynion cyffredin.

1.9 Hyrwyddo, cyfathrebu a chyrhaeddiad

Roedd y gweithgarwch cyfathrebu'n ailadroddus, yn ddwyieithog ac yn aml-sianel. Roedd yn cynnwys tudalen ymgynghori benodol, deunydd lansio, datganiad cynharach nad oedd penderfyniad lleol wedi'i wneud, gweithgarwch cyfryngau cymdeithasol gan y Cyngor a Croeso Môn, rhannu drwy grwpiau cymunedol lleol a chysylltu'n uniongyrchol drwy e-bost â thua 40 o ddarparwyr llety ar gyfer y cyfarfod sector. Y cyfyngiad yw nad yw'r cofnodion sydd ar gael yn darparu archwiliad cyflawn o gyrhaeddiad digidol na throsi. Mae presenoldeb isel mewn digwyddiadau ac adborth y sector yn dangos nad oedd gwelededd o reidrwydd yn arwain at gyfranogiad eang.

1.10 Dehongliad integredig: egwyddor, amseriad a pharodrwydd

Mae'r dystiolaeth yn cofnodi dwy ffrwd wahanol o farn. Roedd mwyafrif yr ymatebwyr yn gwrthwynebu cyflwyno'r ardoll, tra bod rhai ymatebwyr a rhanddeiliaid yn cefnogi neu'n cefnogi'r egwyddor yn amodol ac yn nodi manteision posibl yn gysylltiedig â buddsoddiad ychwanegol, data twristiaeth gwell, rheoli'r amgylchedd, atebolrwydd lleol a gwariant ychwanegol gweladwy.

Mae'r ymgynghoriad hefyd yn cofnodi gwrthwynebiad sylweddol, yn enwedig ymhlith busnesau ac ymwelwyr. Cododd darpar gasglwyr bryderon gweinyddol a threth; disgrifiwyd pwysau busnes fel rhai cronol; mynegodd ymatebwyr hyder cyfyngedig yn y ffordd y gallai'r incwm gael ei ddefnyddio; roedd cyfranogiad mewn digwyddiadau'n gyfyngedig; ac nid oedd trefniadau llywodraethu manwl wedi'u sefydlu adeg yr ymgynghoriad. Mae'r canfyddiadau hyn yn disgrifio cydbwysedd y farn a gyflwynwyd a'r materion gweithredu a godwyd gan gyfranogwyr.

1.11 Sensitifrwydd a chasgliad gweithredol terfynol

Roedd yr arolwg yn hunanddethol; mae'r carfannau'n gorgyffwrdd; mae cyfansymiau dilys yn amrywio yn ôl cwestiwn; bwriad a fynegwyd yw ymddygiad ymwelwyr yn hytrach na chanlyniad a arsylwyd; roedd presenoldeb mewn digwyddiadau'n isel; mae mandad y cyflwyniadau ysgrifenedig yn amrywio; ac mae rhagolygon rhanddeiliaid yn parhau'n dystiolaeth briodoladwy oni chânt eu gwirio'n annibynnol. Nid yw'r cyfyngiadau hyn yn dileu arwyddocâd y canfyddiadau, ond maent yn golygu y dylid defnyddio'r adroddiad fel cofnod o'r safbwyntiau a gyflwynwyd, y rhesymau a'r materion parodrwydd yn hytrach na fel refferendwm cynrychioliadol neu ragolwg manwl gywir.

2. Methodoleg a chyrhaeddiad yr ymgynghoriad

Cynlluniwyd yr ymgynghoriad fel ymarfer casglu tystiolaeth dulliau cymysg, gan gyfuno arolwg dwyieithog ar-lein â sesiynau galw heibio cymunedol, ymgysylltu uniongyrchol â darparwyr llety ac ystyried cyflwyniadau ysgrifenedig gan fusnesau, sefydliadau cynrychioliadol, cyrff cyhoeddus a rhanddeiliaid eraill. Bwriad y dull hwn oedd cofnodi cydbwysedd rhifiadol y farn a'r rhesymu manylach, y profiad ymarferol a'r cyd-destun lleol oedd yn sail i'r safbwyntiau hynny.

Yr arolwg ar-lein oedd y brif sail dystiolaeth feintiol. Roedd yn galluogi ymatebwyr i fynegi eu safbwynt cyffredinol ar y posibilrwydd o gyflwyno Ardoll Ymwelwyr, nodi'r ffactorau a oedd yn dylanwadu ar eu barn a rhoi sylwadau ar effeithiau economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a gweithredol posibl. Roedd hefyd yn galluogi archwilio canfyddiadau ar draws gwahanol garfannau o ymatebwyr, gan gynnwys trigolion, busnesau, darparwyr llety ac ymwelwyr. Lle'r oedd digon o wybodaeth ar gael, ystyriodd y dadansoddiad wahaniaethau yn ôl nodweddion ymatebwyr, math o fusnes, lleoliad daearyddol a'r berthynas â'r economi ymwelwyr.

Roedd yr arolwg ar gael yn Gymraeg ac yn Saesneg ac fe'i hyrwyddwyd fel ymgynghoriad agored yn hytrach na phôl barn gynrychioliadol yn ystadegol. Roedd cyfranogiad yn wirfoddol, a'r ymatebwyr eu hunain oedd yn dewis a oeddent am gymryd rhan. Felly, mae'r ffigurau canlyniadol yn rhoi cofnod clir o gydbwysedd y safbwyntiau a gyflwynwyd drwy'r ymgynghoriad, ond ni ddylid eu dehongli fel amcangyfrif wedi'i bwysoli yn ôl y boblogaeth o'r farn ar draws Ynys Môn gyfan. Mae'n bosibl bod pobl â safbwyntiau arbennig o gryf, boed o blaid neu yn erbyn, yn fwy tebygol o ymateb.

Serch hynny, mae'r canlyniadau meintiol yn elfen bwysig o'r dystiolaeth. Maent yn darparu sail gyson ar gyfer cymharu cydbwysedd cyffredinol y gefnogaeth a'r gwrthwynebiad ac ar gyfer nodi gwahaniaethau rhwng grwpiau. Maent hefyd yn dangos amlygrwydd cymharol materion megis fforddiadwyedd, hyfywedd busnes, gofynion gweinyddol, ymddygiad ymwelwyr, y defnydd o refeniw, llywodraethu ac ailfuddsoddi lleol. Yn gyffredinol, mae canrannau wedi'u seilio ar yr ymatebion dilys i bob cwestiwn, a gall cyfansymiau amrywio oherwydd bod rhai cwestiynau'n ddewisol, wedi'u cyfeirio at grwpiau penodol neu'n caniatáu i ymatebwyr ddewis mwy nag un ateb.

Ategwyd tystiolaeth yr arolwg gan raglen o sesiynau galw heibio cymunedol a gynhaliwyd yn Llangefni, Biwmares, Niwbwrch, Caergybi, Porthaethwy ac Amlwch. Bwriad y sesiynau hyn oedd rhoi cyfle i drigolion, busnesau a rhanddeiliaid lleol drafod y cynnig wyneb yn wyneb, gofyn am eglurhad a chodi materion na fyddent o bosibl yn cael eu cofnodi'n llawn drwy holiadur strwythuredig. Roedd presenoldeb yn amrywio'n sylweddol rhwng lleoliadau, heb unrhyw fynychwyr wedi'u cofnodi yn sesiwn Llangefni a chyfranogiad cryfach ym Miwmares,

Caergybi ac Amlwch.

Cynhyrchodd y sesiynau galw heibio dystiolaeth ddefnyddiol ar sail lle. Trafododd cyfranogwyr y gwahanol ffyrdd y mae twristiaeth yn effeithio ar gymunedau unigol a phwysigrwydd sicrhau bod unrhyw incwm a godir yn cael ei ailfuddsoddi'n weladwy yn y lleoedd sy'n wynebu pwysau gan ymwelwyr. Roedd y materion yn cynnwys cynnal a chadw toiledau cyhoeddus, parcio, traffig, gwersylla dros nos anghyfreithlon neu anffurfiol, cyfleusterau cymunedol, gwasanaethau tymhorol a chynnal seilwaith ymwelwyr. Cododd cyfranogwyr bryder hefyd y gallai ardaloedd llai neu lai amlwg gael eu hanwybyddu pe bai penderfyniadau gwariant yn cael eu gwneud ar lefel yr ynys yn unig.

Datgelodd y sesiynau cymunedol gymysgedd o safbwyntiau cefnogol, gwrthwynebus ac amodol. Yng Nghaergybi, er enghraifft, roedd y drafodaeth yn cynnwys buddsoddiad posibl mewn cyfleusterau ar gyfer faniau gwersylla, twristiaeth gynaliadwy a lliniaru effeithiau pwysau ymwelwyr. Ym Miwmares ac Amlwch, roedd y pryderon yn canolbwyntio'n gryfach ar yr effaith ar fusnesau bach, gwariant ymwelwyr, tymoroldeb ac a fyddai refeniw a godir yn lleol yn dychwelyd i'r ardal. Mae'r trafodaethau hyn yn dangos nad nifer uchel yr ymwelwyr yn unig oedd yn pennu agweddau. Cafodd safbwyntiau eu llywio hefyd gan ddibyniaeth economaidd leol, pwysau presennol ar seilwaith a hyder yn nhrefniadau gwariant y dyfodol.

Cynhaliwyd cyfarfod sector penodol ar wahân ar gyfer darparwyr llety, gydag Awdurdod Cyllid Cymru hefyd yn bresennol i egluro trefniadau cofrestru, casglu a chydymffurfio. Roedd hyn yn rhoi cyfle penodol i archwilio'r goblygiadau ymarferol i fusnesau a fyddai'n gyfrifol am gasglu a gweinyddu'r ardoll. Cynhyrchodd y cyfarfod dystiolaeth fanwl ar systemau archebu, cadw cofnodion, eithriadau, ad-daliadau, TAW, taliadau cardiau, gorfodi a'r amser staff ychwanegol y gallai fod ei angen.

Roedd dystiolaeth y darparwyr llety yn arbennig o bwysig gan y byddai'r atebolrwydd ariannol yn disgyn ar yr ymwelydd, tra byddai llawer o'r cyfrifoldeb gweithredol yn gorwedd gyda'r busnes llety. Amlygodd cyfranogwyr yr angen i gofnodi nifer y gwesteion a'r nosweithiau, gwahaniaethu rhwng gwahanol gategorïau o ymwelwyr, rheoli eithriadau ac ad-daliadau a chysoni taliadau'r ardoll â systemau archebu a chyfrifyddu. I weithredwyr mwy, gallai'r newidiadau hyn olygu addasu meddalwedd a diwygio gweithdrefnau. I fusnesau llai a microfusnesau, gallai'r un gofynion ddisgyn yn uniongyrchol ar berchennog-reolwr â gallu gweinyddol cyfyngedig.

Cododd darparwyr bryderon hefyd ynghylch y rhyngweithio rhwng yr ardoll a throsiant trethadwy, yn enwedig i fusnesau sy'n agos at y trothwy cofrestru TAW. Cyfeiriwyd yn aml at y gofyniad gosod 182 diwrnod presennol, costau cyflogaeth a gweithredu cynyddol, tymoroldeb ac ansicrwydd economaidd ehangach fel rhan o'r cyd-destun y byddai rhwymedigaeth weinyddol arall yn cael ei chyflwyno ynddo. Holodd cyfranogwyr a fyddai incwm yr ardoll yn fwy nag unrhyw ostyngiad mewn archebion, hyd arhosiad neu wariant ymwelwyr, a phwysleisiasant y byddai'r effeithiau'n ymestyn y tu hwnt i fusnesau llety i siopau, caffis, atyniadau, darparwyr trafndiaeth a chadwyni cyflenwi lleol.

Ychwanegodd cyflwyniadau ysgrifenedig haen arall o dystiolaeth. Roedd y rhain yn cynnwys cyfraniadau gan sefydliadau twristiaeth a busnes, darparwyr llety unigol, cyrff cymunedol, buddiannau amgylcheddol ac ymchwilwyr academiaidd. Roedd y cyflwyniadau'n amrywio o ran hyd, diben a sail dystiolaethol. Cyflwynodd rhai safbwyntiau sefydliadol ffurfiol, tra bod eraill yn darparu enghreifftiau lleol, amcangyfrifon economaidd neu sylwadau technegol ar lywodraethu a gweithredu.

Roedd cyfran sylweddol o'r dystiolaeth ysgrifenedig yn gwrthwynebu gweithredu yn yr hinsawdd economaidd bresennol. Roedd pryderon ailadroddus yn cynnwys cystadleurwydd,

cost gronol gwyliau, llai o alw gan ymwelwyr, arhosiadau byrrach, llai o wariant mewn busnesau lleol, hyfywedd busnes a thegwch codi'r tâl ar ymwelwyr dros nos tra na fyddai ymwelwyr dydd a rhai defnyddwyr anffurfiol dros nos yn cyfrannu yn yr un modd. Pwysleisiodd sawl cyflwyniad hefyd ddibyniaeth Ynys Môn ar farchnadoedd domestig, teuluol a gwyliau byr, a'i hamlygiad posibl i gystadleuaeth gan gyrchfannau cyfagos na fyddent o bosibl yn cyflwyno ardoll.

Roedd ymatebion ysgrifenedig eraill yn cefnogi egwyddor cyfraniad gan ymwelwyr neu'n ystyried y gellid cyfiawnhau'r ardoll pe bai mesurau diogelu cryf yn cyd-fynd â hi. Cyfeiriodd tystiolaeth gefnogol at gost cynnal seilwaith, gwasanaethau ac asedau amgylcheddol a ddefnyddir gan ymwelwyr a thrigolion, yn ogystal â'r cyfle i gynhyrchu cyllid ychwanegol ar gyfer rheoli cyrchfan. Amlygodd tystiolaeth academiaidd pa mor gyffredin yw ardollau ymwelwyr yn rhyngwladol ac awgrymodd y byddai llwyddiant hirdymor yn dibynnu llai ar fodolaeth y tâl ei hun nag ar ansawdd llywodraethu, tryloywder ac ailfuddsoddi.

Ar draws y gwahanol sianeli tystiolaeth, daeth llywodraethu i'r amlwg fel mater canolog. Roedd ymatebwyr yn ceisio eglurder ynghylch sut y byddai blaenoriaethau'n cael eu dewis, sut y byddai busnesau a chymunedau'n cael eu cynrychioli a sut y byddai gwariant yn cael ei adrodd. Roedd diddordeb mawr mewn neilltuo cyllid, dylanwad lleol, cyfrifon cyhoeddedig, canlyniadau mesuradwy a sicrwydd y byddai incwm yr ardoll yn ychwanegol at gyllidebau presennol y Cyngor yn hytrach na'u disodli.

Roedd y pryder hwn yn gysylltiedig yn agos â lefelau ehangach o ymddiriedaeth yn y sector cyhoeddus. Mynegodd rhai ymatebwyr amheuaeth y byddai refeniw yn cael ei wario'n dryloyw neu'n cael ei ddychwelyd i'r cymunedau sy'n ei gynhyrchu. Holodd eraill a fyddai costau gweinyddu'n amsugno cyfran rhy fawr o'r incwm. Nid yw'r safbwyntiau hyn o reidrwydd yn adlewyrchu dyluniad terfynol unrhyw gynllun, ond maent yn berthnasol i'w gyfreithlondeb a'i dderbynioldeb canfyddedig. Cysylltodd ymatebwyr fwy o hyder ag ymgysylltu cynnar, trefniadau llywodraethu clir, adrodd tryloyw a thystiolaeth weladwy o fudd lleol.

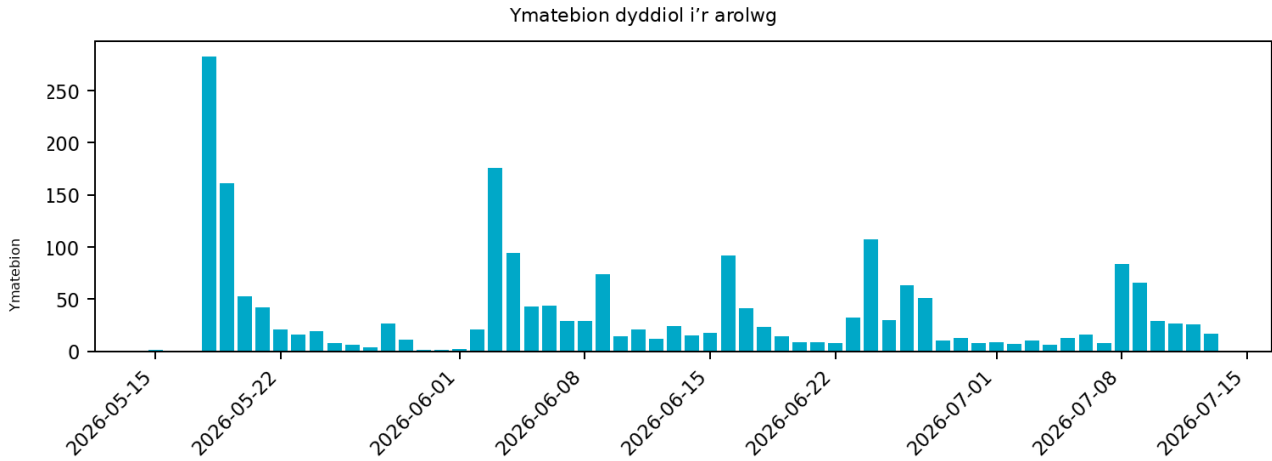
Dylid dehongli'r ffrydiau tystiolaeth gyda'i gilydd yn hytrach nag ar wahân. Yr arolwg sy'n darparu'r arwydd rhifiadol cliraf o gydbwysedd a dwyster y safbwyntiau a gyflwynwyd. Mae'r digwyddiadau'n egluro sut mae pryderon a chyfleoedd yn amrywio rhwng cymunedau, tra bod y cyfarfod darparwyr llety yn nodi materion gweithredu ymarferol. Mae cyflwyniadau ysgrifenedig yn darparu safbwyntiau sefydliadol, dadleuon technegol a rhesymu mwy datblygedig.

Mae'n bosibl bod cyfranwyr wedi cymryd rhan drwy fwy nag un sianel, ac felly ni ddylid adio ffigurau presenoldeb, ymatebion i'r arolwg a chyflwyniadau ysgrifenedig at ei gilydd i gynhyrchu cyfanswm unigryw o gyfranogwyr. Roedd presenoldeb mewn digwyddiadau hefyd yn anwastad, ac ni ellir trin cyflwyniadau ysgrifenedig fel rhai sy'n gyfwerth ag ymatebion unigol i'r arolwg. Mae pob sianel yn cyflawni diben dadansoddol gwahanol.

Gyda'i gilydd, cynhyrchodd y fethodoleg gorff eang a sylweddol o dystiolaeth. Mae'n cofnodi gwrthwynebiad sylweddol i weithredu yn yr hinsawdd bresennol, yn enwedig ymhlith busnesau llety a thwristiaeth, tra hefyd yn cofnodi cefnogaeth a chefnogaeth amodol i'r egwyddor sylfaenol o gyfraniad gan ymwelwyr. Roedd rhai ymatebwyr yn cydnabod yr angen am fuddsoddiad twristiaeth ychwanegol ond nid oeddent yn ystyried bod yr amodau economaidd, gweinyddol neu sefydliadol presennol yn addas ar gyfer cyflwyno'r ardoll.

Felly, mae'r ymgynghoriad yn darparu tystiolaeth nid yn unig ar safbwyntiau ynghylch yr ardoll, ond hefyd ar y materion a gysylltodd ymatebwyr â hyder mewn unrhyw weithredu posibl. Roedd y rhain yn cynnwys parodrwydd busnes, pryderon TAW a gweinyddol, ymgysylltu â'r

sector llety, gorfodi, llywodraethu tryloyw, cynrychiolaeth leol, aifuddsoddi ac ymddiriedaeth rhwng y Cyngor, cymunedau a'r economi ymwelwyr.

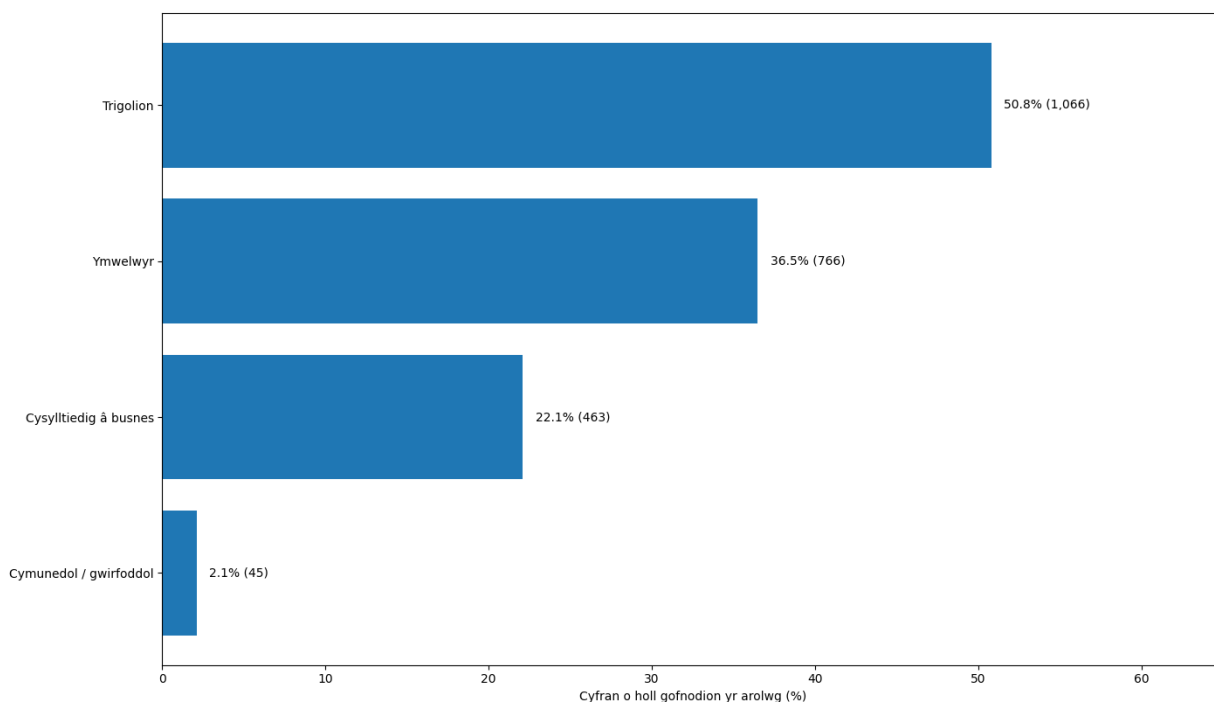
Sianel	Maint	Dehongliad
Arolwg	2,098 o gofnodion	Sylfaen feintiol hunanddethol
Sesiynau galw heibio cymunedol	Chwe lleoliad	Tystiolaeth ansoddol lle-seiliedig
Cyfarfod darparwyr llety	17 o ddarparwyr	Tystiolaeth casglwyr a gweithredol
Safbwyntiau ysgrifenedig	13 o randdeiliaid a enwyd	Tystiolaeth sefydliadol

3. Proffil yr ymatebion a'r safbwynt cyffredinol

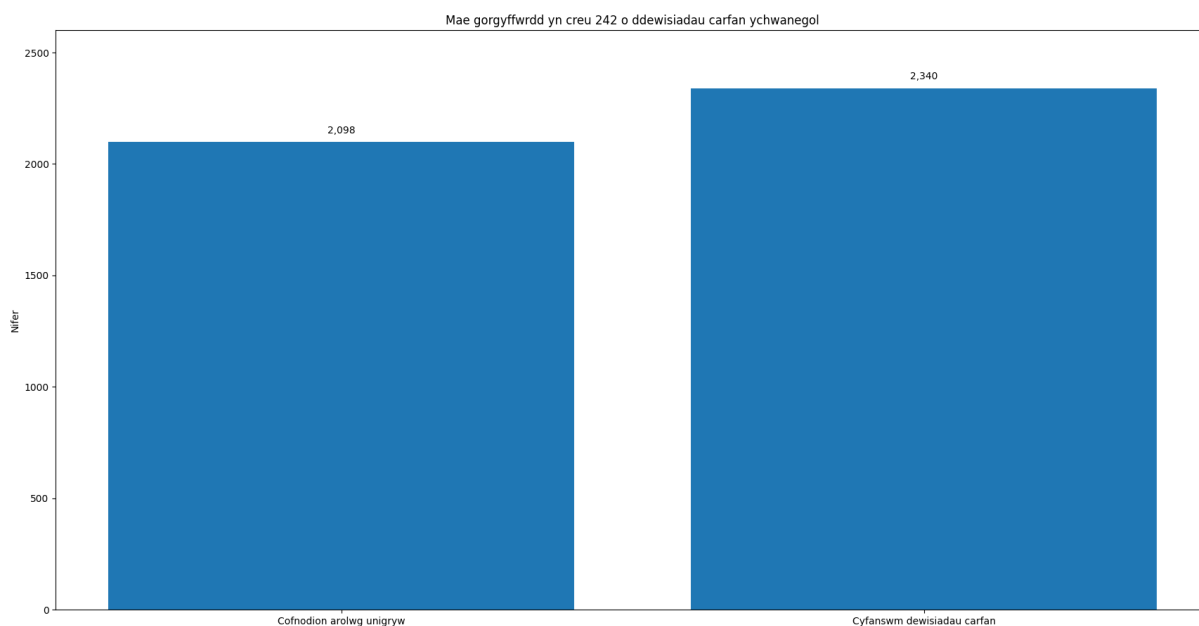
Mae'r adran hon yn disgrifio cyfansoddiad yr ymateb i'r ymgynghoriad a'r cyfyngiadau y mae'n rhaid eu cymhwyso wrth ddehongli'r prif ganfyddiadau. Mae'r set ddata gyfunol yn cynnwys tua 2,098 o gofnodion arolwg. Gallai ymatebwyr nodi mwy nag un berthynas ag Ynys Môn - er enghraifft, gallai trigolyn hefyd fod yn berchen ar fusnes twristiaeth, gweithio yn y sector neu ymweld â rhannau eraill o'r ynys. Felly, mae ffigurau'r carfannau'n cofnodi detholiadau yn hytrach na phedwar grŵp cwbl annibynnol.

Carfan	Detholiadau	Cyfran o'r holl gofnodion	Dehongliad
Trigolion	1,066	50.8%	Y grŵp mwyaf; pobl sy'n byw'n barhaol neu'n bennaf ar yr ynys.
Ymwelwyr	766	36.5%	Ymwelwyr dydd ac ymwelwyr sy'n aros; tystiolaeth sylweddol ar agweddau datganedig ymwelwyr.
Yn gysylltiedig â busnes	463	22.1%	Perchnogion, rheolwyr a phobl sy'n gweithio mewn twristiaeth neu fusnesau eraill ar yr ynys.
Cymunedol / gwirfoddol	45	2.1%	Grŵp llai, ond tystiolaeth sefydliadol a lle-seiliedig a allai fod yn bwysig.

Mae canrannau'n defnyddio ymatebion dilys i bob cwestiwn. Mae carfanau yn gorgyffwrdd a gall cyfansymiau ymateb lluosog fod yn fwy na 100%.

Ffigur 3.1. Perthnasoedd ymatebwyr fel cyfran o'r holl gofnodion arolwg.

Ffigur 3.2. Cofnodion arolwg o'u cymharu â chyfanswm y detholiadau ar draws y pedair prif garfan.

3.1 Maint a chyfansoddiad y cyfranogiad

Trigolion oedd y garfan fwyaf, gyda 1,066 o ddetholiadau, sy'n cyfateb i ychydig dros hanner yr holl gofnodion. Mae hyn yn darparu corff sylweddol o dystiolaeth trigolion ar effaith gymunedol, gwasanaethau lleol, tegwch a'r defnydd o unrhyw incwm yn y dyfodol. Ymwelwyr oedd yr ail grŵp mwyaf, gyda 766 o ddetholiadau neu 36.5% o'r cofnodion. Mae eu hymatebion yn darparu tystiolaeth ddefnyddiol ar fforddiadwyedd, gwerth, dewis cyrchfan ac ymatebion ymddygiadol a fynegwyd, er nad ydynt yn dangos bod y sampl yn adlewyrchu'r boblogaeth ymwelwyr lawn yn ôl tarddiad, math o daith, llety neu wariant.

Roedd ymatebwyr cysylltiedig â busnes yn cyfrif am 463 o ddetholiadau, neu 22.1% o'r cofnodion. Mae hyn yn gyfran sylweddol o'r sail dystiolaeth ac yn rhoi dyfnder sylweddol i'r dadansoddiad busnes. Mae'r categori'n ehangach na darparwyr llety: mae'n cynnwys perchnogion, rheolwyr a phobl sy'n gweithio mewn twristiaeth neu fusnesau eraill y gall eu gweithgarwch fod yn gysylltiedig yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol â'r economi ymwelwyr. Felly, dylid ei drin fel perthynas fusnes, nid fel cyfrifiad o fentrau.

Roedd ymatebwyr cymunedol a gwirfoddol yn cyfrif am 45 o ddetholiadau, neu 2.1%. Mae'r garfan yn fach o ran nifer, ond gall ei thystiolaeth gynnwys profiad sefydliadol, gwybodaeth am gymunedau penodol a safbwyntiau ar wasanaethau lleol, lles a dosbarthiad daearyddol budd. Felly, dylid ystyried ei chyfraniad yn ansoddol yn ogystal ag yn rhifiadol.

3.2 Gorgyffwrdd rhwng carfannau

Mae'r pedair carfan yn cyfrif am 2,340 o ddetholiadau o'u cymharu â 2,098 o gofnodion arolwg. Mae'r gwahaniaeth o 242 o ddetholiadau'n cadarnhau bod nifer sylweddol o ymatebwyr wedi nodi mwy nag un berthynas. Ar gyfartaledd, cynhyrchodd y pedwar categori a restrwyd tua 1.12 detholiad fesul cofnod. Nid yw hyn yn golygu bod pob ymatebydd wedi dewis mwy nag un categori; mae'n dangos bod gorgyffwrdd yn ddigon cyffredin i effeithio ar y dehongliad.

Gall trigolyn sy'n gweithredu llety hunanarlwyo ymddangos yn y canfyddiadau trigolion a'r canfyddiadau cysylltiedig â busnes. Gallai person sy'n gyflogedig ym maes twristiaeth hefyd fod wedi ymateb fel trigolyn, tra gallai perchennog ail gartref neu ymwelydd rheolaidd fod â sawl cysylltiad â'r ynys. Felly, mae canfyddiadau carfannau'n disgrifio safbwyntiau sy'n gysylltiedig â phob perthynas a ddewiswyd yn hytrach na barn pedair poblogaeth gwbl ar wahân. Ni ddylid adio'r niferoedd at ei gilydd i gyfrifo nifer y bobl.

3.3 Sut y dylid dehongli'r dystiolaeth

Nodwedd	Yr hyn y mae'r data'n ei gefnogi	Yr hyn nad yw'n ei sefydlu
Ymateb mawr gan drigolion	Cofnod sylweddol o safbwyntiau a phryderon trigolion.	Amcangyfrif wedi'i bwysoli yn ôl poblogaeth ar gyfer holl drigolion yr ynys.
Ymateb sylweddol gan ymwelwyr	Dadansoddiad o agweddau datganedig ymwelwyr ac ymatebion bwriadedig.	Rhagolwg o niferoedd gwirioneddol ymwelwyr, nosweithiau neu wariant.
Ymateb busnes sylweddol	Tystiolaeth fanwl ar effeithiau economaidd a gweinyddol canfyddedig.	Cyfrifiad cyflawn o fusnesau'r ynys.
Categoriâu sy'n gorgyffwrdd	Cymhariaeth o safbwyntiau sy'n gysylltiedig â gwahanol berthnasoedd.	Pedwar grŵp sy'n gwbl annibynnol ar ei gilydd.
Ymgynghoriad hunanddethol	Cofnod tryloyw o'r safbwyntiau a gyflwynwyd.	Canlyniad refferendwm neu bôl piniwn gynrychioliadol.

3.4 Y safbwynt cyffredinol a phegynnu

Roedd yr ymateb yn begynedig iawn. Nid oedd y safbwyntiau a gyflwynwyd yn clystyru o amgylch un safbwynt cymedrol; yn hytrach, roedd y dystiolaeth yn cynnwys cefnogaeth gadarn a gwrthwynebiad cadarn. Mae hyn yn dangos bod y cynnig wedi'i ddeall nid yn unig fel mesur gweinyddol bach, ond fel mater sy'n gysylltiedig â threthiant, tegwch, fforddiadwyedd, gwasanaethau lleol, yr economi ymwelwyr a hyder yn y defnydd o incwm cyhoeddus.

Nid oedd y rhesymau y tu ôl i atebion pennawd tebyg o reidrwydd yr un fath. Gallai gwrthwynebiad adlewyrchu pryder ynghylch hyfywedd busnes, costau cronnol gwyliau, fforddiadwyedd i deuluoedd, baich gweinyddol, yr egwyddor o godi tâl ar ymwelwyr dros nos neu hyder mewn gwariant cyhoeddus. Gallai cefnogaeth adlewyrchu pwysau ar seilwaith, cred

y dylai ymwelwyr gyfrannu, anghenion rheoli amgylcheddol neu'r posibilrwydd o fuddsoddiad lleol ychwanegol. Felly, mae tystiolaeth ansoddol yn hanfodol i egluro ystyr y safbwyntiau rhifiadol.

Mae proffil y cyfranogwyr hefyd yn helpu i egluro'r gwahaniaethau disgwylidig rhwng carfannau. Roedd trigolion yn fwy tebygol o ystyried effaith ar y gymuned, gwasanaethau a thegwch lleol; roedd ymwelwyr yn fwy tebygol o ystyried cost y daith, gwerth a dewis cyrchfan; ac roedd ymatebwyr cysylltiedig â busnes yn fwy tebygol o ganolbwyntio ar alw, cystadleurwydd, elw, gweinyddu a chasglu. Tueddiadau dadansoddol yw'r rhain yn hytrach na rhaniadau pendant, yn enwedig gan fod y categorïau'n gorgyffwrdd.

3.5 Cyfyngiadau ystadegol a democrataidd

Mae'r canfyddiadau'n gofnod clir a gwerthfawr o'r safbwyntiau a gyflwynwyd, ond nid ydynt yn ganlyniad refferendwm wedi'i bwysoli yn ôl y boblogaeth. Roedd cyfranogiad yn wirfoddol, ac mae'n bosibl bod pobl â safbwyntiau cryfach, mwy o ymwybyddiaeth neu fuddiant personol neu fasnachol uniongyrchol yn fwy tebygol o ymateb. Heb ddyluniad samplu seiliedig ar debygolrwydd a phwysoli, ni all y data sefydlu union gydbwysedd y farn ar draws poblogaeth gyfan y trigolion, y sylfaen fusnes na'r farchnad ymwelwyr.

Nid yw hyn yn lleihau perthnasedd yr ymgynghoriad. Ei ddiben yw nodi safbwyntiau, pryderon, tystiolaeth a chanlyniadau posibl y dylai'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau eu hystyried. Mae maint y cyfranogiad gan drigolion, ymwelwyr a busnesau yn darparu sail dystiolaeth eang, tra gall sylwadau agored, cyflwyniadau ysgrifenedig a gweithgarwch ymgysylltu ddatgelu materion na fyddai pŵl barn syml yn eu cofnodi. Felly, y dehongliad cywir yw un tystiolaethol yn hytrach nag etholiadol.

3.6 Negeseuon allweddol

- Ymgysylltodd yr ymgynghoriad â'r tair prif berthynas y mae ardoll ymwelwyr yn effeithio arnynt yn fwyaf uniongyrchol: trigolion, ymwelwyr a busnesau.
- Trigolion oedd y garfan fwyaf, ond roedd ymwelwyr ac ymatebwyr cysylltiedig â busnes hefyd yn ffurfio rhannau sylweddol o'r sail dystiolaeth.
- Mae'r pedwar categori a adroddir yn gorgyffwrdd yn sylweddol ac ni ddylid eu trin fel poblogaethau ar wahân na'u hadio at ei gilydd.
- Mae'r categori cysylltiedig â busnes yn eang ac yn ymestyn y tu hwnt i ddarparwyr llety cofrestredig.
- Roedd cyfranogiad cymunedol a gwirfoddol yn llai, ond gall ddarparu tystiolaeth sefydliadol a lle-seiliedig benodol.
- Mae'r pegynnu cryf yn golygu bod angen darllen y canrannau pennawd ochr yn ochr â'r rhesymau a roddwyd yn yr ymatebion ansoddol.
- Mae'r canfyddiadau'n cofnodi'r safbwyntiau a gyflwynwyd; nid ydynt yn refferendwm cynrychioliadol nac yn rhagolwg uniongyrchol o ymddygiad yn y dyfodol.

3.7 Dehongliad terfynol

Gyda'i gilydd, mae'r proffil yn dangos sail dystiolaeth fawr ac amrywiol, gyda chyfranogiad arbennig o gryf gan drigolion a mewnbwn sylweddol gan ymwelwyr a phobl â chysylltiad â busnes. Mae hyn yn galluogi cymhariaeth ystyrion o'r ffordd y cafodd y cynnig ei weld drwy wahanol berthnasoedd cymdeithasol ac economaidd ag Ynys Môn.

Ar yr un pryd, mae natur orgyffyrddol y categorïau a natur hunanddethol y cyfranogiad yn gofyn am ofal. Mae cyfrannau'r carfannau'n disgrifio cyfansoddiad y dystiolaeth a gyflwynwyd,

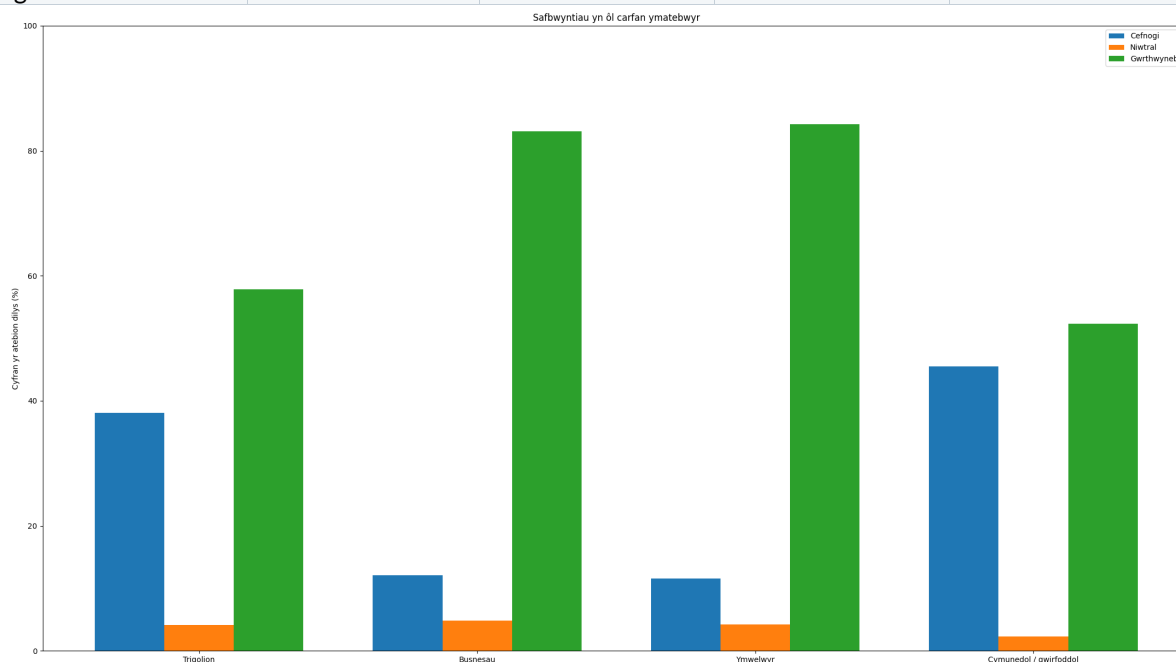
nid cyfansoddiad demograffig yr ynys na'i heconomi ymwelwyr. Dylid defnyddio'r canlyniadau i ddeall cryfder, ystod a rhesymu'r safbwyntiau a dderbyniwyd, gan osgoi honiadau eu bod yn darparu mandad cynrychioliadol yn ystadegol.

Dylai'r adrannau sy'n dilyn gadw'r gwahaniaeth hwn: mae canrannau pennawd yn dangos maint a chyfeiriad y farn; mae cymariaethau carfannau'n nodi gwahaniaethau mewn safbwynt; ac mae tystiolaeth ansoddol yn egluro'r pryderon, yr amodau a'r effeithiau disgwyliedig sy'n sail i'r safbwyntiau a gyflwynwyd.

4. Canfyddiadau yn ôl carfan ymatebwyr

Mae'r adran hon yn cymharu cydbwysedd cefnogaeth, niwtraliaeth a gwrthwynebiad ymhlith y pedair prif garfan o ymatebwyr. Mae'r gymhariaeth yn seiliedig ar atebion dilys i'r cwestiwn caeedig perthnasol o fewn pob carfan. Gan y gallai ymatebwyr nodi mwy nag un berthynas, nid yw'r carfannau'n annibynnol ar ei gilydd. Mae'r ffigurau'n disgrifio dosbarthiad y safbwyntiau sy'n gysylltiedig â phob perthynas yn hytrach na phedair poblogaeth ar wahân.

Carfan	Dilys	Cefnogi	Niwtral	Gwrthwynebu
Trigolion	1,064	38.1%	4.1%	57.8%
Busnesau	462	12.1%	4.8%	83.1%
Ymwelwyr	764	11.6%	4.2%	84.2%
Cymunedol / gwirfoddol	44	45.5%	2.3%	52.3%

Ffigur 4.1. Cefnogaeth, niwtraliaeth a gwrthwynebiad yn ôl carfan ymatebwyr.

4.1 Cymhariaeth bennawd

Mae'r canlyniadau'n dangos tuedd gyson yn erbyn yr ardoll, ond roedd cryfder y duedd honno'n amrywio'n sylweddol. Roedd trigolion wedi'u rhannu: roedd 38.1% yn cefnogi'r ardoll a 57.8% yn ei gwrthwynebu, bwlch o 19.7 pwynt canran. Mae hyn yn duedd glir yn erbyn y cynnig, ond mae'n llawer llai amlwg na'r safbwynt ymhlith busnesau ac ymwelwyr.

Roedd ymatebwyr busnes yn gwrthwynebu'n llethol. Roedd gwrthwynebiad yn 83.1%, o'i gymharu â 12.1% o gefnogaeth a 4.8% yn niwtral. Cofnododd ymatebwyr a oedd yn ymwelwyr y lefel uchaf o wrthwynebiad, sef 84.2%, gyda 11.6% o gefnogaeth a 4.2% yn niwtral. Mae'r

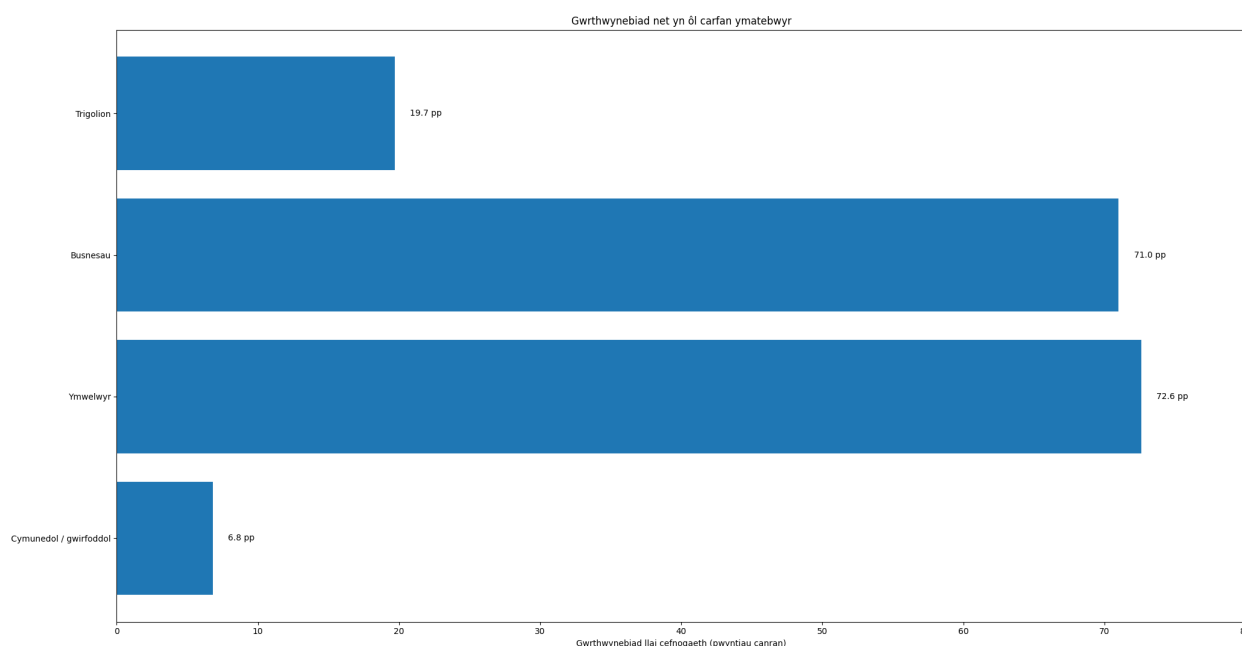
tebygrwydd agos rhwng canlyniadau busnesau ac ymwelwyr yn dangos gwrthwynebiad cryf ymhlith y rhai y disgwyliid iddynt gasglu'r ardoll a'r rhai y disgwyliid iddynt ei thalu. Roedd ymatebwyr cymunedol a gwirfoddol wedi'u rhannu'n fwy cyfartal. Roedd cefnogaeth yn 45.5%, gwrthwynebiad yn 52.3% a niwtraliaeth yn 2.3%. Roedd y garfan yn fach, ond mae'r rhaniad bron yn gyfartal yn dangos nad oedd safbwyntiau sefydliadol a chymunedol yn cyd-fynd yn unffurf â'r gwrthwynebiad llawer cryfach ymhlith busnesau ac ymwelwyr. 4.2 Niferoedd ymateb bras

Gellir hefyd fynegi'r canrannau fel niferoedd bras o atebion dilys. Deilliodd y ffigurau hyn o'r canrannau cyhoeddedig ac maent wedi'u talgrynnu i'r ymateb cyfan agosaf. Felly, gallant amrywio o un ymateb o'r data sylfaenol heb ei dalgrynnu.

Carfan	Dilys	Cefnogaeth fras	Niwtral bras	Gwrthwynebiad bras
Trigolion	1,064	405	44	615
Busnesau	462	56	22	384
Ymwelwyr	764	89	32	643
Cymunedol / gwirfoddol	44	20	1	23

Roedd y garfan trigolion yn cynnwys tua 405 o ymatebion cefnogol a 615 o ymatebion gwrthwynebus. Roedd y garfan fusnes yn cynnwys tua 56 o ymatebion cefnogol a 384 o ymatebion gwrthwynebus, tra bod y garfan ymwelwyr yn cynnwys tua 89 o ymatebion cefnogol a 643 o ymatebion gwrthwynebus. Roedd y garfan gymunedol a gwirfoddol yn cynnwys tua 20 o ymatebion cefnogol, un ymateb niwtral a 23 o ymatebion gwrthwynebus.

4.3 Gwrthwynebiad net a chryfder y gwahaniaeth

Ffigur 4.2. Gwahaniaeth pwyntiau canran rhwng gwrthwynebiad a chefnogaeth.

Carfan	Gwrthwynebiad llai cefnogaeth	Dehongliad
Trigolion	19.7 pwynt canran	Gwrthwynebiad net clir
Busnesau	71.0 pwynt canran	Gwrthwynebiad net cryf iawn
Ymwelwyr	72.6 pwynt canran	Gwrthwynebiad net cryf iawn
Cymunedol / gwirfoddol	6.8 pwynt canran	Wedi'i rannu'n agos; gwrthwynebiad net bach

Mae'r mesur gwrthwynebiad net yn gwneud y cyferbyniad rhwng carfannau yn arbennig o glir.

Nid yw'n disodli'r dosbarthiad llawn, gan nad yw'n dangos niwtraliaeth, ond mae'n dangos nad oedd safbwyntiau busnesau ac ymwelwyr yn negyddol yn unig: roeddent yn gryf ac yn gyson negyddol. Roedd safbwynt y trigolion yn fwy cymysg, tra bod y garfan gymunedol a gwirfoddol yn agos at fod wedi'i rhannu'n gyfartal.

4.4 Dehongliad o safbwynt y trigolion

Ni ellir disgrifio barn trigolion yn gywir fel unffurf wrthwynebus. Roedd bron i ddau o bob pump o ymatebion dilys gan drigolion yn cefnogi'r ardoll, tra bod mwyafrif clir yn ei gwrthwynebu. Mae hyn yn awgrymu bod yr egwyddor o godi incwm ychwanegol gan ymwelwyr yn apelio at rai trigolion, ond bod pryderon ynghylch tegwch, effeithiolrwydd, effaith economaidd neu'r defnydd o'r incwm yn ddigon cryf i gynhyrchu cydbwysedd negyddol yn gyffredinol.

Dim ond 4.1% oedd y gyfran niwtral, felly dewisodd y rhan fwyaf o drigolion safbwynt pendant. Felly mae angen dadansoddiad ansoddol manwl i wahaniaethu rhwng cefnogaeth neu wrthwynebiad ar egwyddor a safbwyntiau amodol sy'n gysylltiedig ag eithriadau, blaenoriaethau gwariant, llywodraethu neu ddyluniad manwl y cynllun.

4.5 Dehongliad o safbwynt busnesau

Roedd mwy na phedwar o bob pump o'r ymatebion dilys gan fusnesau yn gwrthwynebu'r ardoll, a dim ond tua un o bob wyth oedd yn ei chefnogi. Mae'r gyfran niwtral isel yn dangos bod y safbwynt wedi'i ffurfio'n gryf yn hytrach na'i fod yn ansicr. Felly, mae'r dystiolaeth a gyflwynwyd yn dangos lefel isel o hyder ymhlith llawer o'r darparwyr llety a'r busnesau yr effeithir arnynt a gymerodd ran.

Mae hyn o arwyddocâd ymarferol gan y byddai busnesau'n ganolog i gasglu'r ardoll, cadw cofnodion, egluro'r tâl i gwsmeriaid a chydymffurfio. Gallai cynllun fod yn gyfreithiol weithredadwy heb lefel uchel o gefnogaeth gan y casglwyr, ond mae hyder isel yn cynyddu'r angen am ganllawiau clir, systemau cymesur, ymgysylltu cynnar, cymorth hygyrch a thystiolaeth weladwy bod yr incwm yn ychwanegol ac yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol. Mae hefyd yn bwysig gwahaniaethu rhwng gwrthwynebiadau i'r egwyddor a gwrthwynebiadau i'r amseriad, y gyfradd, y gweinyddu neu'r gwariant arfaethedig.

4.6 Dehongliad o safbwynt ymwelwyr

Roedd gwrthwynebiad ymwelwyr ychydig yn uwch na gwrthwynebiad busnesau. Nid yw hyn yn sefydlu y byddai ymwelwyr yn rhoi'r gorau i ddod i Ynys Môn nac yn lleihau hyd eu harhosiad: mae'r canfyddiad yn cofnodi barn a fynegwyd, nid ymddygiad yn y dyfodol a arsylwyd. Serch hynny, mae'n dangos bod yr ardoll wedi'i derbyn yn wael gan yr ymwelwyr a ymatebodd.

4.7 Dehongliad o safbwynt y sector cymunedol a gwirfoddol

Y garfan gymunedol a gwirfoddol oedd y lleiaf, gyda 44 o ymatebion dilys, felly mae newidiadau bach mewn canrannau'n cynrychioli ychydig o atebion yn unig. Dylid felly ddehongli ei chanlyniad yn ofalus. Serch hynny, mae'r rhaniad bron yn gyfartal yn ddefnyddiol yn ddadansoddol gan ei fod yn wahanol i'r gwrthwynebiad llawer cryfach ymhlith busnesau ac ymwelwyr.

Gall sefydliadau cymunedol a gwirfoddol asesu'r ardoll drwy ystod ehangach o ystyriaethau, gan gynnwys seilwaith lleol, pwysau amgylcheddol, budd cymunedol, mynediad at wasanaethau a dosbarthiad daearyddol yr incwm. Mae'r canlyniad yn awgrymu bod rhai

sefydliadau'n gweld budd credadwy, tra bod eraill yn parhau'n bryderus ynghylch effeithiau economaidd, tegwch neu gyflawni.

4.8 Dehongliad ar draws carfannau

Gyda'i gilydd, mae'r canfyddiadau'n dangos mai ymhlith y ddwy garfan sydd â'r cysylltiad mwyaf uniongyrchol â thalu a chasglu yr oedd y gwrthwynebiad cryfaf. Roedd trigolion yn llai gwrthwynebus ac roedd lleiafrif cefnogol sylweddol yn parhau. Roedd ymatebion cymunedol a gwirfoddol bron yn gyfartal. Mae'r patrwm hwn yn awgrymu bod costau canfyddedig ac effeithiau gweithredol yr ardoll yn arbennig o bwysig i fusnesau ac ymwelwyr, tra bod trigolion a sefydliadau'n rhoi pwysau cymharol fwy ar fanteision cymunedol a gwasanaeth posibl.

Carfan	Prif bryder a nodwyd	Sicrwydd a gysylltir â hyder
Trigolion	Tegwch, ychwanegedd a budd lleol	Gwariant tryloyw, cydbwysedd daearyddol a chanlyniadau mesuradwy
Busnesau	Hyfywedd, cystadleurwydd a gweinyddu	Systemau syml, dyletswyddau clir, cefnogaeth a thystiolaeth ar effaith economaidd
Ymwelwyr	Fforddiadwyedd, gwerth a dewis cyrchfan	Eglurhad clir, budd gweladwy a thâl cymesur
Cymunedol / gwirfoddol	Dosbarthiad budd a blaenoriaethau cymunedol	Cyfranogiad ystyrlon mewn blaenoriaethau ac adolygu

4.9 Cyfyngiadau

Mae canfyddiadau'r carfannau'n seiliedig ar ymatebion dilys a gyflwynwyd ac nid ydynt yn amcangyfrifon wedi'u pwysoli yn ôl y boblogaeth. Gan fod y categorïau'n gorgyffwrdd, ni ellir adio'r niferoedd dilys at ei gilydd i gynhyrchu cyfanswm unigryw o ymatebwyr. Mae'r canrannau'n disgrifio cydbwysedd y safbwyntiau o fewn pob perthynas a ddewiswyd. Ni ddylid eu dehongli fel canlyniad refferendwm nac fel rhagfynegiad manwl gywir o ymddygiad busnes neu ymwelwyr yn y dyfodol.

Mae'r sampl fach gymunedol a gwirfoddol yn gofyn am ofal arbennig, ac mae'r niferoedd bras o ymatebion yn deillio o ganrannau wedi'u talgrynnu. Mae cryfder y dystiolaeth yn gorwedd yng nghysondeb a maint y patrymau a dderbyniwyd, yn enwedig y gwrthwynebiad amlwg ymhlith busnesau ac ymwelwyr, yn hytrach nag mewn tybiaeth bod y sampl yn cynrychioli pob person neu sefydliad yn y boblogaeth berthnasol.

4.10 Asesiad terfynol

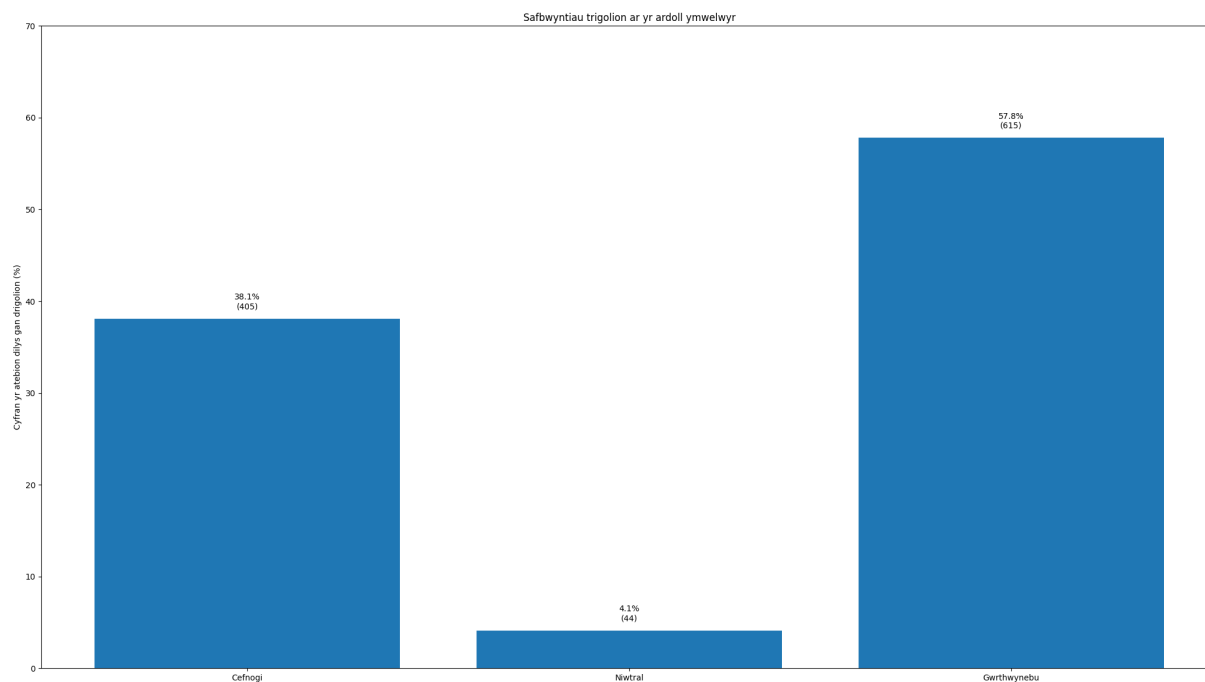
Mae canfyddiadau'r carfannau'n dangos nad oedd gwrthwynebiad wedi'i ddosbarthu'n gyfartal. Roedd trigolion yn tueddu yn erbyn yr ardoll ond yn parhau wedi'u rhannu'n sylweddol. Roedd busnesau ac ymwelwyr yn gwrthwynebu'n llethol, tra bod ymatebwyr cymunedol a gwirfoddol bron wedi'u rhannu'n gyfartal. Mae'r cyferbyniad yn bwysig gan mai'r grwpiau â'r cysylltiad mwyaf uniongyrchol â chasglu a thalu a fynegodd y gwrthwynebiad cryfaf.

5. Canfyddiadau trigolion

Nododd cyfanswm o 1,066 o ymatebwyr eu bod yn drigolion Ynys Môn. O'r rhain, rhoddodd 1,064 ateb dilys i'r prif gwestiwn safbwynt, sef cyfradd ymateb o tua 99.8% o fewn y garfan trigolion. Mae'r gwahaniaeth bach iawn rhwng nifer y rhai a nododd eu bod yn drigolion a nifer y rhai a atebodd y cwestiwn safbwynt yn dangos bod bron pob trigolyn a gymerodd ran wedi

mynegi barn glir ar y cynnig.

Mesur	Nifer	Cyfran
Trigolion sy'n nodi eu bod yn y garfan	1,066	100.0% o gofnodion trigolion
Atebion dilys i'r cwestiwn safbwynt	1,064	99.8% o gofnodion trigolion
Cefnogi	405	38.1% o atebion dilys
Niwtral	44	4.1% o atebion dilys
Gwrthwynebu	615	57.8% o atebion dilys

Ffigur 5.1. Dosbarthiad safbwyntiau dilys trigolion.

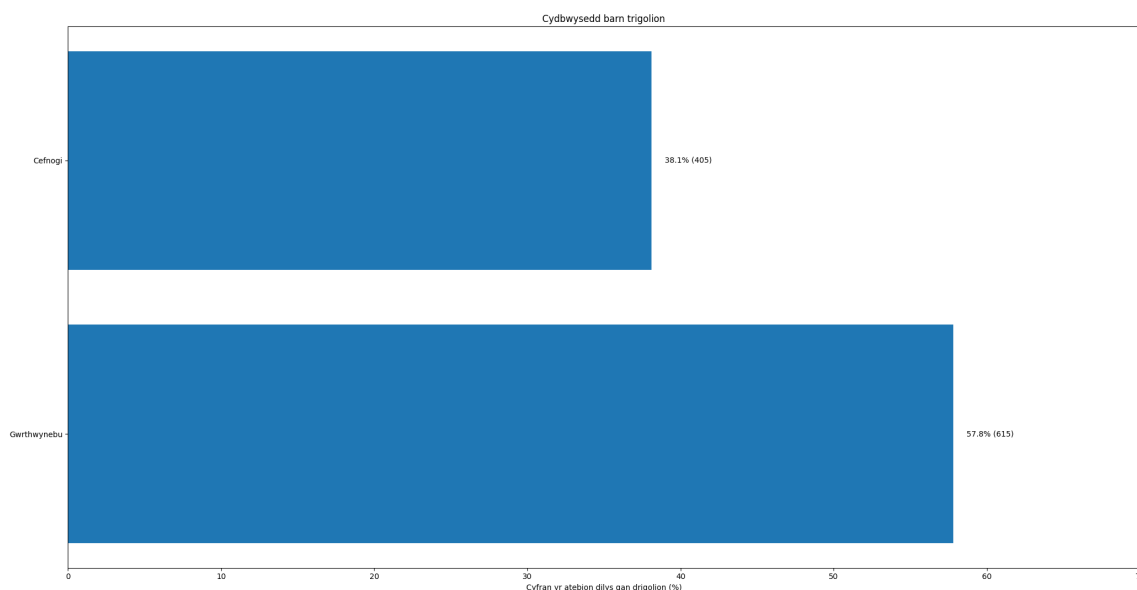
5.1 Safbwynt cyffredinol trigolion

Roedd barn trigolion yn tueddu yn erbyn yr ardoll ond nid oedd yn unffurf elyniaethus. Roedd gwrthwynebiad yn cyfrif am 615 o ymatebion dilys (57.8%), tra bod 405 o drigolion (38.1%) yn cefnogi'r cynnig. Roedd 44 ymateb arall, sef 4.1%, yn niwtral. Felly, roedd gwrthwynebiad yn fwy na chefnogaeth o 210 o ymatebion ac o 19.7 pwynt canran.

Y ffordd orau o ddisgrifio'r canlyniad yw safbwynt trigolion rhanedig gyda chydbwysedd negyddol clir. Roedd mwyafrif yn gwrthwynebu'r ardoll, ond roedd y lleiafrif cefnogol yn sylweddol: roedd bron i ddau o bob pump o'r ymatebion dilys gan drigolion o blaid yr egwyddor neu'n gweld gwerth posibl mewn cyfraniad gan ymwelwyr. Mae hyn yn gwahaniaethu'r garfan trigolion oddi wrth y gwrthwynebiad llawer cryfach a gofnodwyd ymhlith busnesau ac ymwelwyr.

Mae'r gyfran niwtral isel hefyd yn bwysig. Dewisodd y rhan fwyaf o drigolion a atebodd naill ai gefnogaeth neu wrthwynebiad yn hytrach na pharhau'n ansicr. Felly, nid ansicrwydd eang oedd yn nodweddu'r ddadl ymhlith trigolion; roedd yn rhaniad gwirioneddol rhwng safbwyntiau cystadleuol ar degwch, angen lleol, risg economaidd a hyder mewn gweithredu.

5.2 Cydbwysedd rhwng cefnogaeth a gwrthwynebiad

Ffigur 5.2. Cefnogaeth a gwrthwynebiad trigolion, gan ddangos y bwlch mewn pwyntiau canran.

Mae'r bwlch o 19.7 pwynt canran yn cadarnhau mai gwrthwynebiad oedd y safbwynt mwyaf amlwg ymhlith trigolion, ond nid oedd yn llethol. Mae maint y lleiafrif cefnogol yn golygu na ellir lleihau tystiolaeth trigolion i wrthod syml o'r egwyddor. Yn hytrach, mae'n pwyntio at farn gystadleuol ynghylch a fyddai manteision posibl buddsoddiad ychwanegol yn drech na'r risgiau ac a allai'r Cyngor ddangos defnydd teg, tryloyw ac ychwanegol o'r incwm.

Mae'r gwahaniaeth rhwng egwyddor a gweithredu yn arbennig o berthnasol. Efallai fod rhai trigolion wedi cefnogi'r syniad bod ymwelwyr yn cyfrannu'n fwy uniongyrchol at y costau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth, tra'n dal i fynegi amodau ynghylch llywodraethu, dyrannu lleol neu amddiffyn grwpiau incwm is. I'r gwrthwyneb, gallai rhywfaint o'r gwrthwynebiad fod wedi adlewyrchu'r mecanwaith arfaethedig, yr amseriad neu'r effeithiau economaidd disgwylidig yn hytrach na gwrthod pob math o gyfraniad gan ymwelwyr.

5.3 Themâu sy'n gysylltiedig â chefnogaeth trigolion

Nododd tystiolaeth gefnogol gan drigolion bwysau gweladwy ac anghenion buddsoddi ar draws yr ynys. Roedd y materion a godwyd yn cynnwys toiledau cyhoeddus, glendid, trafndiaeth, mynediad, llwybrau, rheoli amgylcheddol a chyfleusterau cymunedol. Mae'r themâu hyn yn awgrymu bod cefnogaeth yn gysylltiedig â'r disgwyliad y byddai incwm ychwanegol yn mynd i'r afael â materion ymarferol a gweladwy sy'n effeithio ar drigolion ac ymwelwyr.

Maes angen a nodwyd	Sut mae'n ymwneud â chefnogaeth trigolion	Tystiolaeth y byddai trigolion yn ei disgwyl
Toiledau cyhoeddus a glendid	Gwell seilwaith ymwelwyr ac ansawdd amgylcheddol beunyddiol.	Cynnal a chadw gweladwy, safonau glendid ac allbynnau lleol cyhoeddus.
Trafnidiaeth a mynediad	Gwell symud o amgylch yr ynys a mynediad at gyrchfannau a gwasanaethau.	Mesurau penodol a ariannwyd, lleoliadau ac adrodd ar gynnydd.
Llwybrau a rheoli'r amgylchedd	Diogelu tirweddau a rheoli pwysau ymwelwyr.	Prosiectau amgylcheddol clir a chanlyniadau mesuradwy.
Cyfleusterau cymunedol	Buddsoddiad a all fod o fudd i drigolion yn ogystal ag ymwelwyr.	Budd lleol amlwg a darpariaeth ychwanegol.
Rheoli cyrchfan ehangach	Cyfraniad gan ymwelwyr tuag at bwysau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth.	Cysylltiad tryloyw rhwng incwm yr ardoll ac angen sy'n gysylltiedig â thwristiaeth.

Nid yw'r testun ffynhonnell yn mesur faint o drigolion a soniodd am bob un o'r themâu hyn, felly dylid eu cyflwyno fel meysydd pryder ailadroddus yn hytrach na blaenoriaethau wedi'u graddio. Mae eu harwyddocâd yn gorwedd yn y ffaith eu bod yn dangos y math o fudd cyhoeddus gweladwy a wnaeth yr egwyddor yn fwy derbyniol i o leiaf ran o'r garfan trigolion.

5.4 Themâu sy'n gysylltiedig â gwrthwynebiad trigolion

Canolbwyntiodd gwrthwynebiad trigolion ar bedwar pryder eang: bywoliaethau, fforddiadwyedd i ymwelwyr, tegwch a hyder yn y ffordd y byddai'r Cyngor yn dyrannu incwm. Mae'r pryderon hyn yn adlewyrchu pryderon economaidd uniongyrchol a chwestiynau ehangach ynghylch cyfreithlondeb.

Pryder	Safbwynt trigolion	Goblygiad ar gyfer dehongli
Bywoliaethau	Pryder y gallai llai o alw neu wariant effeithio ar swyddi a busnesau lleol.	Gall gwrthwynebiad adlewyrchu risg economaidd ganfyddedig i'r gymuned gyfan, nid hunan-fudd busnes yn unig.
Fforddiadwyedd i ymwelwyr	Pryder y gallai cost ychwanegol effeithio ar deuluoedd ac ymwelwyr ar incwm is.	Gall trigolion bwysu a mesur mynediad at y gyrchfan a thegwch cymdeithasol ochr yn ochr â chynhyrchu refeniw.
Tegwch	Cwestiynau am bwy sy'n talu, pwy sy'n elwa ac a yw beichiau'n gymesur.	Byddai cynllun y cynllun, eithriadau ac egwyddorion dyrannu yn dylanwadu ar dderbynioldeb.
Hyder mewn dyrannu	Amheuaeth y byddai incwm yn aros yn ychwanegol, yn dryloyw neu'n weladwy'n lleol.	Mae ymddiriedaeth mewn llywodraethu yn ganolog i ymateb trigolion.

Mae'r pryder ynghylch bywoliaethau'n dangos nad oedd gwrthwynebiad trigolion o reidrwydd wedi'i ddatgysylltu oddi wrth yr economi ymwelwyr. Gall trigolion fod yn weithwyr, yn berchnogion busnes, yn aelodau o deuluoedd pobl sy'n gweithio ym maes twristiaeth neu'n aelodau o gymunedau sy'n dibynnu ar wariant ymwelwyr. Mae'r gorgyffwrdd rhwng perthnasoedd trigolion a busnes yn golygu na ddylid trin pryderon economaidd fel rhai sy'n perthyn yn gyfan gwbl i'r garfan fusnes.

Mae fforddiadwyedd a thegwch hefyd yn ehangu'r dehongliad. Efallai bod rhai trigolion wedi gwrthwynebu ardoll oherwydd ei heffaith bosibl ar ymwelwyr incwm is, teuluoedd neu bobl sy'n aros am resymau heblaw hamdden. Efallai fod eraill wedi cwestiynu a ddylai ymwelwyr dros nos gael eu codi tra bod ymwelwyr dydd hefyd yn creu pwysau. Nid yw'r crynodeb a ddarparwyd yn dadgyfuno'r dadleuon hyn ymhellach, felly dylai'r adroddiad osgoi rhoi pwysau manwl gywir ar resymau unigol heb y codio ansoddol sylfaenol.

Mae hyder yn y dull dyrannu yn fater llywodraethu ailadroddus. Nid yw gwrthwynebiad sy'n gysylltiedig â diffyg ymddiriedaeth o reidrwydd yn golygu nad oedd trigolion yn gweld angen am fuddsoddi. Mae'n golygu nad oedd rhai wedi'u hargyhoeddi y byddai incwm yr ardoll yn cael ei ddiogelu, ei ddosbarthu'n deg, ei wario'n ychwanegol neu ei drosi'n ganlyniadau gweladwy. Mae'r gwahaniaeth hwn yn bwysig wrth ystyried a ellid lleihau gwrthwynebiad drwy drefniadau llywodraethu ac adrodd cryfach.

5.5 Amodau a gysylltodd trigolion â derbynoldeb

Thema a nodwyd	Arwyddocâd deongliadol	Enghreifftiau a drafodwyd yn y dystiolaeth
Gwelliannau lleol gweladwy yn hytrach na disodli cyllidebau presennol	Cysylltodd trigolion hyder â budd ychwanegol yn hytrach na disodli gwariant craidd.	Cyllidebau gwaelodlin cyhoeddedig, prosiectau ychwanegol a enwyd ac adrodd cyn ac ar ôl.
Egwyddorion clir ar draws yr ynys gyda budd lleol adnabyddadwy	Cysylltodd ymatebwyr gysondeb ar draws yr ynys â budd gweladwy mewn cymunedau sy'n profi pwysau.	Meini prawf dyrannu, adrodd daearyddol a map prosiectau.
Craffu annibynnol neu aml-randdeiliad	Gall goruchwyliaeth ehangach gryfhau hyder a herio penderfyniadau dyrannu.	Grŵp cynghori neu graffu gydag aelodaeth a chofnodion cyhoeddedig.
Incwm gros, didyniadau, buddsoddiad net a chanlyniadau cyhoeddedig	Mae trigolion am gael eglurder ynghylch costau casglu a'r swm sy'n cyrraedd prosiectau.	Cyfrifon blyneddol, datgelu costau gweinyddol ac adrodd ar ganlyniadau.
Diogelu rhag effeithiau anghymesur ar fusnesau bach ac ymwelwyr ar incwm is	Mae derbynoldeb yn dibynnu'n rhannol ar gymesuredd a lliniaru.	Gweinyddu syml, canllawiau, monitro a thystiolaeth o effeithiau dosbarthiadol.

5.6 Llywodraethu, ychwanegedd a budd lleol

Mae'r amodau a nodwyd gan drigolion yn canolbwyntio ar dri chysyniad cysylltiedig: ychwanegedd, atebolrwydd a lleolrwydd. Mae ychwanegedd yn golygu defnyddio incwm yr ardoll ar weithgaredd na fyddai fel arall yn cael ei ariannu, yn hytrach na disodli cyllidebau presennol. Mae atebolrwydd yn golygu bod incwm, didyniadau, penderfyniadau a chanlyniadau'n cael eu cyhoeddi ac yn agored i graffu. Mae lleolrwydd yn golygu y gall trigolion nodi sut mae'r cynllun ar draws yr ynys yn cynhyrchu manteision mewn lleoedd yr effeithir arnynt gan bwysau ymwelwyr.

Mae'r disgwyliadau hyn yn atgyfnerthu ei gilydd. Ni fyddai cyfanswm cyhoeddedig ar ei ben ei hun yn dangos ychwanegedd, tra na fyddai rhestr o brosiectau heb wybodaeth am ddidyniadau'n dangos faint o incwm a gyrhaeddodd y gwaith cyflawni. Yn yr un modd, efallai na fydd strategaeth ar draws yr ynys heb adrodd lleol yn sicrhau cymunedau bod y manteision yn cael eu dosbarthu'n deg. Felly, mae tystiolaeth trigolion yn awgrymu'r angen am lwybr archwilio cyflawn o'r incwm gros drwy weinyddu a dyrannu hyd at allbynnau a chanlyniadau gweladwy.

5.8 Cyfyngiadau

Mae canfyddiadau trigolion yn seiliedig ar ymatebion a gyflwynwyd i'r ymgynghoriad ac nid ydynt yn amcangyfrif wedi'i bwysoli yn ôl y boblogaeth o holl drigolion Ynys Môn. Roedd ymatebwyr yn hunanddethol, a gallai statws trigolyn orgyffwrdd â pherthynas fusnes, ymwelydd neu gymunedol. Mae ffigurau'r safbwynt yn disgrifio'n gywir yr atebion dilys a dderbyniwyd o fewn y garfan trigolion, ond ni ddylid eu cyflwyno fel canlyniad refferendwm.

Mae'r dehongliad thematig yn seiliedig ar y crynodeb a ddarparwyd. Mae'n nodi'r materion sy'n gysylltiedig â chefnogaeth, gwrthwynebiad a derbynoldeb, ond nid yw'n darparu amllder meintiol ar gyfer pob thema. Felly, dylai'r adroddiad osgoi graddio'r themâu neu honni bod pob cefnogwr neu wrthwynebydd yn rhannu'r un rhesymau.

5.9 Asesiad terfynol

Mae tystiolaeth trigolion yn dangos cydbwysedd clir ond nid llethol yn erbyn yr ardoll. Roedd y mwyafrif yn gwrthwynebu, tra bod lleiafrif sylweddol yn cefnogi'r egwyddor ac yn ei chysylltu

ag anghenion gweladwy mewn toiledau cyhoeddus, glendid, trafndiaeth, mynediad, llwybrau, rheoli'r amgylchedd a chyfleusterau cymunedol.

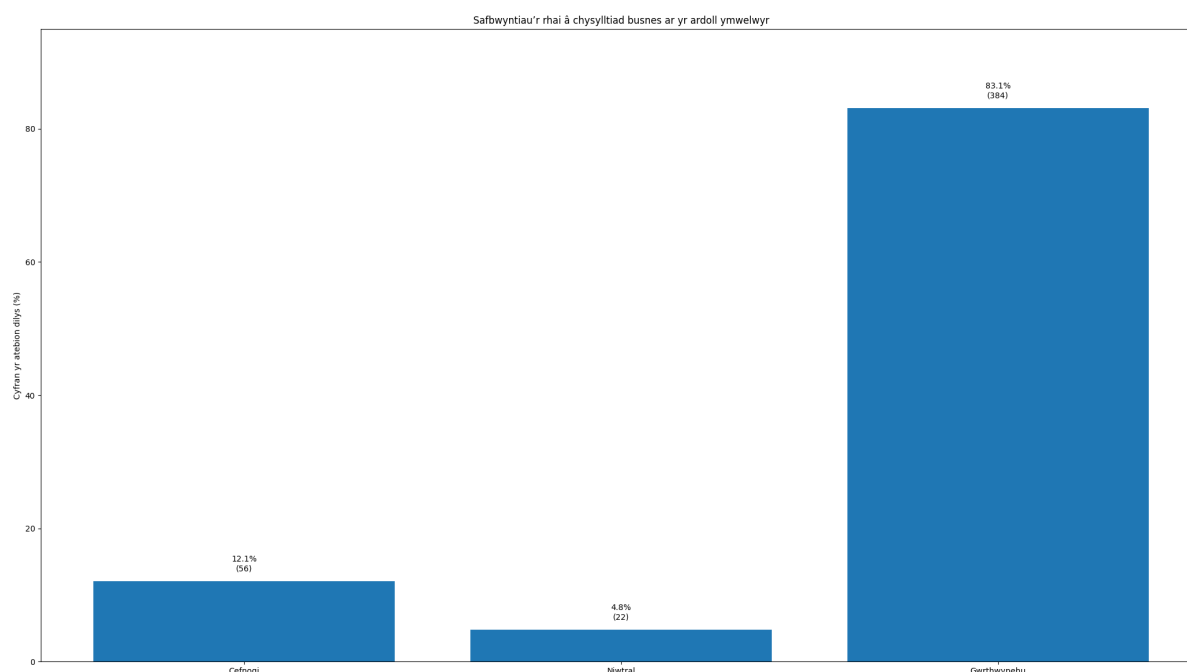
Cafodd y rhaniad ei lunio gan fanteision disgwylledig a risgiau canfyddedig. Roedd cefnogaeth yn gysylltiedig â buddsoddiad lleol ychwanegol a gweladwy. Roedd gwrthwynebiad yn gysylltiedig â bywoliaethau, fforddiadwyedd, tegwch a hyder yn y ffordd y byddai'r Cyngor yn dyrannu'r incwm. Felly, roedd yr amodau a gysylltodd ymatebwyr â derbynoldeb yn canolbwyntio ar ychwanegedd tryloyw, budd lleol, craffu, adrodd ariannol llawn ac amddiffyn rhag effeithiau anghymesur.

O ganlyniad, dylid disgrifio safbwynt trigolion fel un dadleuol yn hytrach nag unffurf negyddol. Mae'n rhoi arwydd clir o'r sicrwydd a'r trefniadau llywodraethu y byddai trigolion yn eu disgwyl pe bai'r cynnig yn cael ei ddatblygu ymhellach.

6. Canfyddiadau busnesau a'r sector llety

Roedd y garfan gysylltiedig â busnes yn cynnwys 463 o ymatebwyr. O'r rhain, rhoddodd 462 ateb dilys i'r prif gwestiwn safbwynt, sef tua 99.8% o'r garfan. Mae'r categori'n cynnwys perchnogion, rheolwyr a phobl sy'n gweithio mewn twristiaeth neu fusnesau eraill ar yr ynys. Felly, dylid ei ddehongli fel perthynas fusnes yn hytrach na nifer o fentrau cofrestredig ar wahân.

Mesur	Nifer	Cyfran
Ymatebwyr sy'n gysylltiedig â busnes	463	100.0% o gofnodion y garfan
Atebion dilys i'r cwestiwn safbwynt	462	99.8% o gofnodion y garfan
Cefnogi	56	12.1% o atebion dilys
Niwtral	22	4.8% o atebion dilys
Gwrthwynebu	384	83.1% o atebion dilys

Ffigur 6.1. Dosbarthiad safbwyntiau dilys cysylltiedig â busnes.

6.1 Safbwynt cyffredinol busnesau

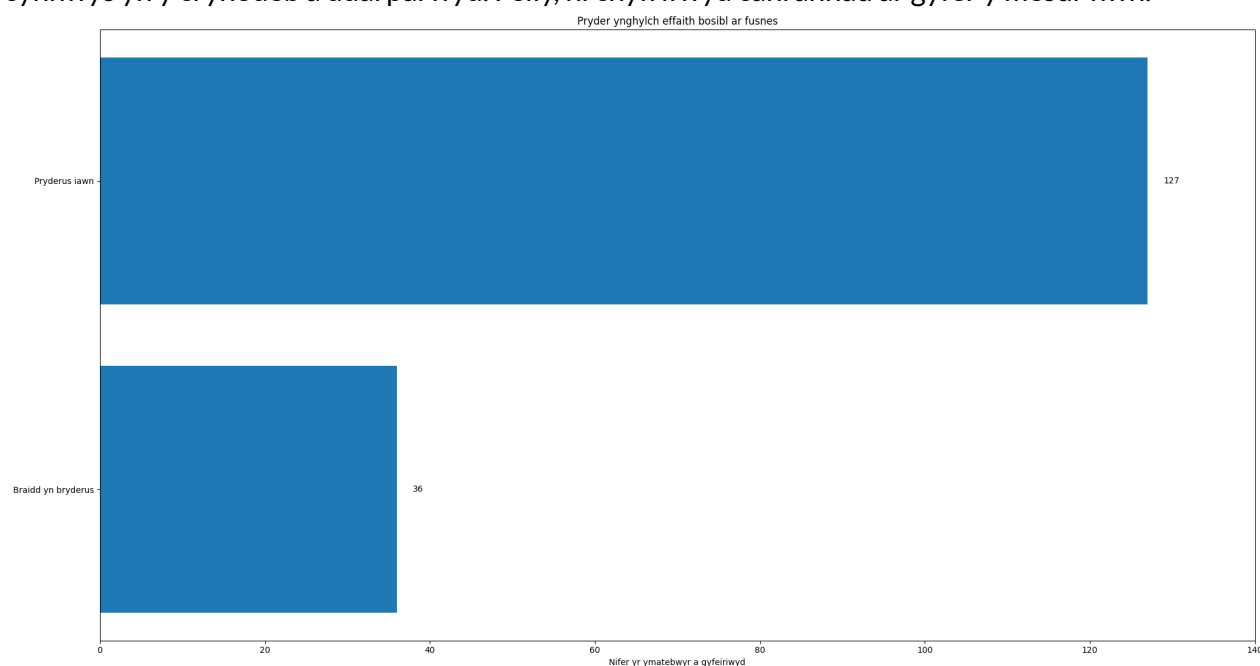
Roedd barn y rhai cysylltiedig â busnes yn gwrthwynebu'r ardoll yn llethol. Roedd cyfanswm o 384 o ymatebion dilys (83.1%) yn gwrthwynebu'r cynnig, o'i gymharu â 56 (12.1%) oedd yn ei gefnogi a 22 (4.8%) oedd yn niwtral. Roedd gwrthwynebiad yn fwy na chefnogaeth o 328 o ymatebion ac o 71.0 pwynt canran.

Mae'r canlyniad yn sylweddol fwy negyddol na safbwynt trigolion ac yn debyg iawn i ganlyniad ymwelwyr. Mae'r gyfran niwtral isel yn dangos bod y rhan fwyaf o'r ymatebwyr cysylltiedig â busnes wedi ffurfio barn bendant. Felly, mae'r dystiolaeth a gyflwynwyd yn dangos her fawr o ran hyder ymhlith y rhai sy'n debygol o brofi'r ardoll drwy gasglu, cyfathrebu â chwsmeriaid, newidiadau yn y galw neu effeithiau ehangach ar yr economi ymwelwyr.

Ni ddylid dehongli'r canfyddiad fel cyfrifiad cynrychioliadol yn ystadegol o bob busnes ar yr ynys. Serch hynny, mae'n gofnod clir o'r safbwyntiau a gyflwynwyd gan garfan sylweddol gysylltiedig â busnes ac yn darparu tystiolaeth gref am risgiau gweithredol ac economaidd canfyddedig.

6.2 Pryder ynghylch effaith bosibl ar fusnesau

Ymhlith yr ymatebwyr a gyfeiriwyd at y cwestiwn effaith ar fusnesau, disgrifiodd 127 eu hunain fel rhai pryderus iawn a 36 fel rhai eithaf pryderus. Nid oedd cyfanswm y nifer a gyfeiriwyd at y cwestiwn na'r niferoedd a ddewisodd unrhyw gategoriâu ymateb eraill wedi'u cynnwys yn y crynodeb a ddarparwyd. Felly, ni chyfrifwyd canrannau ar gyfer y mesur hwn.

Ffigur 6.2. Niferoedd a nododd eu bod yn bryderus iawn neu'n eithaf pryderus am effaith ar fusnesau.

Mae'r gwahaniaeth rhwng y ddau gategori a adroddwyd yn nodedig: dewisodd dros dair gwaith cymaint o'r ymatebwyr a gyfeiriwyd 'pryderus iawn' â 'eithaf pryderus'. Mae hyn yn dangos, ymhlith y rhai a gynrychiolir yn y ffigurau a ddarparwyd, fod pryder yn aml wedi'i fynegi ar lefel uchel yn hytrach nag fel amheuaeth ymylol neu gyfyngedig.

6.3 Risgiau economaidd a gweithredol canfyddedig

Maes risg	Pryder busnes	Mecanwaith posibl
Archebion	Gallai'r ardoll effeithio ar a yw ymwelwyr yn archebu neu'n dewis cyrchfan arall.	Newid mewn cyfraddau trosi, cansladau neu ddewis cyrchfan arall.
Hyd arhosiad	Gall ymwelwyr leihau nifer y nosweithiau a archebir.	Meddiannaeth is ac incwm llety is.
Gwariant ymwelwyr	Gall y tâl ychwanegol leihau gwariant dewisol.	Llai o wariant mewn lletygarwch, manwerthu, atyniadau a gwasanaethau lleol.
Elw	Gall busnesau amsugno rhywfaint o'r gost neu wynebu costau trafodion a gweinyddu uwch.	Elw net is, yn enwedig lle mae proffidioldeb eisoes yn gyfyngedig.
Staffio	Gall galw gwannach neu weinyddu ychwanegol effeithio ar benderfyniadau staffio.	Llai o oriau, oedi cyn recriwtio neu ddargyfeirio amser staff.
Cadwyn gyflenwi	Gall effeithiau ar lety a gwariant ymwelwyr drosglwyddo i gyflenwyr lleol.	Llai o alw am fwyd, golchi dillad, cynnal a chadw, trafndiaeth a gwasanaethau proffesiynol.

Mae'r risgiau hyn yn gydgyssylltiedig yn hytrach nag yn annibynnol. Gall gostyngiad mewn archebion effeithio ar feddiannaeth, hyd arhosiad, gwariant eilaidd, staffio a phryniannau gan gyflenwyr lleol. Yn yr un modd, hyd yn oed os yw'r galw'n parhau'n sefydlog, gallai cost weinyddol casglu leihau elw neu ailgyfeirio amser staff oddi wrth wasanaeth cwsmeriaid a datblygu busnes.

Mae'r crynodeb a ddarparwyd yn cofnodi risgiau canfyddedig yn hytrach nag effeithiau yn y dyfodol a fesurwyd. Nid yw'n sefydlu y byddai pob canlyniad yn digwydd nac yn mesur ei faint. Mae'r canfyddiadau'n nodi'r meysydd yr oedd busnesau'n disgwyl iddynt gael eu heffeithio a'r materion a gysylltwyd ganddynt â monitro pe bai cynllun yn cael ei gyflwyno.

6.4 Baich gweinyddol

Disgrifiodd darparwyr weinyddu fel cadwyn o dasgau cysylltiedig yn hytrach nag un trafodiad talu. Byddai'r baich yn dechrau cyn casglu, drwy newidiadau i systemau archebu a chyfrifyddu, ac yn parhau drwy asesu gwesteion, talu, cysoni, cadw cofnodion a ffurflenni. Gallai cymhlethdod gynyddu lle mae archebion yn cael eu newid, eu had-dalu, eu disgowntio neu eu gwneud drwy lwyfannau trydydd parti.

Cam	Tasgau a nodwyd gan ddarparwyr	Ffynhonnell bosibl o faich
Paratoi systemau	Addasu systemau archebu, rheoli eiddo a chyfrifyddu.	Cost sefydlu, newidiadau meddalwedd, profi a hyfforddi staff.
Asesu atebolrwydd	Nodi gwesteion a nosweithiau sy'n atebol a chymhwyso eithriadau.	Angen rheolau cywir, tystiolaeth a thriniaeth gyson.
Cyfathrebu â chwsmeriaid	Egluro'r tâl cyn archebu, wrth dalu ac yn ystod yr arhosiad.	Ymholiadau, anghydfodau, pwysau ar enw da a gwybodaeth amlieithog.
Casglu a chysoni	Casglu taliadau a'u cysoni ag archebion a chyfrifon.	Trafodion ar wahân, gwahaniaethau amseru a chywiro gwallau.
Newidiadau i archebion	Rheoli cansladau, ad-daliadau, diwygiadau a nosweithiau am ddim.	Ailgyfrifo a rhyngweithio â thelerau archebu.
Costau trydydd parti	Ymdrin â thaliadau cerdyn, trefniadau asiantaeth a thaliadau llwyfan.	Ansicrwydd ynghylch comisiwn, ffioedd a phwy sy'n prosesu'r ardoll.
Cofnodion a ffurflenni	Cynnal cofnodion a chwblhau ffurflenni cyfnodol.	Amser staff cylchol, risg cydymffurfio a gofynion cadw cofnodion.

Teimlai microfusnesau a gweithredwyr hunanarlwyo eu bod yn arbennig o agored gan fod gan lawer allu gweinyddol cyfyngedig, dim tîm cyllid penodol a dibyniaeth uchel ar amser y perchennog. Gall gofyniad a allai fod yn hylaw i westy mwy â systemau integredig gael effaith gyfrannol wahanol ar weithredwr un eiddo.

Nododd busnesau sy'n defnyddio asiantaethau neu sawl llwyfan archebu gymhlethdod ychwanegol hefyd. Gall archebion, taliadau, ad-daliadau a gwybodaeth cwsmeriaid gael eu trin ar draws gwahanol systemau neu sefydliadau. Mae'r dystiolaeth yn dangos y byddai angen eglurder ynghylch cyfrifoldeb, trosglwyddo data, trin llwyfannau, cysoni a'r ffordd o ymdrin ag archebion a wnaed cyn dyddiad gweithredu.

6.5 Materion gweinyddol a nodwyd gan fusnesau

Mater gweinyddol	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Enghreifftiau a drafodwyd yn y dystiolaeth
Rheolau syml a sefydlog	Lleihau amwysedd ynghylch atebolrwydd, nosweithiau ac eithriadau.	Canllawiau cryno, enghreifftiau wedi'u gweithio a rhybudd ymlaen llaw am newidiadau.
Systemau digidol cydnaws	Osgoi mewnbynnu a chysoni â llaw dro ar ôl tro.	Rhyngwynebau safonol, swyddogaethau allforio a phrofi gyda llwyfannau cyffredin.
Triniaeth glir o ad-daliadau a diwygiadau	Atal cyfrifiadau anghyson ac anghydfodau.	Senarios cyhoeddedig sy'n ymdrin â chansladau, nosweithiau am ddim ac ad-daliadau rhannol.
Cefnogaeth hygyrch	Helpu darparwyr bach i ddatrys cwestiynau'n gyflym.	Sianel gymorth benodol, hyfforddiant, Cwestiynau Cyffredin a chymorth gweithredu cynnar.
Cofnodion a ffurflenni cymesur	Cyfyngu ar gost cydymffurfio cylchol.	Dim ond data angenrheidiol, amllder adrodd synhwyrol a chyfnodau cadw clir.
Monitro cost i ddarparwyr	Nodi a yw'r baich yn anghymesur.	Arolygon busnes, asesiad cost amser ac adolygiad ar ôl gweithredu.

Ni fyddai symleiddio gweinyddol yn dileu gwrthwynebiadau i egwyddor nac amseriad economaidd yr ardoll, ond byddai'n mynd i'r afael yn uniongyrchol ag un o'r pryderon ymarferol a ddisgrifiwyd amlaf. Byddai profi cynnar gyda gwahanol fodelau busnes yn hanfodol gan ei bod yn annhebygol y byddai'r baich yn cael ei ddosbarthu'n gyfartal.

6.6 TAW a phwysau cronol

Credai 74 o ymatebwyr busnes y gallai casglu'r ardoll eu gwrthio dros y trothwy cofrestru TAW, tra roedd 73 arall yn ansicr. Gyda'i gilydd, mae'r ffigurau hyn yn dangos bod 147 o ymatebwyr naill ai'n rhagweld risg trothwy neu'n brin o hyder ynghylch goblygiadau TAW. Nid yw'r crynodeb a ddarparwyd yn nodi nifer y rhai a atebodd y cwestiwn TAW na nifer y rhai a gredai na fyddai unrhyw effaith, felly ni chyfrifwyd canrannau.

Safbwynt TAW a adroddwyd	Nifer	Dehongliad
Credai y gallai casglu'r ardoll fynd â'r busnes dros y trothwy	74	Yn dangos risg uniongyrchol ganfyddedig i statws treth.
Ansicr a allai effeithio ar y trothwy	73	Yn dangos ansicrwydd ac angen am ganllawiau awdurdodol.
Risg neu ansicrwydd cyfunol a ganfyddir	147	Yn dangos maint y pryder a gynrychiolir yn y ffigurau a ddarparwyd; nid canran heb enwadur dilys y cwestiwn.

Dylid adrodd y pryder TAW fel canfyddiad ymatebwyr oni bai ei fod yn cael ei gadarnhau drwy'r rheolau treth perthnasol ac amgylchiadau busnes unigol. Mae tystiolaeth yr

ymgyngoriad yn dangos ansicrwydd ac amlygiad canfyddedig; nid yw'n sefydlu y byddai'r 74 busnes i gyd mewn gwirionedd yn dod yn atebol i gofrestru.

6.7 Pwysau masnachu cronol

Cysylltodd tystiolaeth y digwyddiadau yr ardoll â thymoroldeb, y rheol gosod 182 diwrnod, pwysau cyflogau ac Yswiriant Gwladol a rhwymedigaethau TAW presennol. Disgrifiodd ymatebwyr y materion hyn yn gronnol. Nid eu pryder o reidrwydd oedd y byddai'r ardoll ar ei phen ei hun yn gwneud busnes hyfyw yn anhyfyw, ond y byddai'n cael ei chyflwyno ochr yn ochr â phwysau rheoleiddiol, trethiannol a gweithredol eraill.

Pwysau a nodwyd	Sut y cafodd ei gysylltu â'r ardoll	Effaith gronnol bosibl
Tymoroldeb	Mae incwm wedi'i grynhoi mewn rhan o'r flwyddyn tra bod llawer o gostau'n parhau drwy gydol y flwyddyn.	Llai o allu i amsugno gweinyddu ychwanegol neu alw gwannach.
Rheol gosod 182 diwrnod	Cysylltodd ymatebwyr gymhwysedd a thriniaeth dreth â gofynion meddiannaeth.	Pwysau i sicrhau digon o archebion ochr yn ochr â phryder am alw.
Costau cyflog ac Yswiriant Gwladol	Roedd costau cyflogaeth eisoes yn cynyddu.	Llai o hyblygrwydd o ran staffio a chyfnodau agor.
Rhwymedigaethau TAW presennol	Mae rhai busnesau eisoes yn rheoli TAW neu'n pryderu am groesi'r trothwy.	Cymhlethdod ychwanegol, ansicrwydd ac effeithiau pris posibl.
Costau gweithredu cyffredinol	Disgrifwyd elw fel rhywbeth yr effeithir arno gan sawl pwysau ar yr un pryd.	Gall yr ardoll gael ei barnu fel rhan o faich cost ehangach yn hytrach nag ar ei phen ei hun.

6.8 Cyfyngiadau ac asesiad terfynol

Mae canfyddiadau busnes yn seiliedig ar ymatebion ymgynghori a gyflwynwyd ac nid ydynt yn gyfrifiad nac yn amcangyfrif wedi'i bwysoli yn ôl y boblogaeth o holl fusnesau'r ynys. Gall y categori busnes orgyffwrdd â pherthnasoedd trigolion ac ymatebwyr eraill. Nid yw'r data a ddarparwyd ychwaith yn cynnwys enwaduron cyflawn ar gyfer y cwestiynau pryder am effaith a TAW, felly adroddir y ffigurau hynny fel niferoedd yn hytrach na chanrannau.

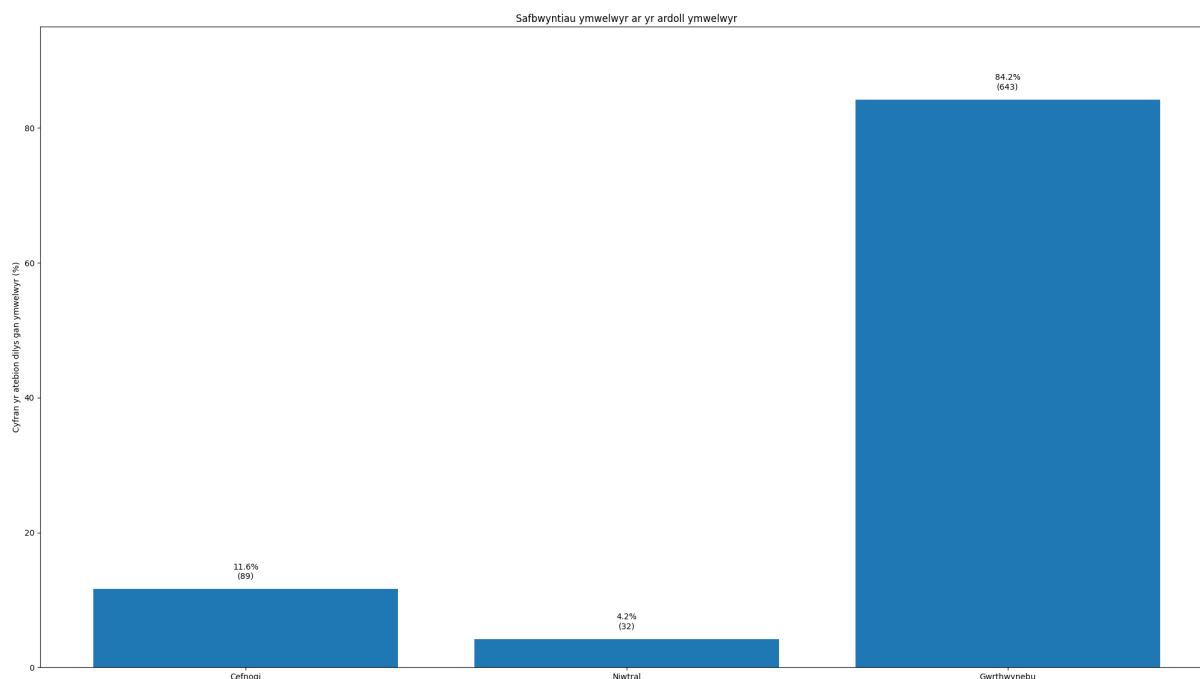
O fewn y cyfyngiadau hynny, mae'r dystiolaeth yn glir. Cofnododd ymatebwyr cysylltiedig â busnes wrthwynebiad llethol a disgrifiasant risg economaidd a llwyth gwaith gweinyddol manwl. Roedd pryder yn gysylltiedig ag archebion, hyd arhosiad, gwariant ymwelwyr, elw, staffio a'r gadwyn gyflenwi leol, tra roedd microfusnesau a gweithredwyr aml-lwyfan yn rhagweld cymhlethdod anghymesur.

Cryfhawyd y safbwynt negyddol gan ansicrwydd ynghylch TAW ac effaith gronnol tymoroldeb, y rheol 182 diwrnod, cyflogau, Yswiriant Gwladol a phwysau treth presennol.

7. Canfyddiadau ymwelwyr

Nododd cyfanswm o 766 o ymatebwyr eu bod yn ymwelwyr. O'r rhain, rhoddodd 764 ateb dilys i'r prif gwestiwn safbwynt, sy'n cyfateb i tua 99.7% o'r garfan ymwelwyr. Mae'r gwahaniaeth bach iawn rhwng nifer y rhai a nododd eu bod yn ymwelwyr a nifer y rhai a atebodd y cwestiwn safbwynt yn dangos bod bron pob ymwelydd a gymerodd ran wedi mynegi barn bendant ar y cynnig.

Mesur	Nifer	Cyfran
Ymwelwyr sy'n nodi eu bod yn y garfan	766	100.0% o gofnodion ymwelwyr
Atebion dilys i'r cwestiwn safbwynt	764	99.7% o gofnodion ymwelwyr
Cefnogi	89	11.6% o atebion dilys
Niwtral	32	4.2% o atebion dilys
Gwrthwynebu	643	84.2% o atebion dilys

Ffigur 7.1. Dosbarthiad safbwyntiau dilys ymwelwyr.

7.1 Safbwynt cyffredinol ymwelwyr

Roedd barn ymwelwyr yn gwrthwynebu'r ardoll yn llethol. Roedd cyfanswm o 643 o ymatebion dilys (84.2%) yn gwrthwynebu'r cynnig, o'i gymharu ag 89 (11.6%) oedd yn ei gefnogi a 32 (4.2%) oedd yn niwtral. Roedd gwrthwynebiad yn fwy na chefnogaeth o 554 o ymatebion ac o 72.6 pwynt canran.

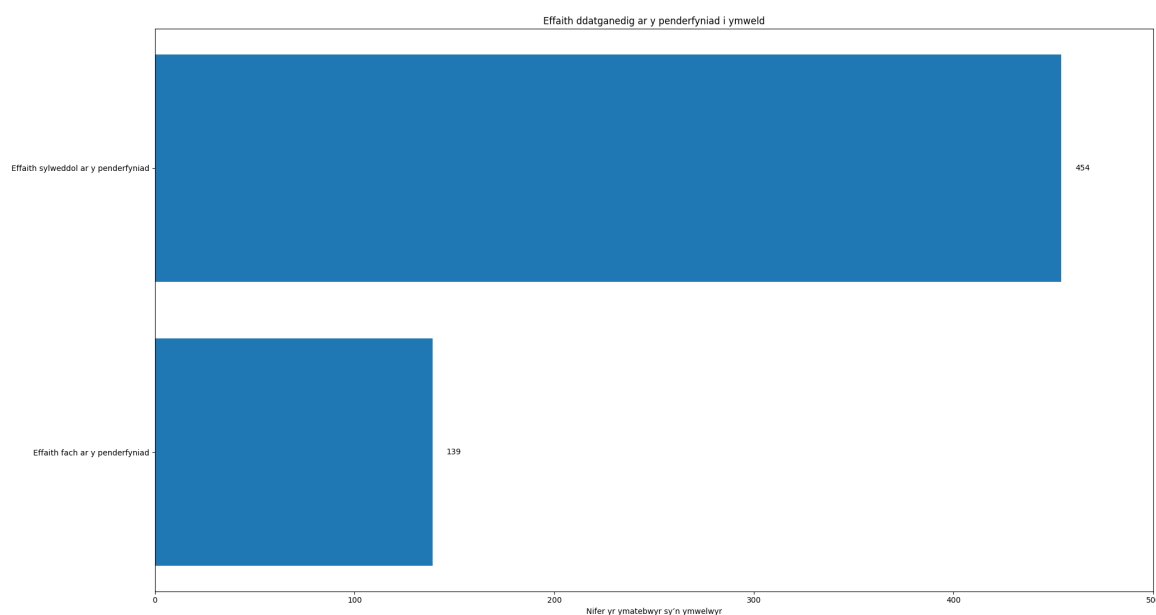
Hwn oedd y gyfradd gwrthwynebiad uchaf ymhlith y pedair prif garfan, er ei bod yn agos iawn at y canlyniad cysylltiedig â busnes. Mae'r gyfran niwtral isel yn dangos bod y rhan fwyaf o ymatebwyr a oedd yn ymwelwyr wedi ffurfio barn glir. Felly, mae'r dystiolaeth a gyflwynwyd yn dangos bod y cynnig wedi'i dderbyn yn wael gan yr ymwelwyr a gymerodd ran yn yr ymgynghoriad.

Ni ddylid trin y canlyniad fel rhagolwg o ymddygiad ymwelwyr nac fel amcangyfrif wedi'i bwysoli yn ôl y boblogaeth o holl ymwelwyr Ynys Môn. Serch hynny, mae'n gofnod cryf o'r farn a fynegwyd ac yn darparu tystiolaeth bwysig am risgiau canfyddedig o ran cost, gwerth a dewis cyrchfan.

7.2 Effaith a fynegwyd ar y penderfyniad i ymweld

O fewn y garfan ymwelwyr, dywedodd 454 o ymatebwyr y byddai'r ardoll yn effeithio'n sylweddol ar eu penderfyniad i ymweld a dywedodd 139 y byddai'n effeithio ychydig ar y penderfyniad. Nid yw'r crynodeb a ddarparwyd yn cynnwys yr enwadur dilys ar gyfer y

cwestiwn hwn na nifer y rhai a ddewisodd unrhyw gategorïau eraill. Felly, cyflwynir y ffigurau hyn fel niferoedd yn hytrach na chanrannau.

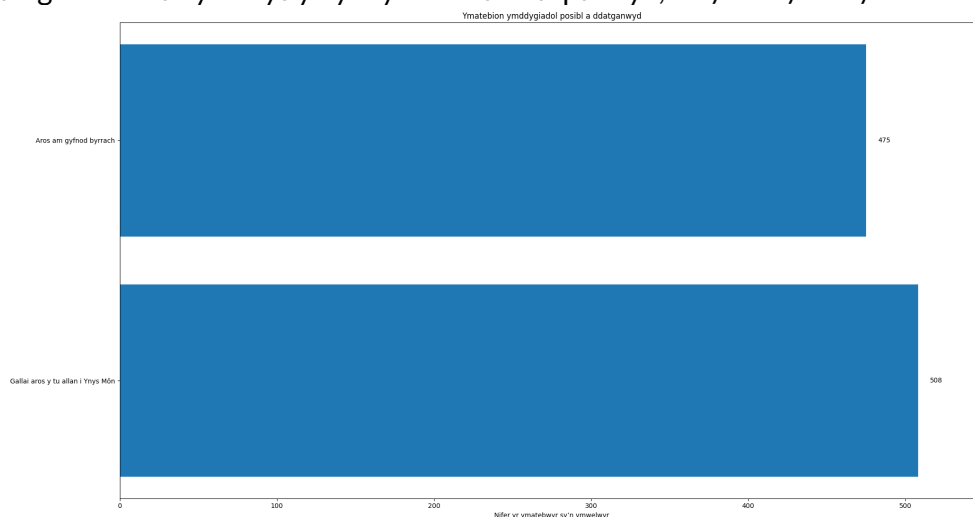
Ffigur 7.2. Effaith yr ardoll a adroddwyd ar y penderfyniad i ymweld.

Adroddodd dros dair gwaith cymaint o ymatebwyr effaith sylweddol ag effaith fach. Mae hyn yn dangos nad oedd yr ardoll yn cael ei disgrifio'n gyffredinol fel ystyriaeth ymylol gan y rhai sydd wedi'u cynnwys yn y ffigurau a ddarparwyd. I lawer o ymatebwyr, roedd y pryder a fynegwyd yn ddigon cryf i ddylanwadu ar y dewis a ddylid ymweld o gwbl.

Mae angen gofal wrth ddehongli'r canfyddiad hwn. Nid yw datganiad y byddai tâl yn effeithio ar benderfyniad yn sefydlu y byddai'r ymatebydd yn canslo taith, yn dewis cyrchfan arall neu'n newid gwariant mewn gwirionedd. Mae ymddygiad gwirioneddol yn cael ei lywio gan gyfanswm cost y daith, cysylltiad â'r gyrchfan, dewisiadau eraill sydd ar gael, amseriad, dewis llety a pha mor weladwy yw unrhyw welliannau a ariennir gan yr ardoll.

7.3 Ymatebion ymddygiadol posibl a fynegwyd

Dywedodd cyfanswm o 475 o ymwelwyr y byddent yn aros am gyfnod byrrach, tra dywedodd 508 y gallent aros y tu allan i Ynys Môn. Mae'r ffigurau hyn yn disgrifio bwriadau a fynegwyd mewn ymateb i gwestiwn ymgynghori. Nid oedd yr enwaduron dilys nac unrhyw gategorïau ymateb amgen wedi'u cynnwys yn y crynodeb a ddarparwyd, felly ni chyfrifwyd canrannau.

Ffigur 7.3. Newidiadau posibl a fynegwyd i hyd a lleoliad yr arhosiad.

7.4 Dehongliad o'r bwriadau a fynegwyd

Mae'r ddau ymateb ymddygiadol a adroddwyd yn pwyntio at effeithiau posibl gwahanol. Gallai arhosiad byrrach leihau incwm llety a gwariant eilaidd tra'n cadw'r ymwelydd ar Ynys Môn. Gallai aros y tu allan i'r ynys symud gwariant llety i ardal awdurdod lleol arall tra bo'r ymwelydd yn dal i wneud teithiau dydd i atyniadau, ffyrdd a chyfleusterau cyhoeddus yr ynys.

Ymateb datganedig	Effaith bosibl pe bai'n digwydd	Dangosyddion posibl a nodwyd
Arhosiad byrrach	Llai o nosweithiau meddiannol ac o bosibl llai o wariant ar fwyd, manwerthu, atyniadau a thrafnidiaeth.	Hyd arhosiad cyfartalog, nosweithiau meddiannol, gwerth archebion a gwariant ymwelwyr.
Aros y tu allan i Ynys Môn	Gall incwm llety symud y tu allan i'r ynys tra gall pwysau ymwelwyr barhau drwy ymweliadau dydd.	Daearyddiaeth llety, gweithgarwch teithiau dydd, parcio, traffig a defnydd o atyniadau.
Penderfyniad wedi'i effeithio'n sylweddol	Dadleoli posibl i gyrchfan arall neu ganslo.	Trosi archebion, cansladau, ymweliadau ailadroddus a pherfformiad cymharol cyrchfannau.
Penderfyniad wedi'i effeithio ychydig	Gall yr ardoll gael ei hamsugno ond gallai newid gwariant neu ddewis llety.	Cyllidebau ymwelwyr, cymysgedd llety a gwariant dewisol.

Mae'r mecanweithiau hyn yn gredadwy ond nid ydynt wedi'u profi gan yr ymgynghoriad. Mae'r dystiolaeth yn nodi'r mathau o ymateb ymddygiadol yr oedd ymwelwyr yn eu rhagweld. Nid yw'n sefydlu nifer y rhai a fyddai'n gweithredu ar y bwriadau hynny, hyd unrhyw effaith na'r effaith net ar ôl ystyried amodau ehangach y farchnad.

7.5 Pryderon fforddiadwyedd

Canolbwyntiodd pryderon fforddiadwyedd yn arbennig ar deuluoedd, grwpiau, arhosiadau hirach a llety cost is. Ym mhob achos, gall tâl fesul person neu fesul nos gynrychioli ychwanegiad absoliwt mwy at gyfanswm cost yr archeb neu gyfran fwy o bris y llety.

Amgylchiadau'r ymwelydd	Pam y gall yr ardoll deimlo'n fwy arwyddocaol	Ystyriaeth bosibl
Teuluoedd	Gall nifer o bobl atebol luosi'r gost nosweithiol ar draws yr arhosiad.	Enghreiffitiau cost clir i deuluoedd a monitro effeithiau dosbarthiadol.
Grwpiau	Gall y tâl Gronni ar draws nifer fwy o westeion.	Gwybodaeth archebu dryloyw cyn ymrwymo.
Arosiadau hirach	Mae tâl nosweithiol yn cynyddu gyda hyd yr ymweliad.	Asesiad a yw arosiadau hirach yn wynebu cynnydd cyffredinol anghymesur.
Llety cost is	Mae tâl sefydlog yn ffurfio canran fwy o bris yr ystafell neu'r llain.	Ystyried cymesuredde ar draws mathau o lety.
Ymwelwyr ar incwm is	Gall llai o gyllideb ddewisol fod ar gael i amsugno tâl ychwanegol.	Monitro hygyrchedd a newidiadau yng nghymysgedd ymwelwyr.

Felly, nid yw'r pryder wedi'i gyfyngu i'r gyfradd bennawd ar ei phen ei hun. Gall ymwelwyr asesu'r swm cronol ar draws pob person a noson a'i gymharu â chost a gwerth canfyddedig y llety. Gellir gweld yr un tâl fel un bach mewn gwyliau byr gwerth uchel ond yn sylweddol mewn arhosiad teuluol neu grŵp cost is.

7.6 Safbwyntiau cefnogol ymwelwyr

Roedd ymwelwyr cefnogol yn fwy tebygol o ddisgrifio'r tâl fel un cymedrol lle'r oedd yn ariannu gwelliannau gweladwy. Mae hyn yn awgrymu bod derbynioddeb yn gysylltiedig â'r berthynas rhwng cost a budd canfyddedig yn hytrach nag â'r tâl ar ei ben ei hun.

Amod sy'n gysylltiedig â chefnogaeth	Arwyddocâd deongliadol	Tystiolaeth y byddai ymwelwyr yn ei disgwyl
Gwelliannau gweladwy	Gall ymwelwyr gysylltu'r tâl â phrofiad cyrchfan gwell.	Prosiectau a enwyd, arwyddion a chynnydd cyhoeddedig.
Diben clir	Mae'r tâl yn haws ei ddeall lle mae ei ddefnydd yn benodol.	Eglurhad syml wrth archebu a thalu.
Buddsoddiad ychwanegol	Gall cefnogaeth wanbau os yw'r ardoll yn ymddangos fel pe bai'n disodli cyllidebau presennol.	Adrodd ar wahân ar wariant gwaelodlin a gwariant a ariennir gan yr ardoll.
Tâl rhesymol	Mae ymwelwyr yn cymharu'r ardoll â chyfanswm cost y daith a gwerth y gyrchfan.	Enghreifftiau tryloyw ac adolygiad parhaus o'r gyfradd.
Budd amgylcheddol a seilwaith ymwelwyr	Gall ymwelwyr dderbyn cyfraniad lle mae'r pwysau'n weladwy.	Tystiolaeth o welliannau i lanweithdra, llwybrau, mynediad a chyfleusterau.

7.7 Cyfathrebu a chynnig y gyrchfan

Mae canfyddiadau ymwelwyr yn dangos ffafriaeth am gyfathrebu sy'n mynd y tu hwnt i ddatgan bod ardoll yn berthnasol. Nododd sylwadau bwysigrwydd gwybodaeth glir am y swm, pwy sy'n atebol, pa nosweithiau neu arhosiadau sy'n cael eu cwmpasu, eithriadau, sut y cesglir y taliad a beth fyddai'r incwm yn ei ariannu. Nododd rhai ymatebwyr hefyd y byddai gwybodaeth a ddarperir cyn archebu yn well na dod ar ei thraws am y tro cyntaf wrth gyrraedd neu ymadael.

Byddai cynnig y gyrchfan hefyd yn bwysig. Lle mae ymwelwyr yn gweld Ynys Môn fel lle sy'n cynnig gwerth unigryw ac yn gallu gweld toiledau cyhoeddus wedi'u cynnal yn dda, lleoedd glân, llwybrau hygyrch, gwybodaeth drafnidiaeth dda a rheolaeth amgylcheddol, gall fod yn haws deall tâl cymedrol. Lle mae'r manteision yn aneglur neu lle mae gwasanaethau presennol yn cael eu hystyried yn annigonol, gall yr un tâl atgyfnerthu anfodlonrwydd.

Cam cyfathrebu	Gwybodaeth a nodwyd gan ymatebwyr	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth
Cyn archebu	Cyfradd, atebolrwydd, eithriadau a chyfanswm amcangyfrifedig cost yr ardoll.	Osgoi syndod a chaniatáu cymhariaeth wybodus.
Wrth archebu	Sut y caiff y tâl ei gasglu a'i drin os bydd yr archeb yn newid.	Lleihau anghydfodau ac ansicrwydd.
Cyn cyrraedd	Nodyn atgoffa, diben a dolenni i welliannau a ariannwyd.	Atgyfnerthu tryloywder a gwerth.
Yn ystod yr arhosiad	Gwybodaeth weladwy am brosiectau a budd lleol.	Cysylltu'r cyfraniad â phrofiad yr ymwelydd.
Ar ôl gweithredu	Incwm, didyniadau, gwariant a chanlyniadau cyhoeddedig.	Dangos hygyrddedd a chefnogi gwerthuso.

7.8 Cyfyngiadau

Mae canlyniadau ymwelwyr yn seiliedig ar ymatebion hunanddethol i'r ymgynghoriad ac nid ydynt yn amcangyfrif wedi'i bwysoli yn ôl y boblogaeth o holl ymwelwyr Ynys Môn. Gall y garfan ymwelwyr orgyffwrdd hefyd â pherthnasoedd trigolion, busnes neu gymunedol. Mae ffigurau'r safbwyntiau dilys yn disgrifio'n gywir yr atebion a gyflwynwyd ac a dderbyniwyd o

fewn y garfan, ond ni ddylid eu trin fel canlyniad refferendwm.

Mae'r cwestiynau ymddygiad a fynegwyd yn mesur bwriadau o dan dâl damcaniaethol yn y dyfodol. Gall bwriadau orddatgan neu danddatgan ymddygiad gwirioneddol, ac nid yw'r crynodeb a ddarparwyd yn rhoi enwaduron ar gyfer y cwestiynau penderfyniad, arhosiad byrrach neu aros y tu allan i'r ynys. Felly, adroddir y ffigurau hynny fel niferoedd a dylid eu defnyddio fel dangosyddion risg yn hytrach na rhagolygon.

7.8 Asesiad terfynol

Cofnododd tystiolaeth ymwelwyr wrthwynebiad llethol i'r ardoll. Atgyfnerthwyd maint y safbwynt negyddol gan niferoedd uchel a nododd y byddai'r tâl yn effeithio ar y penderfyniad i ymweld, yn byrhau'r arhosiad neu'n annog defnyddio llety y tu allan i Ynys Môn.

Nid oedd y pryderon wedi'u dosbarthu'n gyfartal. Nodwyd bod teuluoedd, grwpiau, arhosiadau hirach a llety cost is yn arbennig o sensitif i gost gronol. Ar yr un pryd, mae tystiolaeth ymwelwyr gefnogol yn dangos bod rhai ymatebwyr yn ystyried tâl cymedrol yn dderbyniol lle'r oedd yn cynhyrchu gwelliannau gweladwy ac ychwanegol.

Felly, mae'r canfyddiadau'n nodi risg ymddygiadol sylweddol a'r amodau y gallai derbynioldeb wella oddi tanynt.

8. Ffactorau sy'n dylanwadu ar safbwyntiau

Mae tystiolaeth yr ymgynghoriad yn dangos bod safbwyntiau ar yr ardoll ymwelwyr arfaethedig wedi'u dylanwadu gan gyfuniad o ystyriaethau economaidd, ymarferol, moesegol a sefydliadol. Y prif ddylanwadau a nodwyd yn y crynodeb a ddarparwyd oedd y sector twristiaeth, busnesau lleol, tegwch a gweinyddu. Felly, roedd ymatebwyr yn ystyried mwy na swm tâl nosweithiol. Roedd eu hatebion hefyd yn adlewyrchu amseriad y cyflwyno, cystadleurwydd Ynys Môn, hyder mewn gwneud penderfyniadau yn y sector cyhoeddus a gallu busnesau i gasglu a gweinyddu'r ardoll.

Roedd y ffactorau hyn wedi'u cysylltu'n agos. Gallai ymatebydd a oedd yn pryderu am gystadleurwydd busnes hefyd gwestiynu tegwch codi tâl ar ymwelwyr dros nos, amseriad ei gyflwyno yn ystod amodau masnachu anodd ac a allai'r Cyngor ddangos defnydd ychwanegol a thryloyw o'r incwm. Felly, dylid deall y ffactorau fel fframwaith rhyngweithiol yn hytrach na themâu ar wahân ac annibynnol.

Ffactor dylanwadol	Cwestiwn craidd a godwyd gan ymatebwyr	Prif grwpiau yr effeithir arnynt
Effaith ar y sector twristiaeth	A fyddai'r ardoll yn newid galw, archebion, hyd arhosiad neu wariant ymwelwyr?	Ymwelwyr, darparwyr llety, atyniadau, lletygarwch a chyflenwyr.
Effaith ar fusnesau lleol	A allai'r cynnig effeithio ar elw, staffio, llif arian a hyfywedd busnes?	Busnesau twristiaeth a busnesau sy'n dibynnu ar wariant ymwelwyr.
Tegwch	Pwy ddylai dalu, pwy sy'n creu pwysau a phwy ddylai elwa o'r incwm?	Ymwelwyr, trigolion, busnesau a chymunedau.
Gweinyddu	Faint o waith, cost a risg cydymffurfio fyddai'r broses gasglu yn ei greu?	Darparwyr llety, asiantaethau, llwyfannau a'r Cyngor.
Amseru a adlewyrchir yn y dystiolaeth	A yw hwn yn bwynt priodol yn y cylch economaidd a rheoleiddiol i gyflwyno'r tâl?	Busnesau, gweithwyr, ymwelwyr a chymunedau lleol.
Cystadleurwydd	A allai Ynys Môn ddod yn llai deniadol o'i chymharu â chyrchfannau eraill?	Economi ymwelwyr yr ynys a chadwyni cyflenwi cysylltiedig.
Ymddiriedaeth yn y sector cyhoeddus	A fyddai incwm yn ychwanegol, yn dryloyw ac yn cael ei wario fel yr addawyd?	Pob grŵp ymatebwyr.
Gallu busnesau	A all gweithredwyr bach a thymhorol amsugno'r systemau a'r amser staff sydd eu hangen?	Microfusnesau, darparwyr hunanarlwydo a gweithredwyr aml-lwyfan.

8.1 Roedd y ddadl yn ymestyn y tu hwnt i'r tâl nosweithiol

Dim ond un elfen o'r ddadl oedd y tâl pennawd. Ystyriodd ymatebwyr yr effaith gyfan ar draws nifer y bobl a'r nosweithiau mewn archeb, y berthynas rhwng y tâl a phris y llety, a'r posibilrwydd y gallai ymwelwyr newid ble, pryd neu am ba hyd y byddent yn aros. Ystyriodd busnesau hefyd gostau anuniongyrchol newidiadau i systemau, amser staff, trin taliadau, ymholiadau cwsmeriaid, ad-daliadau, cadw cofnodion a ffurflenni.

Mae'r fframio ehangach hwn yn helpu i egluro pam y gallai ymatebwyr ystyried tâl unigol cymharol gymedrol yn sylweddol. Roedd yr effaith ganfyddedig yn dibynnu ar faint yr archeb, y math o lety, hyd yr arhosiad, yr elw oedd ar gael i'r busnes a lefel yr ymddiriedaeth y byddai'r incwm yn cynhyrchu budd ychwanegol gweladwy.

8.2 Dylanwadau'r sector twristiaeth a busnesau lleol

Roedd y sector twristiaeth yn ddylanwad pennaf gan fod y cynnig yn cael ei ddeall drwy ei effeithiau posibl ar yr economi ymwelwyr yn ei chyfanrwydd. Roedd y pryderon a gofnodwyd yn Adrannau 6 a 7 yn cynnwys archebion, hyd arhosiad, dewis cyrchfan, gwariant ymwelwyr, elw, staffio ac effeithiau ar y gadwyn gyflenwi. Felly, ystyriodd ymatebwyr effeithiau uniongyrchol ar lety ac effeithiau ehangach ar letygarwch, manwerthu, atyniadau, trafnidiaeth a gwasanaethau lleol.

Llwybr posibl	Effaith uniongyrchol a ystyriwyd	Canlyniad ehangach posibl
Mae'r ymwelydd yn wynebu cyfanswm cost taith uwch	Yn ailystyried cyrchfan, hyd arhosiad neu fath o lety.	Newid mewn archebion, nosweithiau meddiannol neu gymysgedd ymwelwyr.
Darparwr llety yn gweinyddu'r broses gasglu	Systemau ychwanegol, amser staff a thasgau cydymffurfio.	Elw is neu ddargyfeirio capasiti oddi wrth wasanaeth cwsmeriaid.
Ymwelydd yn lleihau gwariant dewisol	Llai o wariant ar fwyd, manwerthu, atyniadau neu weithgareddau.	Incwm is i fusnesau y tu hwnt i'r sector llety.
Busnes yn wynebu galw gwannach neu fwy ansicr	Yn addasu staffio, cyfnodau agor neu fuddsoddi.	Effeithiau ar gyflogaeth a chyflenwyr lleol.
Llety yn symud y tu allan i Ynys Môn	Yr ynys yn colli rhywfaint o wariant dros nos ond o bosibl yn cadw ymweliadau dydd.	Gall pwysau ymwelwyr barhau heb incwm llety cyfatebol.

Arwyddocâd y llwybrau hyn yw eu bod yn disgrifio economi leol gysylltiedig. Nid oedd ymatebwyr o reidrwydd yn gwahanu buddiannau darparwyr llety oddi wrth fuddiannau busnesau eraill neu drigolion sy'n gweithio ym maes twristiaeth. Felly, mynegwyd pryderon am fusnesau lleol yn aml fel pryderon am fywoliaethau, gwydnwch cymunedol a dosbarthiad effeithiau economaidd.

8.3 Tegwch fel dylanwad canolog

Roedd tegwch yn gweithredu ar sawl lefel. Roedd rhai ymatebwyr o'r farn ei bod yn deg i ymwelwyr wneud cyfraniad uniongyrchol tuag at wasanaethau a phwysau amgylcheddol sy'n gysylltiedig â thwristiaeth. Holodd eraill a ddylai ymwelwyr dros nos ysgwyddo'r tâl pan fo ymwelwyr dydd hefyd yn defnyddio ffyrdd, parcio, toiledau cyhoeddus, llwybrau a mannau cyhoeddus. Cododd pryderon fforddiadwyedd hefyd gwestiynau ynghylch a fyddai tâl sefydlog yn effeithio'n drymach ar deuluoedd, grwpiau, arhosiadau hirach a llety cost is.

Dimensiwn tegwch	Dehongliad cefnogol	Dehongliad beirniadol
Cyfraniad at gostau lleol	Dylai ymwelwyr gyfrannu tuag at y pwysau a'r cyfleusterau y maent yn eu defnyddio.	Mae ymwelwyr eisoes yn cyfrannu drwy lety a gwariant ehangach.
Trin gwahanol fathau o ymwelwyr	Mae arosiadau dros nos yn darparu pwynt casglu ymarferol.	Gall ymwelwyr dydd greu pwysau heb dalu'r ardoll.
Gallu i dalu	Gall y tâl fod yn fach o'i gymharu â chyfanswm cost llawer o deithiau.	Gall tâl sefydlog bwyso'n drymach ar arosiadau cost is, teuluol neu hirach.
Budd daearyddol	Gall incwm ar draws yr ynys gefnogi rheoli cyrchfan strategol.	Efallai na fydd cymunedau'n gweld elw clir lle caiff yr incwm ei wario mewn man arall.
Baich ar fusnesau	Mae casglu yn rhan o weithredu cynllun lleol cyfreithlon.	Gall gweinyddu di-dâl ddisgyn yn anghymesur ar ddarparwyr bach.

Mae'r dehongliadau cystadleuol hyn yn dangos bod ymatebwyr yn ystyried tegwch mewn perthynas â mwy na'r gyfradd yn unig. Roedd pryderon hefyd yn cwmpasu atebolrwydd, eithriadau, dyrannu lleol, baich ar fusnesau a pha mor weladwy yw'r budd. Cysylltodd ymatebwyr degwch canfyddedig ag eglurder ynghylch pwy sy'n talu, pam mae'r grŵp hwnnw'n atebol a sut y byddai'r manteision canlyniadol yn cael eu dosbarthu.

8.4 Gweinyddu a gallu busnesau

Roedd gweinyddu yn ddylanwad ymarferol pennaf gan fod darparwyr yn rhagweld cadwyn o dasgau ailadroddus. Roedd y rhain yn cynnwys addasu systemau, nodi gwesteion a nosweithiau atebol, cymhwyso eithriadau, egluro'r tâl, cysoni taliadau, rheoli newidiadau ac ad-daliadau, cadw cofnodion a chwblhau ffurflenni. Asesodd ymatebwyr y cynnig yn rhannol drwy faint yr

amser staff, y newid technegol a'r risg cydymffurfio y gallai'r tasgau hyn eu creu.

Roedd gallu busnesau yn llywio'r ffordd y canfyddid yr un gofyniad. Gall gweithredwr mwy fod â systemau archebu, cyllid a rheoli penodol, tra gall microfusnes neu ddarparwr hunanarlwyo un eiddo ddibynnu ar amser y perchennog a sawl llwyfan trydydd parti. Felly, mae tystiolaeth yr ymgynghoriad yn dangos na fyddai'r baich gweinyddol wedi'i ddosbarthu'n gyfartal.

Nodwedd busnes		Pam y gall capasiti fod yn gyfyngedig	Effaith bosibl ar safbwyntiau
Microfusnes		Staff cyfyngedig a dim swyddogaeth gyllid neu gydymffurfio arbenigol.	Gall tasg gylchol fach deimlo'n faich anghymesur.
Gweithredwr tymhorol		Mae incwm a chapasiti staff yn amrywio'n sylweddol drwy'r flwyddyn.	Mae amseru gweithredu a chyfnodau ffurflenni yn dod yn bwysicach.
Darparwr hunanarlwyo		Gall y perchennog reoli archebion, glanhau, cynnal a chadw a chyfrifon yn bersonol.	Pryder am gymhlethdod ychwanegol ac amser di-dâl.
Busnes sy'n dibynnu ar asiantaeth		Gall prosesau archebu a thalu gael eu rhannu â thrydydd parti.	Ansicrwydd ynghylch cyfrifoldeb, data a chysoni.
Gweithredwr aml-lwyfan		Mae archebion, ffioedd, ad-daliadau a chyfathrebu â chwsmeriaid yn digwydd ar draws gwahanol systemau.	Mwy o risg o anghysondeb ac addasu â llaw.
Gwesty neu grŵp mwy		Nifer uwch o drafodion ac eithriadau i'w prosesu.	Gall systemau fod yn gryfach, ond mae cyfanswm y llwyth trafodion yn fwy.

8.5 Amseriad a phwysau cronol

Roedd amseriad yn ddylanwadol gan fod ymatebwyr yn ystyried yr ardoll ochr yn ochr ag amodau economaidd a rheoleiddiol ehangach. Cysylltodd y dystiolaeth fusnes y cynnig â thymoroldeb, y rheol gosod 182 diwrnod, costau cyflogau ac Yswiriant Gwladol, rhwymedigaethau TAW presennol a phwysau gweithredu cyffredinol. Felly, aseswyd y cynnig fel un elfen ychwanegol o fewn baich cronol.

Mae'r persbectif cronol hwn yn bwysig. Efallai na fydd ymatebydd yn credu y byddai'r ardoll ar ei phen ei hun yn newid hyfywedd busnes yn sylweddol, ond gallai barhau i wrthwynebu ei chyflwyno oherwydd bod elw, staffio neu alw eisoes dan bwysau. Mae amseriad hefyd yn effeithio ar hyder: gall mesur a gyflwynir yn ystod cyfnod o wendid canfyddedig gael ei farnu'n wahanol i'r un mesur a gyflwynir ar ôl masnachu cryfach neu ar ôl profi systemau a chanllawiau.

Ystyriaeth amseru	Cwestiwn a godwyd	Tystiolaeth a fyddai'n berthnasol
Amodau galw presennol	A yw archebion a gwariant ymwelwyr yn ddigon gwydn?	Meddiannaeth, cyfradd ddyddiol gyfartalog, hyd arhosiad a thueddiadau gwariant.
Amgylchedd costau busnes	A all busnesau amsugno costau gweinyddu a thrafodion?	Elw, costau cyflogaeth a thystiolaeth cost amser darparwyr.
Newid rheoleiddiol	A yw gweithredwyr eisoes yn addasu i reolau eraill?	Calendrau gweithredu ac asesiad cydymffurfio cronol.
Parodrwydd systemau	A yw llwyfannau archebu a phrosesau'r Cyngor yn barod?	Profi peilot, canllawiau technegol a threfniadau cymorth.
Cyfathrebu ag ymwelwyr	A fydd y tâl yn cael ei ddeall cyn archebu?	Deunyddiau cyhoeddedig, profi'r llwybr archebu ac adborth ymwelwyr.

8.6 Cystadleurwydd a dewis cyrchfan

Dylanwadodd cystadleurwydd ar safbwyntiau gan fod ymatebwyr yn cymharu Ynys Môn â chyrchfannau eraill ac yn ystyried a allai ymwelwyr osgoi'r tâl drwy aros mewn man arall, byrhau taith neu ddewis lleoliad gwahanol. Roedd y pryder hwn yn arbennig o amlwg yn nhystiolaeth ymwelwyr a busnesau, lle'r oedd bwriadau a fynegwyd yn cynnwys arhosiadau byrrach a llety y tu allan i'r ynys.

Nid yr ardoll yn unig sy'n pennu cystadleurwydd. Mae'n dibynnu ar gyfanswm y pris, ansawdd, unigrywiaeth, argaeledd, teyrngarwch ymwelwyr a pha mor weladwy yw'r gwelliannau. Gall tâl cymedrol gael ychydig o effaith ar rai teithiau ond fod yn fwy arwyddocaol lle mae'r llety'n rhatach, sawl person yn teithio neu'r arhosiad yn hir. Felly, ystyriodd ymatebwyr y gyfradd bennawd a chynnig gwerth ehangach Ynys Môn.

8.7 Ymddiriedaeth yn y sector cyhoeddus a hyder mewn gwariant

Roedd ymddiriedaeth yn y Cyngor a'r sector cyhoeddus ehangach yn ddylanwad mawr gan fod y budd posibl yn dibynnu ar y ffordd y byddai incwm yn cael ei gasglu, ei ddidynnu, ei ddrynnu a'i adrodd. Roedd rhai ymatebwyr yn cefnogi egwyddor cyfraniad gan ymwelwyr ond am gael tystiolaeth y byddai'r incwm yn ychwanegol, yn cael ei reoli'n dryloyw ac yn cael ei gyfeirio at welliannau lleol gweladwy.

Lle'r oedd ymddiriedaeth yn isel, roedd ymatebwyr yn pryderu y gallai'r ardoll ddisodli cyllidebau presennol, gael ei amsugno gan weinyddu neu gael ei gwario heb fudd lleol clir. Mae hyn yn golygu nad mater eilaidd oedd llywodraethu: roedd yn effeithio ar degwch, gwerth a chyfreithlondeb canfyddedig y cynnig ei hun.

Thema sy'n gysylltiedig ag ymddiriedaeth	Pam mae'n dylanwadu ar safbwyntiau	Enghreifftiau a drafodwyd yn y dystiolaeth
Ychwanegedd	Mae ymatebwyr am weld buddsoddiad newydd yn hytrach na disodli cyllidebau presennol.	Gwariant gwaelodlin cyhoeddedig a phrosiectau a ariennir gan yr ardoll wedi'u nodi ar wahân.
Tryloywder	Mae pobl am weld incwm gros, didyniadau a buddsoddiad net.	Cyfrifon blyneddol ac adrodd ariannol clir.
Gwelededd lleol	Mae trigolion ac ymwelwyr yn disgwyl canlyniadau adnabyddadwy.	Mapiau prosiectau, arwyddion ac adrodd ar sail lle.
Craffu	Gall goruchwyliaeth annibynnol neu aml-randdeiliad gynyddu hyder.	Aelodaeth, penderfyniadau a chofnodion cyhoeddedig.
Gwerthuso	Mae ymatebwyr am wybod a yw'r ardoll yn cyflawni ei hamcanion.	Monitro canlyniadau economaidd, ymwelwyr, amgylcheddol a gwasanaeth.

8.8 Dehongliad cyffredinol

Mae'r ffactorau sy'n dylanwadu ar safbwyntiau'n dangos bod dadl yr ymgynghoriad yn aml-ddimensiwn. Nid dewis yn unig oedd ymatebwyr ynghylch a oeddent yn hoffi neu'n casáu tâl nosweithiol. Roeddent yn asesu pecyn o effeithiau disgwylidig: risg economaidd, fforddiadwyedd i ymwelwyr, tegwch, gwaith gweinyddol, sefyllfa gystadleuol, amseriad ac ymddiriedaeth mewn cyflawni.

Mae'r ffactorau hefyd yn helpu i egluro'r gwahaniaethau rhwng carfannau. Rhoddodd busnesau fwy o bwysau ar weinyddu, gallu, elw a chystadleurwydd. Canolbwyntiodd ymwelwyr fwy ar gyfanswm cost y daith, gwerth a dewis cyrchfan. Ystyriodd trigolion fywoliaethau, tegwch, gwasanaethau cyhoeddus a budd lleol, tra bod ymatebwyr cymunedol a gwirfoddol wedi'u rhannu'n fwy cyfartal rhwng budd cymunedol posibl a phryderon ynghylch gweithredu.

8.9 Goblygiadau a chyfyngiadau

Arwyddocâd deongliadol	Rheswm
Ni fyddai cyfathrebu yn unig yn datrys pob gwrthwynebiad.	Roedd rhai pryderon yn ymwneud ag egwyddor, tegwch neu farn economaidd yn hytrach na diffyg gwybodaeth.
Cysylltodd ymatebwyr gynllun gweinyddol â chyfreithlondeb.	Roedd baich a chapasiti yn ganolog i safbwyntiau busnesau.
Roedd cefnogaeth yn aml yn gysylltiedig â budd ychwanegol gweladwy.	Roedd cefnogaeth yn aml yn amodol ar welliannau tryloyw a lleol.
Roedd amseru yn ystyriaeth a ailadroddwyd yn y dystiolaeth.	Asesodd ymatebwyr yr ardoll ochr yn ochr â phwysau cronol ar fusnesau a phwysau rheoleiddiol.
Nododd ymatebwyr ffactorau y tu hwnt i'r incwm a godir fel rhai perthnasol i fonitro.	Roedd cystadleurwydd, hyd arhosiad, gwariant, gweinyddu ac effeithiau dosbarthiadol i gyd yn berthnasol.

Nid yw'r crynodeb a ddarparwyd yn rhoi amllderâu meintiol ar gyfer pob ffactor sy'n dylanwadu. Felly, ni ddylid cyflwyno'r themâu fel graddfa rifiadol na'u defnyddio i honni bod canran benodol o ymatebwyr yn rhannu pob pryder. Mae'r tablau yn yr adran hon yn trefnu'r dylanwadau ansoddol a ddisgrifir yn y deunydd ffynhonnell ac yn dangos sut maent yn ymwneud â chanfyddiadau'r carfannau.

Yn gyffredinol, mae'r dystiolaeth yn dangos y byddai derbynioldeb yn dibynnu ar y cynnig dylunio a chyflawni cyflawn yn hytrach nag ar y gyfradd nosweithiol yn unig. Ystyriodd ymatebwyr pwy sy'n talu, pwy sy'n gweinyddu, pwy sy'n elwa, pryd y cyflwynir y cynllun ac a all y Cyngor ddangos defnydd tryloyw ac effeithiol o'r incwm.

9. Canlyniadau posibl a blaenoriaethau ailfuddsoddi

Nododd tystiolaeth yr ymgynghoriad ddau faes pryder cysylltiedig ond gwahanol. Roedd y cyntaf yn ymwneud â chanlyniadau posibl cyflwyno ardoll ymwelwyr, gan gynnwys effeithiolrwydd gwariant, pwysau ar fusnesau bach neu dymhorol, baich gweinyddol a'r effaith ar y ffordd y canfyddir Ynys Môn fel cyrchfan. Roedd yr ail yn ymwneud â'r meysydd y credai ymatebwyr y gellid ailfuddsoddi incwm ychwanegol ynddynt pe bai ardoll yn cael ei chyflwyno.

Y pryder a ddewiswyd amlaf oedd na fyddai incwm yr ardoll yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol. Dilynwyd hyn gan bwysau ar fusnesau bach neu dymhorol, baich gweinyddol a chanfyddiad o'r gyrchfan. Mae'r drefn yn dangos bod pryder economaidd a hyder sefydliadol wedi'u cysylltu'n agos. Nid oedd ymatebwyr yn ystyried yn unig a allai ardoll godi incwm, ond a fyddai'r incwm yn cyrraedd blaenoriaethau gweladwy, a fyddai costau casglu'n gymesur ac a ellid rheoli'r effeithiau economaidd ehangach.

Pryder a nodwyd	Cwestiwn sylfaenol	Canlyniad posibl
Efallai na chaiff yr arian ei ddefnyddio'n effeithiol	A fyddai incwm yn ychwanegol, yn dryloyw ac wedi'i gyfeirio at flaenoriaethau clir?	Hyder isel, cyfreithlondeb gwan a llai o dderbyniad cyhoeddus.
Pwysau ar fusnesau bach neu dymhorol	A allai'r tâl neu'r gwaith o'i weinyddu effeithio ar hyfywedd, elw neu wytnwch masnachu?	Effeithiau anghymesur ar weithredwyr â chapasiti cyfyngedig neu dymhorau masnachu byr.
Baich gweinyddol	A fyddai casglu, eithriadau, ad-daliadau, cofnodion a ffurflenni yn creu gormod o waith?	Costau gweithredu uwch, risg cydymffurfio a dargyfeirio amser staff.
Canfyddiad o'r gyrchfan	A allai'r ardoll effeithio ar sut mae ymwelwyr yn gweld cost a gwerth Ynys Môn?	Llai o gystadleurwydd, arosiadau byrrach neu ddadleoli llety.

9.1 Y berthynas rhwng pryder economaidd a hyder sefydliadol

Nid oedd pryder economaidd a hyder mewn cyflawni gan y sector cyhoeddus yn faterion ar wahân. Holodd ymatebwyr a oedd yn ofni pwysau ar fusnesau hefyd a fyddai'r incwm canlyniadol yn cael ei ddefnyddio'n ddigon effeithiol i gyfiawnhau'r pwysau hwnnw. Yn yr un modd, roedd ymatebwyr a gefnogai fuddsoddi mewn cyfleusterau cyhoeddus yn aml yn gwneud y gefnogaeth honno'n amodol ar wariant tryloyw, ychwanegol a gweladwy'n lleol.

Mae'r berthynas hon yn bwysig gan y gall cynllun gael ei farnu nid yn unig yn ôl y swm a godir ond yn ôl cydbwysedd cyflawn y costau, y risgiau a'r manteision. Os yw'r baich gweinyddol neu economaidd yn weladwy tra bod y budd canlyniadol yn cael ei oedi, yn wasgaredig neu'n cael ei egluro'n wael, gall hyder barhau'n isel hyd yn oed os yw cyfanswm yr incwm yn sylweddol.

9.2 Pryder na fyddai cyllid yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol

Roedd y prif bryder yn ymwneud ag effeithiolrwydd gwariant. Mae hyn yn adlewyrchu cwestiwn ehangach ynghylch a fyddai incwm yr ardoll yn trosi'n welliannau ychwanegol a mesuradwy. Roedd ymatebwyr yn debygol o asesu effeithiolrwydd drwy welededd prosiectau, tryloywder adrodd ariannol, dosbarthiad daearyddol gwariant a'r graddau y cynhyrchodd gweithgarwch a ariannwyd ganlyniadau yn hytrach na dim ond amsugno cost weinyddol.

Agwedd ar ddefnydd effeithiol	Tystiolaeth y byddai ymatebwyr yn ei disgwyl	Risg os yw'n aneglur
Ychwanegedd	Gwahaniaeth clir rhwng cyllidebau presennol y Cyngor a gwariant newydd a ariennir gan yr ardoll.	Canfyddiad bod yr ardoll yn disodli darpariaeth bresennol yn hytrach na'i hychwanegu ati.
Tryloywder	Incwm gros, didyniadau, buddsoddiad net a gwariant prosiectau wedi'u cyhoeddi.	Pryder bod gormod o incwm yn cael ei golli i weinyddu.
Blaenoriaethu	Meini prawf clir sy'n cysylltu prosiectau â phwysau ymwelwyr, angen cymunedol a chanlyniadau strategol.	Gall gwariant ymddangos yn fympwyol neu wedi'i yrru'n wleidyddol.
Gwelededd lleol	Gwelliannau adnabyddadwy mewn lleoedd yr effeithir arnynt gan weithgarwch ymwelwyr.	Efallai na fydd cymunedau'n cydnabod budd o'r ardoll.
Adrodd ar ganlyniadau	Tystiolaeth o gyfleusterau, mynediad, ansawdd amgylcheddol neu reoli ymwelwyr gwell.	Gall allbynnau gael eu rhestru heb ddangos effaith ymarferol.
Craffu	Goruchwyliaeth annibynnol neu aml-randdeiliad o ddyrannu a pherfformiad.	Ymddiriedaeth wan mewn gwneud penderfyniadau a chyflawni.

Nid yw'r pryder ynghylch effeithiolrwydd o reidrwydd yn awgrymu gwrthwynebiad i bob gwariant cyhoeddus. Mae'n dangos bod yr achos dros ardoll yn dibynnu'n helaeth ar lywodraethu a thystiolaeth. Gall ymatebwyr dderbyn yr angen am fuddsoddiad tra'n parhau'n amheus y bydd ffynhonnell incwm newydd yn cael ei diogelu, ei thargedu a'i hadrodd mewn ffordd sy'n dangos gwerth ychwanegol.

9.3 Pwysau ar fusnesau bach a thymhorol

Roedd yr ail brif bryder yn ymwneud â phwysau ar fusnesau bach neu dymhorol. Gall fod gan y gweithredwyr hyn lefelau staffio cyfyngedig, incwm amrywiol drwy'r flwyddyn a llai o allu i amsugno costau gweinyddol neu drafodion newydd. Felly, roedd y pryder yn cwmpasu effaith bosibl y tâl ar alw a baich uniongyrchol casglu.

Nodwedd busnes	Ffynhonnell bosibl o bwysau	Effaith bosibl
Microfusnes	Staff cyfyngedig a dibyniaeth ar amser y perchennog.	Gall tasg gylchol fach fod â chost anghymesur.
Gweithrediad tymhorol	Mae incwm wedi'i grynhoi o fewn cyfnod masnachu cyfyngedig.	Llai o hyblygrwydd i amsugno galw is neu waith sefydlog ychwanegol.
Darparwr hunanarlwyo	Gall archebion, cyfrifon a rheoli eiddo gael eu gwneud gan un person.	Gall cymhlethdod gweinyddol leihau'r amser sydd ar gael ar gyfer gweithrediadau craidd.
Busnes ag elw is	Gallu cyfyngedig i amsugno taliadau, ffioedd neu wariant gwannach gan ymwelwyr.	Pwysau ar hyfywedd, staffio neu fuddsoddi.
Gweithredwr sy'n dibynnu ar asiantaeth neu lwyfan	Gall casglu a chysoni gynnwys sawl system.	Mwy o ansicrwydd ynghylch cyfrifoldeb, ad-daliadau a data.

Mae'r dystiolaeth yn dangos bod yr effaith weinyddol ganfyddedig yn amrywio rhwng modelau busnes. Cododd ymatebwyr gymesuredd a pha mor hylaw yw systemau ar draws gwahanol fathau o ddarparwyr fel materion gweithredu.

9.4 Baich gweinyddol a chanfyddiad o'r gyrchfan

Roedd baich gweinyddol yn parhau'n bryder mawr gan fod darparwyr yn rhagweld cadwyn ailadroddus o dasgau, gan gynnwys nodi atebolrwydd, cymhwyso eithriadau, egluro'r tâl, casglu

a chysoni taliadau, ymdrin â chanslo ac ad-daliadau, cadw cofnodion a chwblhau ffurflenni. Mae cost y tasgau hyn yn cynnwys gwariant uniongyrchol a chost cyfle amser staff.

Roedd canfyddiad o'r gyrchfan yn ymwneud â'r posibilrwydd y gallai'r ardoll newid y ffordd y mae ymwelwyr yn asesu cost a gwerth Ynys Môn. Nid oedd y pryder wedi'i gyfyngu i swm y tâl. Roedd hefyd yn cynnwys sut y byddai'r ardoll yn cael ei chyfathrebu, a allai ymwelwyr weld gwelliannau a ariannwyd ac a oedd cyrchfannau cyfagos neu gystadleuol yn ymddangos yn fwy deniadol.

Mater	Llwybr negyddol a ystyriwyd	Tystiolaeth neu weithred liniaru
Cymhlethdod gweinyddol	Mae darparwyr yn wynebu gwaith â llaw, gwallau a risg cydymffurfio.	Rheolau syml, systemau cydnaws, hyfforddiant a chymorth hygyrch.
Tâl annisgwyl	Mae ymwelwyr yn dod ar draws yr ardoll yn hwyr yn y broses archebu.	Gwybodaeth glir cyn archebu ac enghreifftiau o gyfanswm y gost.
Cynnig gwerth gwan	Mae ymwelwyr yn gweld cost ychwanegol heb fudd gweladwy.	Prosiectau a enwyd, gwelliannau gweladwy a chanlyniadau cyhoeddus.
Cymhariaeth gystadleuol	Mae ymwelwyr yn cymharu Ynys Môn yn anffafriol â dewisiadau eraill.	Monitro pris, archebion, hyd arhosiad a pherfformiad cyrchfan.
Naratif negyddol	Daw'r ardoll i gael ei chysylltu â gwasanaethau gwael neu ddiffyg ymddiriedaeth.	Eglurhad cyson, llywodraethu tryloyw a chyflawni credadwy.

9.5 Blaenoriaethau ailfuddsoddi

Y brif flaenoriaeth ailfuddsoddi oedd toiledau cyhoeddus a glendid. Dilynwyd hyn gan trafnidiaeth, parcio a mynediad; cymorth i fusnesau lleol; llwybrau a phromenadau; yr amgylchedd naturiol; a chyfleusterau cymunedol. Roedd y blaenoriaethau hyn yn ymarferol, yn weladwy ac wedi'u cysylltu'n agos â phrofiad trigolion ac ymwelwyr.

Maes blaenoriaeth	Math o ymyrraeth a awgrymir	Budd posibl
Toiledau cyhoeddus a glendid	Cynnal a chadw, gwella, glanhau a darparu mewn lleoliadau defnydd uchel.	Profiad gwell i ymwelwyr, iechyd cyhoeddus ac ansawdd amgylcheddol.
Trafnidiaeth, parcio a mynediad	Gwybodaeth trafnidiaeth gyhoeddus, rheoli parcio, hygyrchedd a gwelliannau symudedd.	Llai o dagfeydd, gwell mynediad a theithio mwy cynaliadwy.
Cefnogaeth i fusnesau lleol	Cymorth busnes, mentrau cyrchfan neu weithgarwch sy'n cryfhau cyflenwad a gwariant lleol.	Mwy o gadw gwerth economaidd yn lleol a mwy o wytnwch.
Llwybrau a phromenadau	Cynnal a chadw, hygyrchedd, arwyddion a gwelliannau i arwynebau.	Mynediad mwy diogel, teithio llesol a gwell symudiad ymwelwyr.
Yr amgylchedd naturiol	Cadwraeth, rheoli ymwelwyr, rheoli sbwriel a diogelu cynefinoedd.	Diogelu asedau amgylcheddol a lleihau pwysau ymwelwyr.
Cyfleusterau cymunedol	Buddsoddi mewn cyfleusterau sy'n gwasanaethu trigolion ac ymwelwyr.	Budd cymunedol ehangach a seilwaith lleol cryfach.

Mae dwy nodwedd yn gyffredin i'r blaenoriaethau. Yn gyntaf, maent yn ymwneud â gwasanaethau a seilwaith y gellir eu gweld yn uniongyrchol. Yn ail, byddai llawer ohonynt o fudd i drigolion ac ymwelwyr. Gall y budd deuol hwn helpu i egluro pam y gwnaethant ymddangos mor amlwg hyd yn oed ymhlith ymatebwyr nad oeddent yn cefnogi'r ardoll ei hun.

9.6 Nid oedd dewis blaenoriaeth o reidrwydd yn dangos cefnogaeth

Nid oedd dewis blaenoriaeth aifuddsoddi o reidrwydd yn dangos cefnogaeth i'r ardoll. Gallai ymatebydd wrthwynebu'r cynnig ar sail economaidd, tegwch neu weinyddol tra'n dal i nodi sut y dylid defnyddio'r incwm pe bai'r Cyngor yn penderfynu bwrw ymlaen. Felly, mae cwestiynau blaenoriaeth yn cofnodi dewisiadau amodol yn hytrach na chymeradwyaeth i'r mecanwaith codi tâl.

Mae'r gwahaniaeth hwn yn hanfodol wrth gyflwyno'r canfyddiadau. Mae'r blaenoriaethau aifuddsoddi'n dangos ble roedd ymatebwyr yn gweld angen neu werth posibl. Ni ddylid eu cyfuno â chanlyniadau'r safbwynt i awgrymu bod pobl a ddewisodd gategori prosiect yn cefnogi'r ardoll. Mae'r ddau fath o gwestiwn yn mesur pethau gwahanol: mae un yn cofnodi barn am y cynnig, tra bod y llall yn nodi'r defnydd a ffefrir o incwm damcaniaethol.

Safbwynt posibl ymatebydd	Safbwynt ar yr ardoll	Dull o ddewis blaenoriaethau
Cefnogol ac amodol	Yn cefnogi'r egwyddor os yw'r incwm yn ariannu gwelliannau gweladwy.	Yn dewis blaenoriaethau sy'n dangos gwerth ac ychwanegedd.
Yn gwrthwynebu ond yn bragmatig	Yn gwrthwynebu'r tâl neu ei amseru.	Yn dal i nodi'r defnydd lleiaf gwrthwynebus neu fwyaf defnyddiol o'r incwm.
Yn pryderu am lywodraethu	Gall fod yn agored i'r egwyddor ond heb hyder mewn cyflawni.	Yn dewis blaenoriaethau tra'n mynnu craffu ac adrodd tryloyw.
Yn pryderu'n economaidd	Yn gwrthwynebu oherwydd effeithiau ar fusnesau neu fforddiadwyedd.	Yn nodi blaenoriaethau ond yn ystyried nad yw'r buddion yn ddigon i orbwyso'r costau.

9.7 Materion sy'n gysylltiedig â blaenoriaethu ac adrodd

Cysylltodd tystiolaeth yr ymgynghoriad aifuddsoddi â chysondeb strategol a budd lleol gweladwy. Nododd ymatebwyr a rhanddeiliaid feini prawf cymhwysedd clir, esboniad o sut mae gwariant yn ymwneud â phwysau ymwelwyr neu angen cymunedol, ac adrodd tryloyw o'r incwm gros hyd at ganlyniadau fel ystyriaethau perthnasol.

Cam	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Gwybodaeth a gysylltodd ymatebwyr â thryloywder
Casglu incwm	Datganiad cywir o dderbyniadau gros.	Cyfanswm a gasglwyd fesul cyfnod adrodd.
Didyniadau	Triniaeth dryloyw o gostau gweinyddu a chasglu.	Didyniadau wedi'u rhestru fesul eitem a chanran o'r incwm gros.
Dyrannu	Meini prawf clir a rhesymeg ddaearyddol.	Fframwaith penderfynu, prosiectau a ariannwyd a lleoliadau.
Cyflawni	Allbynnau, amserlenni a chyrrff cyfrifol wedi'u diffinio.	Crynodebau prosiectau a diweddariadau cynnydd.
Canlyniadau	Tystiolaeth o fudd ymarferol a mesuradwy.	Dangosyddion gwasanaeth, amgylcheddol, economaidd ac ymwelwyr.
Adolygu	Craffu annibynnol neu aml-randdeiliad.	Gwerthusiad, argymhellion ac ymatebion cyhoeddiedig.

9.8 Goblygiadau a chyfyngiadau

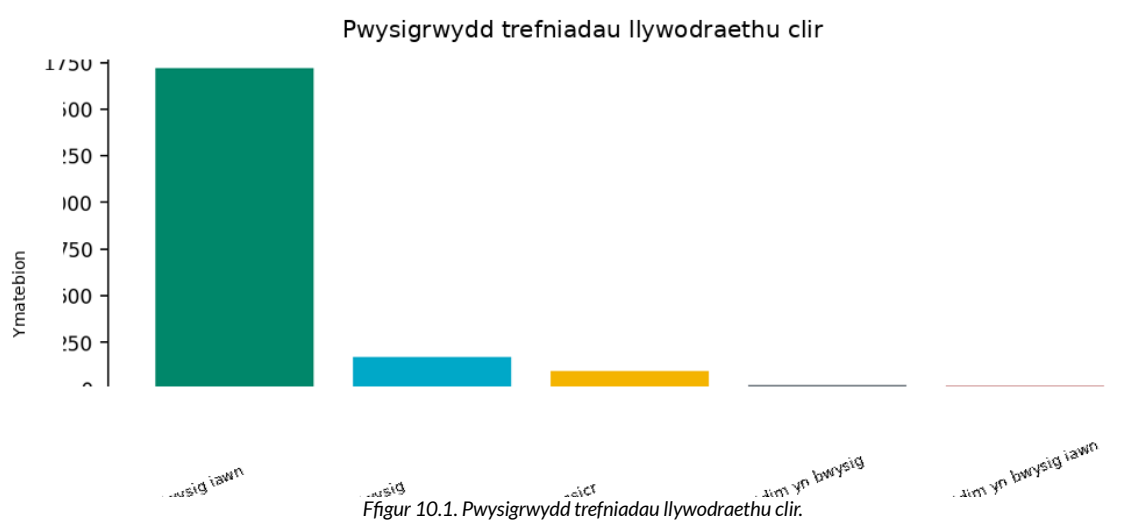
Mae'r dystiolaeth yn dangos y byddai gweithredu'n cael ei farnu cymaint yn ôl ansawdd aifuddsoddi ac adrodd ag yn ôl y gyfradd a godir. Gallai gwelliannau gweladwy i doiledau cyhoeddus, glendid, trafniadaeth, mynediad, llwybrau, yr amgylchedd a chyfleusterau cymunedol ddangos budd, ond dim ond lle'r oedd ymatebwyr yn hyderus bod y gwariant yn ychwanegol, yn gymesur ac yn cael ei gyflawni'n effeithiol.

Nid yw'r crynodeb a ddarparwyd yn rhoi niferoedd na chanrannau ar gyfer y pryderon neu'r blaenoriaethau unigol. Felly, dylid eu hadrodd yn y drefn a nodwyd ond nid eu cyflwyno drwy siartiau rhifiadol wedi'u dyfeisio na'u dehongli fel gwahaniaethau manwl gywir mewn maint. Mae'r canfyddiadau'n nodi amlygrwydd cymharol a chyfeiriad thematig, nid ymylon wedi'u meintioli rhwng categorïau.

Yn gyffredinol, mae'r adran yn dangos na ellid gwahanu canlyniadau posibl a blaenoriaethau ailfuddsoddi oddi wrth ymddiriedaeth. Cryfhawyd pryder am bwysau ar fusnesau a gweinyddu lle'r oedd hyder mewn gwariant yn wan. I'r gwrthwyneb, roedd cefnogaeth neu dderbyniad amodol yn fwy tebygol lle gallai ymatebwyr ddychmygu gwelliannau ymarferol, gweladwy a pherthnasol yn lleol.

10. Llywodraethu, ymddiriedaeth a hyder

Daeth llywodraethu i'r amlwg fel un o'r materion trawsbynciol cliraf yn yr ymgynghoriad. Graddiodd cyfanswm o 1,720 o ymatebwyr drefniadau llywodraethu clir fel rhai pwysig iawn ac roedd 170 arall yn eu graddio'n bwysig. Nid yw'r crynodeb a ddarparwyd yn cynnwys union niferoedd y categorïau ymateb sy'n weddill, felly cyflwynir y siart fel cofnod gweledol awdurdodol o'r dosbarthiad llawn.

10.1 Dehongliad pennawd

Mae'r canlyniad yn dangos nad oedd llywodraethu'n bryder gweithdrefnol eilaidd. Roedd yn ganolog i'r ffordd yr asesodd ymatebwyr gyfreithlondeb, tegwch ac effeithiolrwydd tebygol ardoll ymwelwyr. Mae'r crynodiad cryf yn y categori 'pwysig iawn' yn dangos bod ymatebwyr am gael eglurder cyn gweithredu yn hytrach na sicrwydd a ddatblygir ar ôl dechrau casglu. Gofynnwyd am gynrychiolaeth gref i ddarparwyr llety, busnesau twristiaeth, trigolion a grwpiau cymunedol. Byddai darparwyr llety'n casglu'r tâl; byddai busnesau twristiaeth yn profi effeithiau ehangach ar y farchnad; byddai trigolion yn barnu budd lleol a thegwch; a gallai sefydliadau cymunedol gyfrannu gwybodaeth le-seiliedig a chraffu.

Grŵp rhanddeiliaid	Rheswm dros gynrychiolaeth	Cyfraniad at lywodraethu
Darparwyr llety	Byddent yn ymgymryd â chasglu a chyfathrebu â chwsmeriaid.	Gwybodaeth weithredol am archebion, eithriadau, ad-daliadau, llwyfannau a ffurflenni.
Busnesau twristiaeth	Gallant brofi effeithiau ehangach ar wariant, galw ac enw da'r gyrchfan.	Tystiolaeth ar gystadleurwydd, cadwyni cyflenwi, staffio ac ymddygiad ymwelwyr.
Trigolion	Byddent yn asesu budd lleol, ychwanegedd a thegwch daearyddol.	Blaenoriaethau cymunedol, pwysau ar wasanaethau ac atebolrwydd cyhoeddus.
Grwpiau cymunedol a gwirfoddol	Gallant gynrychioli lleoedd, buddiannau a chymunedau penodol yr effeithir arnynt.	Mewnwelediad lle-seiliedig, cynhwysiant a her annibynnol.
Awdurdod lleol	Byddai'n dal cyfrifoldebau statudol ac ariannol.	Cydymffurfiaeth gyfreithiol, gweinyddu, rheolaeth ariannol a chyflawni.
Arbenigedd annibynnol	Gall gryfhau craffu a gwerthuso.	Monitro gwrthrychol, archwilio ac asesu canlyniadau.

10.2 Diffyg ymddiriedaeth yn y sector cyhoeddus

Roedd diffyg ymddiriedaeth yn amlwg mewn pryder na fyddai cyllid yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol, ansicrwydd ynghylch neilltuo cyllid a sylwadau'n cwestiynu a fyddai incwm yr ardoll yn disodli cyllidebau presennol. Ni ddylid lleihau'r pryder hwn i wrthwynebiad syml i drethiant. Mae'n well ei ddeall fel mater o berthynas a chyfreithlondeb.

Roedd ymatebwyr yn asesu a allai'r Cyngor wneud ymrwymadau gweladwy a chadw atynt. Y cwestiynau canolog oedd a fyddai'r incwm yn parhau'n ychwanegol, a fyddai didyniadau gweinyddol yn gymesur, a fyddai cymunedau'n gweld budd y gellir ei adnabod ac a fyddai'r broses gwneud penderfyniadau'n agored i graffu ystyrlon.

Mynegiant o ddiffyg ymddiriedaeth	Pryder sylfaenol	Ffactorau a gysylltodd ymatebwyr â mwy o hyder
Efallai na chaiff yr arian ei ddefnyddio'n effeithiol	Efallai na fydd incwm yn trosi'n ganlyniadau ymarferol neu fesuradwy.	Blaenoriaethau cyhoeddedig, cynlluniau cyflawni ac adrodd ar ganlyniadau.
Ansicrwydd ynghylch neilltuo cyllid	Gall refeniw gael ei amsugno i gyllidebau cyffredinol.	Datganiad ffurfiol ar neilltuo cyllid a chyfrifyddu ar wahân.
Pryder am ddisodli cyllidebau	Gall gwariant presennol gael ei leihau unwaith y bydd incwm yr ardoll ar gael.	Cyllidebau gwaelodlin cyhoeddedig a phrawf ychwanegedd.
Pryder am gostau gweinyddol	Gall gormod o incwm gael ei gadw ar gyfer casglu a rheoli.	Datgelu incwm gros, didyniadau a buddsoddiad net yn llawn.
Pryder am degwch daearyddol	Gall rhai cymunedau ysgwyddo pwysau ond derbyn budd cyfyngedig.	Meini prawf dyrannu tryloyw ac adrodd daearyddol.
Pryder am ddisgresiwn gwleidyddol	Gall penderfyniadau gael eu gweld fel rhai nad ydynt yn ddigon annibynnol neu gyson.	Goruchwyliaeth aml-randdeiliad, rheolau gwrthdaro buddiannau a phenderfyniadau cyhoeddedig.

Cysylltodd ymatebwyr ymddiriedaeth â thystiolaeth ailadroddus yn hytrach nag un datganiad o fwriad, gan gynnwys deialog agored, rheolau clir, cofnodion hygyrch, cyflawni gweladwy ac ymatebolrwydd lle mae monitro'n nodi problemau.

10.3 Neilltuo cyllid ac ychwanegedd

Mae neilltuo cyllid ac ychwanegedd yn gysylltiedig ond yn wahanol. Mae neilltuo cyllid yn ymwneud ag a yw'r incwm yn cael ei gadw'n gyfreithiol neu'n weinyddol at ddibenion penodol.

Mae ychwanegedd yn ymwneud ag a yw'r gweithgarwch a ariennir yn wirioneddol ychwanegol at yr hyn a fyddai fel arall wedi'i ddarparu. Gall cynllun fod wedi'i neilltuo ond dal i ddenu beirniadaeth os caiff cyllidebau presennol eu lleihau mewn ymateb.

Egwyddor	Ystyr	Tystiolaeth a gysylltodd ymatebwyr â'r egwyddor
Neilltuo cyllid	Mae incwm yr ardoll wedi'i gyfyngu i ddibenion neu weithgareddau diffiniedig.	Cyfrif ar wahân, defnyddiau cymwys cymeradwy a gwariant wedi'i archwilio.
Ychwanegedd	Mae gweithgarwch a ariennir gan yr ardoll yn uwch na'r gwaelodlin a fyddai wedi'i gyflawni fel arall.	Cyllidebau gwaelodlin cyhoeddus a datganiad ychwanegedd ffurfiol.
Tryloywder	Gall y cyhoedd ddilyn yr incwm o'i gasglu i'r canlyniad.	Derbyniadau gros, didyniadau, dyraniadau, prosiectau a chanlyniadau.
Cysondeb	Caiff rheolau eu cymhwysu'n rhagweladwy ar draws blyneddau a phrosiectau.	Meini prawf cyhoeddus, cofnodion penderfyniadau a gweithdrefnau adolygu.

10.4 Partneriaeth Cyrchfan Môn neu gorff cyfatebol

Roedd tystiolaeth yr ymgynghoriad yn cynnwys cefnogaeth i sefydlu Partneriaeth Cyrchfan Môn, neu gorff cyfatebol, fel fforwm ar gyfer cynrychiolaeth, cyngor a chraffu. Cododd ymatebwyr a rhanddeiliaid hefyd bwysigrwydd eglurder ynghylch awdurdod cyfreithiol a rôl unrhyw bartneriaeth o'r fath. Roedd y swyddogaethau a drafodwyd yn cynnwys cyngor, mewnbwn i osod blaenoriaethau, adolygu perfformiad a chraffu, tra byddai penderfyniadau statudol ac ariannol ffurfiol yn parhau'n faterion i'r Cyngor. Mae'r dystiolaeth yn dangos y gallai amwysedd ynghylch a oedd corff yn gynghorol neu'n gwneud penderfyniadau effeithio ar hyder.

Nodwedd llywodraethu	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Trefniant a ddisgrifir yn y dystiolaeth
Cylch gorchwyl	Diffinio cylch gwaith, awdurdod, cyfrifoldebau a chyfyngiadau.	Wedi'i gyhoeddi cyn penodiadau a'i adolygu'n gyfnodol.
Aelodaeth gytbwys	Sicrhau bod buddiannau yr effeithir arnynt yn cael eu cynrychioli.	Llety, twristiaeth, trigolion, cymuned, y Cyngor a lleisiau annibynnol.
Proses benodi	Dangos didwylledd a chyfreithlondeb.	Meini prawf cyhoeddus, dewis tryloyw a thymhorau penodol.
Trefniadau pleidleisio	Egluro sut y gwneir argymhellion neu benderfyniadau.	Cworwm diffiniedig, hawliau pleidleisio a thrin ymatal.
Gwrthdaro buddiannau	Diogelu uniondeb lle gall aelodau elwa o gyllid.	Datganiadau, rheolau tynnu'n ôl a chofrestrau cyhoeddus.
Adrodd cyhoeddus	Caniatáu i rhanddeiliaid deall trafodaeth a chanlyniadau.	Agendâu, cofnodion, argymhellion ac ymatebion y Cyngor.
Adolygu ac adnewyddu	Atal trefniadau rhag mynd yn statig neu'n anghynrychioliadol.	Adolygiad cyfnodol o effeithiolrwydd ac aelodaeth.

10.5 Tryloywder ariannol ac adrodd blynyddol

Cysylltodd ymatebwyr adrodd blynyddol tryloyw â chyfrif cyflawn a dealladwy o unrhyw ardoll. Codwyd pryderon na fyddai cyhoeddi gwerth prosiectau a ariannwyd yn unig yn dangos faint a gasglwyd, beth a ddidynnwyd na sut y gwnaed dyraniadau.

Elfen adrodd	Gwybodaeth i'w chyhoeddi	Arwyddocâd deongliadol
Incwm gros	Cyfanswm derbyniadau'r ardoll ar gyfer y cyfnod adrodd.	Yn dangos graddfa gyffredinol y ffrwd incwm.
Costau gweinyddol	Costau casglu, staffio, systemau, cymorth a gorfodi.	Yn caniatáu asesu effeithlonrwydd a chymesuredd.
Buddsoddiad net	Swm sy'n weddill ar ôl didyniadau.	Yn dangos faint sy'n cyrraedd y gwaith cyflawni.
Dyraniad daearyddol	Lle mae prosiectau a gwariant wedi'u lleoli.	Yn dangos gwelededd lleol a thegwch.
Dyraniad thematig	Gwariant yn ôl blaenoriaeth megis toiledau, trafndiaeth neu'r amgylchedd.	Yn dangos cysondeb â blaenoriaethau'r ymgynghoriad.
Allbynnau	Cyfleusterau wedi'u gwella, gwasanaethau wedi'u darparu a phrosiectau wedi'u cwblhau.	Yn darparu cofnod uniongyrchol o weithgarwch.
Canlyniadau	Newidiadau mewn ansawdd gwasanaeth, rheoli ymwelwyr, yr amgylchedd neu'r economi leol.	Yn dangos a gyflawnodd y gwariant ei ddiben.

Cysylltodd ymatebwyr dryloywder â gwybodaeth sy'n hygyrch yn ogystal ag yn gyflawn yn dechnegol. Roedd awgrymiadau'n cynnwys crynodeb cyhoeddus cryno wedi'i ategu gan gyfrifon a setiau data manwl ar gyfer cynulleidfaoedd sydd angen rhagor o wybodaeth.

10.6 Monitro ac adolygu annibynnol

Nodwyd monitro ac adolygu annibynnol yn y dystiolaeth fel dulliau posibl o asesu cynllun yn erbyn amcanion datganedig yn hytrach nag yn erbyn swm yr incwm a godir yn unig. Roedd awgrymiadau'n cynnwys gwerthusiad allanol, archwiliad, adolygiad academiaidd neu broffesiynol, neu swyddogaeth graffu ffurfiol annibynnol.

Maes ar gyfer adolygiad annibynnol	Cwestiwn allweddol	Dangosydd posibl
Rheolaeth ariannol	A yw derbyniadau, didyniadau a dyraniadau yn gywir ac yn dryloyw?	Canfyddiadau archwilio, cymhareb cost a chyflawnder adrodd.
Baich gweinyddol	A yw'r broses gasglu'n gymesur ar draws gwahanol fathau o ddarparwyr?	Amser darparwyr, costau systemau, cyfraddau gwallau a cheisiadau am gymorth.
Ymddygiad ymwelwyr	A yw'r ardoll wedi effeithio ar ddewis cyrchfan, hyd arhosiad neu wariant?	Archebion, nosweithiau meddiannol, arolygon ymwelwyr a thystiolaeth gwariant.
Effeithiau ar fusnesau	A yw cwmnïau bach neu dymhorol yn profi pwysau anghymesur?	Elw, cau busnesau, staffio, buddsoddi a hyder.
Tegwch daearyddol	A yw buddion yn cael eu dosbarthu mewn ffordd dryloyw ac amddiffynadwy?	Gwariant ac allbynnau yn ôl ardal a phroffil pwysau ymwelwyr.
Canlyniadau cyhoeddus	A yw prosiectau a ariennir yn cynhyrchu gwelliannau gweladwy?	Dangosyddion gwasanaeth, amgylcheddol, mynediad a chymunedol.
Hyder y cyhoedd	A yw ymddiriedaeth mewn llywodraethu a gwariant wedi gwella?	Adborth rhanddeiliaid, ymwybyddiaeth a mesurau hyder.

10.7 Trefniadau llywodraethu a nodwyd drwy'r ymgynghoriad

Trefniant llywodraethu a drafodwyd	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Amseru a adlewyrchir yn y dystiolaeth
Partneriaeth Cychfan Môn neu gorff cyfatebol.	Cysylltodd ymatebwyr a rhanddeiliaid hyn â goruchwyliaeth gynrychioliadol a deialog strwythuredig.	Cysylltodd cyfranogwyr hyn â'r cyfnod cyn gweithredu.
Cylch gorchwyl, aelodaeth, pleidleisio a rheolau gwrthdaro buddiannau.	Cysylltwyd y rhain ag eglurder ynghylch awdurdod ac atebolrwydd.	Cysylltodd y dystiolaeth y wybodaeth hon â threfniadau cyn casglu.
Datganiad ffurfiol ar ychwanegedd a neilltuo cyllid.	Cysylltodd ymatebwyr hyn â diogelu incwm ac osgoi canfyddiad o ddisodli cyllideb.	Cysylltodd y dystiolaeth hyn â'r cyfnod cyn unrhyw flwyddyn gyntaf o'r ardoll.
Cyfrifon blyneddol, costau gweinyddol, dyraniad daearyddol a chanlyniadau.	Cysylltodd ymatebwyr yr eitemau hyn â llwybr archwilio cliriach o incwm i fudd.	Trafodwyd adrodd blyneddol ac, lle bo'n berthnasol, ddiweddariadau interim.
Monitro ac adolygu annibynnol.	Cysylltodd rhanddeiliaid fonitro ag asesu effeithiolrwydd, cymesuredd ac effeithiau anfwriadol.	Nodwyd gwybodaeth waelodlin ac adolygiad dilynol fel rhai perthnasol.

10.8 Goblygiadau a chyfyngiadau

Mae'r canfyddiadau'n dangos bod llywodraethu wedi'i gysylltu'n agos â chanfyddiadau ymatebwyr o gyfreithlondeb a chyflawni. Mae cryfder yr ymateb yn dangos bod cyfranogwyr yn rhoi pwyslais ar drefniadau llywodraethu clir a chyhoeddedig, gyda chynrychiolaeth yn ymestyn y tu hwnt i'r Cyngor ei hun.

Mae'r testun a ddarparwyd yn rhoi union niferoedd y categorïau 'pwysig iawn' a 'phwysig' ond nid ar gyfer y categorïau sy'n weddill a ddangosir yn y siart. Felly, nid yw'r categorïau hynny wedi'u trosi'n ffigurau yn y naratif na'r tablau. Mae'r ymgynghoriad hefyd yn nodi nodweddion llywodraethu y gofynnwyd amdanynt ond nid yw'n pennu ffurf statudol na chyfreithiol derfynol unrhyw bartneriaeth.

10.9 Asesiad terfynol

Roedd llywodraethu ac ymddiriedaeth yn ganolog i'r ymateb i'r ymgynghoriad. Roedd ymatebwyr am gael cynrychiolaeth gref i ddarparwyr llety, busnesau twristiaeth, trigolion a sefydliadau cymunedol, ochr yn ochr â rheolau tryloyw a chraffu annibynnol.

Canolbwyntiodd diffyg ymddiriedaeth ar a fyddai refeniw'n cael ei neilltuo, a fyddai'n disodli cyllidebau presennol ac a fyddai cyllid yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol. Mae'n well deall y pryderon hyn fel cwestiynau o berthynas, cyfreithlondeb a thystiolaeth yn hytrach nag fel gwrthwynebiad syml i drethiant.

Ar draws tystiolaeth yr ymgynghoriad, cysylltwyd hyder mewn llywodraethu ag eglurder ynghylch aelodaeth ac awdurdod, ychwanegedd, cyhoeddi'r sefyllfa ariannol ac adolygiad annibynnol. Cysylltodd ymatebwyr hyder hefyd ag a oedd trefniadau o'r fath yn weladwy, yn barhaus ac wedi'u cefnogi gan ganlyniadau y gellir eu dangos.

11. Ystyriaethau daearyddol

Mae Ynys Môn yn gweithredu fel cyrchfan gydlynol ar lefel yr ynys, ond mae tystiolaeth yr ymgynghoriad yn dangos nad yw pwysau ymwelwyr, amlygiad economaidd na blaenoriaethau lleol yn unffurf ar draws yr ynys. Nododd gwaith daearyddol interim ymatebion cryf gan drigolion o Orllewin a Gogledd Ynys Môn. Nodwyd crynodiadau cysylltiedig â busnes yng Nghaergybi / Bae Trearddur, Biwmares / Porthaethwy, Amlwch / Cemaes a Benllech / Moelfre.

Mae arwyddocâd y gwahaniaethau hyn yn ddadansoddol yn ogystal ag yn ymarferol. Gall un fframwaith polisi ar draws yr ynys fod yn briodol at ddibenion cyfreithiol, ariannol a strategol, ond mae profiad byw o bwysau ymwelwyr a'r disgwyliadau o fudd yn debygol o amrywio rhwng cymunedau. Mae hyn yn golygu bod angen dehongliad lle-seiliedig ochr yn ochr â chydlynu ar draws yr ynys.

11.1 Trosolwg o'r patrwm daearyddol

Patrwm daearyddol	Tystiolaeth interim	Dehongliad
Ardaloedd ag ymateb cryf gan drigolion	Gorllewin a Gogledd Môn	Mae'n ymddangos bod yr ardaloedd hyn wedi ymgysylltu'n arbennig o gryf â'r ymgynghoriad a gallant adlewyrchu cymunedau lle mae materion lleol a phwysau ymwelwyr yn amlwg.
Crynodiad busnes 1	Caergybi / Bae Trearddur	Porth ymwelwyr ac ardal dwristiaeth arwyddocaol gyda phryderon gweithredol a seilwaith.
Crynodiad busnes 2	Biwmares / Porthaethwy	Aneddiadau pwysig sy'n wynebu ymwelwyr gyda phresenoldeb twristiaeth cryf a gweithgarwch digwyddiadau.
Crynodiad busnes 3	Amlwch / Cemaes	Ardal arfordirol gogledd-ddwyreiniol lle roedd busnesau'n pryderu am gydnabyddiaeth ac ailfuddsoddiad lleol.
Crynodiad busnes 4	Benllech / Moelfre	Ardal ymwelwyr arfordirol lle mae gweithgarwch llety a thwristiaeth yn creu clwstwr lleol nodedig.

Mae daearyddiaeth yr ymatebion gan drigolion yn dangos na ddaeth yr ymgynghoriad yn gyfartal o bob rhan o'r ynys. Mae cyfranogiad cryfach o Orllewin a Gogledd Ynys Môn yn awgrymu y gallai rhai cymunedau fod wedi'u cymell yn arbennig i roi sylwadau ar effeithiau ymwelwyr, gwasanaethau lleol, effeithiau economaidd neu'r defnydd posibl o incwm yr ardoll.

11.2 Crynodiadau busnes ac amlygiad gweithredol

Mae'r clystyrau busnes a nodwyd yn dangos ble mae'r economi ymwelwyr yn debygol o fod wedi bod yn arbennig o weladwy o fewn yr ymateb i'r ymgynghoriad. Ni ddylid trin y crynodiadau hyn fel cwmbras cyflawn o bob busnes sy'n gysylltiedig â thwristiaeth ar yr ynys. Maent yn nodi lleoedd lle'r oedd ymgysylltu neu amlygiad busnes yn ddigon amlwg i lunio'r darlun daearyddol.

Clwstwr	Pam mae'n bwysig yng nghydestun yr ymgynghoriad	Materion posibl sy'n debygol o ddylanwadu ar safbwyntiau
Caergybi / Bae Trearddur	Prif borth ac ardal dwristiaeth arfordirol, gyda pherthnasedd i drafnidiaeth, darpariaeth cartrefi modur a rheoli twristiaeth gynaliadwy.	Pwysau porth, gweithgarwch llety, rhyngwynebau trafnidiaeth, seilwaith faniau gwersylla a rheoli cyrchfan.
Biwmares / Porthaethwy	Aneddiadau ymwelwyr amlwg lle mae treftadaeth, digwyddiadau a pherfformiad yr economi ymwelwyr lleol yn bwysig.	Perchnogaeth asedau lleol, gweithgarwch drwy gydol y flwyddyn, budd cymunedol a chyflwyniad lle.
Amlwch / Cemaes	Ardal arfordirol ogleddol gyda thwristiaeth weithredol a sensitifrwyd i ganfyddiad o ddiffyg cydnabyddiaeth.	Cyfran deg o gyllid, gwelededd budd a gwynnwch economaidd lleol.
Benllech / Moelfre	Parth ymwelwyr arfordirol poblogaidd lle mae llety a symudiad ymwelwyr yn debygol o fod yn sylweddol.	Galw tymhorol, seilwaith lleol, trafnidiaeth a rheoli amgylcheddol.

Mae'r clystyrau hyn hefyd yn helpu i egluro pam na all cyfartaleddau ar draws yr ynys ddisgrifio profiad lleol yn llawn. Gall busnes mewn ardal dwristiaeth arfordirol brysur farnu'r ardoll yn wahanol iawn i un mewn lleoliad â llai o ymwelwyr, tra gall cymuned sy'n profi pwysau tymhorol cryf roi mwy o bwys ar ailfuddsoddi lleol gweladwy.

11.3 Tystiolaeth digwyddiadau a blaenoriaethau lle-seiliedig

Mae tystiolaeth y digwyddiadau yn ychwanegu naws ddaearyddol bwysig. Dadleuodd Prifysgol Bangor dros drefniadau llywodraethu sy'n cyfuno atebolrwydd lleol â chydlynu ar draws yr ynys. Mae hyn yn gyson â'r materion a godwyd yn y digwyddiadau lleol: roedd Biwmares am weld elw i asedau ymwelwyr sy'n eiddo'n lleol; trafododd Caergybi seilwaith faniau gwersylla a thwristiaeth gynaliadwy; roedd Amlwch yn ofni cael ei hanwybyddu; a phwysleisiodd Porthaethwy bwysigrwydd digwyddiadau drwy gydol y flwyddyn.

Lle	Mater a godwyd	Arwyddocâd deongliadol
Biwmares	Dymuniad am elw i asedau ymwelwyr sy'n eiddo'n lleol.	Mae'r dystiolaeth yn cysylltu hyder lleol â dylanwad dros flaenoriaethau ac ailfuddsoddiad lleol gweladwy.
Caergybi	Trafodaeth am seilwaith faniau gwersylla a thwristiaeth gynaliadwy.	Mae'r drafodaeth yn dangos y pwysigrwydd a roddodd cyfranogwyr ar bwysau porth a chartrefi modur.
Amlwch	Ofn cael ei hanwybyddu.	Mae'r dystiolaeth yn cofnodi pryder am degwch daearyddol, gan gynnwys ar gyfer lleoedd y tu allan i'r canolfannau ymwelwyr mwyaf adnabyddus.
Porthaethwy	Pwyslais ar ddigwyddiadau drwy gydol y flwyddyn.	Mae'r dystiolaeth yn cofnodi diddordeb mewn ymestyn y tymor a gweithgarwch economaidd lleol y tu hwnt i gyfnodau brig.
Safbwynt Prifysgol Bangor	Angen atebolrwydd lleol gyda chydlynu ar draws yr ynys.	Pwysleisiodd y safbwynt hwn atebolrwydd lleol ochr yn ochr â chydlynu ar draws yr ynys.

Gyda'i gilydd, mae'r sylwadau lle-seiliedig hyn yn dangos bod daearyddiaeth yn siapio nid yn unig ble mae pwysau ymwelwyr yn digwydd ond hefyd sut mae cymunedau'n diffinio budd. I rai

lleoedd, y flaenoriaeth yw seilwaith ffisegol; i eraill, mae'n fwy o reolaeth leol, gweithgarwch drwy gydol y flwyddyn neu sicrwydd na fydd eu hardal yn cael ei chysgodi gan ganolfannau ymwelwyr mwy neu fwy adnabyddus.

11.4 Cydlynu ar draws yr ynys ac atebolrwydd lleol

Mae'r ddadl dros gyfuno cydlynu ar draws yr ynys ag atebolrwydd lleol yn adlewyrchu strwythur economi ymwelwyr yr ynys. Mae rhai materion, megis trafndiaeth, data ar draws yr ynys, rhaglenni amgylcheddol mawr a seilwaith strategol, yn fwy effeithiol ar raddfa'r ynys gyfan. Mae materion eraill, megis gwelliannau gweladwy mewn cymunedau sy'n profi pwysau tymhorol, yn gofyn am ddull lle-seiliedig.

Dull ariannu posibl a nodwyd yn y dystiolaeth	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Rhesymeg ddaeryddol
Cronfa strategol ar draws yr ynys	Trafnidiaeth, data, seilwaith mawr a rhaglenni amgylcheddol.	Yn cefnogi anghenion sy'n systemig, yn croesi ffiniau neu'n rhy fawr ar gyfer dyraniad un gymuned.
Dyraniad lle-seiliedig	Budd gweladwy mewn cymunedau sy'n profi pwysau ymwelwyr.	Yn sicrhau y gall ardaloedd lleol nodi canlyniadau ymarferol lle teimlir y pwysau mwyaf uniongyrchol.
Cronfa her / arloesi	Prosiectau cymunedol, diwylliannol, digwyddiadau a chynaliadwyedd.	Yn caniatáu menter leol, arbrofi ac ymatebion llai dan arweiniad lle.
Cronfa wrth gefn ar gyfer gwerthuso	Monitro, lliniaru ac adolygu annibynnol.	Yn cefnogi dysgu ar draws yr ynys tra'n caniatáu nodi a mynd i'r afael ag effeithiau daearyddol sy'n dod i'r amlwg.

11.5 Dulliau ariannu a adlewyrchir yn y dystiolaeth

Roedd y dystiolaeth yn cynnwys dulliau ar draws yr ynys a dulliau lle-seiliedig o ymdrin â gwariant posibl. Roedd buddsoddiad ar draws yr ynys yn gysylltiedig â rhaglenni trafndiaeth, amgylcheddol a seilwaith mwy, tra roedd dyrannu ar sail lle yn gysylltiedig â'r budd lleol gweladwy yr oedd llawer o ymatebwyr yn ei gysylltu â thegwch a derbynioldeb.

Nodwyd hefyd brosiectau cymunedol, diwylliannol, digwyddiadau a chynaliadwyedd fel ffurfiau posibl ar wariant dan arweiniad lleol. Mae hyn yn berthnasol i leoedd megis Porthaethwy, lle pwysleisiwyd digwyddiadau drwy gydol y flwyddyn, ac i gymunedau eraill lle cododd ymatebwyr flaenoriaethau lleol o ran rheoli ymwelwyr neu'r economi.

Nododd y dystiolaeth hefyd fod monitro ac adolygu annibynnol yn berthnasol i ddeall effeithiau daearyddol dros amser, gan gynnwys a oedd dosbarthiad cyllid, pwysau ymwelwyr neu effeithiau economaidd yn anwastad.

11.6 Goblygiadau ymarferol ar gyfer dyrannu ac adrodd

Mater	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Tystiolaeth sy'n gysylltiedig â mwy o hyder
Tegwch daearyddol	Bydd cymunedau am ddeall sut y penderfynir ar ddyraniadau rhwng lleoedd.	Meini prawf clir yn seiliedig ar bwysau, angen, gwerth strategol a gallu i gyflawni.
Gwelededd budd	Bydd ardaloedd lleol yn disgwyl gweld canlyniadau yn eu hardal eu hunain.	Mapiau prosiectau, crynodebau lleol ac arwyddion ar fuddsoddiad wedi'i gwblhau.
Cydbwysedd rhwng yr ynys a lle	Gall gormod o ganoli wanhau cyfreithlondeb lleol; gall gormod o ddarnio wanhau strategaeth.	Fframwaith dyrannu cyhoeddus sy'n dangos pa fathau o fuddsoddiad sy'n perthyn i bob lefel.
Cydnabod lleoedd a anwybyddir	Gall ardaloedd megis Amlwch ofni colli allan.	Adrodd daearyddol tryloyw ac adolygiad cyfnodol o ddosbarthiad gofodol.
Cefnogaeth i anghenion tymhorol a thrwy gydol y flwyddyn	Gall gwahanol ardaloedd flaenoriaethu rheoli pwysau brig neu ymestyn y tymor.	Cronfeydd hyblyg sy'n gallu mynd i'r afael ag amcanion seilwaith a datblygu economaidd.
Her annibynnol	Gall penderfyniadau gofodol gael eu herio.	Craffu aml-randdeiliad a gwerthuso canlyniadau daearyddol.

11.7 Cyfyngiadau ac asesiad terfynol

Mae'r mapiau yn yr adran hon yn sgematig ac yn ddeongliadol. Maent yn dangos y clystyrau daearyddol a'r materion lle-seiliedig a nodwyd yn y gwaith interim a'r dystiolaeth digwyddiadau a ddarparwyd; nid allbynnau GIS na mapiau dwysedd cod post ydynt. Felly, mae'r adran yn cefnogi dehongliad ansoddol yn hytrach na mesur gofodol manwl.

O fewn y cyfyngiadau hynny, mae'r dystiolaeth yn cyflwyno Ynys Môn fel cyrchfan gydllynol, ond hefyd yn dangos bod pwysau, blaenoriaethau a disgwyliadau o ran budd yn amrywio rhwng cymunedau. Mae'r ymgynghoriad yn amlygu ymgysylltiad cryfach gan drigolion yng Ngorllewin a Gogledd Môn, crynodiadau busnes nodedig mewn aneddiadau ymwelwyr allweddol, a phryderon lle-seiliedig penodol a ddaeth i'r amlwg drwy'r digwyddiadau.

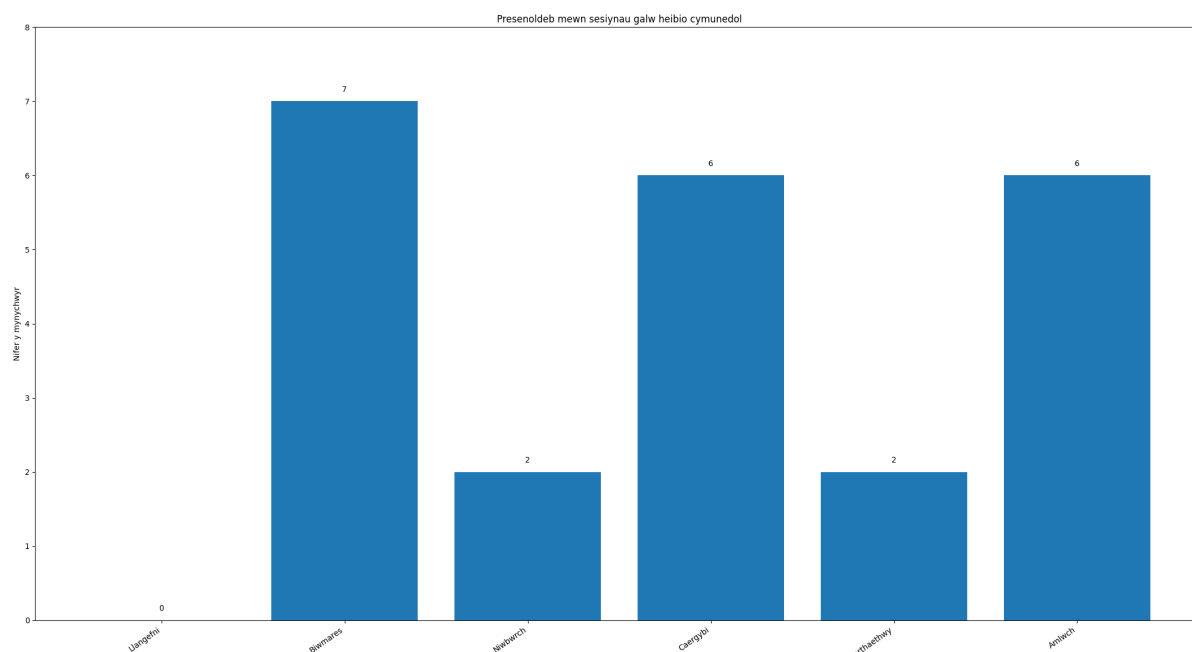
Mae'r dystiolaeth daearyddol yn nodi ystyriaethau ar draws yr ynys a galw am atebolrwydd lleol gweladwy. Nid yw'n sefydlu un model dyrannu a ffefrir, ond mae'n dangos bod ymatebwyr yn gwahaniaethu rhwng anghenion yr ynys gyfan a blaenoriaethau penodol i leoedd.

12. Tystiolaeth sesiynau galw heibio cymunedol

Trefnwyd chwe sesiwn galw heibio cymunedol ar draws Ynys Môn rhwng 15 Mehefin a 6 Gorffennaf 2026. Eu diben datganedig oedd rhoi cyfleoedd i drigolion mewn gwahanol rannau o'r ynys gymryd rhan wyneb yn wyneb. Hysbysebwyd y sesiynau drwy sianeli cyfryngau cymdeithasol Croeso Môn a Chyngor Sir Ynys Môn a thrwy grwpiau cymunedol lleol, gan gynnwys Friends of Beaumaris, Caru Amlwch a Grŵp Cymuned Llangefni.

Roedd y presenoldeb a gofnodwyd yn isel ac yn anwastad. Ar draws y chwe sesiwn gymunedol, cofnodwyd 23 o bresenoldebau, sef cyfartaledd o 3.8 fesul sesiwn. Biwmares gafodd y presenoldeb uchaf, sef saith; cofnododd Caergybi ac Amlwch chwech yr un; cofnododd Niwbwrch a Phorthaethwy ddau yr un; ac ni fynychodd neb y sesiwn yn Llangefni. Mae'r ffigurau hyn yn cael eu dehongli orau fel tystiolaeth am gyrhaeddiad a natur yr ymgysylltu wyneb yn wyneb, yn hytrach nag fel mesur o farn gyhoeddus ehangach.

Lleoliad	Dyddiad	Presenoldeb a gofnodwyd
Neuadd y Dref Llangefni	15 Mehefin 2026	0
Biwmares - Canolfan Biwmares	17 Mehefin 2026	7
Niwbwrch - Sefydliad Pritchard Jones	24 Mehefin 2026	2
Caergybi - Llyfrgell Neuadd y Farchnad	29 Mehefin 2026	6
Porthaethwy - Ymddiriedolaeth Treftadaeth Menai	1 Gorffennaf 2026	2
Amlwch - Neuadd Goffa	6 Gorffennaf 2026	6

Ffigur 12.1. Presenoldeb a gofnodwyd yn y chwe sesiwn galw heibio cymunedol.

12.1 Sut y dylid dehongli tystiolaeth y sesiynau galw heibio

Mae'r sesiynau galw heibio yn darparu dyfnder ansoddol yn hytrach na mesur o amllder. Mae lefel y presenoldeb yn golygu na ellir trin y safbwyntiau a fynegwyd mewn sesiwn unigol fel rhai cynrychioliadol o'r anheddiad lle cynhaliwyd y sesiwn. Yn benodol, gall sesiwn o chwech neu saith o bobl ddatgelu materion sy'n bwysig yn lleol, ond ni all sefydlu cyfran y trigolion neu'r busnesau yn yr ardal honno sy'n arddel yr un farn.

Mae'r ffaith na fynychodd neb y sesiwn yn Llangefni hefyd yn dystiolaeth ynddi'i hun. Mae'n dangos nad arweiniodd cyfle wyneb yn wyneb a hysbysebwyd at gyfranogiad ar y dyddiad hwnnw. Dylid ystyried hyn ochr yn ochr â'r ymateb llawer mwy i'r arolwg ar-lein, yn hytrach na'i ddehongli fel tystiolaeth nad oedd gan bobl Llangefni ddiddordeb yn y pwnc.

12.2 Biwmares: ailfuddsoddiad lleol, pwysau ar fusnesau a safbwyntiau cymysg

Cofnododd Biwmares saith o fynychwyr, y nifer uchaf o'r chwe sesiwn galw heibio cymunedol. Ymhlith y rhai a gofnodwyd fel mynychwyr roedd cynrychiolwyr Cyngor Tref Biwmares a Siambr Fasnach Biwmares, asiant teithio a darparwr bwthyn gwyliau, darparwr hunanarlwyo a chynrychiolydd â chysylltiad ag UK Events.

Roedd y drafodaeth yn bennaf yn canolbwyntio ar bryderon. Pwysleisiodd Cyngor Tref Biwmares fod yr ardal yn gyrchfan ymwelwyr o bwys ac y gallai gynhyrchu incwm sylweddol o'r ardoll. Roedd am weld buddsoddiad yn dychwelyd i'r dref, yn enwedig gan fod cyrff lleol yn gyfrifol am asedau sy'n gwasanaethu ymwelwyr, gan gynnwys y Ganolfan, toiledau cyhoeddus, y Carchar, y Llŷs a'r ganolfan wybodaeth i dwristiaid. Mae hyn yn enghraifft glir o'r mater atebolrwydd lle-seiliedig a nodwyd mewn mannau eraill yn yr ymgynghoriad.

Roedd pryderon economaidd yn cynnwys y ffaith na fyddai ymwelwyr dydd yn talu, y gost gronol i deuluoedd sy'n aros dros nos, gostyngiadau posibl mewn gwariant ar y stryd fawr, y rheol gosod 182 diwrnod, tymoroldeb, nifer isel o ymwelwyr yn y gaeaf, pryderon ynghylch trothwy TAW a gweinyddiaeth ychwanegol. Cododd y mynychwyr hefyd y risg y gallai rhai ymwelwyr ailystyried taith i'r ardal.

Nid oedd y sesiwn yn unffurf wrthwynebus. Amlygodd y cynrychiolydd â chysylltiad ag UK Events ac NCASS y potensial i ardoll ddatgloi cyllid i'r sector a chefnogi digwyddiadau a yrrir yn lleol. Felly, mae'n well disgrifio tystiolaeth Biwmares fel un a arweinir yn gryf gan bryderon, ond gyda dadl amodol glir o blaid ailfuddsoddi lle mae'r buddion lleol yn weladwy.

12.3 Niwbwrch a chyfyngiadau'r dystiolaeth a gofnodwyd

Cofnododd sesiwn Niwbwrch ddau o fynychwyr. Mae'r trosolwg ffynhonnell yn cadarnhau'r lleoliad, y dyddiad a'r presenoldeb, ond nid yw'n darparu cofnod sylweddol o'r drafodaeth. Felly, byddai'n amhriodol priodoli safbwynt, nodi themâu pennaf neu gasglu blaenoriaethau lleol ar gyfer Niwbwrch o'r ffynhonnell hon yn unig.

Mae'r bwlch hwn yn bwysig yn fethodolegol. Lle mae cofnod yr ymgynghoriad yn denau, dylai'r adroddiad terfynol ddweud hynny yn hytrach na llenwi'r bwlch â thystiolaeth ehangach yr ynys. Gellir cynnwys Niwbwrch yn y dadansoddiad presenoldeb, ond dylai dehongliad thematig manwl fod yn seiliedig ar dystiolaeth a gofnodwyd mewn gwirionedd yn unig.

12.4 Caergybi: gwybodaeth, egwyddor a thwristiaeth gynaliadwy

Cofnododd Caergybi chwech o fynychwyr, gan gynnwys trigolion lleol, perchennog cartref gwyliau a thywysydd teithiau mordeithio, a darparwr llety hunanarlwyo. Roedd y sesiwn yn cynnwys trafodaeth sylweddol ar sut y gellid cynllunio a gweithredu'r ardoll, gan awgrymu bod gwybodaeth ac eglurhad ymarferol yn elfennau pwysig o'r ymgysylltu.

Mae'r ffynhonnell yn cofnodi bod cyfranogwyr yn gyffredinol yn gefnogol i'r egwyddor ac yn ystyried y gallai ardaloedd lleol elwa o fuddsoddiad. Un enghraifft ymarferol oedd darparu rhagor o safleoedd aros i faniau gwerysyla. Trafododd cyfranogwyr hefyd y cyfle i liniaru effeithiau negyddol gor-dwristiaeth a hyrwyddo twristiaeth fwy cynaliadwy, gan ddefnyddio Bae Trearddur fel enghraifft.

12.5 Porthaethwy: trafodaeth amodol a thwristiaeth drwy gydol y flwyddyn

Cofnododd sesiwn Porthaethwy ddau o fynychwyr, a nodwyd fel ymwelwyr a chyfarwyddwyr busnes Holiday Cottages. Roedd y drafodaeth yn ymdrin â'r sector twristiaeth ar Ynys Môn yn ehangach yn ogystal â'r cynnig ardoll ei hun.

Roedd y dystiolaeth yn gymysg ac yn amodol. Nodwyd tymoroldeb fel her bwysig, ac ystyriwyd digwyddiadau yn un ffordd o gefnogi'r sector drwy gydol y flwyddyn. Trafodwyd yn gadarnhaol y potensial i fuddsoddi incwm yr ardoll mewn digwyddiadau, twristiaeth natur, cynaliadwyedd a marchnata.

Ar yr un pryd, cododd y mynychwyr bryder ynghylch a fyddai derbyniadau'r ardoll yn cyfrif tuag at drosiant trethadwy TAW, ynghyd â thaliadau banc a cherdyn ychwanegol a ffioedd gweinyddol. Felly, mae'r sesiwn yn dangos sut y gall ymatebydd gydnabod buddion posibl tra'n parhau'n bryderus am ganlyniadau ymarferol treth a thrafodion.

12.6 Amlwch: gwrthwynebiad, tegwch ac ofn cael ei hanwybyddu

Cofnododd Amlwch chwech o fynychwyr, y mwyafrif ohonynt yn ddarparwyr llety hunanarlwy. Mae'r ffynhonnell yn cofnodi teimlad cyffredinol o wrthwynebiad ymhlith y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr. Roedd y rhesymau'n cynnwys baich gweinyddol ychwanegol, ansicrwydd ynghylch defnydd teg o'r refeniw a'r her barhaus a grëir gan y rheol gosod 182 diwrnod.

Cysylltodd y drafodaeth yr ardoll hefyd â phwysau ariannol ehangach, gan gynnwys Yswiriant Gwladol a chostau gweithredu presennol. Roedd pryderon am wasanaethau lleol yn cynnwys yr anhawster o gadw toiledau cyhoeddus ar agor y tu allan i'r prif dymor a phryder am wersyllwyr anghyfreithlon dros nos yr ystyriwyd nad oeddent yn cael eu plismona'n ddigonol nac yn cyfrannu at yr economi leol.

Yn bwysig, roedd y mynychwyr hefyd yn cydnabod y cyfle ar gyfer buddsoddi lleol ac arwyddocâd Gogledd Môn fel cyrchfan dwristiaeth. Un ofn penodol oedd y gallai Amlwch gael ei hanwybyddu wrth wneud penderfyniadau am gyllid a buddsoddi. Mae hyn yn cysylltu'n uniongyrchol â'r canfyddiad daearyddol ehangach bod atebolrwydd lleol a budd gweladwy ar sail lle yn bwysig ochr yn ochr â chydlynu ar draws yr ynys.

Sesiwn	Natur y drafodaeth a gofnodwyd	Prif faterion a gefnogir gan y ffynhonnell
Biwmares	Wedi'i harwain yn bennaf gan bryderon, gyda rhywfaint o gefnogaeth amodol i fuddsoddi	Ailfuddsoddiad lleol; ymwelwyr dydd; cost i deuluoedd; gwariant ar y stryd fawr; rheol 182 diwrnod; tymoroldeb; TAW; gweinyddu; digwyddiadau.
Niwbwrch	Dim digon o fanylion wedi'u cofnodi i'w dosbarthu	Cofnodwyd presenoldeb, ond nid oes nodiadau thematig sylweddol yn y trosolwg ffynhonnell.
Caergybi	Yn gyffredinol gefnogol i'r egwyddor	Angen gwybodaeth; buddsoddi lleol; safleoedd aros i faniau gwersylla; twristiaeth gynaliadwy; lliniaru gor-dwristiaeth.
Porthaethwy	Cymysg ac amodol	Tymoroldeb; digwyddiadau drwy gydol y flwyddyn; triniaeth TAW; taliadau cerdyn/banc; gweinyddu; twristiaeth natur; cynaliadwyedd; marchnata.
Amlwch	Yn bennaf yn gwrthwynebu, gyda chydabyddiaeth o fuddsoddiad lleol posibl	Gweinyddu; tegwch gwariant; rheol 182 diwrnod; pwysau ariannol; toiledau; gwersyllwyr anghyfreithlon; pryder am gael ei hanwybyddu.

12.7 Themâu trawsbynciol o'r sesiynau galw heibio

Er bod y presenoldeb yn fach, ailadroddwyd nifer o themâu ar draws y sesiynau a gofnodwyd. Mae trosolwg y Cyngor ei hun yn nodi ailfuddsoddi lleol, effeithiau ar fusnesau, baich gweinyddol, TAW a'r rheol 182 diwrnod, tymoroldeb a'r angen i sicrhau bod incwm twristiaeth o fudd i gymunedau lleol fel y themâu mwyaf cyson.

Thema drawsbynciol	Sut yr ymddangosodd yn y sesiynau	Perthynas â chanfyddiadau ehangach yr ymgynghoriad
Ailfuddsoddi lleol a thegwch daearyddol	Roedd Biwmares am i incwm a gynhyrchwyd yn lleol ddychwelyd i asedau ymwelwyr; roedd Amlwch yn ofni cael ei hanwybyddu.	Yn atgyfnerthu pwysigrwydd dyrannu ar sail lle ac adrodd daearyddol tryloyw.
Pwysau ar fusnesau a thymoroldeb	Trafododd Biwmares, Porthaethwy ac Amlwch nifer isel o ymwelwyr yn y gaeaf, galw tymhorol a chostau cronol.	Yn gyson â gwrthwynebiad cryf busnesau a phryder am hyfywedd a chystadleurwydd.
TAW a'r rheol 182 diwrnod	Wedi'i godi'n arbennig ym Miwmares, Porthaethwy ac Amlwch.	Yn dangos bod yr ardoll wedi'i hystyried ochr yn ochr â phwysau treth a rheoleiddiol presennol.
Baich gweinyddol	Cododd darparwyr reoli nosweithiau gwesteion, trafodion, taliadau a gwaith ychwanegol.	Yn cyd-fynd â'r dystiolaeth fusnes fanwl ar allu casglu a chydymffurfio.
Atal ymwelwyr a gwariant	Cododd Biwmares y risg o lai o ymweliadau a llai o wariant ar y stryd fawr.	Yn gyson â datganiadau ymwelwyr am ddewis cyrchfan ac arosiadau byrrach.
Toiledau cyhoeddus a seilwaith faniau gwersylla	Trafododd Amlwch gadw toiledau ar agor; nododd Caergybi fuddsoddiad mewn safleoedd aros i faniau gwersylla.	Yn dangos natur ymarferol a gweladwy'r ailfuddsoddi a ffefrir.
Digwyddiadau, cynaliadwyedd a thwristiaeth natur	Trafodwyd cyfleoedd cadarnhaol ym Miwmares, Caergybi a Phorthaethwy.	Yn dangos bod rhai cyfranogwyr yn gweld gwerth posibl lle roedd incwm yn cefnogi gwelliannau gweladwy i'r gyrchfan.

12.8 Cyrhaeddiad, cyfranogiad ac arwyddocâd methodolegol

Nid yw'r presenoldeb isel yn gwneud y sesiynau galw heibio yn amherthnasol, ond mae'n newid y pwysau y dylid ei roi iddynt. Mae eu prif werth yn gorwedd mewn egluro pam roedd cyfranogwyr yn arddel safbwyntiau penodol, nodi materion ymarferol na fydd cwestiynau arolwg caeedig o bosibl yn eu dal, a datgelu gwahaniaethau lleol mewn pwyslais. Ni ddylid eu defnyddio i amcangyfrif pa mor gyffredin yw cefnogaeth neu wrthwynebiad ar draws yr ynys.

Mae'r presenoldeb anwastad hefyd yn rhoi gwybodaeth am gyrhaeddiad yr ymgysylltu. Denodd un sesiwn ddim mynychwyr, denodd dwy sesiwn ddim ond dau berson, a denodd y mwyaf saith. Mae hyn yn awgrymu bod sesiynau galw heibio wyneb yn wyneb yn rhan gymharol fach o'r ymgynghoriad cyffredinol a bod yr arolwg a ffurfiau eraill ar ymgysylltu wedi cyrraedd llawer mwy o bobl yn rhifiadol.

Roedd y cyfarfod darparwyr llety a gynhaliwyd yn Neuadd y Dref Llangefni ar 22 Mehefin yn ymarfer ar wahân ac nid yw wedi'i gynnwys yn ffigurau presenoldeb y chwe sesiwn galw heibio cymunedol. Mae cadw'r ddwy ffurf ar ymgysylltu ar wahân yn atal proffil presenoldeb cymunedol rhag cael ei chwyddo'n artiffisial.

12.9 Goblygiadau ar gyfer dehongli ac ymgysylltu yn y dyfodol

Mater	Tystiolaeth o'r sesiynau galw heibio	Arwyddocâd deongliadol
Cyfranogiad isel ac anwastad	23 o bresenoldebau wedi'u cofnodi ar draws chwe sesiwn, gan gynnwys un sesiwn heb neb.	Trin y canfyddiadau fel tystiolaeth ansoddol ac osgoi honiadau am amllder.
Amrywiad lleol	Roedd y sesiynau'n amrywio o ran pwyslais a safbwynt.	Cadw dadansoddiad lle-seiliedig yn hytrach na chyfuno holl dystiolaeth y digwyddiadau yn un safbwynt ar draws yr ynys.
Angen gwybodaeth ymarferol	Roedd trafodaeth Caergybi yn cynnwys eglurhad helaeth o gynllun a gweithredu.	Gofynnodd cyfranogwyr am enghreifftiau wedi'u gweithio, rheolau clir a senarios gweithredu.
Angen budd lleol gweladwy	Yn amlwg iawn ym Miwmares ac Amlwch.	Cysylltodd cyfranogwyr hyder ag eglurder ynghylch dyraniad daearyddol ac ailfuddsoddi lleol.
Hyder busnes	Ailadroddwyd TAW, y rheol 182 diwrnod, tymoroldeb a gweinyddu.	Gosododd sylwadau darparwyr yr ardoll o fewn cyd-destun ehangach o bwysau cronol.
Cyfleoedd cadarnhaol	Nodwyd digwyddiadau, cynaliadwyedd, twristiaeth natur a seilwaith faniau gwersylla.	Cyfeiriodd cyfranogwyr at brosiectau pendant a chanlyniadau mesuradwy wrth drafod buddion posibl.

12.10 Asesiad terfynol

Mae'r sesiynau galw heibio cymunedol yn darparu llinyn ansoddol bach ond defnyddiol o fewn yr ymgynghoriad ehangach. Roedd presenoldeb yn rhy isel ac anwastad i'r sesiynau gefnogi honiadau am ba mor gyffredin oedd barn, ond mae'r trafodaethau'n ychwanegu dyfnder pwysig at dystiolaeth yr arolwg.

Mae'r sesiynau'n dangos bod gwrthwynebiad a chefnogaeth yn aml yn amodol ac yn benodol i leoedd. Roedd Biwmares ac Amlwch yn bennaf yn pryderu am risg economaidd, tegwch a ailfuddsoddiad lleol; roedd Caergybi yn fwy cefnogol i'r egwyddor ac yn canolbwyntio ar dwristiaeth gynaliadwy a seilwaith; cyfunodd Porthaethwy bryder am TAW a chostau trafodion â diddordeb mewn digwyddiadau a chyfleoedd buddsoddi eraill. Mae ffynhonnell Niwbwrch yn cofnodi presenoldeb ond nid yw'n cynnwys digon o fanylion ar gyfer dosbarthiad thematig.

Ar draws y sesiynau a gofnodwyd, y neges fwyaf cyson oedd y byddai unrhyw ardoll yn cael ei barnu drwy ei chanlyniadau lleol ac ymarferol: a allai busnesau ei gweinyddu, a fyddai ymwelwyr yn newid eu hymddygiad, a oedd pwysau ariannol presennol yn cael eu cydnabod, ac a allai cymunedau weld ailfuddsoddi tryloyw ac ychwanegol yn y lleoedd lle profir pwysau ymwelwyr.

13. Cyfarfod darparwyr llety

Cynhaliwyd cyfarfod penodol i'r sector ar gyfer darparwyr llety yn Neuadd y Dref Llangefni ar 22 Mehefin 2026. Bwriad y cyfarfod oedd rhoi cyfle i fusnesau llety drafod y cynnig Ardoll Ymwelwyr yn fanylach. Cafodd ei hyrwyddo drwy Croeso Môn a sianeli cyfryngau cymdeithasol corfforaethol Cyngor Sir Ynys Môn, a chysylltwyd yn uniongyrchol drwy e-bost â thua 40 o ddarparwyr llety yn Ynys Môn.

Mynychodd 17 o ddarparwyr llety, ynghyd â chynrychiolydd Awdurdod Cyllid Cymru (ACC). Roedd y sesiwn yn cynnwys cyflwyniad gan Gyngor Sir Ynys Môn ar yr ymgynghoriad a chyflwyniad gwybodaeth gan ACC ar gofrestru a gweithredu'r Ardoll Ymwelwyr. Felly, darparodd y cyfarfod ffrwd dystiolaeth fwy technegol ac wedi'i chanolbwyntio'n fwy ar y sector na'r sesiynau galw heibio cymunedol cyffredinol.

Nodwedd y cyfarfod	Gwybodaeth a gofnodwyd	Arwyddocâd deongliadol
Dyddiad a lleoliad	Neuadd y Dref Llangefni, 22 Mehefin 2026	Sesiwn benodol i'r sector a gynhaliwyd ar wahân i'r sesiynau galw heibio cymunedol.
Allgymorth uniongyrchol	Anfonwyd e-bost at tua 40 o ddarparwyr llety yn Ynys Môn	Yn dangos cyswllt wedi'i dargedu yn ogystal â hyrwyddo cyhoeddus ar gyfryngau cymdeithasol.
Presenoldeb	17 o ddarparwyr llety	Yn darparu tystiolaeth ansoddol sylweddol gan y sector, ond nid yw'n gyfrifiad o sector llety'r ynys.
Mewnbwn technegol	Mynychodd cynrychiolydd Awdurdod Cyllid Cymru	Caniataodd i gwestiynau am gofrestru, cydymffurfio a gweithredu'r ardoll gael eu trafod yn uniongyrchol.
Cyflwyniadau	Trosolwg CSYM o'r ymgynghoriad a gwybodaeth ACC am gofrestru / yr Ardoll Ymwelwyr	Cyfunodd gyd-destun yr ymgynghoriad lleol â gwybodaeth dechnegol genedlaethol.

13.1 Cyrhaeddiad a chynrychioldeb ymgysylltu'r sector

Un mater amlwg a godwyd gan y mynychwyr oedd a oedd yr ymgynghoriad wedi cyrraedd digon o ddarparwyr llety. Teimlai'r cyfranogwyr fod y niferoedd a fynychodd yn is na'r disgwyl a gofynnwyd am fwy o ymgysylltu â pharciau carafanau a'r sector llety ehangach. Roedd yr awgrymiadau'n cynnwys defnyddio cyfeirlyfr busnes cynhwysfawr a llythyrau uniongyrchol at eiddo preswyl a busnes.

Mae'r pryder hwn yn bwysig wrth ddehongli'r cyfarfod ei hun. Mae'r 17 o fynychwyr yn darparu tystiolaeth fanwl gan fusnesau a ddewisodd gymryd rhan, ond ni ellir trin y sesiwn fel un sy'n cynrychioli pob math o lety neu fodel busnes ar yr ynys. Mae'r cais am ymgysylltu ehangach â pharciau carafanau a rhwydweithiau llety yn dangos bod rhai cyfranogwyr yn credu bod rhannau pwysig o'r sector yn parhau heb gynrychiolaeth ddigonol.

Felly, cysylltodd y sector gyfreithlondeb yr ymgynghoriad â chyrhaeddiad. Nid y mater yn unig oedd a gafodd busnesau gyfle i ymateb, ond a allai'r Cyngor ddangos ei fod wedi cyrraedd gwahanol fodelau llety yn weithredol ac y byddai adborth y diwydiant yn cael ei adlewyrchu wrth gynllunio ac amseru unrhyw gynllun yn y dyfodol.

13.2 Gweinyddu a chydymffurfio

Roedd gweinyddu a chydymffurfio yn ffurfio rhan sylweddol o'r drafodaeth. Roedd cwestiynau'n ymdrin â chofrestru, cosbau, gorfodi, cofnodion gwesteion, cyfrifo'r ardoll,

eithriadau, ad-daliadau a thrin gwahanol categorïau o westeion. Mae'r pryderon hyn yn adlewyrchu'n agos y dystiolaeth fusnes ehangach, ond mae cyfarfod y sector yn ychwanegu mwy o fanylder am y gadwyn ymarferol o dasgau yr oedd darparwyr yn disgwyl eu rheoli.

Mater gweinyddol	Pryder a godwyd yn y cyfarfod	Arwyddocâd gweithredol
Cofrestru	Cwestiynau am y gofyniad i gofrestru a chanlyniadau peidio â chydymffurfio.	Mae busnesau angen eglurder ynghylch pwy sy'n gorfod cofrestru, pryd a thrwy ba system.
Cosbau	Cwestiynau am gosbau am fethu â chofrestru neu gydymffurfio; deallwyd bod cosbau cychwynnol yn dechrau ar £100.	Roedd darparwyr yn pryderu am gymesuredd ac effaith ymarferol y drefn gydymffurfio.
Gorfodi	Pryder am ba mor effeithiol y gellid gorfodi'r ardoll.	Gallai gorfodi anwastad greu canfyddiad o annhegwch rhwng gweithredwyr sy'n cydymffurfio a'r rhai nad ydynt.
Cofnodion gwesteion	Cyfrifoldeb ychwanegol am gofnodi arosiadau gwesteion.	Yn creu gofynion cylchol ar gyfer cadw cofnodion a rheoli data.
Cyfrifo'r ardoll	Angen cyfrifo a chodi'r ardoll yn gywir.	Yn gofyn am addasu systemau archebu a thriniaeth glir o nosweithiau a gwesteion atebol.
Eithriadau	Cwestiynau am categorïau eithriedig a sut mae darparwyr yn sefydlu cymhwysedd.	Gall amwysedd arwain at driniaeth anghyson ac anghydfodau â chwsmeriaid.
Ad-daliadau	Gweinyddu ychwanegol lle mae angen gwrthdroi neu addasu taliadau.	Yn gofyn am brosesau clir sy'n gysylltiedig â chansladau, diwygiadau a chymhwysedd.
Babanod a chategorïau gwesteion	Pryder penodol am gofnodi babanod a chategorïau eraill.	Yn ychwanegu manylder at gofnodion archebu ac yn cynyddu'r angen am ddiffiniadau clir.
Hawliadau anabled	Pryder y gallai eithriadau anabled ofyn am hawliadau ôl-weithredol yn hytrach nag eithriad awtomatig.	Gallai greu camau gweinyddol ychwanegol i westeion a darparwyr.

Mae'r drafodaeth yn dangos bod darparwyr yn gweld gweinyddu fel llif gwaith yn hytrach nag un trafodiad. Mae cofrestru, newidiadau i systemau archebu, dosbarthu gwesteion, casglu, addasu ac adrodd i gyd yn rhyngweithio. Felly, mae'r baich yn debygol o ddibynnu ar nifer a chymhlethdod archebion yn ogystal â maint y busnes.

13.3 Gorfodi a thegwch canfyddedig

Cymharodd y mynychwyr y fframwaith cydymffurfio arfaethedig â'r anawsterau presennol wrth blismona arosiadau anghyfreithlon dros nos gan faniau gwersylla. Roedd y gymhariaeth hon yn adlewyrchu pryder ynghylch tegwch: roedd darparwyr llety rheoledig yn rhagweld dyletswyddau newydd o ran cofrestru, cadw cofnodion a chasglu, tra'n cwestiynu a fyddai gweithgarwch dros nos anffurfiol neu anghyfreithlon yn destun gorfodi cyfatebol.

Mae'r pryder yn arwyddocaol oherwydd bod cyfreithlondeb cydymffurfio yn dibynnu'n rhannol ar gysondeb. Gall busnesau fod yn llai parod i dderbyn rhwymedigaethau gweinyddol ychwanegol os ydynt yn canfod bod ffurfiau eraill ar lety dros nos yn gallu osgoi gofynion cyfatebol. Nid yw'r ffynhonnell yn sefydlu graddfa gweithgarwch faniau gwersylla anghyfreithlon nac effeithiolrwydd gorfodi presennol, felly dylai'r pwyntiau hyn barhau wedi'u priodoli i bryderon y mynychwyr.

13.4 Materion economaidd a strategol

Cwestiynodd y cyfranogwyr a fyddai'r refeniw a gynhyrchir gan Ardoll Ymwelwyr yn fwy na'r colledion economaidd posibl sy'n gysylltiedig â'i chyflwyno. Felly, roedd y drafodaeth yn canolbwyntio nid yn unig ar incwm gros yr ardoll ond ar y sefyllfa economaidd net ar ôl caniatáu am newidiadau posibl yn ymddygiad ymwelwyr a'r costau ychwanegol a ysgwyddir gan fusnesau.

Mater economaidd	Pryder a godwyd	Llwybr posibl pe bai'n digwydd
Archebion	Gallai costau uwch i ymwelwyr leihau nifer yr archebion.	Meddiannaeth is ac incwm llety is.
Hyd arhosiad	Gallai ymwelwyr fyrhau eu harosiadau.	Llai o nosweithiau meddiannol a llai o wariant eilaidd.
Gwariant ymwelwyr	Gallai fod gan ymwelwyr lai o wariant dewisol ar gyfer busnesau lleol.	Llai o incwm i letygarwch, manwerthu, atyniadau a gwasanaethau.
Busnesau eilaidd	Gallai busnesau sy'n dibynnu ar dwristiaeth y tu hwnt i lety gael eu heffeithio.	Gallai effeithiau economaidd ymestyn drwy'r gadwyn gyflenwi lleol.
Contractwyr a theithio busnes	Gallai gweithwyr yn yr ardal aros y tu allan i Ynys Môn os yw'r ardoll yn berthnasol yn lleol.	Gallai gwariant llety gael ei ddadleoli y tu allan i'r ynys.
Galw sy'n gysylltiedig â Wylfa	Cyfeiriwyd at Wylfa fel enghraifft o ddadleoli posibl o ran llety contractwyr.	Gall arosiadau yn y dyfodol sy'n gysylltiedig â phrosiectau fod yn sensitif i wahaniaethau rhwng ardaloedd awdurdodau lleol.

Mae enghraifft Wylfa yn ehangu'r drafodaeth y tu hwnt i dwristiaeth hamdden. Gall llety ar Ynys Môn hefyd wasanaethu contractwyr, gweithwyr ac arosiadau eraill nad ydynt at ddibenion hamdden. Roedd mynychwyr yn pryderu, lle mae llety amgen ar gael y tu allan i'r ynys, y gallai tâl lleol ddylanwadu ar ble y caiff yr arosiadau hynny eu harchebu.

Risgiau datganedig yn hytrach na rhagolygon yw'r pryderon hyn. Ni ddarparodd y cyfarfod amcangyfrifon mesuredig o golledion archebion, gostyngiadau mewn hyd arosiadau na dadleoli contractwyr. Eu gwerth yw nodi'r llwybrau economaidd yr oedd darparwyr yn credu y dylid eu profi cyn gweithredu.

13.5 TAW, trosiant trethadwy a'r rheol 182 diwrnod

Cododd y cyfarfod hefyd y rhyngweithio rhwng yr ardoll a TAW. Dadleuodd y mynychwyr nad yw cymariaethau ag ardollau ymwelwyr Ewropeaidd yn syml gan y gall triniaeth dreth a threfniadau TAW fod yn wahanol. Disgrifiwyd y rhyngweithio rhwng casglu'r ardoll, TAW a throsiant trethadwy fel pryder sylweddol.

Amlygwyd y rheol 182 diwrnod hefyd fel pwysau presennol sy'n effeithio ar lawer o fusnesau. Mae hyn yn atgyfnerthu thema sy'n ailadrodd yn yr ymgynghoriad ehangach: roedd darparwyr yn ystyried yr ardoll yn gronol ochr yn ochr â phwysau trethiannol, rheoleiddiol a masnachu eraill, yn hytrach nag fel tâl ar ei ben ei hun.

Mater cynllunio	Pryder y sector	Pam mae eglurder yn bwysig
Triniaeth TAW	Ansicrwydd ynghylch y rhyngweithio rhwng derbyniadau'r ardoll a throsiant trethadwy.	Gofynnodd busnesau am enghreifftiau awdurdodol wedi'u gweithio ar brisio a goblygiadau trothwyon.
Cymariaethau Ewropeaidd	Roedd mynychwyr yn ystyried y gallai cymariaethau uniongyrchol fod yn gamarweiniol lle mae systemau treth yn wahanol.	Dadlodd mynychwyr y dylai meincnodi wahaniaethu rhwng cynllun y gyfradd a thriniaeth dreth ehangach.
Rheol 182 diwrnod	Wedi'i nodi fel pwysau busnes presennol sylweddol.	Mae amseru a baich rheoleiddiol cronol yn dylanwadu ar hyder mewn unrhyw gynllun ychwanegol.

13.6 Partneriaeth Cyrchfan Môn a llywodraethu

Awgrymodd cyfranogwyr y dylid ailsefydlu Partneriaeth Cyrchfan Môn (PCM). Nid ymgysylltu ymgynghorol yn unig ar ôl gweithredu oedd y diben arfaethedig; roedd y mynychwyr am weld strwythur cynrychioliadol a allai helpu i lywio penderfyniadau ar wariant yr ardoll a'i gweithredu o'r cychwyn cyntaf.

Mae hyn yn cyd-fynd â thystiolaeth ehangach yr ymgynghoriad ar lywodraethu ac ychwanegedd. I ddarparwyr llety, mae llywodraethu wedi'i gysylltu'n uniongyrchol â hyder busnes: os oes rhaid i fusnesau gasglu'r tâl a'i egluro i gwsmeriaid, maent am fod yn hyderus bod yr incwm yn cael ei reoli'n dryloyw, bod penderfyniadau gwariant yn adlewyrchu anghenion y gyrchfan a bod gan y sector lais ystyrlon.

Themâu llywodraethu sy'n dod i'r amlwg o'r cyfarfod	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Goblygiad ymarferol
Cynigiodd cyfranogwyr PCM cyn gweithredu	Roedd cyfranogwyr am gael fforwm cynrychioliadol cyn dechrau casglu.	Cysylltodd y cynnig drefniadau llywodraethu â pharodrwydd i weithredu.
Cynrychiolaeth y sector llety	Roedd cyfranogwyr am i brofiad casglwyr lywio trafodaeth ar gynllun a gwariant.	Galwodd cyfranogwyr am gynrychiolaeth ar draws gwahanol fodelau llety, gan gynnwys rhannau o'r sector sydd heb gynrychiolaeth ddigonol.
Mewnbwn i'r gwaith gweithredu	Defnyddiodd cyfranogwyr drafodaeth am weithredu i nodi problemau ymarferol gyda systemau a phrosesau.	Nododd cyfranogwyr grwpiau gwaith darparwyr a senarios archebu / ad-dalu / eithrio wedi'u profi fel dulliau posibl.
Mewnbwn i wariant	Cysylltodd cyfranogwyr drafodaeth am incwm yr ardoll â blaenoriaethau cyrchfan ac angen economaidd lleol.	Galwodd cyfranogwyr am egwyddorion dyrannu tryloyw a chyhoeddi argymhellion y bartneriaeth.
Perthynas dryloyw â'r Cyngor	Cododd cyfranogwyr bwysigrwydd eglurder ynghylch y ffin rhwng cyngor a gwneud penderfyniadau statudol.	Cysylltodd cyfranogwyr hyder â chylch gorchwyl cyhoeddus, adrodd ac ymatebion y Cyngor.

13.7 Negeseuon allweddol o gyfarfod y sector

Neges allweddol	Tystiolaeth o'r cyfarfod	Arwyddocâd deongliadol
Atal ymwelwyr posibl	Roedd darparwyr yn ofni y gallai costau uwch leihau archebion a byrhau arosiadau.	Nododd y cyfarfod effaith economaidd fel mater i'w asesu a'i fonitro yn hytrach na'i dybio.
Costau a gweinyddu cynyddol	Disgrifiodd darparwyr gyfrifoldebau cofrestru, systemau, cofnodion ac eithriadau.	Mae baich ar gasglwyr yn fater gweithredu canolog.
Ansicrwydd ynghylch gorfodi	Cwestiynau am gosbau a chymhariaeth â faniau gwersylla anghyfreithlon dros nos.	Bydd cysondeb a thegwch canfyddedig yn effeithio ar hyder mewn cydymffurfio.
Gallai colledion economaidd fod yn fwy nag incwm yr ardoll	Cwestiynodd cyfranogwyr yr achos economaidd net ar ôl effeithiau ymddygiadol.	Nid yw referniw gros yn unig yn ddigonol ar gyfer arfarnu.
Rhaid i'r ymgynghoriad fod yn drylwyr ac yn gynrychioliadol	Gofynnodd mynychwyr am gyrhaeddiad ehangach i barciau carafanau a rhwydweithiau llety.	Galwodd mynychwyr am ymgysylltu ehangach ar draws mathau o fusnes.
Cynigiodd cyfranogwyr drefniadau llywodraethu cyn gweithredu	Cynigiwyd PCM cyn cyflwyno'r ardoll.	Mae parodrwydd sefydliadol wedi'i gysylltu'n uniongyrchol â hyder y sector.

13.8 Cyfyngiadau ac asesiad terfynol

Mae'r cyfarfod yn darparu tystiolaeth ansoddol fanwl gan 17 o ddarparwyr llety, ond ni ddylid ei drin fel sampl ystadegol gynrychioliadol o'r holl ddarparwyr ar Ynys Môn. Nid yw'r ffynhonnell yn darparu dadansoddiad o'r mynychwyr yn ôl math o lety, daearyddiaeth neu faint busnes. Mae hefyd yn cofnodi pryderon a chwestiynau yn hytrach na rhagolygon a ddilyswyd yn annibynnol o effaith economaidd neu berfformiad gorfodi.

O fewn y cyfyngiadau hynny, mae'r cyfarfod yn bwysig oherwydd ei fod yn cofnodi safbwynt darpar gasglwyr mewn lleoliad a gynlluniwyd yn benodol ar gyfer trafodaeth dechnegol. Mae'r dystiolaeth yn dangos pryder am gyrhaeddiad yr ymgynghoriad, llwyth gwaith gweinyddol, gorfodi, TAW, y rheol 182 diwrnod, atal ymwelwyr a chanlyniadau economaidd ehangach llai o arosiadau neu wariant.

Y neges fwyaf cyson gan ddarparwyr oedd y dylai parodrwydd ddod cyn gweithredu. Ymhlith y materion a gysylltwyd ganddynt â pharodrwydd roedd ymgysylltu ehangach â'r sector, canllawiau gweinyddol a threthiannol cliriach, trefniadau gorfodi, monitro economaidd a Phartneriaeth Cyrchfan Môn neu strwythur llywodraethu cyfatebol.

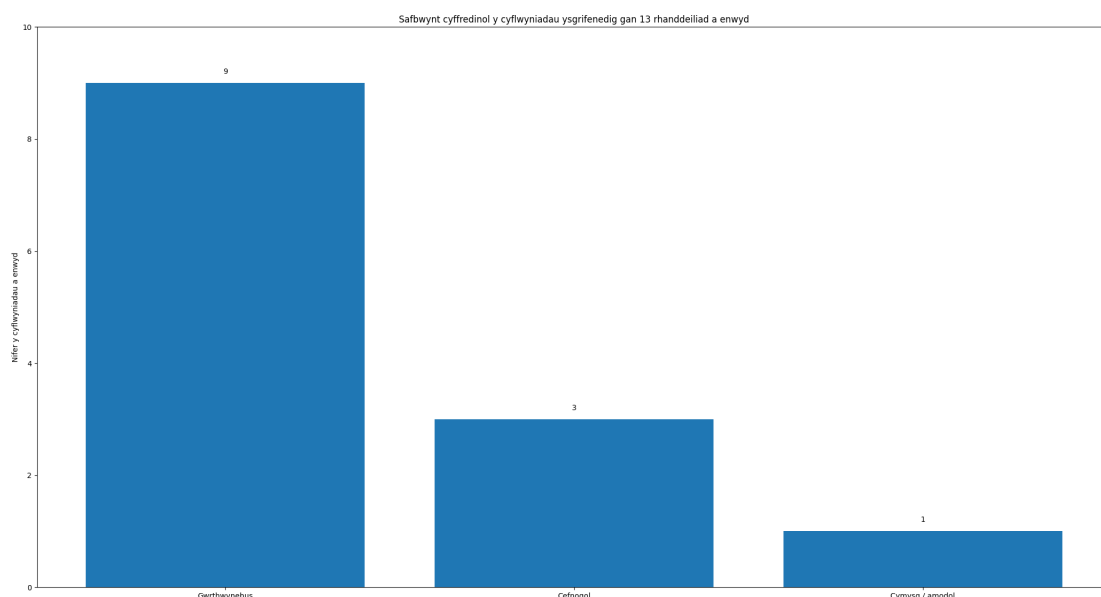
Ffynhonnell: Cyngor Sir Ynys Môn, Cyfarfod Penodol i'r Sector - Darparwyr Llety, 22 Mehefin 2026.

14. Sylwadau ysgrifenedig rhanddeiliaid

Ategwyd yr ymgynghoriad gan 13 o safbwyntiau rhanddeiliaid ysgrifenedig a enwyd. Daeth y cyflwyniadau hyn gan gyrff twristiaeth a lletygarwch, busnesau llety, cyngor tref, sefydliad ymgyrchu, elusen amgylcheddol, sefydliad academiaidd ac awdurdod parc cenedlaethol. Roeddent yn amrywio'n sylweddol o ran hyd, diben, mandad a dull tystiolaethol, ond gyda'i gilydd maent yn darparu safbwynt sefydliadol penodol ochr yn ochr â'r arolwg, y sesiynau galw heibio cymunedol a chyfarfod y darparwyr llety.

Cofnodwyd naw sefydliad a enwyd fel rhai oedd yn gwrthwynebu, tri fel rhai cefnogol ac un fel un cymysg neu amodol. Felly, roedd y dystiolaeth ysgrifenedig yn negyddol yn bennaf o ran niferoedd, yn enwedig ymhlith buddiannau twristiaeth, llety a busnes trefnedig. Fodd bynnag, mae'r cyflwyniadau hefyd yn cynnwys meysydd o gydgyfeirio ar draws safbwyntiau gwrthwynebus, cefnogol ac amodol, yn enwedig ynghylch llywodraethu, tryloywder, parodrwydd busnes, atebolrwydd lleol a'r angen am fonitro.

Safbwynt	Sefydliadau a enwyd
Gwrthwynebu	Siambwr Biwmares; Twristiaeth Gogledd Cymru; Cyngor Tref Amlwch; TaxPayers' Alliance; Carreg y Fran Aire; Boltholes and Hideaways; UKHospitality; PASC UK; HARPA
Cefnogol	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri; Prifysgol Bangor; Cadwch Gymru'n Daclus
Cymysg / amodol	Oyster Holiday Cottages

Ffigur 14.1. Safbwynt cyffredinol y 13 o sylwadau ysgrifenedig gan rhanddeiliaid a enwyd.

14.1 Sut y dylid dehongli'r dystiolaeth ysgrifenedig

Nid yw'r 13 cyflwyniad yn gyfwerth â 13 ymateb unigol i'r arolwg. Mae rhai sefydliadau'n cynrychioli aelodaeth neu sectorau sylweddol; mae eraill yn mynegi safbwynt dinesig, amgylcheddol, academiaidd neu fusnes. Felly, mae nifer y sefydliadau ym mhob safbwynt yn disgrifio cydbwysedd y cyflwyniadau a enwyd a dderbyniwyd, nid nifer y bobl a gynrychiolir ganddynt. Mae'r cofnod ysgrifenedig yn arbennig o ddefnyddiol ar gyfer deall dadleuon technegol, blaenoriaethau sefydliadol a'r dystiolaeth yr oedd rhanddeiliaid am i'r Cyngor ei hystyried. Ni ddylid ei ddefnyddio i droi honiadau sefydliadol yn rhagolygon wedi'u gwirio oni

bai bod yr honiadau hynny wedi'u gwirio'n annibynnol.

14.2 Cyflwyniadau gwrthwynebus: cystadleurwydd, amseru a risg economaidd

Rhoddodd cyflwyniadau gwrthwynebus bwyslais cryf ar gystadleurwydd ac amodau masnachu presennol. Dadleuodd Siambr Biwmares fod Ynys Môn yn gyrchfan wledig ar ynys sy'n cystadlu ag ardaloedd cyfagos a chymaradwy, gyda dibyniaeth benodol ar dwristiaeth teuluol a seibiannau byr sy'n sensitif i bris. Cysylltodd hefyd effaith bosibl llai o ymwelwyr dros nos â busnesau lleol a ffrydiau incwm sy'n gysylltiedig ag ymwelwyr.

Disgrifiodd Twristiaeth Gogledd Cymru yr ardoll fel un sy'n peri risg economaidd, yn niweidio cystadleurwydd, wedi'i thargedu'n wael at ymwelwyr dros nos o werth uwch, ac yn feichus yn weinyddol, yn enwedig i fentrau bach a chanolig. Nododd y cyflwyniad hefyd hyder isel mewn llywodraethu ac ailfuddsoddi fel rhan o wrthwynebiad y sector.

Canolbwyntiodd PASC UK yn yr un modd ar sensitifrwydd pris, twristiaeth deuluol ddomestig, tymoroldeb, y rheol 182 diwrnod ac effaith gronol pwysau rheoleiddiol a chostau diweddar. Dadleuodd y gall tâl sefydlog fesul person gynrychioli cyfran fwy o gost llety rhatach ac arosiadau teuluol hirach, ac y gallai amrywiad lleol rhwng awdurdodau ddylanwadu ar ble mae ymwelwyr yn dewis aros.

Thema wrthwynebus	Sut yr ymddangosodd yn y dystiolaeth ysgrifenedig	Arwyddocâd deongliadol
Cystadleurwydd	Pryder y gallai Ynys Môn ddod yn ddrutach o'i chymharu â chyrchfannau cyfagos neu amgen.	Roedd rhanddeiliaid yn gweld dewis cyrchfan fel penderfyniad cymharol yn hytrach nag ymateb i'r ardoll ar ei phen ei hun.
Amodau masnachu presennol	Cyfeiriodd cyflwyniadau at bwysau cost, hyder gwan, tymoroldeb ac elw cul.	Triniwyd amseru fel elfen ganolog o ran a allai busnesau amsugno newid ychwanegol.
Twristiaeth ddomestig sy'n sensitif i bris	Amlygwyd marchnadoedd teuluol, teithiol, hunanarlwyo a seibiannau byr.	Cysylltwyd gwrthwynebiad yn arbennig â grwpiau ymwelwyr y credid eu bod yn sensitif i gyfanswm cost y daith.
Ymwelwyr dros nos yn erbyn ymwelwyr dydd	Pryder y byddai gwesteion dros nos yn talu tra gallai ymwelwyr dydd barhau i ddefnyddio seilwaith lleol heb y tâl.	Roedd tegwch a thargedu yn elfennau sylweddol o'r achos yn erbyn.
Effaith ehangach ar yr economi ymwelwyr	Cysylltwyd llai o arosiadau neu wariant â siopau, lletygarwch, atyniadau a chyflenwyr.	Fframiodd rhanddeiliaid y risg fel mater cadwyn gyflenwi yn hytrach na mater llety yn unig.

14.3 Gweinyddu, TAW a strwythurau trafodion

Roedd gweinyddu yn un o'r meysydd cryfaf o orgyffwrdd rhwng y dystiolaeth ysgrifenedig a chyfarfod darparwyr llety. Amlygodd PASC UK ffurflenni chwarterol, gallu microfusnesau a'r rhyngweithio rhwng meddiannaeth is a'r trothwy 182 diwrnod. Cododd cyflwyniadau eraill gomisiwn llwyfannau, taliadau cerdyn neu drafodion, costau meddalwedd, triniaeth TAW a chyfrifoldeb am gasglu.

Mae Oyster Holiday Cottages yn darparu'r enghraifft amodol gliriaf. Nid oedd yn gwrthwynebu'r ardoll mewn egwyddor, ond dadleuodd na ddylai asiantau a pherchnogion eiddo ddod yn bartïon sy'n talu'r tâl i bob pwrpas oherwydd bod comisiwn, TAW a thaliadau technoleg yn cael eu cymhwyso i werth y trafodiad wedi'i gynyddu. Felly, roedd ei bryder yn ymwneud â phensaernïaeth y broses gasglu a'r driniaeth dreth, yn hytrach na gwrthod yr egwyddor ei hun.

Mater gweithredol	Pryder yn y cofnod ysgrifenedig	Yr hyn yr oedd rhanddeiliaid yn ei geisio
Comisiwn llwyfan / asiantaeth	Gall comisiwn gael ei godi ar werth yr archeb sy'n cynnwys yr ardoll.	Strwythur casglu nad yw'n cosbi asiantau neu berchnogion yn ariannol.
TAW a throsiant trethadwy	Gall triniaeth yr ardoll effeithio ar atebolrwydd TAW neu gynyddu'r gost effeithiol.	Eglurhad awdurdodol ac enghreifftiau wedi'u gweithio.
Taliadau trafodion	Gall ffioedd cerdyn, bancio a meddalwedd gynyddu gyda gwerth trafodiad mwy.	System sy'n lleihau costau casglu na ellir eu hadennill.
Gallu microfusnesau	Gall gweithredwyr bach fod â systemau a chymorth gweinyddol cyfyngedig.	Gweithdrefnau syml, canllawiau clir a ffurflenni cymesur.
Rhyngweithio â'r 182 diwrnod	Gall gostyngiadau bach mewn meddiannaeth effeithio ar gymhwysedd ar gyfer triniaeth ardrethi busnes.	Ystyried effeithiau cronol yn hytrach na'r ardoll ar ei phen ei hun.

14.4 Faniau gwersylla, llety teithiol a phryderon am ddadleoli

Canolbwyntiodd cyflwyniad HARPA yn benodol ar barciau gwyliau, safleoedd gwersylla, carafanau teithiol, cartrefi modur a faniau gwersylla. Dadleuodd y gall y mathau hyn o lety fod yn gymharol sensitif i bris a mynegodd bryder y gallai ymwelwyr ymateb drwy fyrhau arosiadau, dewis cyrchfan arall neu ddefnyddio lleoliadau dros nos heb awdurdod.

Cysylltodd HARPA hefyd ddadleoli faniau gwersylla â rheoli mannau cyhoeddus a'r amgylchedd. Disgrifiodd y cyflwyniad risg o fwy o ddefnydd o gilfannau, meysydd parcio cyhoeddus a lleoliadau anaddas eraill, gyda chanlyniadau posibl o ran sbwriel, gwastraff, yr amgylchedd a gorfodi. Risgiau a nodwyd gan y rhanddeiliad yw'r rhain a dylid eu hadrodd felly, yn hytrach nag fel canlyniadau wedi'u mesur.

Felly, mae'r dystiolaeth ysgrifenedig yn dangos tensiwn sy'n ailadrodd yn yr ymgynghoriad: gellir gofyn i ddarparwyr rheoledig ymgymryd â chasglu a chydymffurfio ffurfiol, tra canfyddir bod rhai arosiadau anffurfiol neu heb awdurdod yn anoddach eu rheoli. Mae'r pryder hwn yn cyfrannu at y ddadl am degwch a gorfodi.

14.5 Tystiolaeth gefnogol: rheoli cyrchfan ac ansawdd amgylcheddol

Daeth yr achos cefnogol cliraf o safbwyntiau amgylcheddol, academiaidd a rheoli cyrchfan. Cefnogodd Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri egwyddor Ardoll Ymwelwyr yn gryf, gan gyfeirio at bwysau ar seilwaith, tagfeydd, parcio, llwybrau, gwasanaethau ceidwaid, bioamrywiaeth, sbwriel, gwersylla anghyfreithlon a gofynion eraill o ran rheoli ymwelwyr. Gwelodd incwm ychwanegol fel ffordd bosibl o gryfhau rheoli cyrchfan.

Pwysleisiodd tystiolaeth Cadwch Gymru'n Daclus y berthynas rhwng ansawdd yr amgylchedd a phrofiad ymwelwyr. Amlygodd ei ymateb sbwriel, glendid, toiledau cyhoeddus, parciau, seilwaith a gweithgarwch cymunedol fel meysydd lle gallai incwm ychwanegol gefnogi ymwelwyr a chymunedau lleol. Amlygodd hefyd rôl grwpiau gwirfoddol a chymunedol wrth gynnal mannau cyhoeddus.

Nid dadlau dros gynhyrchu refeniw yn unig oedd y cyflwyniadau cefnogol hyn. Roeddent yn cysylltu cefnogaeth â chanlyniadau amgylcheddol a seilwaith gweladwy ac ag ansawdd y gyrchfan. Felly, mae eu hachos yn cyd-fynd â chanfyddiad ehangach yr ymgynghoriad bod

gwelliannau ymarferol, gweladwy yn ganolog i dderbynioldeb.

Safbwynt cefnogol	Prif bwyslais	Gwerth posibl a nodwyd
Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	Seilwaith, pwysau ymwelwyr, effeithiau amgylcheddol a rheoli cyrchfan cynaliadwy.	Adnoddau ychwanegol i reoli pwysau ymwelwyr a gwella gwasanaethau cyrchfan.
Cadwch Gymru'n Daclus	Sbwriel, ansawdd amgylcheddol lleol, toiledau cyhoeddus, parciau a gweithgarwch cymunedol.	Gwelliant gweladwy mewn ansawdd amgylcheddol i drigolion ac ymwelwyr.
Prifysgol Bangor	Llywodraethu, tystiolaeth, atebolrwydd lleol, data gwell a gwerthuso ffurfiol.	Ardoll wedi'i chynllunio o amgylch sefydliadau tryloyw a thystiolaeth cyrchfan gryfach.

14.6 Prifysgol Bangor: llywodraethu, data a gwerthuso

Cefnogodd academyddion Prifysgol Bangor yr egwyddor o gyflwyno Ardoll Ymwelwyr ar Ynys Môn, ond rhoddwyd pwyslais sylweddol ar sut y byddai'n cael ei llywodraethu. Dadleuodd eu tystiolaeth ysgrifenedig fod profiad rhyngwladol yn awgrymu bod cyfreithlondeb hirdymor yn dibynnu'n helaeth ar y ffordd y caiff referniw ei ddyrannu, ei ailfuddsoddi a'i graffu.

Amlygwyd ganddynt gyfansoddiad a rôl unrhyw fforwm ymgynghorol neu wneud penderfyniadau, cyfranogiad ystyrlon cymunedau a busnesau twristiaeth, tryloywder mewn gwariant, a monitro ffurfiol ac adrodd cyhoeddus. Dadleuwyd hefyd dros lywodraethu sy'n cyfuno atebolrwydd lleol â chydlyn strategol ar draws yr ynys, gan gydnabod bod pwysau ymwelwyr a blaenoriaethau lleol yn amrywio rhwng lleoedd.

Un fantais arall a nodwyd gan yr academyddion oedd y data gwell a allai ddeillio o'r gofrestr llety a ffurflenni'r ardoll. Gallai gwybodaeth fanylach am arosiadau dros nos, mathau o lety, tymoroldeb a phatrymau gofodol gryfhau rheoli cyrchfan. Argymhellwyd rhaglen ffurfiol o fonitro a gwerthuso o'r cychwyn cyntaf.

14.7 Meysydd o gydgyfeirio ar draws safbwyntiau

Er gwaethaf y gwahaniaeth amlwg yn y safbwynt cyffredinol, roedd sawl thema yn cydgyfeirio ar draws cyflwyniadau gwrthwynebus, cefnogol ac amodol. Llywodraethu oedd y cliraf. Roedd cyrff busnes am gael cynrychiolaeth a sicrwydd ynghylch sut y byddai arian yn cael ei ddefnyddio; pwysleisiodd Prifysgol Bangor lywodraethu tryloyw a sensitif i leoedd; ac roedd Oyster Holiday Cottages am gael dull casglu a oedd yn diogelu cyfryngwyr a pherchnogion.

Maes cydgyfeirio	Safbwynt gwrthwynebus / amodol	Safbwynt cefnogol
Llywodraethu	Pryder am ddyrannu, cynrychiolaeth ac ymddiriedaeth.	Mae sefydliadau tryloyw yn angenrheidiol ar gyfer cyfreithlondeb ac effeithiolrwydd.
Ychwanegedd	Ofn y gall incwm ddisodli gwariant presennol.	Mae cefnogaeth yn gryfach lle mae incwm yn cynhyrchu budd ychwanegol adnabyddadwy.
Parodrwydd busnes	Nododd cyflwyniadau gwrthwynebus ac amodol bryderon heb eu datrys am systemau, TAW, comisiwn a chapasiti gweinyddol.	Mae parodrwydd gweithredol yn angenrheidiol ar gyfer gweithredu credadwy.
Atebolrwydd lleol	Mae cymunedau a busnesau am gael elw gweladwy a dylanwad.	Gall llywodraethu sy'n sensitif i leoedd wella cyfreithlondeb ac effeithiolrwydd.
Monitro	Galwodd cyflwyniadau gwrthwynebus ac amodol am fonitro risgiau economaidd a gweithredol.	Gall gwerthusiad ffurfiol brofi effeithiau a gwella gwneud penderfyniadau yn y dyfodol.
Amseru a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Dadleuodd llawer o gyrff gwrthwynebus nad oedd yr amodau presennol yn addas.	Roedd hyd yn oed tystiolaeth gefnogol yn pwysleisio cynllun a llywodraethu cyn gweithredu effeithiol.

14.8 Statws a chyfyngiadau tystiolaeth rhanddeiliaid

Roedd cyflwyniadau ffurfiol yn aml yn dyfynnu ymchwil allanol, arolygon diwydiant, amcangyfrifon economaidd a chymariaethau â chyrchfannau eraill. Mae'r honiadau hyn yn parhau'n dystiolaeth rhanddeiliaid y gellir ei phriodoli oni chânt eu gwirio'n annibynnol yn yr adroddiad. Ni ddylid eu cyflwyno'n awtomatig fel canfyddiadau'r Cyngor nac fel rhagolygon pendant o ymddygiad ymwelwyr.

Mae'r tabl safbwyntiau hefyd yn symleiddio cyflwyniadau mwy cynnil. Nid yw 'gwrthwynebu' yn golygu bod sefydliad wedi gwrthod pob defnydd posibl o incwm yr ardoll, ac nid yw 'cefnogol' yn golygu cefnogaeth ddiamod i unrhyw gynllun. Mae Oyster Holiday Cottages yn benodol yn gymysg neu'n amodol, ac roedd sawl cyflwyniad gwrthwynebus serch hynny yn dadlau dros gynrychiolaeth gref a chyfrifyddu llym pe bai'r gwaith gweithredu'n mynd rhagddo.

14.9 Asesiad terfynol

Roedd y dystiolaeth ysgrifenedig gan randdeiliaid yn wrthwynebus yn bennaf o ran niferoedd, gyda naw o'r 13 safbwynt a enwyd wedi'u cofnodi yn erbyn y cynnig. Canolbwyntiodd achos y busnesau trefnedig ar gystadleurwydd, twristiaeth ddomestig sy'n sensitif i bris, amodau masnachu presennol, gweinyddu, TAW, costau llwyfannau, dadleoli faniau gwersylla a hyder mewn dyrannu.

Roedd yr achos cefnogol yn gysylltiedig yn gryfach â rheoli cyrchfan, ansawdd amgylcheddol, seilwaith, data gwell, atebolrwydd lleol a gwerthuso. Dangosodd y dystiolaeth amodol y gallai derbyn yr egwyddor gydfodoli â phryder sylweddol ynghylch pwy sy'n ysgwyddo cost ymarferol ac ariannol casglu.

Felly, nid unfrydedd ar yr ardoll ei hun yw'r canfyddiad traws-safbwynt pwysicaf, ond cydgyfeirio ynghylch yr amodau ar gyfer gwneud penderfyniadau credadwy: llywodraethu tryloyw, cynrychiolaeth ystyrion, ychwanegedd, parodrwydd gweithredol, buddsoddiad sensitif i leoedd, monitro ac ystyriaeth ofalus o amseru.

Ffynhonnell: dadansoddiad o sylwadau ysgrifenedig gan randdeiliaid a enwyd a ddarparwyd i ymgynghoriad Ardoll Ymwelwyr Ynys Môn, gan gynnwys y ffeil gyfun o ymatebion rhanddeiliaid.

15. Adolygiad o hyrwyddo a chyfathrebu

Cefnogwyd yr ymgynghoriad gan raglen o wybodaeth gyhoeddus a gweithgarwch hyrwyddo ar draws sianeli'r Cyngor, y gyrchfan, cyfryngau cymdeithasol a'r gymuned. Cyhoeddodd y Cyngor dudalen ymgynghori benodol, eitem newyddion lansio a chyhoeddiad cynharach yn egluro nad oedd penderfyniad wedi'i wneud ynghylch a fyddai Ynys Môn yn cyflwyno'r Ardoll Ymwelwyr. Ymddangosodd yr ymgynghoriad hefyd drwy dudalennau Dweud eich Dweud y Cyngor a thudalennau sy'n wynebu trigolion.

Mae'r cofnodion sydd ar gael yn dangos hyrwyddo dwyieithog dro ar ôl tro drwy Croeso Môn a phresenoldeb corfforaethol y Cyngor ar gyfryngau cymdeithasol. Roedd hyn yn cynnwys hyrwyddo'r ymgynghoriad cyffredinol, y chwe sesiwn galw heibio cymunedol a'r cyfarfod penodol i ddarparwyr llety. Mae trosolwg y digwyddiadau hefyd yn cofnodi rhannu drwy grwpiau cymunedol lleol, gan gynnwys Friends of Beaumaris, Caru Amlwch a Grŵp Cymuned Llangefni.

Felly, dylid nodweddu'r gweithgarwch cyfathrebu fel un ailadroddus, dwyieithog ac aml-sianel. Fodd bynnag, nid yw gwelededd yr un peth â chyrhaeddiad, nid yw cyrhaeddiad yr un peth ag ymgysylltu, ac nid yw ymgysylltu yr un peth â chyfranogiad cynrychioliadol. Mae presenoldeb isel mewn sawl sesiwn gymunedol a'r pryderon a godwyd gan ddarparwyr llety yn dangos nad oedd bodolaeth nifer o sianeli hyrwyddo yn trosi'n awtomatig yn gyfranogiad wyneb yn wyneb eang ar draws pob cynulleidfa.

Sianel gyfathrebu	Gweithgarwch a gofnodwyd	Cynulleidfa / diben
Tudalen we ymgynghori benodol	Tudalen wybodaeth ganolog yn egluro'r cynnig a llwybr yr ymgynghoriad.	Darparu ffynhonnell awdurdodol a chyfeirio defnyddwyr at yr arolwg.
Eitem newyddion lansio	Cyhoeddiad cyhoeddus am yr ymgynghoriad.	Codi ymwybyddiaeth ar ddechrau cyfnod yr ymgynghoriad.
Cyfathrebiad blaenorol 'dim penderfyniad wedi'i wneud'	Cyhoeddiad cynharach yn egluro nad oedd y penderfyniad lleol wedi'i wneud.	Helpu i fframio'r ymarfer fel ymgynghoriad yn hytrach na hysbysiad o ganlyniad a bennwyd ymlaen llaw.
Dweud eich Dweud / tudalennau trigolion	Cyfeirio at yr ymgynghoriad drwy dudalennau cyfranogiad y Cyngor a thudalennau sy'n wynebu trigolion.	Cyrraedd trigolion a phobl sydd eisoes yn defnyddio sianeli gwybodaeth y Cyngor.
Sianeli Croeso Môn	Hyrwyddo dwyieithog ailadroddus a chyhoedduswyd digwyddiadau.	Cyrraedd ymwelwyr, busnesau twristiaeth a chynulleidfaoedd cyrchfan.
Cyfryngau cymdeithasol corfforaethol y Cyngor	Negeseuon ailadroddus yn hyrwyddo'r ymgynghoriad a'r digwyddiadau.	Ymwybyddiaeth gyhoeddus eang a chyfeirio digidol.
Grwpiau cymunedol lleol	Rhannu drwy Friends of Beaumaris, Caru Amlwch a Grŵp Cymuned Llangefni.	Ymestyn hyrwyddo i rwydweithiau cymunedol lle-seiliedig.
E-bost uniongyrchol i'r sector	Cysylltwyd â thua 40 o ddarparwyr llety Ynys Môn ar gyfer cyfarfod y sector.	Targed busnesau sy'n debygol o weithredu fel casglwyr yr ardoll.

15.1 Darpariaeth ddwyieithog ac aml-sianel

Roedd defnyddio sianeli'r Cyngor a'r gyrchfan yn briodol i ehangder y gynulleidfa fwriadedig. Mae Ardoll Ymwelwyr yn effeithio nid yn unig ar drigolion ond hefyd ar ddarparwyr llety, busnesau twristiaeth, ymwelwyr, sefydliadau cymunedol a buddiannau lleol ehangach. Felly, byddai un sianel gorfforaethol yn annhebygol o gyrraedd pob grŵp perthnasol.

Mae hyrwyddo dwyieithog hefyd yn bwysig yng nghyd-destun Ynys Môn. Mae ailadrodd ar draws sianeli Cymraeg a Saesneg yn cynyddu'r tebygolrwydd y bydd pobl yn dod ar draws gwybodaeth yn eu dewis iaith ac yn cefnogi'r egwyddor y dylai cyfranogiad fod yn hygyrch yn y naill iaith neu'r llall.

15.2 Cyfleu safbwynt polisi nad oedd wedi'i benderfynu

Un elfen arbennig o bwysig o'r cofnod cyfathrebu oedd y datganiad nad oedd penderfyniad wedi'i wneud eto. Mae hyn yn arwyddocaol oherwydd bod angen i ymgynghoriad statudol neu ffurfiol wahaniaethu rhwng egluro cynnig a chyflwyno canlyniad fel pe bai eisoes wedi'i benderfynu. Felly, roedd fframio'r cyfathrebu yn rhan o gyfreithlondeb yr ymarfer.

Mae'r gwahaniaeth hefyd yn berthnasol i gynnwys yr holiadur a'r digwyddiadau. Gofynnwyd i ymatebwyr nid yn unig a oeddent yn cefnogi neu'n gwrthwynebu'r egwyddor, ond hefyd am weithredu, gweinyddu, llywodraethu a defnydd posibl o incwm. Roedd cyfathrebu'n glir bod y penderfyniad lleol yn parhau ar agor yn angenrheidiol er mwyn deall y cwestiynau hynny fel cyfraniad at benderfyniad yn y dyfodol yn hytrach na mireinio cynllun anochel yn unig.

Amcan cyfathrebu	Pam roedd yn bwysig	Tystiolaeth o gyflawni
Egluro nad oedd penderfyniad lleol wedi'i wneud	Lleihau'r risg bod yr ymgynghoriad yn cael ei weld fel rhywbeth a bennwyd ymlaen llaw.	Roedd y cyhoeddiad blaenorol a negeseuon yr ymgynghoriad yn fframio'r penderfyniad yn benodol fel un agored.
Egluro'r cynnig	Roedd angen digon o wybodaeth ar gyfranogwyr i ffurfio barn.	Tudalen we benodol, deunydd lansio a gwybodaeth am yr ymgynghoriad.
Cyfeirio at yr arolwg dwyieithog	Yr arolwg oedd y prif lwybr ymateb meintiol.	Hyrwyddo gan y Cyngor, Croeso Môn ac ar gyfryngau cymdeithasol.
Hyrwyddo cyfleoedd wyneb yn wyneb	Roedd digwyddiadau'n caniatáu cwestiynau a thrafodaeth ansoddol.	Negeseuon a rhannu drwy grwpiau lleol ar gyfer sesiynau galw heibio a chyfarfod y sector.
Cyrraedd darpar gasglwyr	Mae darparwyr llety yn wynebu cyfrifoldebau gweinyddol uniongyrchol.	E-bost uniongyrchol at tua 40 o ddarparwyr a chyfarfod penodol i'r sector.

15.3 Hyrwyddo ar lefel gymunedol

Mae trosolwg y digwyddiadau yn cofnodi bod y sesiynau galw heibio cymunedol wedi'u hyrwyddo drwy sianeli cyfryngau cymdeithasol Croeso Môn a Chyngor Sir Ynys Môn a hefyd wedi'u rhannu i grwpiau lleol. Mae hyn yn dystiolaeth ddefnyddiol o ymgais i symud y tu hwnt i gyfathrebu canolog ac i rwydweithiau cymunedol presennol.

Gall rhannu drwy grwpiau lleol wella perthnasedd daearyddol oherwydd gall pobl fod yn fwy tebygol o sylwi ar wybodaeth a ddosberthir drwy rwydwaith lle-seiliedig cyfarwydd nag drwy gyfrif corfforaethol ar draws y sir. Mae'r enghreifftiau a enwir - Friends of Beaumaris, Caru Amlwch a Grŵp Cymuned Llangefni - hefyd yn cyfateb i ardaloedd lle cynhaliwyd digwyddiadau ymgynghori.

Fodd bynnag, mae patrwm y presenoldeb yn dangos nad arweiniodd rhannu lleol at niferoedd cyson. Denodd Biwmares saith o fynychwyr, Amlwch chwech a Chaergybi chwech, tra denodd Niwbwrch a Phorthaethwy ddau yr un a chofnododd Llangefni ddim. Felly, dylai'r adolygiad cyfathrebu wahaniaethu rhwng gweithgarwch hyrwyddo a chyfranogiad amlwg.

15.4 Allgymorth penodol i'r sector

Hysbysebwyd y cyfarfod penodol i ddarparwyr llety drwy Croeso Môn a sianeli corfforaethol y Cyngor a chysylltwyd yn uniongyrchol drwy e-bost â thua 40 o ddarparwyr yn Ynys Môn.

Mynychodd 17 o ddarparwyr llety. Felly, cynhyrchodd cyswllt uniongyrchol bresenoldeb sylweddol uwch na'r rhan fwyaf o'r sesiynau galw heibio cyffredinol, ond teimlai'r cyfranogwyr serch hynny nad oedd yr ymgynghoriad wedi cyrraedd digon o'r sector llety.

Gofynnodd y mynychwyr yn benodol am fwy o ymgysylltu â pharciau carafanau a rhwydweithiau llety ehangach. Awgrymwyd cyfeirlyfr busnes mwy cynhwysfawr a llythyrau uniongyrchol neu ffurfiau eraill ar gyfathrebu wedi'i dargedu. Mae'r adborth hwn yn arbennig o bwysig oherwydd nid un grŵp rhanddeiliaid ymhlith llawer yw darparwyr llety: byddent yn gyfrifol am gasglu a llawer o'r gweinyddu sy'n wynebu cwsmeriaid pe bai ardoll yn cael ei chyflwyno.

15.5 Mae gwelededd, cyrhaeddiad a chyfranogiad yn fesurau gwahanol

Mae'r ymgynghoriad yn dangos pam y dylid ystyried perfformiad cyfathrebu drwy sawl mesur gwahanol. Mae cyhoeddi yn cadarnhau bod gwybodaeth yn bodoli; mae dosbarthu yn dangos ei bod wedi'i rhoi mewn sianeli perthnasol; mae cyrhaeddiad yn ymwneud â faint o'r derbynwyr bwriadedig a ddaeth i gysylltiad â hi; mae ymgysylltu yn ymwneud ag a wnaeth pobl glicio, darllen, mynychu neu ryngweithio fel arall; ac mae cyfranogiad yn ymwneud ag a wnaethant ddarparu tystiolaeth yn y pen draw.

Cam	Yr hyn y mae'n ei fesur	Yr hyn y gall y dystiolaeth sydd ar gael ei ddangos
Cyhoeddi	A oedd gwybodaeth ar gael yn gyhoeddus.	Wedi'i ddangos yn glir drwy dudalennau'r Cyngor, eitemau newyddion a deunydd digwyddiadau.
Dosbarthu	A oedd cynnwys wedi'i gylchredeg drwy sawl sianel.	Wedi'i ddangos yn glir drwy Croeso Môn, cyfryngau cymdeithasol y Cyngor, grwpiau lleol ac e-bost uniongyrchol.
Cyrhaeddiad	Faint o bobl neu fusnesau a welodd y cynnwys mewn gwirionedd.	Heb ei fesur yn llawn yn y dystiolaeth a ddarparwyd gan nad oes metrigau argraffiadau, danfon e-bost na chyrhaeddiad cynulleidfafa wedi'u darparu.
Ymgysylltu	A oedd pobl yn rhyngweithio â'r cynnwys neu'n mynychu digwyddiadau.	Wedi'i ddangos yn rhannol drwy bresenoldeb digwyddiadau, ond ni ddarperir metrigau rhyngweithio digidol.
Cyfranogiad	A gyflwynodd cynulleidfaoedd dystiolaeth arolwg neu ansoddol.	Wedi'i ddangos gan yr ymateb cyffredinol i'r ymgynghoriad, ond ni ellir cyfrifo trosi fesul sianel o'r cofnodion a ddarparwyd.
Cynrychioldeb	A yw cyfranogiad yn adlewyrchu'r boblogaeth neu'r sector ehangach.	Ni ellir tybio hyn o hyrwyddo a chyfranogiad agored, hunanddethol.

Mae'r gwahaniaeth hwn yn osgoi dau gamgymeriad cyferbyniol. Byddai'n anghywir dod i'r casgliad nad oedd hyrwyddo dim ond oherwydd bod presenoldeb mewn digwyddiadau yn isel; mae'r deunydd ffynhonnell yn dangos hyrwyddo ailadroddus. Byddai'r un mor anghywir dod i'r casgliad bod cyfathrebu wedi cyrraedd pob rhan o'r sector yn llwyddiannus dim ond oherwydd bod gwybodaeth wedi'i chyhoeddi mewn sawl man. Mae adborth y darparwyr llety yn dangos bod rhai cynulleidfaoedd bwriadedig yn dal i ganfod bwlch.

15.6 Beth mae presenoldeb wyneb yn wyneb isel yn ei ddangos

Cofnododd y chwe sesiwn galw heibio cymunedol 23 o bresenoldebau i gyd, gydag un sesiwn heb ddenu unrhyw fynychwyr. Felly, roedd ymgysylltu wyneb yn wyneb yn llinyn cymharol fach

o ymgynghoriad llawer ehangach. Nid yw presenoldeb isel yn annilysu'r digwyddiadau, oherwydd mae eu gwerth yn gorwedd yn bennaf mewn trafodaeth ansoddol, ond mae'n berthnasol i'r asesiad o gyrhaeddiad y cyfathrebu.

Mae sawl esboniad yn bosibl - amseru, lleoliad, ymwybyddiaeth, dewis cyfranogiad ar-lein, diffyg diddordeb mewn mynychu sesiwn gyhoeddus, neu ddibyniaeth ar lwybrau ymateb eraill - ond nid yw'r dystiolaeth a ddarparwyd yn caniatáu graddio'r esboniadau hynny. Y casgliad y gellir ei amddiffyn yw na chynhyrchodd hyrwyddo ailadroddus bresenoldeb eang na chyson ar draws y chwe sesiwn gymunedol.

15.7 Gwahanu cwestiynau'r ymgynghoriad

Mae tystiolaeth yr ymgynghoriad yn dangos y gallai ymatebwyr fod â safbwyntiau gwahanol ar bedwar cwestiwn penodol: egwyddor cyflwyno ardoll; amseru unrhyw gyflwyniad; gweinyddu ymarferol y broses gasglu; a defnydd a llywodraethu'r incwm. Mae'r gwahaniaeth hwn yn berthnasol wrth ddehongli ymatebion amodol neu gymysg.

Er enghraifft, dywedodd un busnes gwyliu nad oedd yn gwrthwynebu mewn egwyddor ond cododd bryderon sylweddol am TAW, comisiwn a strwythurau trafodion. Roedd rhai cyfranogwyr mewn digwyddiadau cymunedol yn gwrthwynebu cyflwyno'r ardoll tra'n dal i nodi blaenoriaethau buddsoddi defnyddiol. Mae'r enghreifftiau hyn yn dangos nad oedd safbwyntiau ar egwyddor, amseru, gweinyddu a gwariant bob amser yr un fath.

15.8 Bylchau a dulliau ymgysylltu a nodwyd yn y dystiolaeth

Amlygodd y dystiolaeth fylchau mewn allgymorth systematig wedi'i dargedu. Gall hyrwyddo ar gyfryngau cymdeithasol gefnogi ymwybyddiaeth ond nid yw'n dangos cwrddas poblogaeth fusnes. Nodwyd cyfeirlyfr busnes wedi'i wirio fel un ffordd bosibl o ddeall darparwyr llety yn ôl math a daearyddiaeth, gwirio gwybodaeth gyswllt a nodi sectorau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol.

Dull y cyfeiriwyd ato yn y dystiolaeth	Mater a adlewyrchir yn y dystiolaeth	Tystiolaeth neu fetrig a drafodwyd
Cyfeirlyfr busnesau llety a thwristiaeth wedi'i wirio	Bydysawd cyswllt diffiniedig yn hytrach na dibynnu'n bennaf ar gyfryngau cymdeithasol agored.	Nifer y busnesau yn ôl math ac ardal; cysylltiadau e-bost/post dilys; cyfran y cysylltwyd â hwy.
Llythyrau ac e-byst uniongyrchol	Cyswllt uniongyrchol â darparwyr a nodwyd.	Cyfraddau danfon / dychwelyd, cyfraddau agor lle bo ar gael, cysylltiadau dilynol ac ymatebion.
Dosbarthu drwy gyrff masnach a rhwydweithiau	Defnyddio cyfryngwyr sector dibynadwy i gyrraedd aelodau.	Cyrff y cysylltwyd â hwy, cyrhaeddiad aelodaeth, dyddiadau cylchredeg ac adborth a dderbyniwyd.
Allgymorth i barciau carafanau a pharciau gwyliau	Cyswllt ychwanegol â sector a nodwyd fel un nad oedd wedi'i gyrraedd yn ddigonol.	Nifer y parciau y cysylltwyd â hwy, cyfarfodydd a gynhaliwyd a chyflwyniadau a dderbyniwyd.
Rhwydweithiau cymunedol lleol	Dosbarthu ar sail lle y tu hwnt i sianeli corfforaethol canolog.	Grwpiau y cysylltwyd â hwy yn ôl ardal a dyddiadau cylchredeg.
Metrigau cyrhaeddiad digidol cyhoeddus	Gwahaniaeth rhwng cyhoeddi, dod i gysylltiad ac ymgysylltu.	Argraffiadau, cliciau, gwyllo fideos, clicio drwodd i'r arolwg a chofrestriadau digwyddiadau lle bo ar gael.
Amserlen nodiadau atgoffa	Cyfathrebu ailadroddus y tu hwnt i gyhoeddusrwydd lansio.	Dyddiadau a sianeli negeseuon ailadroddus drwy gydol cyfnod yr ymgynghoriad.
Llwybrau all-lein hygyrch	Argaeledd llwybrau cyfranogiad nad ydynt yn ddigidol.	Lleoliadau â deunydd printiedig, copïau a ddosbarthwyd ac ymatebion papur a ddychwelwyd.

15.9 Themâu dystiolaeth cyfathrebu

Mae'r dystiolaeth gyfathrebu yn gwahaniaethu rhwng cynulleidfaoedd a sianeli bwriadedig, dosbarthu a chyrhaeddiad, a chyfranogiad. Mae'r mesurau hyn yn darparu gwahanol wybodaeth am y graddau y cyrhaeddodd gweithgarwch yr ymgynghoriad gynulleidfaoedd trigolion, busnesau a llety.

15.10 Cyfyngiadau ac asesiad terfynol

Mae'r adolygiad cyfathrebu wedi'i gyfyngu gan y cofnodion sydd ar gael. Mae'r dystiolaeth yn cadarnhau cyhoeddi drwy sawl sianel y Cyngor a'r gyrchfan, rhannu drwy grwpiau lleol a

chyswllt uniongyrchol â thua 40 o ddarparwyr llety. Nid yw'n darparu set ddata gyflawn o argraffiadau cyfryngau cymdeithasol, defnyddwyr unigryw a gyrhaeddwyd, cyfraddau agor e-byst, cyfraddau clicio drwodd na chyfran yr ymatebion i'r arolwg a gynhyrchwyd gan bob sianel.

O fewn y cyfyngiadau hynny, roedd y gweithgarwch yn amlwg yn ailadroddus, dwyieithog ac aml-sianel. Roedd yn cynnwys tudalennau gwe canolog, deunydd newyddion, cyfryngau cymdeithasol, sianeli cyrchfan, rhwydweithiau lleol, hyrwyddo digwyddiadau a rhywfaint o gyswllt uniongyrchol â'r sector. Nid diffyg gweithgarwch hyrwyddo oedd y prif wendid, ond yr anallu i ddangos cyrhaeddiad eang a chyson ar draws pob cynulleidfa fwriadedig, yn enwedig drwy ymgysylltu wyneb yn wyneb.

Nododd y dystiolaeth gyfathrebu gyfeirlyfr busnes wedi'i wirio, llythyrau neu e-byst uniongyrchol, dosbarthu drwy gyrff masnach, rhwydweithiau cymunedol lle-seiliedig a metrigau cyrhaeddiad fel ffyrdd posibl o ddangos cyswllt â'r sector. Roedd cyfranogwyr hefyd yn cysylltu gwahanu'n gliriach rhwng egwyddor, amseru, gweinyddu a gwariant ag ymgysylltu mwy manwl.

Sail ffynhonnell: cofnodion cyfathrebu ymgynghori Cyngor Sir Ynys Môn a ddisgrifir yn yr adroddiad drafft, Trosolwg y Sesiynau Galw Heibio Cymunedol, a throsolwg Cyfarfod Penodol i'r Sector - Darparwyr Llety.

16. Dehongliad integredig: egwyddor, amseru a pharodrwydd

Mae'r dystiolaeth a gasglwyd drwy'r arolwg, y sesiynau galw heibio cymunedol, cyfarfod y darparwyr llety a sylwadau ysgrifenedig rhanddeiliaid yn dangos gwahaniaeth rhwng egwyddor cyfraniad gan ymwelwyr a'r parodrwydd i weithredu ardoll leol ar hyn o bryd. Ni chynhyrchodd yr ymgynghoriad un safbwynt unffurf. Roedd lleiafrif sylweddol yn cefnogi'r ardoll, tra roedd gwrthwynebiad yn safbwynt y mwyafrif yn gyffredinol ac yn arbennig o gryf ymhlith busnesau ac ymwelwyr.

Nid yw darlleniad integredig o'r dystiolaeth wedi'i gyfyngu i gasgliad deuaidd syml. Gallai ymatebwyr gydnabod anghenion rheoli cyrchfan, nodi blaenoriaethau buddsoddi ymarferol a chefnogi llywodraethu lleol cryfach, tra ar yr un pryd yn cwestiynu amseru, effaith economaidd, baich gweinyddol a pharodrwydd sefydliadol y gweithredu.

Dimensiwn	Tystiolaeth sy'n cefnogi'r egwyddor	Tystiolaeth sy'n cyfyngu ar weithredu ar hyn o bryd
Safbwynt cyffredinol y cyhoedd	Cefnogodd lleiafrif sylweddol yr ardoll; roedd cefnogaeth trigolion yn sylweddol uwch na chefnogaeth busnesau neu ymwelwyr.	Roedd gwrthwynebiad cyffredinol yn 70.8%, gyda 83.1% o fusnesau ac 84.2% o ymwelwyr yn gwrthwynebu.
Anghenion cyrchfan	Nododd ymatebwyr anghenion gweladwy o ran toiledau cyhoeddus, glendid, trafndiaeth, mynediad, llwybrau, rheoli amgylcheddol a chyfleusterau cymunedol.	Roedd pryder o hyd y gallai unrhyw fuddion gael eu gorbwyso gan gostau economaidd neu weinyddol.
Defnyddio incwm	Nododd ymatebwyr flaenoriaethau ailbuddsoddi clir a'u cysylltu â thryloywder.	Y risg na fyddai'r arian yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol oedd y pryder negyddol a ddewiswyd amlaf.
Llywodraethu	Pwysleisiodd dystiolaeth gefnogol gynrychiolaeth, neilltuo cyllid, ychwanegedd a chraffu.	Nid oedd trefniadau llywodraethu manwl na Phartneriaeth Cyrchfan Môn neu gorff cyfatebol ar waithe eto.
Gweithredu busnes	Roedd rhai rhanddeiliaid yn agored i'r egwyddor os oedd y broses gasglu'n deg ac yn gymesur.	Cododd casglwyr bryderon am systemau, cofnodion, eithriadau, ad-daliadau, TAW a gorfodi.
Tystiolaeth a dysgu	Nododd dystiolaeth academiaidd fuddion data gwell, monitro ac atebolrwydd lleol.	Dadleuodd rhanddeiliaid y dylid profi amseru a pharodrwydd cyn gweithredu.

16.1 Tystiolaeth sy'n cefnogi'r egwyddor

Mae'r achos sy'n cefnogi'r egwyddor yn seiliedig ar fwy na chyfran yr ymatebwyr a ddewisodd ateb cefnogol. Ar draws yr ymgynghoriad, nododd ymatebwyr o wahanol safbwyntiau dro ar ôl tro bwysau gwirioneddol sy'n gysylltiedig â rheoli cyrchfan ymwelwyr llwyddiannus. Hyd yn oed ymhlith ymatebwyr oedd yn gwrthwynebu cyflwyno'r ardoll, nodwyd yn aml feysydd ymarferol lle gallai buddsoddiad ychwanegol fod yn ddefnyddiol pe bai ardoll yn cael ei chyflwyno.

Mae'r gwahaniaeth hwn yn bwysig. Nid yw gwrthwynebiad i weithredu yn golygu bod ymatebwyr yn credu nad oes angen rheoli cyrchfan. Yn hytrach, mae'r ymgynghoriad yn dangos cytundeb sylweddol bod toiledau cyhoeddus, glendid, mynediad, trafndiaeth, llwybrau, ansawdd amgylcheddol a chyfleusterau lleol yn bwysig i ymwelwyr a thrigolion fel ei gilydd.

16.2 Cefnogodd lleiafrif sylweddol yr egwyddor

Nid cefnogaeth oedd safbwynt y mwyafrif yn gyffredinol, ond roedd yn ddigon sylweddol i aros yn rhan ystyrion o'r dystiolaeth. Roedd barn trigolion yn llawer mwy rhanedig na chanlyniadau busnesau neu ymwelwyr, gyda 38.1% o ymatebion dyls trigolion yn gefnogol o'i gymharu â 12.1% ymhlith busnesau ac 11.6% ymhlith ymwelwyr.

Mae'r patrwm hwn yn dangos bod derbyniad yn amrywio yn ôl perthynas â'r economi ymwelwyr. Roedd trigolion yn fwy tebygol na busnesau neu ymwelwyr o weld achos posibl dros gyfrannu at wasanaethau a seilwaith lleol, tra roedd darpar gasglwyr ac ymwelwyr yn fwy tebygol o ganolbwyntio ar gost uniongyrchol, cystadleurwydd ac effeithiau ymddygiadol.

16.3 Blaenoriaethau buddsoddi a nodwyd ar draws safbwyntiau

Nododd ymatebwyr flaenoriaethau ailfuddsoddi clir ac ymarferol. Toiledau cyhoeddus a glendid oedd y flaenoriaeth bennaf, ac yna trafndiaeth, parcio a mynediad, cefnogaeth i fusnesau lleol, llwybrau a phromenadau, yr amgylchedd naturiol a chyfleusterau cymunedol. Mae'r rhain yn ffurfiau gweladwy ar wariant y gellir eu cysylltu'n uniongyrchol â phrofiad yr ymwelydd ac â'r pwysau a brofir gan gymunedau lleol.

Nid yw presenoldeb blaenoriaethau clir ynddo'i hun yn awgrymu cefnogaeth i'r ardoll. Mae'n darparu tystiolaeth am y mathau o wariant a nododd ymatebwyr pe bai incwm yn cael ei godi, gan gynnwys meysydd a grybwyllwyd gan ymatebwyr cefnogol a gwrthwynebus.

Tystiolaeth gefnogol ac amodol	Arwyddocâd deongliadol
Cefnogaeth gan leiafrif sylweddol	Yn dangos nad oedd gwrthwynebiad yn unffurf ar draws pob ymatebydd.
Barn trigolion yn fwy rhanedig	Yn dangos bod dadleuon am fudd lleol a chyfraniad yn bresennol o fewn rhan o'r garfan trigolion.
Anghenion ymarferol rheoli cyrchfan	Nododd ymatebwyr anghenion sylweddol o ran rheoli cyrchfan a meysydd posibl ar gyfer buddsoddi.
Blaenoriaethau gwariant clir	Yn dangos y mathau o wariant tryloyw a gweladwy a nododd ymatebwyr.
Cefnogaeth academaidd i ddata gwell	Gallai'r gofrestr llety a ffurflenni'r ardoll wella dealltwriaeth o dymoroldeb a phatrymau gofodol ymwelwyr.
Cefnogaeth amgylcheddol	Cysylltodd sefydliadau cefnogol yr ardoll â'r parth cyhoeddus, ansawdd amgylcheddol a phwysau rheoli ymwelwyr.
Galw cryf am lywodraethu	Yn dangos meysydd o gydgyfeirio ynghylch cynrychiolaeth, tryloywder a chraffu.

16.4 Llywodraethu fel maes cydgyfeirio sy'n ailadrodd

Mae llywodraethu yn un o'r meysydd cryfaf o gydgyfeirio yn y dystiolaeth. Roedd ymatebwyr a gefnogodd yr ardoll am ddyrannu tryloyw a chanlyniadau gweladwy; roedd ymatebwyr a'i gwrthwynebodd yn aml yn dadlau, pe bai'n mynd rhagddo, bod yn rhaid cynrychioli darparwyr llety a chymunedau lleol a bod yn rhaid neilltuo'r gwariant yn glir.

Mae'r pryder cyffredin hwn yn dangos bod dadl yr ymgynghoriad yn ymestyn y tu hwnt i'r cwestiwn a ddylai ardoll fodoli i gwestiynau am y sefydliadau, y mesurau diogelu a'r ymrwymadau yr oedd ymatebwyr yn eu cysylltu â hyder yn y broses o'i chasglu a'i defnyddio.

16.5 Tystiolaeth sy'n gysylltiedig â gwrthwynebiad i weithredu

Y prif gyfyngiad yw maint y gwrthwynebiad presennol. Roedd gwrthwynebiad cyffredinol yn 70.8%. Ymhlith ymatebwyr busnes cododd i 83.1%, ac ymhlith ymwelwyr i 84.2%. Mae'r

ffigrau hyn yn dangos mai'r carfannau oedd yn ymwneud fwyaf uniongyrchol â chasglu a thalu oedd y rhai lleiaf cefnogol.

Ni chofnododd yr ymgynghoriad gefnogaeth eang i weithredu ar unwaith. Ategwyd hyn gan y dystiolaeth ansoddol, lle cododd busnesau a darparwyr llety bryderon gweithredol, economaidd a chydymffurfio dro ar ôl tro.

Mater a godwyd	Tystiolaeth o'r ymgynghoriad	Arwyddocâd deongliadol
Systemau casglwyr	Pryderon am systemau archebu, cofnodion gwesteion, eithriadau, ad-daliadau a ffurflenni.	Cysylltodd darparwyr hyder ag eglurder a phrofi prosesau casglu.
Triniaeth TAW a thrafodion	Ansicrwydd ynghylch trosiant trethadwy, comisiwn a thaliadau cerdyn/llwyfan.	Nododd rhanddeiliaid risg ganfyddedig y gallai triniaeth heb ei datrys drosglwyddo cost o ymwelwyr i asiantau neu berchnogion.
Gorfodi	Cwestiynau am gofrestru, cosbau a chysondeb, gan gynnwys cymariaethau ag arosiadau anghyfreithlon dros nos gan faniau gwersylla.	Cysylltodd cyfranogwyr orfodi anwastad canfyddedig â thegwch a hyder mewn cydymffurfio.
Amodau busnes	Cyfeiriwyd dro ar ôl tro at dymoroldeb, costau llafur, TAW, y rheol 182 diwrnod a phwysau gweithredu eraill.	Mae'r dystiolaeth yn dangos bod amseru wedi'i farnu'n gronol, nid yn unig yn erbyn cyfradd yr ardoll.
Defnyddio incwm	Risg o wariant aneffeithiol oedd y prif bryder negyddol.	Cysylltodd ymatebwyr hyder ag ychwanegedd, neilltuo cyllid a chanlyniadau gweladwy.
Cyrhaeddiad y sector	Roedd presenoldeb mewn digwyddiadau yn isel a chwestiynodd darparwyr llety a oedd digon o'r sector wedi'i gyrraedd.	Mae'r dystiolaeth yn cofnodi ansicrwydd ynghylch i ba raddau roedd yr ymgysylltu'n adlewyrchu gwahanol fathau o fusnes.
Llywodraethu	Nid oedd Partneriaeth Cyrchfan Môn gynrychioliadol neu gorff cyfatebol wedi'i sefydlu eto.	Cysylltodd rhanddeiliaid gyfreithlondeb dro ar ôl tro â threfniadau llywodraethu.

16.6 Parodrwydd gweithredol a hyder casglwyr

Mae darpar gasglwyr mewn sefyllfa unigryw oherwydd byddai gweithredu yn dibynnu ar eu gallu i nodi atebolrwydd, casglu'r tâl, rheoli eithriadau ac ad-daliadau, cadw cofnodion a chyflwyno ffurflenni. Felly, nid mater gwleidyddol yn unig yw gwrthwynebiad cryf ymhlith busnesau; mae hefyd yn risg weithredol.

Ychwanegodd cyfarfod y darparwyr llety fanylder at y pryder hwn. Cwestiynodd darparwyr gofrestru, cosbau, gorfodi, categorïau gwesteion, eithriadau ac ad-daliadau, tra cododd cyflwyniadau ysgrifenedig gomisiwn, TAW a chostau meddalwedd neu drafodion. Roedd cyfranogwyr yn cysylltu mwy o hyder â llifoedd gwaith wedi'u profi a chanllawiau awdurdodol, yn hytrach na disgrifiadau lefel uchel yn unig.

16.7 Amseru a phwysau cronol ar fusnesau

Cyflwynwyd amseru dro ar ôl tro fel mater ar wahân i'r egwyddor. Disgrifiodd busnesau'r ardoll ochr yn ochr â thymoroldeb, cyflogau a chostau Yswiriant Gwladol, TAW, y rheol 182 diwrnod, costau ynni a gweithredu a newid rheoleiddiol ehangach. Mae hyn yn golygu y gallai rhywfaint o wrthwynebiad ymwneud yn benodol â'r amgylchedd economaidd a rheoleiddiol presennol yn hytrach na gwrthod unrhyw gyfraniad gan ymwelwyr yn barhaol.

Mae'r gwahaniaeth hwnnw'n berthnasol i ddehongli oherwydd gwahaniaethodd rhai ymatebwyr rhwng eu barn am yr egwyddor sylfaenol a'u barn am amseru, parodrwydd a hyder presennol.

Mae'r casgliad am yr hinsawdd bresennol yn deillio'n bennaf o dystiolaeth yr ymgynghoriad: disgrifiodd busnesau a rhanddeiliaid dymoroldeb, costau cyflogaeth a gweithredu, TAW, y rheol 182 diwrnod a phwysau rheoleiddiol ehangach fel cyfyngiadau cronol. Nid asesiad annibynnol o amodau economaidd yw'r adroddiad hwn ac nid yw'n sefydlu'n annibynnol a yw'r amodau hynny wedi newid yn sylweddol; byddai hynny'n gofyn am dystiolaeth wrthrychol ar wahân am dwristiaeth, masnachu a chostau.

16.8 Derbyniad, ymddiriedaeth a pharodrwydd gweithredol

O'u cymryd gyda'i gilydd, mae'r dystiolaeth yn cofnodi derbyniad, ymddiriedaeth a hyder gweithredol cyfyngedig ymhlith sawl un o'r grwpiau yr effeithir arnynt fwyaf uniongyrchol gan weithredu. Yn yr adroddiad hwn, defnyddir 'trwydded gymdeithasol' yn ddisgrifiadol i gyfeirio at dderbyniad, ymddiriedaeth a hyder rhanddeiliaid; nid prawf statudol mohono.

Tri elfen a ailadroddwyd oedd hyder mewn tegwch, hyder ynghylch y baich gweinyddol ar fusnesau, a hyder y byddai incwm yn ychwanegol, yn dryloyw ac yn cael ei ailfuddsoddi'n weladwy. Mae'r ymgynghoriad yn dangos bod hyder yn y meysydd hyn yn gyfyngedig ar draws nifer o grwpiau yr effeithir arnynt yn uniongyrchol.

Amod parodrwydd	Tystiolaeth gyfredol	Trefniadau a nodwyd yn y dystiolaeth
Llywodraethu cynrychioliadol	Galw cryf am gynrychiolaeth, ond trefniadau manwl heb eu sefydlu eto.	Nododd ymatebwyr a rhanddeiliaid lywodraethu cynrychioliadol, gan gynnwys Partneriaeth Cyrchfan Môn neu gorff cyfatebol, gydag eglurder ynghylch aelodaeth, pwerau a gwrthdaro buddiannau.
Neilltuo cyllid ac ychwanegedd	Mae diffyg ymddiriedaeth ynghylch disodli cyllidebau presennol yn parhau'n sylweddol.	Cysylltodd ymatebwyr hyder ag eglurder ynghylch neilltuo cyllid, gwariant gwaelodlin ac adrodd blynyddol tryloyw.
Gweinyddu busnes	Pryder sylweddol am systemau, cofnodion, eithriadau, ad-daliadau a ffurflenni.	Cododd darparwyr bwysigrwydd prosesau ymarferol, canllawiau, cymorth ac eglurder ynghylch cydymffurfio.
Eglurder TAW / llwyfannau	Ansicrwydd ailadroddus ynghylch trosiant trethadwy, comisiwn a strwythurau trafodion.	Gofynnodd rhanddeiliaid am eglurder ac enghreifftiau wedi'u gweithio ar driniaeth TAW a llwyfannau.
Monitro economaidd	Pryder cryf am archebion, hyd arhosiad a gwariant.	Nodwyd monitro a dangosyddion gwaelodlin fel rhai perthnasol i asesu effeithiau economaidd.
Ymgysylltu â'r sector	Cwestiynodd darparwyr llety gyrhaeddiad yr ymgynghoriad.	Galwodd darparwyr llety am gyrhaeddiad ehangach yn y sector, gan gynnwys ymgysylltu drwy gyrff masnach a rhwydweithiau llety.
Dyraniad lleol	Galw cryf am fudd gweladwy ar sail lle.	Cododd ymatebwyr bwysigrwydd tryloywder ynghylch dyrannu ar draws yr ynys ac yn lleol.

16.9 Materion a nodwyd drwy'r ymgynghoriad

Nododd yr ymgynghoriad nifer o faterion a fyddai'n parhau'n berthnasol pe bai'r ardoll yn cael ei hystyried eto yn y dyfodol. Roedd y rhain yn cynnwys llywodraethu, prosesau gweinyddol,

materion TAW a llwyfannau, cyrhaeddiad y sector, egwyddorion gwariant ac ychwanegedd, a gwybodaeth waelodlin ar gyfer monitro.

Mae'r adroddiad yn cofnodi'r materion hyn fel materion a godwyd drwy'r ymgynghoriad yn hytrach nag fel rhaglen weithredu ragnodedig. Mae eu harwyddocâd yn gorwedd mewn dangos y meysydd lle mynegodd ymatebwyr a rhanddeiliaid ansicrwydd, pryder neu gefnogaeth amodol.

16.10 Crynodeb integredig o'r dystiolaeth

Mae'r dystiolaeth integredig yn gymysg. Gwrthwynebodd mwyafrif yr ardoll, tra nododd lleiafrif sylweddol a sawl rhanddeiliad cefnogol neu amodol anghenion rheoli cyrchfan a buddion posibl yn ymwneud â data, seilwaith, ansawdd amgylcheddol ac atebolrwydd lleol.

Mae'r dystiolaeth yn cofnodi gwrthwynebiad sylweddol, hyder isel ymhlith casglwyr, pwysau cronol ar fusnesau, pryder am ddefnyddio refeniw yn effeithiol, ymgysylltu wyneb yn wyneb cyfyngedig a threfniadau llywodraethu nad oeddent wedi'u datblygu'n llawn eto adeg yr ymgynghoriad.

Nid yw'r ymgynghoriad yn penderfynu safbwynt polisi'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'n nodi'r materion, y bylchau dystiolaeth a'r meysydd pryder a godwyd gan ymatebwyr a rhanddeiliaid ac a allai fod yn berthnasol i unrhyw ystyriaeth yn y dyfodol.

Sail ffynhonnell: synthesis integredig o Adrannau 4-15 o ddadansoddiad ymgynghoriad Ardoll Ymwelwyr Ynys Môn.

17. Sensitifrwydd a chyfyngiadau

Mae'r ymgynghoriad yn darparu corff sylweddol o dystiolaeth ar y safbwyntiau a gyflwynwyd, y rhesymau sylfaenol dros y safbwyntiau hynny a'r materion ymarferol yr oedd ymatebwyr a rhanddeiliaid yn eu hystyried yn bwysig. Fodd bynnag, dylid ei ddehongli o fewn cyfyngiadau ymgynghoriad cyhoeddus agored. Roedd yr arolwg yn hunanddethol yn hytrach nag yn seiliedig ar sampl ystadegol gynrychioliadol, ac felly mae'r canfyddiadau'n disgrifio'r bobl a'r sefydliadau a ddewisodd gymryd rhan yn hytrach na phoblogaeth ehangach Ynys Môn, ei sylfaen fusnes gyfan neu'r farchnad ymwelwyr yn ei chyfanrwydd.

Mae carfannau'r ymatebwyr hefyd yn gorgyffwrdd. Gallai unigolion nodi mwy nag un berthynas â'r ynys, er enghraifft fel trigolyn, perchennog busnes, gweithiwr neu ymwelydd. Felly, ni ellir adio cyfansymiau'r carfannau at ei gilydd i greu cyfanswm poblogaeth unigryw, ac mae'r enwaduron dilys yn amrywio rhwng cwestiynau gan nad atebodd pob ymatebydd bob eitem. O ganlyniad, dylid darllen canrannau yn erbyn y sylfaen ymatebion dilys a nodir ar gyfer pob cwestiwn.

Cyfyngiad	Goblygiad ar gyfer dehongli
Arolwg hunanddethol	Mae'r canlyniadau'n sefydlu cydbwysedd y safbwyntiau a gyflwynwyd, nid amcangyfrif wedi'i bwysoli yn ôl poblogaeth o farn ar draws Ynys Môn.
Carfannau sy'n gorgyffwrdd	Gall canfyddiadau trigolion, busnesau ac ymwelwyr gynnwys rhai o'r un ymatebwyr.
Cyfansymiau dilys amrywiol	Mae canrannau ar lefel cwestiwn yn defnyddio gwahanol enwaduron lle cafodd eitemau eu hepgor neu lle cymhwyswyd llwybro.
Ymddygiad datganedig ymwelwyr	Nid yw bwriadau ynghylch ymweld, hyd arhosiad neu leoliad llety yn ymddygiad a arsylwyd yn y dyfodol.
Presenoldeb isel mewn digwyddiadau	Mae sesiynau galw heibio yn darparu dyfnder ansoddol ond ni allant sefydlu amllder barn leol.
Sylwadau ysgrifenedig	Mae sefydliadau'n amrywio o ran aelodaeth, mandad, dull tystiolaethol a graddau cynrychiolaeth.
Rhagolygon a honiadau allanol	Mae ffigurau rhanddeiliaid yn parhau wedi'u priodoli oni chânt eu gwirio'n annibynnol.
Tystiolaeth gyfathrebu	Mae'r adolygiad yn seiliedig ar gofnodion cyhoeddus chwiliadwy a deunydd a ddarparwyd, nid dadansoddeg gyflawn o gyrhaeddiad a throsi.

17.1 Sensitifrwydd ymddygiadol ac economaidd

Mae angen gofal penodol wrth ddehongli ymddygiad ymwelwyr datganedig. Dywedodd llawer o ymatebwyr sy'n ymwelwyr y gallai'r ardoll effeithio ar a fyddent yn ymweld, pa mor hir y byddent yn aros neu ble y byddent yn archebu llety, ond roedd yr ymatebion hyn yn ddamcaniaethol ac fe'u casglwyd cyn gweithredu. Maent yn nodi risg ymddygiadol ganfyddedig ac maent yn ddefnyddiol ar gyfer monitro a chynllunio senarios, ond nid ydynt yn rhagolygon o nifer yr ymweliadau, y nosweithiau na'r punnoedd o wariant a fyddai'n cael eu colli mewn gwirionedd.

Mae'r un egwyddor yn berthnasol i ragolygon economaidd a geir mewn cyflwyniadau ysgrifenedig gan randdeiliaid. Dyfynnodd sawl sefydliad fodelu, tystiolaeth arolygon a chymariaethau â chyrchfannau eraill, tra tynnodd rhanddeiliaid cefnogol ar brofiad rhyngwladol a thystiolaeth amgylcheddol neu reoli cyrchfan. Oni chânt eu gwirio ar wahân, dylai ffigurau o'r fath aros wedi'u priodoli'n glir i'r sefydliad a'u cyflwynodd. Gall yr adroddiad gofnodi cryfder ac ailadroddiad y dadleuon hyn heb drin amcangyfrifon dadleuol fel ffeithiau sefydledig.

17.2 Tystiolaeth ansoddol a digwyddiadau ymgynghori

Mae'r sesiynau galw heibio cymunedol a chyfarfod y darparwyr llety yn ychwanegu tystiolaeth eglurhaol bwysig oherwydd eu bod yn dangos sut y cysylltodd cyfranogwyr yr ardoll ag amodau busnes, llywodraethu, buddsoddi lleol, gweinyddu ac ymddygiad ymwelwyr. Mae eu

gwerth yn gorwedd mewn dyfnder yn hytrach na chynrychioldeb. Roedd presenoldeb yn y chwe sesiwn galw heibio cymunedol yn isel ac yn anwastad, gan gynnwys un sesiwn heb unrhyw fynychwyr, felly ni ddylid dehongli sesiynau unigol fel mesurau dibynadwy o farn yn yr anheddiad lle cynhaliwyd y sesiwn.

Dylid deall cyflwyniadau ysgrifenedig yn yr un modd yn ôl eu ffynhonnell. Gall ymateb gan gorff masnach, cyngor tref, sefydliad academiaidd, sefydliad amgylcheddol neu fusnes unigol fod â gwerth arbenigol neu gynrychioliadol, ond nid yw'r cyflwyniadau hyn yn uniongyrchol gymaradwy o ran graddfa neu fandad. Felly, cânt eu defnyddio i nodi dadleuon, amodau, tystiolaeth a meysydd o gydgyfeirio yn hytrach na rhoi pwysau ystadegol artiffisial iddynt.

17.3 Adolygiad cyfathrebu

Mae'r adolygiad cyfathrebu yn cadarnhau hyrwyddo dwyieithog ailadroddus drwy sianeli'r Cyngor, Croeso Môn, y gymuned a chyswllt uniongyrchol â busnesau, ond nid yw'r dystiolaeth sydd ar gael yn darparu archwiliad cyflawn o gyrhaeddiad. Nid yw'n cynnwys data cynhwysfawr ar argraffiadau cyfryngau cymdeithasol, ffigurau defnyddwyr unigryw, cyfraddau agor e-byst, cyfraddau clicio drwodd na chofnod llawn fesul sianel o sut y daeth ymatebwyr i mewn i'r ymgynghoriad. Felly, gall yr adolygiad asesu presenoldeb ac amrywiaeth gweithgarwch hyrwyddo, a chymharu hyn â chyfranogiad a gofnodwyd ac adborth y sector, ond ni all gyfrifo cyrhaeddiad neu gyfradd trosi'r cyfathrebu yn fanwl.

17.4 Dehongliad cyffredinol

Nid yw'r cyfyngiadau hyn yn dileu arwyddocâd y canfyddiadau. Mae'r ymgynghoriad yn darparu cofnod clir o gydbwysedd y safbwyntiau a gyflwynwyd ac, drwy'r dystiolaeth ansoddol, y rhesymau dros gefnogaeth, gwrthwynebiad a safbwyntiau amodol. Mae cryfder y gwrthwynebiad ymhlith ymatebwyr busnes ac ymwelwyr, yr ymateb mwy rhanedig gan drigolion, pryderon ailadroddus am weinyddu ac ymddiriedaeth, a chydgyfeirio ynghylch llywodraethu ac ailfuddsoddi gweladwy yn parhau'n ganfyddiadau pwysig.

Dylid hefyd ystyried y cyfyngiadau gyda'i gilydd. Nid oes un mater unigol yn annilysu'r ymgynghoriad, ond mae sawl un yn effeithio ar faint o sicrwydd y gellir ei roi i gasgliadau penodol. Mae cwestiynau caeedig yr arolwg yn darparu'r dystiolaeth gryfaf ar gydbwysedd y farn a gyflwynwyd; mae sylwadau ansoddol yn egluro'r rhesymu y tu ôl i'r safbwyntiau hynny; mae digwyddiadau a chyflwyniadau rhanddeiliaid yn ychwanegu manylion gweithredol ac arbenigol; ac mae'r adolygiad cyfathrebu yn helpu i asesu sut y hyrwyddwyd yr ymgynghoriad. Felly, mae pwysau tystiolaethol pob ffrwd yn wahanol, ac mae'r adroddiad wedi osgoi'n fwriadol drin amllder ansoddol, mandad rhanddeiliaid ac ymatebion rhifiadol yr arolwg fel pethau cyfnewidiol.

At ddibenion gwneud penderfyniadau, y canfyddiadau mwyaf cadarn yw'r rhai sy'n ailadrodd ar draws mwy nag un ffrwd dystiolaeth. Mae enghreifftiau'n cynnwys pryder am weinyddu a gallu busnesau, diffyg ymddiriedaeth ynghylch sut y byddai reffeniw'n cael ei ddyrannu, galw am lywodraethu clir a chynrychiolaeth leol, a nodi blaenoriaethau ailfuddsoddi ymarferol. Lle mae canfyddiadau'r arolwg, tystiolaeth digwyddiadau a sylwadau ysgrifenedig yn pwyntio i'r un cyfeiriad, mae'r hyder bod y mater yn bodoli yn gryfach, er na all yr ymgynghoriad fesur ei effaith economaidd yn y dyfodol yn fanwl gywir o hyd.

Fodd bynnag, maent yn diffinio sut y dylid defnyddio'r adroddiad. Mae'n well ei ddeall fel cofnod sy'n seiliedig ar dystiolaeth o ymatebion i'r ymgynghoriad, rhesymu rhanddeiliaid, pryderon gweithredol a materion parodrwydd. Ni ddylid ei drin fel refferendwm cynrychioliadol ar boblogaeth yr ynys, rhagfynegiad manwl o ymddygiad ymwelwyr yn y dyfodol nac asesiad effaith economaidd terfynol. Nid yw'r ymgynghoriad ei hun yn darparu

data economaidd wedi'i ddiweddarau, trefniadau gweinyddol wedi'u profi na thystiolaeth o effeithiau gwirioneddol gweithredu.

18. Casgliadau terfynol

Cynhyrchodd yr ymgynghoriad sylfaen dystiolaeth sylweddol ac amrywiol, dan arweiniad arolwg dwyieithog mawr ac wedi'i ategu gan sesiynau galw heibio cymunedol, cyfarfod penodol i ddarparwyr llety, cyflwyniadau ysgrifenedig rhanddeiliaid, dadansoddiad daearyddol ac adolygiad o hyrwyddo a chyfathrebu. Gyda'i gilydd, mae'r ffynonellau hyn yn darparu cofnod manwl o gydbwysedd y safbwyntiau a gyflwynwyd, y rhesymau y tu ôl i'r safbwyntiau hynny a'r amodau ymarferol yr oedd ymatebwyr a rhanddeiliaid yn eu hystyried yn bwysig i unrhyw benderfyniad lleol yn y dyfodol.

Y canfyddiad pennawd cliraf yw bod yr ymgynghoriad wedi'i arwain gan wrthwynebiad. Roedd gwrthwynebiad cyffredinol yn 70.8% ymhlith ymatebion dilys, gan godi i 83.1% ymhlith busnesau ac 84.2% ymhlith ymwelwyr. Roedd barn trigolion yn fwy rhanedig, gyda 57.8% yn gwrthwynebu a 38.1% yn cefnogi. Mae cryfder y gwrthwynebiad ymhlith busnesau, darparwyr llety ac ymwelwyr yn arbennig o arwyddocaol oherwydd mai'r grwpiau hyn fyddai'n cael eu heffeithio fwyaf uniongyrchol gan gasglu, talu a newidiadau posibl yn ymddygiad ymwelwyr.

Canfyddiad terfynol	Yr hyn y mae'r dystiolaeth yn ei ddangos	Dehongliad cyffredinol
Safbwynt cyffredinol y cyhoedd	Gwrthwynebodd mwyafrif clir gyflwyno ar unwaith.	Gwrthwynebiad oedd safbwynt mwyafrif y rhai a gyflwynodd ymateb.
Safbwynt trigolion	Roedd trigolion yn llawer mwy rhanedig na busnesau neu ymwelwyr.	Roedd barn trigolion yn fwy rhanedig na barn busnesau neu ymwelwyr, er bod gwrthwynebiad yn parhau'r safbwynt mwyafrif.
Hyder busnesau a chasglwyr	Gwrthwynebiad cryf a phryderon manwl am systemau, TAW, gweinyddu, cydymffurfio a gorfodi.	Cododd ymatebwyr busnes bryderon gweithredol a gweinyddol sylweddol.
Ymateb ymwelwyr	Gwrthwynebiad cryf a sensitifrwyd datanedig sylweddol ynghylch dewis cyrchfan, hyd arhosiad a lleoliad llety.	Adroddodd ymatebwyr sy'n ymwelwyr sensitifrwyd ymddygiadol datganedig sylweddol; nid rhagolygon yw'r ymatebion hyn.
Llywodraethu ac ymddiriedaeth	Roedd llywodraethu clir, ychwanegedd, neilltuo cyllid, cynrychiolaeth a chraffu yn bryderon a ailadroddwyd.	Roedd llywodraethu ac ymddiriedaeth yn themâu trawsbynciol a ailadroddwyd.
Blaenoriaethau ailfuddsoddi	Nododd ymatebwyr flaenoriaethau ymarferol a gweladwy ar gyfer unrhyw incwm yn y dyfodol.	Nododd ymatebwyr flaenoriaethau ymarferol a gweladwy ar gyfer incwm damcaniaethol yn y dyfodol.
Tystiolaeth rhanddeiliaid	Roedd buddiannau twristiaeth yn gwrthwynebu'n bennaf; nododd rhanddeiliaid academaidd ac amgylcheddol achos cefnogol neu amodol.	Roedd safbwyntiau rhanddeiliaid yn wahanol, gyda meysydd o gydgyfeirio ynghylch llywodraethu, materion gweithredol ac atebolrwydd.

18.1 Tystiolaeth sy'n gysylltiedig â gwrthwynebiad i weithredu ar unwaith

Mae'r achos yn erbyn gweithredu ar unwaith yn gronol. Nid yw'n dibynnu ar un pryder nac un grŵp ymatebwyr. Disgrifiodd busnesau amgylchedd gweithredu anodd a siarwyd gan dymoroldeb, costau llafur, TAW, y rheol 182 diwrnod, ynni a phwysau gweithredu eraill. Ychwanegodd darparwyr llety bryderon ymarferol am gofrestru, cofnodion gwesteion,

eithriadau, ad-daliadau, systemau archebu, cosbau, gorfodi a thrin trafodion drwy asiantaethau a llwyfannau.

Cofnododd ymwelwyr hefyd wrthwynebiad cryf a dywedodd llawer y gallai ardoll ddylanwadu ar a fyddent yn ymweld, pa mor hir y byddent yn aros neu ble y byddent yn archebu llety. Ni ellir trosi'r ymatebion hyn yn uniongyrchol yn rhagolygon o ymweliadau neu wariant a gollir, ond maent yn nodi risg ganfyddedig sylweddol sy'n berthnasol i unrhyw fonitro neu asesu yn y dyfodol.

Mae ymddiriedaeth yn gyfyngiad yr un mor bwysig. Y pryder negyddol a ddewiswyd amlaf oedd na fyddai'r arian o bosibl yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol. Cwestiynodd ymatebwyr neilltuo cyllid, ychwanegedd, didyniadau gweinyddol, tegwch daearyddol a'r posibilrwydd y gallai incwm yr ardoll ddisodli gwariant presennol yn hytrach na chreu budd newydd gweladwy. Mae hyn yn golygu nad mater o egluro'r tâl yn unig yw'r her. Mae hefyd yn gwestiwn a yw'r sefydliadau sy'n rheoli'r incwm yn cael eu hystyried yn gredadwy.

18.2 Tystiolaeth sy'n gysylltiedig â chefnogaeth a chefnogaeth amodol

Cefnogodd lleiafrif sylweddol yr ardoll, roedd barn trigolion yn fwy cytbwys na barn busnesau neu ymwelwyr, ac roedd ymatebwyr ar draws gwahanol safbwyntiau yn nodi anghenion rheoli cyrchfan dro ar ôl tro. Mae'r canfyddiadau hyn yn disgrifio'r llinyn cefnogol ac amodol o'r dystiolaeth ochr yn ochr â'r gwrthwynebiad mwyafrifol a gofnodwyd yn gyffredinol.

Toiledau cyhoeddus a glendid oedd y flaenoriaeth ailfuddsoddi bennaf, ac yna trafndiaeth, parcio a mynediad, cefnogaeth i fusnesau lleol, llwybrau a phromenadau, yr amgylchedd naturiol a chyfleusterau cymunedol. Mae'r blaenoriaethau hyn yn ymarferol, yn weladwy ac wedi'u cysylltu'n agos â phrofiad beunyddiol trigolion ac ymwelwyr. Nid yw eu nodi yn awgrymu cefnogaeth i'r ardoll, ond mae'n dangos bod ymatebwyr yn gallu gweld meysydd lle gallai buddsoddiad ychwanegol sy'n gysylltiedig ag ymwelwyr fod o fudd.

Amlygodd cyflwyniadau cefnogol ac amodol rhanddeiliaid fuddion posibl gan gynnwys data twristiaeth gwell, atebolrwydd lleol cryfach a gwerthuso ffurfiol. Nododd rhanddeiliaid amgylcheddol bwysau ar seilwaith, mannau cyhoeddus, sbwriel, bioamrywiaeth ac agweddau eraill ar ansawdd cyrchfan. Dangosodd tystiolaeth fusnes amodol fod rhai sefydliadau'n agored i'r egwyddor ar yr amod na fyddai perchnogion a chyfryngwyr yn cael eu cosbi'n ariannol drwy gomisiwn, TAW neu strwythurau trafodion.

18.3 Llywodraethu, tryloywder ac atebolrwydd lleol

Llywodraethu yw'r maes cliriaf lle mae safbwyntiau gwrthwynebus, cefnogol ac amodol yn cydgyfeirio. Roedd ymatebwyr am weld cynrychiolaeth ystyrlon gan ddarparwyr llety, busnesau twristiaeth, trigolion a grwpiau cymunedol. Roeddent hefyd am gael rheolau clir ar gyfer gwneud penderfyniadau, gwrthdaro buddiannau, adrodd a chraffu. Nodwyd Partneriaeth Cyrchfan Môn, neu gorff cyfatebol, gan rai cyfranogwyr a rhanddeiliaid fel un strwythur llywodraethu posibl.

Cysylltodd ymatebwyr a rhanddeiliaid hyder mewn neilltuo cyllid ac ychwanegedd â chyhoeddi gwariant gwaelodlin sy'n gysylltiedig â'r cyrchfan, cyfrifyddu ar wahân ar incwm yr ardoll, gwelededd costau gweinyddol ac adrodd sy'n cysylltu incwm gros, didyniadau, dyraniad daearyddol, prosiectau a ariannwyd a chanlyniadau.

Mae'r dystiolaeth ddaearyddol yn dangos bod ymatebwyr yn ystyried atebolrwydd ar lefel yr ynys gyfan ac ar lefel lleol. Mae Ynys Môn yn gyrchfan gydlynol, ond mae pwysau ymwelwyr a blaenoriaethau lleol yn amrywio rhwng lleoedd. Cofnododd yr ymgynghoriad alw am ystyriaeth strategol ar draws yr ynys a budd gweladwy ar sail lle.

18.4 Amseru, parodrwydd a thrwydded gymdeithasol

Mae'r ymgynghoriad yn dangos nad yr un cwestiwn yw amseru ac egwyddor. Gwrthwynebodd rhai ymatebwyr yr ardoll oherwydd eu bod yn ystyried yr amgylchedd economaidd presennol yn anaddas, tra roedd eraill yn agored i'r egwyddor ond am weld llywodraethu cliriach, cynllun gweinyddol neu drefniadau gwariant yn gyntaf. Mae'r ymgynghoriad yn dangos bod ymatebwyr yn gwahaniaethu rhwng egwyddor Ardoll Ymwelwyr, amseru ei chyflwyno a'r trefniadau ymarferol sy'n gysylltiedig â gweithredu. Mae'r dystiolaeth yn cofnodi derbyniad a hyder gweithredol cyfyngedig ymhlith sawl grŵp yr effeithir arnynt yn uniongyrchol adeg yr ymgynghoriad.

At ddibenion presennol, defnyddir trwydded gymdeithasol yn ddisgrifiadol i gyfeirio at dderbyniad, ymddiriedaeth a pharodrwydd grwpiau yr effeithir arnynt i gydweithredu; nid prawf statudol mohono. Cysylltodd cyfranogwyr weithredu ymarferol â busnesau'n deall y rheolau, bod â hyder mewn systemau casglu a gallu egluro i gwsmeriaid sut y byddai'r incwm yn cael ei ddefnyddio.

18.5 Materion a nodwyd ar gyfer unrhyw adolygiad yn y dyfodol

Nododd yr ymgynghoriad gyfres o faterion a fyddai'n berthnasol pe bai'r Cyngor yn ystyried yr ardoll eto yn y dyfodol: llywodraethu, parodrwydd busnes, eglurder treth a llwyfannau, ymgysylltu â'r sector, dyrannu lleol, adrodd cyhoeddus a monitro annibynnol.

Mae'r adroddiad hefyd yn nodi y gallai profiad awdurdodau lleol Cymru sy'n gweithredu ardoll yn gynharach ddarparu tystiolaeth ychwanegol ar gofrestru, cydymffurfio, llwyth gwaith busnesau, ymateb ymwelwyr, costau casglu, lefelau incwm ac ailfuddsoddi. Nid oedd tystiolaeth o'r fath ar gael o fewn yr ymgynghoriad presennol.

Mater a nodwyd yn y dystiolaeth	Tystiolaeth neu wybodaeth sy'n gysylltiedig â'r mater
Llywodraethu cynrychioliadol	Codwyd llywodraethu cynrychioliadol, gan gynnwys rôl bosibl Partneriaeth Cyrchfan Môn neu gorff cyfatebol, gan ymatebwyr a rhanddeiliaid.
Neilltuo cyllid ac ychwanegedd	Roedd neilltuo cyllid, ychwanegedd, cyllidebau gwaelodlin ac adrodd ariannol ar wahân yn themâu a ailadroddwyd.
Parodrwydd casglwyr	Cododd darparwyr gwestiynau am lifoedd gwaith, canllawiau, cymorth systemau a gwahanol fodelau llety.
Triniaeth TAW a llwyfannau	Gofynnodd rhanddeiliaid am eglurder ynghylch archebion uniongyrchol, asiantaethau, llwyfannau, ad-daliadau a throthwyon treth perthnasol.
Dyraniad daearyddol	Mae'r dystiolaeth yn cofnodi blaenoriaethau ar draws yr ynys a galw am fudd gweladwy ar sail lle.
Cyfathrebu ac ymddiriedaeth	Mae'r dystiolaeth yn cofnodi pryderon am gyrhaeddiad y sector a galw am gyfathrebu clir am egwyddor, amseru, gweinyddu a gwariant.
Monitro a gwerthuso	Nodwyd dangosyddion gwaelodlin a monitro annibynnol fel ystyriaethau perthnasol.
Tystiolaeth benderfynu wedi'i diweddarau	Nodwyd amodau economaidd presennol, tystiolaeth cost ac incwm, a phrofiad awdurdodau eraill yng Nghymru fel tystiolaeth gyd-destunol a allai fod yn berthnasol.

19. Casgliad cyffredinol y dystiolaeth

Cofnododd yr ymgynghoriad fwyafrif clir yn erbyn cyflwyno'r Ardoll Ymwelwyr ymhlith y rhai a ymatebodd, gyda gwrthwynebiad yn arbennig o amlwg ymhlith busnesau, darparwyr llety ac ymwelwyr. Nododd hefyd bryderon am amseru, pwysau cronol ar fusnesau, gweinyddu, TAW, gorfodi, cystadleurwydd, tegwch a hyder yn y ffordd y byddai reffeniwn cael ei lywodraethu a'i wario.

Ochr yn ochr â'r gwrthwynebiad mwyafrifol hwn, nododd lleiafrif sylweddol o ymatebwyr a sawl rhanddeiliad cefnogol neu amodol fuddion posibl sy'n gysylltiedig â buddsoddiad ychwanegol, rheoli cyrchfan, ansawdd amgylcheddol, data gwell ac atebolrwydd lleol. Nododd ymatebwyr hefyd flaenoriaethau ymarferol ar gyfer incwm damcaniaethol yn y dyfodol.

Roedd cydgyfeirio sylweddol ynghylch llywodraethu a thryloywder er gwaethaf gwahaniaethau yn y safbwynt cyffredinol. Cododd ymatebwyr ar draws gwahanol safbwyntiau bwysigrwydd ychwanegedd, cynrychiolaeth, budd lleol gweladwy, adrodd ariannol clir a monitro. Nododd yr ymgynghoriad hefyd gwestiynau gweithredol heb eu datrys ar gyfer darparwyr llety.

Nid yw'r dystiolaeth yn penderfynu a ddylai'r Cyngor gyflwyno, gohirio neu wrthod Ardoll Ymwelwyr. Penderfyniad polisi i'r Cyngor yw hwnnw. Mae'r adroddiad hwn yn darparu sylfaen dystiolaeth ar gydbwysedd y safbwyntiau a gyflwynwyd, y rhesymau dros y safbwyntiau hynny a'r ystyriaethau ymarferol a nodwyd drwy'r ymgynghoriad.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Cyngor Sir Ynys Môn / Isle of Anglesey County Council

[cyngormon/angleseycouncil](#)

[cyngormon/angleseycouncil](#)

[cyngormon](#)

Asesiad Effaith Cydraddoldeb yr Ardoll Ymwelwyr

[ynysmon.llyw.cymru](#) [anglesey.gov.wales](#)

Cynnwys

1	Cyflwyniad _____	1
2	Y Cyd-destun Deddfwriaethol _____	3
3	Methodoleg _____	4
4	Crynodeb o Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar lefel genedlaethol ____	6
5	Asesiad o'r effaith leol ar gydraddoldeb _____	11

1 Cyflwyniad

- 1.1 Yn yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb, ystyrir yr effeithiau a allai ddod i ran cydraddoldeb pe bai Cyngor Sir Ynys Môn yn gosod ardoll ymwelwyr. Mae'r ddogfen hon yn cyflwyno gwybodaeth i Gyngor Sir Ynys Môn i ategu ei ystyriaethau ynglŷn â gosod ardoll ymwelwyr mewn perthynas â Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus.

Trosolwg o'r Ardoll Ymwelwyr

- 1.2 Mae Deddf Llety Ymwelwyr (Cofrestr ac Ardoll) Etc. (Cymru) 2025 ('Deddf 2025') yn rhoi dewis i gynghorau godi tâl ar arosiadau dros nos. Gelwir y tâl hwn yn 'ardoll ymwelwyr', a gall cynghorau ddewis cyflwyno'r ardoll yn eu hardal o fis Ebrill 2027.
- 1.3 Gellir codi'r ardoll ar ddwy gyfradd wahanol:
- Lleiniau safleoedd gwersylla ac ystafelloedd a rennir (hostelau ac ystafelloedd aml-wely): 75c y pen, y noson
 - Pob math arall o lety i ymwelwyr: £1.30 y pen, y noson
- 1.4 Ceir esemptiadau¹; ni fydd ymwelwyr yn talu'r ardoll ymwelwyr os byddant:
- dan 18 oed ac yn gwersylla neu'n aros mewn ystafell a rennir (fel hostelau neu ystafelloedd aml-wely)
 - yn aros am fwy na 31 noson ar un archeb
 - yn aros mewn llety brys neu dros dro a drefnwyd gan y cyngor lleol
- 1.5 Bydd arian yr ardoll yn cael ei ailfuddsoddi mewn pethau fel rheoli'r gyrchfan a gwella'r ardal. Mae Adran 44 o Ddeddf 2025 yn nodi bod yn rhaid i gynghorau ddefnyddio arian yr ardoll ar gyfer:
- lleihau'r effaith a gaiff ymwelwyr;
 - cynnal a hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg;
 - hyrwyddo a chefnogi twf economaidd cynaliadwy twristiaeth a mathau eraill o deithio;
 - darparu, cynnal a gwella seilwaith, cyfleusterau a gwasanaethau at ddefnydd ymwelwyr (pa un a fyddant at ddefnydd pobl leol hefyd, ai peidio).

Diben yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb

- 1.6 Wrth ystyried a ddylid gosod ardoll ymwelwyr ai peidio, mae'n ofynnol i Gyngor Sir Ynys Môn ystyried yr effeithiau posibl ar gydraddoldeb mewn perthynas â'r nodweddion gwarchodedig a nodir yn Neddf Cydraddoldeb 2010 ('Deddf 2010').² Diben yr Asesiad o'r Effaith ar

¹ Yr ardoll ymwelwyr: cyfraniad bach ar gyfer etifeddiaeth barhaol: Ar gael [yma](#)

² Deddf Cydraddoldeb 2010.

Gydraddoldeb yw cyflwyno gwybodaeth a all gynorthwyo'r cyngor yn ei rôl fel awdurdod lleol wrth arfer Dyletswydd Gydraddoldeb y Sector Cyhoeddus.

- 1.7 Yn **Adran 2** yr adroddiad hwn, nodir y cyd-destun trwy bennu'r cyd-destun deddfwriaethol, ac esbonnir y fethodoleg a ddefnyddiwyd yn yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb, gan ystyried effeithiau anghymesur a gwahaniaethol.
- 1.8 Mae Llywodraeth Cymru eisoes wedi cynnal Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb mewn perthynas â gosod ardoll ymwelwyr ledled Cymru.³ Yn **Adran 3**, crynhoir canfyddiadau'r asesiad hwn o'r effaith ar gydraddoldeb.
- 1.9 Yn **Adran 4**, ystyrir yr effaith a fyddai'n deillio o osod ardoll ymwelwyr yn Ynys Môn a'r ffyrdd posibl y gallai'r effeithiau hynny ryngweithio â nodweddion gwarchodedig.
- 1.10 Cynhaliwyd asesiad ar wahân o'r effaith economaidd – pan fo'n berthnasol, croesgyfeirir ato yn yr asesiad hwn o'r effaith ar gydraddoldeb.

³ Llywodraeth Cymru, 2025. Deddf Llety Ymwelwyr (Cofrestr ac Ardoll) Etc. (Cymru) 2025: Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [yma](#)

2 Y Cyd-destun Deddfwriaethol

2.1 Deddf 2010 yw sail y gyfraith atal gwahaniaethu ym Mhrydain Fawr. Yn Adran 4 o Ddeddf 2010, diffinnir gwahanol fathau o nodweddion gwarchodedig sy'n berthnasol i'r Ddeddf, sef:

- Oedran;
- Anabled;
- Ailbennu rhywedd;
- Priodas a phartneriaeth sifil;
- Beichiogrwydd a mamolaeth;
- Hil;
- Crefydd a chred;
- Rhyw;
- Cyfeiriadedd rhywiol.

2.2 Mae Deddf 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau roi sylw dyladwy i ystyriaethau cydraddoldeb wrth iddynt arfer eu swyddogaethau. Mae Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus yn mynnu bod yn rhaid i awdurdodau cyhoeddus roi sylw dyladwy i'r angen i wneud y canlynol:

- Dileu gwahaniaethu, aflonyddwch, erledigaeth ac unrhyw beth arall a waherddir gan neu dan y Ddeddf hon;
- Hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng unigolion sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol ac unigolion nad ydynt yn rhannu'r nodwedd warchodedig honno;
- Meithrin cydberthnasau da rhwng unigolion sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol ac unigolion nad ydynt yn rhannu'r nodwedd warchodedig honno.

2.3 Mae'r angen i hyrwyddo cyfle cyfartal yn cynnwys yr angen i wneud y canlynol (fel y nodir yn Adran 149 (3) o Ddeddf 2010):

- Dileu neu leihau anfanteision a ddaw i ran unigolion sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol, sef anfanteision sy'n gysylltiedig â'r nodwedd honno;
- Cymryd camau i ddiwallu anghenion unigolion sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol, sef anghenion sy'n wahanol i anghenion unigolion nad ydynt yn rhannu'r nodwedd warchodedig honno;
- Annog unigolion sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol i gymryd rhan mewn bywyd cyhoeddus neu mewn unrhyw weithgaredd arall lle mae cyfranogiad unigolion o'r fath yn anghymesur o isel.

3 Methodoleg

Dull

- 3.1 Bydd pob ymyriad yn esgor ar amrywiaeth o effeithiau, gan gael effaith a all fod yn gadarnhaol neu'n negyddol.
- 3.2 Yn achos pawb y bydd rhyw ymyriad yn effeithio arnynt, byddant yn meddu ar rai nodweddion gwarchodedig fel y'u diffinnir yn Neddf 2010, bydd croestoriadedd yn digwydd i wahanol raddau (megis oedran, hil a rhyw), ac ni fydd yr ymyriadau'n effeithio'n gyfartal ar bawb. Ond nid yw hyn yn cyfateb, o angenrheidrwydd, i effaith ar gydraddoldeb.
- 3.3 Er mwyn canfod pa effeithiau sy'n berthnasol i ystyriaethau cydraddoldeb, mae asesiadau cydraddoldeb yn pennu bod effeithiau cydraddoldeb yn cyfateb i effeithiau sy'n effeithio'n anghymesur neu'n wahaniaethol ar unigolion sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig perthnasol o gymharu ag unigolion nad ydynt yn rhannu'r nodweddion gwarchodedig hynny, fel yr esbonnir isod:
 - **Anghymesur:** efallai y ceir effaith anghymesur ar gydraddoldeb pan fo cyfran fwy o bobl â nodwedd warchodedig arbennig yn dioddef effeithiau o gymharu â'r boblogaeth ehangach.
 - **Gwahaniaethol:** efallai y ceir effaith wahaniaethol ar gydraddoldeb pan fo pobl â nodwedd warchodedig yn dioddef effeithiau gwahaniaethol o gymharu â'r boblogaeth gyffredinol, a hynny gan eu bod yn agored i niwed neu oherwydd cyfyngiadau a wynebant yn sgil y nodwedd warchodedig honno.
- 3.4 Nid oes modd mesur graddfa nac arwyddocâd effeithiau o'r fath bob amser. O'r herwydd, mae'r broses o ystyried effeithiau cydraddoldeb yn cynnwys dadansoddiad disgrifiadol o'r effeithiau posibl, a hefyd nodir a fydd effeithiau o'r fath yn niweidiol ynteu'n fanteisiol.
- 3.5 Mae effeithiau cydraddoldeb yn gymhleth, ac maent yn anodd eu rhagweld yn gywir ac yn gynhwysfawr. Mater personol yw nodweddion gwarchodedig pobl, ac ni wyddys beth ydynt bob amser. Ychwaith, nid yw'r holl bobl a fydd yn byw wrth ymyl yr ardal, yn gweithio yn yr ardal, neu'n ymweld â'r ardal yn y dyfodol, yno heddiw. Oherwydd hyn, dim ond effeithiau y gellir eu rhagweld yn rhesymol a ystyrir yn yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb.
- 3.6 Mewn unrhyw benderfyniad a wneir gan gyrff cyhoeddus, efallai y bydd angen ystyried a chydbwysu amrediad o wahanol effeithiau cadarnhaol a negyddol. Efallai y ceir mesurau lliniaru rhesymol a all ddileu neu leihau rhai effeithiau anghymesur neu wahaniaethol ar gydraddoldeb, ond efallai na fydd modd osgoi rhai effeithiau bob amser.

Cwmpas yr Asesiad

- 3.7 Prif amcan yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb yw cyflwyno gwybodaeth i Gyngor Sir Ynys Môn ynglŷn â'i effaith ar y nodweddion gwarchodedig a nodir yn Neddf Cydraddoldeb 2010, er mwyn llywio'i benderfyniadau.
- 3.8 Gallai'r ardoll ymwelwyr effeithio ar dri grŵp cyffredinol o bobl, sef:

- Pobl sydd (neu a fydd yn y dyfodol) yn cael eu cyflogi mewn swyddi twristiaeth (neu sectorau cysylltiedig), y gallai cyflwyno'r ardoll effeithio ar eu cyflogaeth – yn cynnwys perchnogion busnesau y gellid effeithio arnynt.
- Pobl sy'n byw yn yr ardal, y gallai cyflwyno'r ardoll effeithio arnynt – trwy weld newid yn nifer yr ymwelwyr a/neu a fyddai'n elwa ar fuddsoddi arian yr ardoll.
- Ymwelwyr (neu bobl eraill sy'n aros dros nos) y byddai'n rhaid iddynt dalu'r ardoll.

3.9 O fewn y grwpiau hyn, fe fydd yna bobl â gwahanol nodweddion gwarchodedig, ac fe fydd yna wahanol raddau o groestoriadedd.

3.10 Y man cychwyn ar gyfer cynnal yr asesiad yw'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru ar lefel Cymru gyfan⁴ (Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb), yn cynnwys yr asesiad, yr ymgynghoriad / gwaith ymgysylltu a'r mesurau lliniaru. Yna, awn ati i ystyried a oes yna unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn a allai newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb ac arwain at effeithiau anghymesur neu wahaniaethol.

⁴ Llywodraeth Cymru, 2025. Deddf Llety Ymwelwyr (Cofrestr ac Ardoll) Etc. (Cymru) 2025: Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [yma](#)

4 Crynodeb o Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar lefel genedlaethol

4.1 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn defnyddio ffigurau a data ystadegol yn ymwneud â phob nodwedd warchodedig a gwaith ymgysylltu â rhanddeiliaid, yn cynnwys elusennau, grwpiau anabledd a sefydliadau ffydd, er mwyn pennu – a lliniaru, pan fo modd – unrhyw effeithiau negyddol posibl ar gydraddoldeb.

4.2 Yn ôl Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb:

'Nod cyffredinol yr ardoll yw cynhyrchu refeniw ychwanegol i awdurdodau lleol sy'n dewis defnyddio ardoll, ac ni ddisgwyllir y bydd effeithiau "uniongyrchol" ar y rhai sydd â nodweddion gwarchodedig.'

4.3 Yn yr asesiad, nodir y byddai cyflwyno ardoll ymwelwyr yn effeithio ar awdurdodau lleol, ymwelwyr, trigolion lleol a busnesau, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol. Diffinnir 'effaith uniongyrchol' fel unrhyw effaith bosibl yn sgil gorfod talu neu godi'r ardoll. Diffinnir 'effaith anuniongyrchol' fel unrhyw effaith bosibl yn sgil bodolaeth yr ardoll.

4.4 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn cydnabod mai gwaith ymchwil cyfyngedig yn unig a geir mewn perthynas â'r effaith y byddai cyflwyno ardoll ymwelwyr yn ei chael ar nodweddion gwarchodedig, felly defnyddir gwybodaeth ansoddol a rhywfaint o ddata i lunio casgliadau ynglŷn ag effeithiau "anuniongyrchol" posibl. Mae'r un amodau'n berthnasol i'r asesiad lleol.

Y sefyllfa gyffredinol mewn perthynas ag ad-daliadau ac esemptiadau

4.5 Ar sail yr ymgynghoriad ffurfiol, gwelwyd bod y rhai a oedd o blaid esemptio rhai grwpiau yn tueddu i gredu bod angen gwneud hynny oherwydd y rhesymau canlynol:

4.5.1 dylid rhoi esemptiadau ar waith er mwyn hyrwyddo tegwch a chanlyniadau cyfartal trwy gynorthwyo grwpiau â nodweddion gwarchodedig, a hefyd

4.5.2 ni ddylai rhai grwpiau gael eu dosbarthu fel ymwelwyr, ac o'r herwydd ni ddylent orfod talu ardoll.

4.6 Yn achos y rhai a oedd yn anghytuno â gosod esemptiadau, roeddynt o'r farn y gallai esemptiadau gyflwyno cymhlethdodau a chynyddu'r baich gweinyddol i awdurdodau treth a darparwyr llety ymwelwyr, ac roeddynt o'r farn y gallai esemptiadau fod yn annheg gan fod pob ymwelydd yn elwa ar seilwaith a gwasanaethau i ymwelwyr.

4.7 Yn y pen draw, mae Llywodraeth Cymru yn bendant ei barn bod angen sylfaen bolisi glir ar gyfer esemptiadau neu gyfraddau is ar sail nodweddion gwarchodedig. Y dull, felly, yw lleihau'r defnydd o esemptiadau a defnyddio cyfradd ardoll is.

4.8 Er mwyn sicrhau dull graddoledig a gwneud yn siŵr na fydd pobl ar incwm is yn cael eu datgymell neu eu rhwystro rhag talu'r costau ychwanegol sy'n gysylltiedig â'r ardoll, nodir dwy gyfradd yn

y Bil, sef cyfradd is ar gyfer hostelau a safleoedd gwersylla a chyfradd uwch ar gyfer pob llety arall i ymwelwyr.

4.9 Bydd modd i Weinidogion Cymru asesu a diwygio'r cyfraddau a bennir yn y ddeddfwriaeth os daw effeithiau niweidiol i'r amlwg.

4.10 Caiff y grwpiau a'r sefyllfaoedd canlynol eu hesemptio:

- Arosiadau dros nos ar safleoedd sipswyn a theithwyr.
- Arosiadau a drefnir gan y Swyddfa Gartref fel rhan o'i rhwymedigaethau statudol.
- Arosiadau brys mewn llety ymwelwyr a drefnir gan awdurdodau lleol fel rhan o'u dyletswyddau dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014.
- Arosiadau a drefnir gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder fel rhan o'i rhwymedigaethau statudol.
- Ni chynhwysir pobl dan 18 oed yn y tâl cyfrifadwy ar gyfer arosiadau cyfradd is.

4.11 Yn yr un modd, bydd modd cael ad-daliadau mewn achosion pan na fydd modd darparu esemptiad, megis:

- Arosiadau'n ymwneud â llety brys dros dro a drefnir gan sefydliadau elusennol mewn llety ymwelwyr ar ran pobl ddigartref, yn cynnwys ceiswyr lloches a phobl sy'n ffoi rhag cam-drin domestig.
- Pobl anabl sy'n cael budd-dal anabledd cymwys, a dalodd ardoll ymwelwyr tra'r oeddynt yn aros mewn llety ymwelwyr ac sydd yng nghwmni gofalwr.
- Arosiadau lle ceir risg i iechyd a diogelwch neu les pe bai rhyw unigolyn wedi aros yn ei unig breswylfa neu ei brif breswylfa (er enghraifft, arosiadau a drefnir gan elusennau ar gyfer pobl agored i niwed; neu pan fo tân, llifogydd neu drychineb arall yn golygu nad oes modd byw yn yr eiddo; neu pan fo'r gwasanaethau brys wedi cynghori na ddylid aros yn yr eiddo am resymau o'r fath).

4.12 Fel rhan o'r broses ymgynghori, ymgysylltodd swyddogion llywodraeth Cymru â thimau polisi yn Llywodraeth Cymru ac yn y trydydd sector er mwyn deall mwy am brofiadau byw grwpiau agored i niwed sydd angen llety ymwelwyr.

4.13 O ganlyniad i'r gwaith ymgysylltu hwnnw, cymerwyd y camau canlynol mewn perthynas ag esemptiadau ac ad-daliadau.

- Esemptiadau:
 - Nodi'n glir yn Neddf 2025 y mathau o arosiadau mewn llety ymwelwyr a fydd yn esempt rhag talu ardoll ymwelwyr er mwyn sicrhau bod nodau'r polisi yn cael eu gwireddu.
 - Y gallu i gyflwyno esemptiadau newydd, ynghyd â'r gallu i addasu neu ddileu esemptiadau, pe bai tystiolaeth yn dod i'r amlwg ynglŷn ag unrhyw effaith anghymesur.
- Ad-daliadau – y gallu i ychwanegu at y rhestr o senarios a allai fod yn gymwys i gael ad-daliadau, pe bai tystiolaeth berthnasol yn dod i'r amlwg.

Nodweddion gwarchodedig

4.14 Yn Nhabl 3-1 isod, ceir crynodeb o'r effaith ar bob nodwedd warchodedig a'r mesurau ar gyfer lliniaru'r effeithiau a gynhwysir yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

Tabl 3-1: Yr effaith ar nodweddion gwarchodedig – Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb

Nodwedd warchodedig	Effeithiau posibl	Mesurau lliniaru
Oedran	Dim effeithiau negyddol na chadarnhaol uniongyrchol. Pennwyd rhai effeithiau eilaidd ar gyfer plant a phobl ifanc. Efallai y bydd y gallu i dalu ardoll yn effeithio'n wahanol ar bobl ar incwm is, e.e. pobl iau neu bobl hŷn.	Caiff pobl dan 18 oed eu heithrio rhag talu ardoll ar gyfer arosiadau cyfradd is.
Anabledd	Pe bai ardoll ymwelwyr yn cael ei chodi ar ofalwyr sy'n mynd gydag unigolion anabl sydd angen gofal fel rhan o'u hymweliad, gellid dehongli y byddai hynny'n cyfateb i wahaniaethu anuniongyrchol. Y rheswm am hyn yw y gallai pobl anabl sydd angen gofalwr wynebu costau ychwanegol oherwydd bod yr ardoll yn berthnasol i'r gofalwr, pe bai'r unigolyn anabl yn ysgwyddo'r costau ychwanegol hynny.	System ad-dalu ar gyfer pobl sy'n cael budd-dal anabledd ac sy'n cael cwmni unigolyn sy'n darparu gofal, cymorth neu help.
Ailbennu rhywedd	Dim effaith negyddol uniongyrchol.	Caiff arosiadau mewn ysbytai preifat (e.e. fel rhan o broses ailbennu rhywedd unigolion) eu hesemptio rhag yr ardoll.
Priodas neu bartneriaeth sifil	Dim effaith negyddol uniongyrchol.	
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim effaith negyddol uniongyrchol.	
Hil	Dim effaith negyddol uniongyrchol.	Caiff safleoedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr a ddarperir gan awdurdodau lleol neu landlordiaid cymdeithasol cofrestredig eu hesemptio rhag yr ardoll. Mae esemptiadau / ad-daliadau ar gael ar gyfer grwpiau agored i niwed, e.e.

Nodwedd warchodedig	Effeithiau posibl	Mesurau lliniaru
		ceiswyr lloches a phobl sy'n ffoi rhag cam-drin domestig.
Crefydd a chred	Dim effaith negyddol uniongyrchol. Efallai y gallai'r ardoll effeithio ar fforddiadwyedd twristiaeth grefyddol, ond mae llety am ddim yn esempt.	Bydd Awdurdod Cyllid Cymru yn cynnig prosesau nad ydynt yn ddigidol ar gyfer y bobl hynny y gallai eu ffydd gyfyngu ar ymgysylltu digidol. Mae llety am ddim yn esempt rhag yr ardoll, a chodir ardoll is ar lety cyfradd is. Gellid defnyddio'r refeniw a gynhyrchir yn sgil yr ardoll i ddiogelu a chynnal a chadw safleoedd crefyddol.
Rhyw	Dim effaith negyddol uniongyrchol.	
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim effaith negyddol uniongyrchol.	

4.15 O ganlyniad i'r gwaith ymgysylltu a wnaed gyda rhanddeiliaid, mae'r mesurau lliniaru ychwanegol a fydd yn cael eu rhoi ar waith yn cynnwys y canlynol:

- Dylai awdurdodau lleol gyhoeddi adroddiad yn ymwneud â faint o refeniw a gynhyrchir a'r modd y cafodd / y caiff y refeniw ei ddefnyddio er budd y gyrchfan ac i wella'r ardal leol (adlewyrchir hyn yn Adran 45 o Ddeddf 2025).
- Dylai Gweinidogion Cymru gynnal adolygiad ar weithrediad ac effaith Deddf 2025 a dylent gyhoeddi adolygiad bob 5 mlynedd (adlewyrchir hyn yn Adran 63 o Ddeddf 2025).
- Dylid monitro'r defnydd a wneir o ddata, megis arolygon Croeso Cymru, y Baromedr Twristiaeth a gwaith ymgysylltu gyda busnesau ac awdurdodau lleol.
- Dylai Awdurdod Cyllid Cymru fonitro ac adolygu pa mor effeithiol y gweinyddir yr ardoll trwy ymgysylltu â busnesau ac awdurdodau lleol, a dylai adrodd am swm y refeniw a gesglir.

4.16 Isod, ystyrir canfyddiadau'r asesiad 'cenedlaethol' hwn a'r mesurau lliniaru pan fo'n briodol.

5 Asesiad o'r effaith leol ar gydraddoldeb

- 5.1 Yn yr adran ganlynol, cyflwynir data sylfaenol yn ymwneud â demograffeg yr ymwelwyr a'r boblogaeth leol mewn perthynas â'r nodweddion gwarchodedig a ddiffinnir yn Neddf 2010 pan fo data ar gael. Hefyd, llunnir cymhariaeth â data demograffig sylfaenol ar gyfer Cymru mewn perthynas â'r nodweddion gwarchodedig.
- 5.2 Rhagwelir y bydd gwaith ymgynghori â rhanddeiliaid yn dechrau'n gynnar yn 2026. Bydd y sylwadau a dderbynnir drwy gydol y broses ymgynghori yn llywio cam nesaf yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb (fel y bo'n briodol).
- 5.3 Mae'r mesurau lliniaru a'r argymhellion a nodir yn yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb wedi'u seilio ar y rhai a gyflwynir yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb mewn perthynas â gosod ardoll ledled Cymru, a'r rhai y cyfeirir atynt yn Neddf 2025.

Nodweddion Gwarchodedig

Oedran

- 5.4 Mewn perthynas ag oedran, ystyrir yr effeithiau posibl ar:

- Ymwelwyr
- Y boblogaeth leol, o ran cyflogaeth

Ymwelwyr

- 5.5 Yn ôl Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb: 'Mae'n bosibl bod y rhai mewn oed sydd fel arfer yn cael eu cysylltu ag incwm is (er enghraifft, pobl iau), yn llai tebygol o allu fforddio'r gost ychwanegol ar gyfer llety ymwelwyr sy'n gysylltiedig â'r ardoll'.
- 5.6 Yn achos pobl dan 18 oed sy'n aros mewn arosiadau cyfradd is, ni fydd yn rhaid iddynt dalu'r ardoll ar gyfer arosiadau cyfradd is. Bydd hyn yn helpu i liniaru unrhyw effeithiau negyddol posibl ar bobl ifanc, oherwydd efallai y byddant yn fwy tebygol o aros mewn llety ymwelwyr cyfradd is (er, mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi nad oes unrhyw ddata ar gael i gadarnhau'r honiad hwn).
- 5.7 Hefyd, mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi na fyddai costau ychwanegol, o angenrheidrwydd, yn datgymell pobl sy'n ennill llai o arian rhag mynd ar wyliau, ond y gallai costau ychwanegol o'r fath newid eu hymddygiad mewn ffyrdd eraill – fel peri iddynt aros am gyfnod byrrach neu wario llai o arian.
- 5.8 Nid yw Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn mynd ati'n benodol i ystyried yr effaith bosibl ar bobl hŷn.
- 5.9 Yn Nhabl 4-1, dangosir dosbarthiad oedran y bobl sy'n ymweld ag Ynys Môn a Chymru. Ymddengys fod cyfran lai o ymwelwyr ifanc yn ymweld ag Ynys Môn o gymharu â Chymru, ac ymddengys fod cyfran fwy o bobl hŷn yn ymweld ag Ynys Môn (er, nid oes data 'tebyg am debyg' ar gael).

5.10 Wrth ddehongli'r tabl, dylid nodi'r canlynol:

- Mae proffil oedran ymwelwyr Ynys Môn yn deillio o 2019, tra mae proffil oedran ymwelwyr Cymru gyfan yn deillio o 2024 – oherwydd argaeledd data ar lefel Ynys Môn.
- Mae proffil oedran ymwelwyr Ynys Môn yn cwmpasu ymwelwyr dydd ac ymwelwyr dros nos, tra mae proffil oedran ymwelwyr Cymru gyfan yn ymwneud ag ymwelwyr dros nos domestig.

Tabl 4-1: Proffil oedran ymwelwyr

	16 – 24	25 – 34	35 – 44	45 – 54	55 – 64	65+
Ynys Môn (% yr ymwelwyr) ⁵	16	14	15	20	18	17
Cymru (% y tripiâu) ⁶	20	27	19	13	13*	7*

Sylwer: mae seren ar ôl ffigur yn dynodi bod maint y sylfaen islaw 100 ac y dylid ystyried y ffigur fel ffigur dangosol yn unig.

5.11 Caiff y tebygolrwydd y bydd pobl ifanc yn dioddef effaith wahaniaethol ei liniaru (yn rhannol) gan yr esemptiad ar gyfer pobl ifanc dan 18 oed, sy'n golygu na fydd yn rhaid iddynt dalu band isaf yr ardoll. Ymddengys na cheir effaith anghymesur (oherwydd awgryma'r data fod llai o ymwelwyr ifanc o Gymru yn ymweld ag Ynys Môn o gymharu â Chymru gyfan).

5.12 Gallai'r gyfran fwy o bobl hŷn sy'n ymweld ag Ynys Môn arwain at effaith anghymesur o ganlyniad i effaith niweidiol y cynnydd yng nghost y trip. Ar y llaw arall, mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb hefyd yn nodi'r manteision canlynol, sy'n berthnasol i ymwelwyr a thrigolion (ychwanegwyd y pwyslais):

5.12.1 'Gallai'r refeniw ychwanegol hefyd fod o fudd anuniongyrchol i drigolion hŷn a thrigolion iau drwy wella ansawdd bywyd yn y gymuned yn gyffredinol, pe bai'r arian yn cael ei ddefnyddio i wella seilwaith, gan wneud y cyrchfan yn fwy hygyrch i fwy o bobl'.

5.12.2 'Gallai'r arian hefyd gefnogi ymdrechion i ddiogelu diwylliant, a allai helpu i ddiogelu a hyrwyddo treftadaeth a thraddodiadau lleol, a fyddai o fudd i bobl hŷn a allai fod â chysylltiad dyfnach â'r elfennau diwylliannol hyn, ac ar y llaw arall byddai cynnal a chreu cyfleusterau newydd i'r cenedlaethau iau eu defnyddio o fudd i bobl ifanc'.

Cyflogaeth

5.13 Yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, nodir bod swyddi'r bobl a gyflogir yn y sector twristiaeth yn tueddu i fod yn llai diogel – h.y. maent yn gweithio'n rhan-amser neu'n treulio llai o amser yn gweithio i'r un cyflogwr. Ymhellach, mae'r bobl a gyflogir yn y sector twristiaeth yn tueddu i fod yn iau.

5.14 Hefyd, mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn defnyddio'r asesiad o'r effaith economaidd ar lefel genedlaethol, a nodir bod effaith yr ardoll ymwelwyr ar gyflogaeth rhwng +100 o swyddi cyfwerth ag amser llawn a -400 o swyddi cyfwerth ag amser llawn. Mae'r

⁵ Arolwg Ymwelwyr Cymru 2019 ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn

⁶ Ystadegau twristiaeth ddomestig Prydain Fawr (tripiau dros nos): adroddiad blynyddol 2024. Ar gael [yma](#)

amrediad yn deillio o ansicrwydd ynghylch i ba raddau y gellir gwrthbwysu llai o alw am wasanaethau twristiaeth gyda gwariant refeniw'r ardoll ymwelwyr.

- 5.15 Mae'r nifer cyfatebol ar gyfer Ynys Môn rhwng -31 a +7 o swyddi cyfwerth ag amser llawn (gweler yr Asesiad o'r Effaith Economaidd i gael rhagor o ddata). Gallai unrhyw golledion mewn swyddi effeithio'n anghymesur ar bobl ifanc.
- 5.16 Yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, nodir bod 38% o'r gweithwyr twristiaeth ledled Cymru yn 2022 rhwng 16-29 oed. Dengys data diweddarach (ar gyfer y cyfnod rhwng Hydref 2024 a Medi 2025) fod 25% o drigolion Cymru a oedd yn gweithio yn y sector Dosbarthu, Gwestai a Bwytaï rhwng 16-24 oed.⁷ Y ganran gyfatebol ar gyfer Ynys Môn yw 27%. Mae cyfran uchel iawn o bobl 16-19 oed (15%) yn gweithio yn y sector hwn yn Ynys Môn, o gymharu â'r cyfartaledd ar gyfer Cymru (sef 10%).

Tabl 4-2: Cyflogaeth yn ôl oedran (Dosbarthu, Gwestai a Bwytaï) – preswyl (Hydref 2024 – Medi 2025)
8

Grŵp oedran	Ynys Môn		Cymru	
16 – 19	900	15%	23,700	10%
20 – 24	700	12%	35,300	15%
25 – 49	2,200	37%	104,800	45%
50+	2,100	36%	67,000	29%
Cyfanswm	5,900	100%	230,800	100%

- 5.17 Er y gellir esgor ar effaith anghymesur (oherwydd y tebygolrwydd uwch y cyflogir pobl ifanc yn y sector twristiaeth), mae'n debyg y bydd maint unrhyw effaith negyddol yn fach iawn – dim ond hyd at 31 o swyddi a fydd yn cael eu colli, sy'n cyfateb i ostyngiad o -0.17% yng nghyflogaeth Ynys Môn, a dyna'r senario waethaf. Hefyd, gellir esgor ar effaith gadarnhaol (sef hyd at oddeutu 7 swydd).
- 5.18 Ymhellach, nodir y canlynol yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb: '[P]e bai'r refeniw ychwanegol a godir yn ysgogi gwelliannau i'r seilwaith a'r gwasanaethau lleol, gallai hyn arwain at gynnydd yn nifer yr ymwelwyr â'r ardal, gan sbarduno mwy o gyfleoedd cyflogaeth yn y sector twristiaeth.'

Oedran yn gyffredinol

- 5.19 Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas ag Oedran ar ôl ystyried y mesurau lliniaru (yn cynnwys yr esemptiad i bobl ifanc dan 18 oed ar gyfer llety cyfradd is). Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

⁷ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Arolwg Blynnyddol o'r Boblogaeth
⁸ *Ibid*

- 5.20 Ceir effeithiau posibl yn ymwneud â chyfran fwy o ymwelwyr hŷn yn Ynys Môn, a gweithlu ifanc; ond yn ôl pob tebyg, bydd effeithiau'r ardoll yn fach – a byddant yn cael eu gwrthbwysu, i ryw raddau, gan wariant yr ardoll.
- 5.21 Pan ddaw rhagor o wybodaeth i law ynglŷn â'r modd y caiff yr arian ei wario, gellir cynnal asesiad arall o'r effaith debygol ar bobl iau neu bobl hŷn.

Rhyw

5.22 Mewn perthynas â rhyw, ystyrir yr effeithiau posibl ar:

- Ymwelwyr
- Y boblogaeth leol, o ran cyflogaeth

Ymwelwyr

- 5.23 Mae darpariaethau Deddf 2025 yn berthnasol i'r holl ymwelwyr a fydd yn aros mewn llety ymwelwyr dros nos nad yw'n breswylfa arferol iddynt; nid yw'r darpariaethau'n gwahaniaethu ar sail rhyw.
- 5.24 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi bod astudiaethau wedi crybwyll bod dynion yn fwy agored i dalu ardoll ymwelwyr. Efallai fod hyn yn deillio o'r rhyngweithio rhwng rhywedd ac incwm, o gofio bod merched yn cael incwm is na dynion ar gyfartaledd.
- 5.25 Mae Tabl 4-3 isod yn dangos bod cyfrannau tebyg o ymwelwyr benywaidd a gwrywaidd yn ymweld ag Ynys Môn a Chymru gyfan (er, nid oes data 'tebyg am debyg' ar gael). Yn y ddau achos, ceir cyfran fwy o ymwelwyr benywaidd. Wrth ddehongli'r tabl isod, dylid nodi'r canlynol:
- Mae proffil rhyw ymwelwyr Ynys Môn yn deillio o 2019, tra mae proffil rhyw ymwelwyr Cymru gyfan yn deillio o 2024.
 - Mae proffil rhyw ymwelwyr Ynys Môn yn cwmpasu ymwelwyr dydd ac ymwelwyr dros nos, tra mae proffil rhyw ymwelwyr Cymru gyfan yn ymwneud ag ymwelwyr dros nos domestig.

Tabl 4-3: Dosbarthiad ymwelwyr yn ôl rhyw

	Ynys Môn ⁹	Cymru ¹⁰
Merched	60%	59%
Dynion	40%	40%
Pawb	100%	100%

D.S. Efallai na fydd y ganran yn cyfateb i 100% oherwydd talgrynnu

5.26 Hefyd, mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi bod arolygon yn awgrymu'r canlynol:

⁹ Arolwg Ymwelwyr Cymru 2019 ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn

¹⁰ Ystadegau twristiaeth ddomestig Prydai Fawr (tripiau dros nos): adroddiad blynyddol 2024. Ar gael [yma](#)

- Mae'r mwyafrif (58%) o'r ymatebwyr yn cytuno y dylai twristiaid gyfrannu at gostau cynnal a chadw a buddsoddi yn y cyrchfannau yr arhosant ynddynt. Ychydig iawn (13%) sy'n anghytuno.
- Ceir cytundeb y dylai twristiaid gyfrannu at gynnal a chadw cyrchfannau a buddsoddi mewn cyrchfannau, ac mae hyn yn cyfateb yn gryf i radd gymdeithasol a 'modd ariannol'.

5.27 Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Rhyw. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

Cyflogaeth

5.28 O ran cyflogaeth, mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi bod mwy o ferched na dynion fel arfer yn gweithio yn y sector twristiaeth, ledled Ewrop. Ond yn Nhabl 4-4 isod, gwelir bod y rhaniad rhwng merched a dynion yn weddol gyfartal yn y sector Dosbarthu, Gwestai a Bwyta, ar gyfer Ynys Môn a Chymru.

Tabl 4-4: Cyflogaeth yn ôl rhyw (Dosbarthu, Gwestai a Bwyta)¹¹

	Ynys Môn	Cymru
Merched	3,085 (50%)	132,116 (49%)
Dynion	3,062 (50%)	137,360 (51%)
Pawb	6,147 (100%)	269,476 (100%)

5.29 Ni ragwelir y bydd unrhyw effaith anghymesur neu wahaniaethol i'w chael yn Ynys Môn ar ferched (na dynion) sy'n gweithio yn y sector twristiaeth, o ganlyniad i'r ardoll.

Priodas a Phartneriaeth Sifil

5.30 Ni ddisgwylir y bydd darpariaethau Deddf 2025 yn cael unrhyw effaith ar nodweddion priodas a phartneriaeth sifil. Bydd ardoll yn cael ei chodi ar lety ymwelwyr dros nos ar gyfer priodasau / seremonïau partneriaeth sifil.

5.31 Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Phriodas a Phartneriaeth Sifil. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

Ailbennu Rhywedd

5.32 Mae darpariaethau Deddf 2025 yn berthnasol i'r holl ymwelwyr a fydd yn aros mewn llety ymwelwyr dros nos nad yw'n breswylfa arferol iddynt; nid yw'r darpariaethau'n gwahaniaethu ar sail ailbennu rhywedd.

¹¹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Cyfrifiad 2021

- 5.33 Fodd bynnag, mae Deddf 2025 yn rhoi ystyriaeth i'r bobl hynny sydd angen triniaeth feddygol ar gyfer ailbennu rhywedd ac ni chodir ardoll ar arosiadau mewn ysbytai.
- 5.34 Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas ag Ailbennu Rhywedd. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

Cyfeiriadedd Rhywiol

- 5.35 Mae darpariaethau Deddf 2025 yn berthnasol i'r holl ymwelwyr a fydd yn aros mewn llety ymwelwyr dros nos nad yw'n breswylfa arferol iddynt; nid yw'r darpariaethau'n gwahaniaethu ar sail cyfeiriadedd rhywiol.

Ymwelwyr

- 5.36 Awgryma'r dystiolaeth fod 10% o'r triapiau a wnaed i Gymru rhwng Ionawr a Rhagfyr 2024 wedi cael eu gwneud gan ymwelwyr LHDTC+. ¹² Yn ôl Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, ni cheir unrhyw dystiolaeth sy'n awgrymu y byddai ymwelwyr â'r nodwedd 'cyfeiriadedd rhywiol' yn dioddef anfantais yn sgil darpariaethau Deddf 2025. Ar hyn o bryd, nid oes data cyfatebol ar gael ar gyfer Ynys Môn.

Cyflogaeth

- 5.37 O ran cyflogaeth, mae'r tabl isod yn dangos y canlynol:
- Caiff cyfrannau rhywfaint yn llai o weithwyr deurywiol a hoyw neu lesbiaidd eu cyflogi yn y sector Dosbarthu, Gwestai a Bwytai yn Ynys Môn (3%) o gymharu â Chymru (4%).
 - Caiff cyfrannau rhywfaint yn fwy o weithwyr deurywiol a hoyw neu lesbiaidd eu cyflogi yn y sector Dosbarthu, Gwestai a Bwytai (3%) o gymharu â'r cyfartaledd ar draws pob sector yn Ynys Môn (2%) – gwelir yr un patrwm yng Nghymru (sef 4% o gymharu â 3%).

Tabl 4-5: Cyflogaeth trigolion yn ôl Cyfeiriadedd Rhywiol¹³

		Syth neu Heterory wiol	Hoyw neu Lesbiaidd	Deurywio l	Pob cyfeiriade dd rhywiol arall	Nid atebwyd y cwestiwn	CYFANS WM
Dosbarthu, Gwestai a Bwytai	Ynys Môn	90%	2%	1%	0%	7%	100%
	Cymru	90%	2%	2%	0%	6%	100%
Pob sector	Ynys Môn	92%	1%	1%	0%	6%	100%
	Cymru	91%	2%	1%	0%	5%	100%

¹² Ystadegau twristiaeth ddomestig Prydain Fawr (tripiau dros nos): adroddiad blynyddol 2024: Ar gael [yma](#)
¹³ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Cyfrifiad 2021

Cyfeiriadedd Rhywiol – yn gyffredinol

5.38 Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Chyfeiriadedd Rhywiol. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

Hil

5.39 Mae darpariaethau Deddf 2025 yn berthnasol i'r holl ymwelwyr a fydd yn aros mewn llety ymwelwyr dros nos nad yw'n breswylfa arferol iddynt; nid yw'r darpariaethau'n gwahaniaethu ar sail hil.

5.40 Fel y nodir yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, gall ardollau ymwelwyr effeithio ar hil mewn gwahanol ffyrdd gan ddibynnu ar y cyd-destunau penodol a'r dulliau gweithredu a ddefnyddir, a chan ddibynnu hefyd ar y modd y caiff y refeniw ei wario. Gellir cymryd camau rhagweithiol i sicrhau y bydd modd dosbarthu manteision twristiaeth yn decach ymhlith pob segment o'r boblogaeth, gan roi lle hollbwysig i ymgysylltu â'r cyhoedd a phrosesau penderfynu cynhwysol er mwyn mynd i'r afael ag effeithiau negyddol posibl ar grwpiau ethnig leiafrifol.

5.41 Fel y nodir yn Adran 5, ceir system ad-dalu sy'n golygu y gellir rhoi ad-daliadau pan gaiff grwpiau eu cartrefu dros dro mewn llety ymwelwyr a phan fydd elusen yn talu am hynny, mewn argyfwng.

Ymwelwyr

5.42 Yn Nhabl 4-7, dangosir proffil ethnigrwydd twristiaeth ddomestig dros nos Cymru yn 2024 a phroffil ethnigrwydd ymwelwyr Ynys Môn.

Tabl 4-7: Proffil ethnigrwydd ymwelwyr a thripiâu ymwelwyr

Ethnigrwydd yr ymatebwyr	Cymru (% y tripiâu) 14	Ynys Môn (% yr ymwelwyr) 15
Gwyn	80%	99%
Grwpiau Cymysg / Amlethnig	3%**	2%
Asiaidd / Asiaidd Prydeinig	6%*	
Du / Affricanaidd / Caribïaidd / Du Prydeinig	7%*	
Tsieineaidd	0%**	
Arabaid	0%**	
Grŵp ethnig arall	0%**	
Roedd yn well gan yr ymatebwyr beidio â dweud / Ddim yn gwybod / Ni nodwyd	3%**	
Cyfanswm	100%	100%

14 Ystadegau twristiaeth ddomestig Prydain Fawr (tripiau dros nos): adroddiad blynyddol 2024. Ar gael [yma](#)

15 Arolwg Ymwelwyr Cymru 2019 ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn

Sylwer: mae seren ar ôl ffigur yn dynodi bod maint y sylfaen islaw 100 ac y dylid ystyried y ffigur fel ffigur dangosol yn unig. Mae dwy seren ar ôl ffigur yn dynodi bod maint y sylfaen islaw 30; cynghorir y defnyddwyr i beidio â defnyddio'r amcangyfrif hwnnw.

Sylwer: Efallai na fydd y ganran yn cyfateb i 100% oherwydd talgrynnu

5.43 Wrth ddehongli'r tabl uchod, dylid nodi'r canlynol:

- Mae proffil ethnigrwydd ymwelwyr Ynys Môn yn deillio o 2019, tra mae proffil ethnigrwydd ymwelwyr Cymru gyfan yn deillio o 2024.
- Mae proffil ethnigrwydd ymwelwyr Ynys Môn yn cwmpasu ymwelwyr dydd ac ymwelwyr dros nos, tra mae proffil ethnigrwydd ymwelwyr Cymru gyfan yn ymwneud ag ymwelwyr dros nos domestig.
- Gan fod proffiliau ethnigrwydd ymwelwyr Ynys Môn a Chymru yn deillio o ffynonellau data gwahanol, mae'r categorïau'n wahanol.

5.44 Serch hynny, awgrymir bod cyfran lai o ymwelwyr Ynys Môn yn dod o grwpiau ethnig leiafrifol, o gymharu â'r cyfartaledd ar gyfer Cymru.

Cyflogaeth

5.45 O ran cyflogaeth, mae'r tabl isod yn dangos y canlynol:

- Caiff cyfrannau llai o bobl sy'n perthyn i grŵp ethnig leiafrifol eu cyflogi yn y sector Dosbarthu, Gwestai a Bwytaï yn Ynys Môn (5%) o gymharu â Chymru (12%).
- Caiff cyfrannau rhywfaint yn fwy o bobl sy'n perthyn i grŵp ethnig leiafrifol eu cyflogi yn y sector Dosbarthu, Gwestai a Bwytaï (5%) o gymharu â'r cyfartaledd ar draws pob sector yn Ynys Môn (4%) – golyga hyn y gallai newid mewn lefelau cyflogaeth effeithio ar y grŵp hwn (er bod unrhyw newid yn debygol o fod yn fach).

Tabl 4-8: Cyflogaeth trigolion yn ôl ethnigrwydd¹⁶

		Asiaidd, Asiaidd Prydeinig neu Asiaidd Cymreig	Du, Du Prydeinig, Du Cymreig, Caribïaidd neu Affricaidd	Grwpiau Cymysg neu Amlethnig	Gwyn: Sais/Saesnes, Cymro/Cymraes, Albanwr/Albanes/Gwyddel/Gwyddel o Ogledd Iwerddon neu Brydeinigwr/Prydeinigwr	Gwyn: Gwyddel/Gwyddel	Gwyn: Sipsi neu Deithiwr Gwyddel, Roma neu Unigolyn Gwyn Arall	Grŵp ethnig arall	Cyfanswm
Dosbarthu, Gwestai a Bwytai	Ynys Môn	2%	0%	1%	95%	0%	2%	0%	100%
	Cymru	4%	1%	1%	88%	0%	5%	1%	100%
Cyfanswm	Ynys Môn	1%	0%	1%	96%	1%	2%	0%	100%
	Cymru	3%	1%	1%	91%	0%	4%	1%	100%

Safleoedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr

¹⁶ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Cyfrifiad 2021

- 5.46 Yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, nodir bod Sipsiwn, Roma a Theithwyr yn byw bywyd crwydrol a'u bod yn symud ar draws ffiniau awdurdodau lleol.
- 5.47 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi bod trafodaeth rhwng swyddogion Llywodraeth Cymru a Tros Gynnal Plant Cymru wedi dweud na fyddai effaith fawr yn dod i ran Sipsiwn, Roma a Theithwyr, yn ôl pob tebyg, pe bai'r safleoedd parhaol a dros dro dynodedig yn esempt rhag talu'r ardoll.
- 5.48 Ymhellach, mae safleoedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr a ddarperir gan awdurdodau lleol neu landlordiaid cymdeithasol cofrestredig yn esempt rhag yr ardoll. Ni cheir safleoedd cofrestredig yn Ynys Môn.
- 5.49 Yn ôl Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, mae Sipsiwn, Roma a Theithwyr yn defnyddio nifer o safleoedd cyhoeddus a phreifat ledled Cymru, yn cynnwys safleoedd tymhorol, tir sy'n addas ar gyfer mannau aros a negodwyd, a safleoedd gwyliau prif ffrwd ar gyfer teithio tymhorol. Yn achos aelodau'r gymuned Sipsiwn, Roma a Theithwyr sy'n defnyddio llety ymwelwyr ac eithrio ar gyfer eu prif breswylfa neu eu preswylfa arferol, byddai'n rhaid iddynt dalu'r ardoll.
- 5.50 Mae'r Ddeddf yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru greu esemptiadau cenedlaethol newydd pe bai tystiolaeth o effeithiau negyddol ar unrhyw grŵp arbennig yn dod i'r amlwg.

Ceiswyr lloches a ffoaduriaid

- 5.51 Oherwydd nad oes gan geiswyr lloches ddim, neu fawr ddim, gallu i gael arian, gallai'r ardoll gael effaith negyddol arnynt. Fodd bynnag, mae Deddf 2025 yn nodi y bydd llety ar gyfer ceiswyr lloches, a drefnir gan awdurdodau lleol, yn esempt rhag talu'r ardoll. Hefyd, ceir system ad-dalu ar gyfer galluogi elusennau i adennill costau'r ardoll ar gyfer unrhyw arhosiad cymwys.
- 5.52 Ym mis Medi 2025, roedd 3,331 o geiswyr lloches yng Nghymru a oedd yn cael cymorth gan y Swyddfa Gartref wedi'u cartrefu mewn Llety Wrth Gefn (gwestai), Llety Cychwynnol neu Llety Gwasgaru (llety tymor hwy), neu'n cael cynhaliath yn unig.¹⁷
- 5.53 Yn yr un modd, ym mis Medi 2025, roedd 30 o geiswyr lloches yn Ynys Môn a oedd yn cael cymorth gan y Swyddfa Gartref wedi'u cartrefu mewn Llety Gwasgaru.¹⁸
- 5.54 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi anawsterau o ran canfod faint o ffoaduriaid sydd i'w cael yng Nghymru, a hynny oherwydd diffyg data'n ymwneud â ble yn union y mae ffoaduriaid yn preswyllo. Serch hynny, awgryma'r dystiolaeth ddiweddaraf fod yna 11 achos o adsefydlu yng Nghymru yn ail chwarter 2025 (yn Sir Ddinbych, Sir y Fflint, Wrecsam, Sir Gaerfyrddin a Phowys).¹⁹
- 5.55 Drachefn, mae Deddf 2025 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru greu esemptiadau cenedlaethol newydd pe bai tystiolaeth o effeithiau negyddol ar unrhyw grŵp arbennig yn dod i'r amlwg.

¹⁷ Y Swyddfa Gartref. 'Immigration system statistics data tables'. Ar gael [yma](#)

¹⁸ Y Swyddfa Gartref. 'Immigration system statistics data tables'. Ar gael [yma](#)

¹⁹ Y Swyddfa Gartref. 'Immigration system statistics data tables'. Ar gael [yma](#)

Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

- 5.56 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi'r gwaith ymgysylltu a gynhaliodd Llywodraeth Cymru gyda darparwyr gwasanaethau a goroeswyr er mwyn deall eu profiad bywyd yn well a deall lefel y mathau hyn o senarios.
- 5.57 Cynhwysir esemptiadau a systemau ad-dalu yn y Ddeddf, a bydd canllawiau'n cael eu paratoi ar gyfer y broses ymgeisio arall y cyfeiriwyd ati eisoes (mewn perthynas â datgelu manylion personol).

Hil – y casgliad cyffredinol

- 5.58 Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Hil. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.
- 5.59 Mae ymwelwyr Ynys Môn a chyflogeion yn y sector Dosbarthu, Gwestai a Bwytaï yn fwy tebygol o fod yn wyn o gymharu â'r cyfartaledd ledled Cymru.
- 5.60 Fel y nodir yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, gellir cymryd camau rhagweithiol i sicrhau y bydd modd dosbarthu manteision twristiaeth yn decach ymhlith pob segment o'r boblogaeth (yn cynnwys y modd y caiff yr arian ei wario).

Y Gymraeg

- 5.61 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn nodi bod yn rhaid i gyrff cyhoeddus Cymru fynd i'r afael â datblygu cynaliadwy er mwyn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol y wlad. Un Nod Llesiant ar gyfer cyflawni hyn yw creu cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn diogelu'r Gymraeg. Yn unol â hyn, mae'r asesiad hwn o'r effaith ar gydraddoldeb yn ystyried effaith bosibl yr Ardoll Ymwelwyr ar gyffredinrwydd y Gymraeg yn Ynys Môn.
- 5.62 Mae Cyfrifiad 2021 yn nodi cyffredinrwydd sgiliau Cymraeg ledled Cymru. Mae cyfran y trigolion a chanddynt rywfaint o sgiliau Cymraeg (sef darllen, ysgrifennu, siarad neu ddeall Cymraeg llafar) yn sylweddol fwy yn Ynys Môn (69%) o gymharu â Gogledd Cymru (39%) a Chymru (25%).
- 5.63 Ymhellach, mae cyfran y trigolion yn Ynys Môn sy'n gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg (45%) bron ddwbl y cyfartaledd ar gyfer Gogledd Cymru (24%) a dros deirgwaith yn fwy na'r cyfartaledd rhanbarthol (14%).
- 5.64 Nodir hyn hefyd yn yr Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer y Ddeddf. Yn yr asesiad hwnnw, dangosir y ceir nifer fawr o siaradwyr Cymraeg yn y boblogaeth dros 16 oed a hyn sy'n byw ar Ynys Môn ac sy'n gweithio yn y diwydiant llety a gwasanaethau bwyd (47.7%).
- 5.65 Mae'r Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg yn nodi hefyd y gallai'r ardoll ymwelwyr effeithio ar y Gymraeg pe bai'n cael ei chyflwyno mewn ardaloedd lle mae cyfrannau cymharol fawr o siaradwyr Cymraeg yn gweithio yn y diwydiant llety a gwasanaethau bwyd. Nodir y gellid esgor ar effeithiau cadarnhaol yn sgil y canlynol:

- Hwb i'r economi leol yn sgil gwario arian yr ardoll gan arwain at gynyddu swyddi yn y sector twristiaeth – mae'r Asesiad o'r Effaith Economaidd yn awgrymu y gellid cael rhwng -31 a +7 o swyddi, felly mae'n debygol y bydd yr effaith yn gymharol fach.
- Effaith gadarnhaol o ran dod i gysylltiad â'r Gymraeg.
- Defnyddio refeniw'r ardoll i hyrwyddo a chefnogi'r Gymraeg neu i ariannu mentrau sy'n gwella'r seilwaith a'r gwasanaethau mewn ardaloedd lle ceir canran gymharol fawr o siaradwyr Cymraeg ar hyn o bryd (neu mewn ardaloedd lle ceid canran gymharol fawr o siaradwyr Cymraeg tan ddegawdau diweddar). Gallai hyn hyrwyddo amlygrwydd, bywiogrwydd a hyfywedd y Gymraeg, yn ogystal â chynyddu ymwybyddiaeth a gwerthfawrogiad yr ymwelwyr a'r trigolion fel ei gilydd.

5.66 Nodir rhai effeithiau negyddol posibl hefyd:

- 5.66.1 Effaith economaidd negyddol bosibl yr ardoll – ond fel y nodir uchod, rhagwelir na fydd mwy na 31 o swyddi'n cael eu colli yn y senario waethaf, felly cymharol fach fydd yr effaith mewn gwirionedd.
- 5.66.2 Yr effaith bosibl ar dripiâu dros nos sy'n anelu at gefnogi'r Gymraeg ac addysg cyfrwng Cymraeg. Gallai hyn esgor ar effaith addysgol a diwylliannol. Ond ni fydd yn rhaid i bobl ifanc dan 18 oed dalu'r ardoll pan fyddant yn aros mewn llety fel hostelaau neu mewn safleoedd gwersylla. Rhoddir rhyddhad i arosiadau dros nos a gyflenwir gan ddarparwyr addysg fel rhan o'r gwaith o gyflenwi cyrsiau astudio a gynigir i ddisgyblion neu fyfyrwyr.

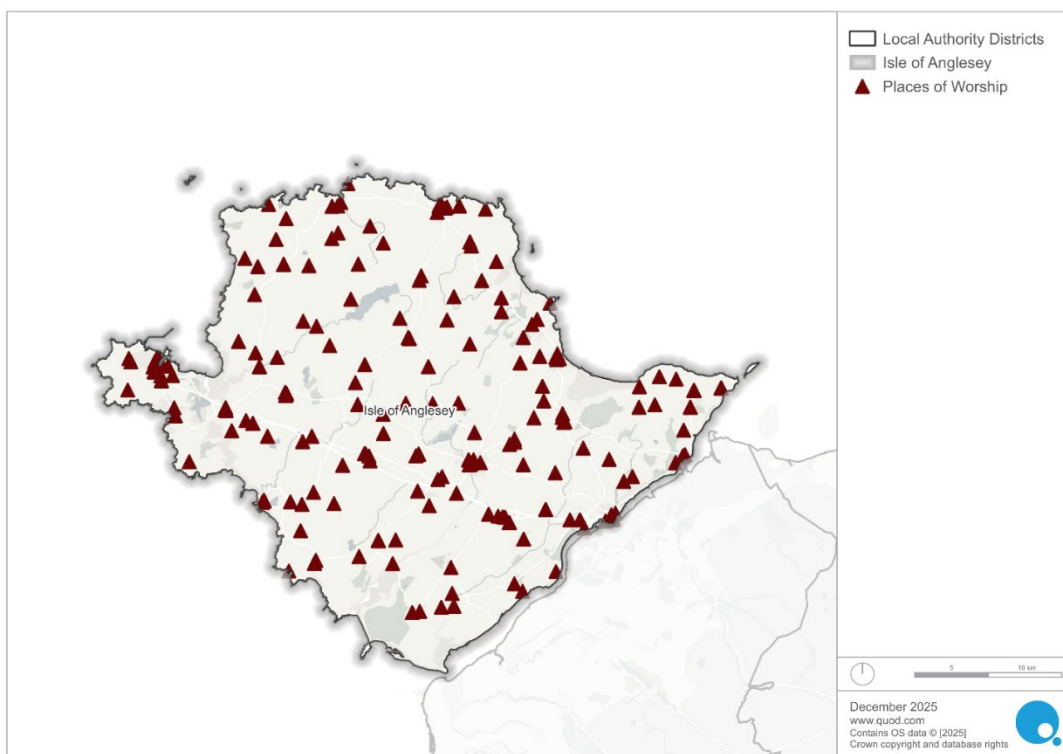
5.67 Yn gyffredinol, ceir canran fawr o siaradwr Cymraeg yn Ynys Môn, yn cynnwys yn y sector twristiaeth. Gallai ardoll ymwelwyr yn Ynys Môn esgor ar effeithiau cadarnhaol a negyddol ar y Gymraeg. Gallai'r ardoll esgor ar effeithiau negyddol bach yn ymwneud â gostyngiad mewn gwariant ymwelwyr, neu gellid gweld cynnydd bach yn sgil y swyddi a fyddai'n cael eu cefnogi gan arian yr ardoll. Yn yr un modd, gallai'r ardoll esgor ar effeithiau cadarnhaol yn ymwneud â chanlyniad y gwariant – bydd hyn yn ddibynol ar y modd y caiff yr arian ei wario (a fydd yn cael ei ddatblygu yn cynnwys adborth trwy ymgynghori).

Crefydd a Chred

- 5.68 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn amcangyfrif bod 174,456 o dwristiaid domestig wedi "ymweld ag eglwys gadeiriol, eglwys, abaty neu adeilad crefyddol arall" yn 2023.
- 5.69 Yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, nodir na cheir cydberthynas uniongyrchol rhwng ardollau ymwelwyr a chrefydd, cred neu ddim cred. Nodir hefyd y gallai trethi neu bolisiau twristiaeth ryngweithio â rhyddid unigolion i arfer crefydd, gan ddibynnu ar natur yr ymweliad. Trwy gyflwyno ardoll ymwelwyr, gellid effeithio ar allu pobl i fforddio ymweld â mannau o'r fath, gan ddylanwadu o bosibl ar nifer y pederinion neu'r twristiaid a fyddai'n ymweld â safleoedd crefyddol gan y byddai'r ardoll yn cynyddu'r costau i ymwelwyr a fyddai'n aros dros nos mewn llety ymwelwyr.
- 5.70 Wrth gynnal yr asesiad ar lefel genedlaethol, cyfarfu swyddogion Llywodraeth Cymru â Chyngor Rhyng-ffydd Cymru yn 2023, a hefyd cafwyd ymateb i gais arall am adborth ym mis Mehefin 2024 trwy gyfrwng cynrychiolaeth ar Grŵp Partneriaeth y Trydydd Sector.

- 5.71 Ni fyddai'r ardoll yn berthnasol i lety a gâi ei ddarparu am ddim. Ond byddai'r ardoll yn berthnasol i arosiadau mewn llety ymwelwyr dros nos cyfradd is (sef mater a godwyd trwy ymgysylltu, gan fod grwpiau ffydd yn trefnu tripiâu gwersylla yn aml); er, gallai'r gyfradd is liniaru'r effeithiau negyddol posibl.
- 5.72 Ar hyn o bryd, nid oes data cyfatebol ar gael ar gyfer nifer y twristiaid sy'n ymweld ag adeiladau crefyddol yn Ynys Môn. Ond dengys Ffigur 4-1 fod yna 212 o fannau addoli yn Ynys Môn. Sylwer: proses ddangosol yn unig yw mapio mannau addoli ac efallai na fydd y manylion bob amser yn gyflawn, ac ni cheir diffiniad cyfreithiol clir o fannau addoli.

Ffigur 4-1: Mannau addoli yn Ynys Môn

- 5.73 Efallai y bydd pobl nad ydynt yn ymhél â phrosesau digidol fel rhan o'u ffydd yn dioddef effaith niweidiol. Er mwyn lliniaru unrhyw effaith bosibl, bydd gwasanaeth ac eithrio gwasanaeth digidol yn cael ei ddarparu pan fo angen.
- 5.74 Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Chrefydd a Chred. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

Anabledd

- 5.75 Mae darpariaethau Deddf 2025 yn berthnasol i'r holl ymwelwyr a fydd yn aros mewn llety ymwelwyr dros nos nad yw'n breswylfa arferol iddynt; nid yw'r darpariaethau'n gwahaniaethu ar sail anabledd.

Y boblogaeth

- 5.76 Yn Ynys Môn, roedd yna oddeutu 24,250 o bobl a oedd yn anabl dan y Ddeddf Cydraddoldeb, sef 20.7% o gyfanswm y boblogaeth. Mae'r ganran hon yn is na'r cyfartaledd ar gyfer Cymru, sef 21.6%.²⁰

Ymwelwyr

- 5.77 Ar sail tystiolaeth hanesyddol, nodir yn Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb y gallai pobl anabl wynebu costau uwch ar gyfer aros mewn llety mewn rhai senarios, a nodwyd rhai rhwystrau a heriau ar gyfer pobl anabl, yn cynnwys:

- Rhwystrau amgylcheddol: Dangosodd adroddiad ymchwil Arolwg Anabledd y DU yn 2021 fod 57% o bobl anabl wedi dweud nad oes modd iddynt fynd ar wyliau oherwydd materion yn ymwneud â hygyrchedd, h.y. mynediad i adeiladau cyhoeddus.
- Ceir diffyg gwybodaeth ac ymwybyddiaeth o argaeledd a nifer y gwasanaethau a'r cyfleusterau twristiaeth hygyrch sydd ar gael, ynghyd â diffyg gwybodaeth ac ymwybyddiaeth o hawliau pobl anabl fel twristiaid. Mae gwybodaeth am gyrchfannau hygyrch yn hollbwysig o ran cynyddu cyfleoedd twristiaeth ymhlith unigolion anabl.
- Efallai y bydd archebu gwyliau yn arwain at gostau ychwanegol oherwydd diffyg argaeledd opsiynau teithio a llety hygyrch a fforddiadwy, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig ac anghysbell, ac yn ystod tymhorau prysur. Mewn arolwg diweddar gan Leonard Chesire Disability, a gyhoeddwyd yn Enable Magazine, dywedodd 8 rhan o 10 o bobl anabl eu bod yn wynebu rhwystrau ac anawsterau wrth aros mewn cyrchfannau a gwestai yn y DU. Soniodd mwy na 70% am broblemau o ran dod o hyd i ystafelloedd hygyrch. Hefyd, yn ôl 6 rhan o 10 o'r ymatebwyr, mae costau llety hygyrch yn rhwystr cyffredin sy'n atal pobl rhag mynd ar wyliau, ac yn aml ystyrir bod ystafelloedd hygyrch yn ddrytach.

- 5.78 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi nifer o heriau eraill, yn cynnwys:

- Dewisiadau a chyfleoedd cyfyngedig i bobl anabl a rhai ag amhariadau – gall hyn effeithio ar eu boddhad â'u profiadau twristiaeth.
- Gall diffyg hygyrchedd i rai pobl anabl mewn safleoedd gwersylla a hostelaau arwain at roi straen at gyllidebau teithio – caiff hyn ei liniaru i ryw raddau gan y gyfradd is a gynhwysir yn y ddeddfwriaeth.
- Costau ychwanegol a/neu opsiynau cyfyngedig i bobl sydd angen gofalwr, cyfarpar arbenigol neu gi tywys.

- 5.79 Gan gydnabod bod yna ddiffyg data a thystiolaeth yn gyffredinol, cyfarfu swyddogion Llywodraeth Cymru â chynrychiolwyr Anabledd Cymru, Autistic UK a Triniaeth Deg i Fenywod Cymru wrth lunio Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

- 5.80 Yn ôl Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, pe bai ardoll ymwelwyr yn cael ei chodi ar ofalwyr sy'n mynd gydag unigolion anabl sydd angen gofal fel rhan o'u hymweliad, gellid dehongli y byddai hynny'n cyfateb i wahaniaethu anuniongyrchol.

²⁰ Cyfrifiad 2021

- 5.81 Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn ystyried nifer o opsiynau ar gyfer rhoi ad-daliadau i bobl anabl a'u gofalwyr. Yn y pen draw, mae a wnelo'r opsiwn a gynhwysir yn y Ddeddf â rhoi ad-daliadau i bobl anabl sy'n cael budd-dal anabledd cymwys ac sydd wedi talu ardoll ymwelwyr tra'n aros mewn llety ymwelwyr yng nghwmni unigolyn sy'n darparu gofal. Mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn cydnabod y canlynol: 'Er nad yw'r opsiwn hwn yn dileu'r risg o wahaniaethu anuniongyrchol yn llwyr, ystyriwyd ei fod yn ymateb cymesur sy'n cydbwysu'r angen i fynd i'r afael â'r gwahaniaethu anuniongyrchol ond hefyd yn sicrhau cywirdeb ac effeithlonrwydd y system dreth.'
- 5.82 O ran gweithgarwch twristiaeth, mae 31% o'r holl dripiâu i Gymru yn cynnwys pobl sy'n anabl neu sydd ag amhariad. Ymhellach, cafodd 20% o'r holl dripiâu dros nos i Gymru, rhwng Ionawr a Rhagfyr 2024, eu gwneud gan bobl a oedd yn gofalu am unigolion â chyflyrau meddygol.²¹ Mae rhai o'r tripiâu hyn yn ymwneud ag aros gyda chyfeillion a theulu yn eu cartrefi yn hytrach nag aros mewn llety ymwelwyr. Nid yw hyn yn golygu bod yr ymwelwyr hyn wedi mynd gyda'r unigolyn y gofalent amdano; yn hytrach, mae'n arwydd eu bod yn ysgwyddo'r math hwn o gyfrifoldeb gofalu. Ar hyn o bryd, nid yw'r data cyfatebol ar gael ar gyfer Ynys Môn.

Cyflogwyr a chyflogaeth

- 5.83 Ymhellach, mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi y bydd Awdurdod Cyllid Cymru yn casglu ac yn rheoli'r ardoll. Yn achos darparwyr llety, rhagwelir na fydd y modd y gweithredir yr ardoll o ddydd i ddydd yn cael fawr o effaith ar berchnogion busnesau sydd ag amhariad ar y golwg a/neu'r clyw gan fod modd iddynt ryngweithio ag Awdurdod Cyllid Cymru mewn nifer o wahanol ffyrdd – system ddigidol ar gyfer ffeilio a dychwelyd ffurflenni i Awdurdod Cyllid Cymru ochr yn ochr â gwasanaeth ffôn a phapur pan fo angen.
- 5.84 Ymhellach, mae Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn nodi bod gweithwyr anabl yn fwy tebygol o weithio mewn swyddi sy'n tueddu i fod yn llai diogel o gymharu â gweithwyr nad ydynt yn anabl. O blith y gweithwyr sy'n gweithio yn sector twristiaeth Cymru, mae 18% yn anabl – sef cyfran debyg i'r cyfartaledd ar draws pob diwydiant.²²
- 5.85 Ar hyn o bryd, nid yw'r data cyfatebol ar gyfer Ynys Môn ar gael.

Anabled yn gyffredinol

- 5.86 Yn ôl Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, pe bai ardoll ymwelwyr yn cael ei chodi ar ofalwyr sy'n mynd gydag unigolion anabl sydd angen gofal fel rhan o'u hymweliad, gellid dehongli y byddai hynny'n cyfateb i wahaniaethu anuniongyrchol, ond nodwyd bod yr opsiwn (sef peidio â chynnwys esemptiad) yn ymateb cymesur.
- 5.87 Ar ôl cynnwys mesurau lliniaru (yn cynnwys rhoi ad-daliadau i unigolion sy'n cael budd-dal anabledd), ni nodwyd unrhyw effeithiau eraill ac ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

²¹ Ystadegau twristiaeth ddomestig Prydain Fawr (tripiau dros nos): adroddiad blynyddol 2024: Ar gael [yma](#)

²² Llywodraeth Cymru: Ystadegau busnes a marchnad lafur sector twristiaeth Cymru: Ar gael [yma](#)

- 5.88 Gellir cymryd camau rhagweithiol i sicrhau y bydd modd dosbarthu manteision twristiaeth yn decach ymhlith pob segment o'r boblogaeth, yn cynnwys y modd y caiff yr arian ei wario – gallai hyn gynnwys mesurau i sicrhau bod safleoedd twristiaeth yn fwy hygyrch i bobl anabl.

Beichiogrwydd a mamolaeth

- 5.89 Mae darpariaethau Deddf 2025 yn berthnasol i'r holl ymwelwyr a fydd yn aros mewn llety ymwelwyr dros nos nad yw'n breswylfa arferol iddynt; nid yw'r darpariaethau'n gwahaniaethu ar sail beichiogrwydd a mamolaeth.
- 5.90 Nid yw'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn darparu ystadegau'n ymwneud â faint o bobl sy'n feichiog. O'r herwydd, ystyriwyd data genedigaethau byw yn y dadansoddiad sylfaenol hwn.²³ Mae'r data diweddaraf sydd ar gael, sy'n deillio o 2024, yn dangos bod y gyfradd ffrwythlondeb gyffredinol²⁴ yn uwch yn Ynys Môn (48.6) o gymharu â'r cyfartaledd ar gyfer Cymru (45.7).
- 5.91 Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Beichiogrwydd a Mamolaeth. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

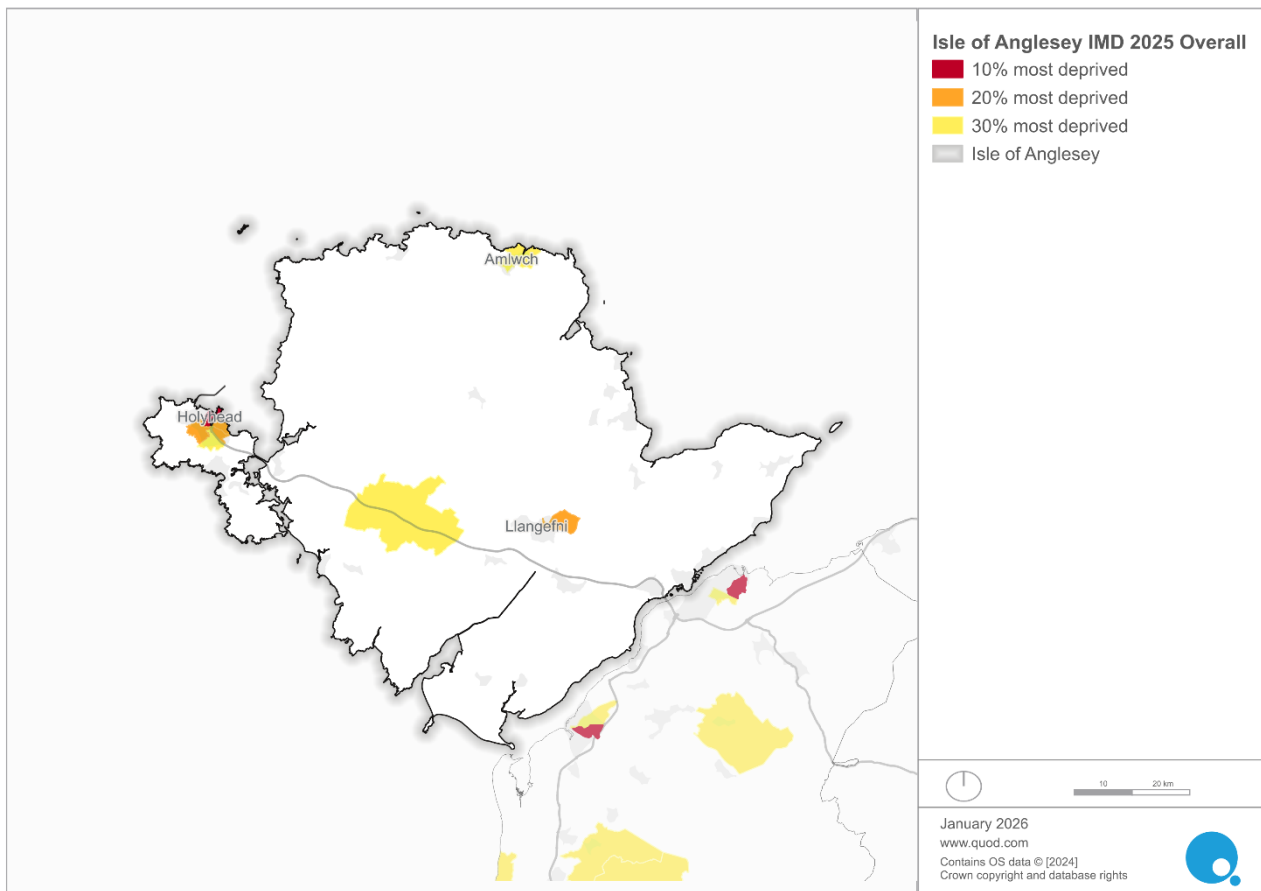
²³ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2024. Genedigaethau Byw.

²⁴ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, 2021. Cyfrifiad.

Amddifadedd

- 5.92 Er na chaiff amddifadedd ei ddosbarthu fel nodwedd warchodedig yn Neddf 2010, rhoddir ystyriaeth iddo gan ei fod yn croestorri â gwahanol nodweddion gwarchodedig.
- 5.93 Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Llywodraeth Cymru (2025) yn cyfuno dangosyddion, yn cynnwys ystod o ffactorau cymdeithasol, economaidd a thai, er mwyn esgor ar sgôr amddifadedd ar gyfer holl ardaloedd Cymru (Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is). Ymchwilir i wyth maes amddifadedd, sef:
- Incwm
 - Cyflogaeth
 - Iechyd
 - Addysg
 - Mynediad at wasanaethau
 - Tai
 - Diogelwch cymunedol
 - Yr amgylchedd ffisegol
- 5.94 Rhestrir yr holl ardaloedd yn eu trefn yn ôl lefel eu hamddifadedd. Yn Ffigur 4-2 isod, dangosir lefelau cymharol amddifadedd Ynys Môn – mae'r ardaloedd coch ymhlith y 10% mwyaf amddifad, mae'r ardaloedd oren ymhlith y 10%-20% mwyaf amddifad, ac mae'r ardaloedd melyn ymhlith y 20%-30% mwyaf amddifad.
- 5.95 Fel y gwelir yn Ffigur 4-2, mae rhai ardaloedd yn Ynys Môn ymhlith y 10%-20% a'r 20%-30% mwyaf amddifad yng Nghymru, ac mae ardal fach ymhlith y 10% mwyaf amddifad.

Ffigur 4-2: Map Mynegai Amddifadedd Lluosog o Ynys Môn

5.96 Bydd arian yr ardoll yn cael ei ailfuddsoddi yn y gwaith o reoli'r gyrchfan a gwella'r ardal, yn cynnwys darparu, cynnal a gwella seilwaith, cyfleusterau a gwasanaethau at ddefnydd ymwelwyr (pa un a fyddant at ddefnydd pobl leol hefyd, ai peidio), a lliniaru'r effaith a gaiff ymwelwyr. Gan ddibynnu ar y modd y defnyddir yr arian, gallai leihau amddifadedd (neu ddangosyddion amddifadedd) o ganlyniad i fuddsoddi.

Crynodeb o'r effaith ar grwpiau sy'n rhannu nodwedd warchodedig

5.97 Mae Tabl 4-10 yn crynhoi canfyddiadau'r asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb yn erbyn nodweddion gwarchodedig.

Tabl 4-10: Crynodeb o'r effeithiau

Nodwedd warchodedig	Effeithiau posibl	Mesurau lliniaru posibl pan fo angen
Oedran	Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas ag Oedran ar ôl ystyried y mesurau lliniaru (yn cynnwys yr esemptiad i bobl ifanc dan 18 oed ar gyfer llety cyfradd is). Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb. Ceir effeithiau posibl yn ymwneud â chyfran fwy o ymwelwyr hŷn yn Ynys Môn, a gweithlu ifanc; ond yn ôl pob tebyg, bydd effeithiau'r ardoll yn fach – a byddant yn cael eu gwrthbwyso, i ryw raddau, gan wariant yr ardoll.	Caiff pobl dan 18 oed eu heithrio rhag talu ardoll ar gyfer arosiadau cyfradd is. Defnydd o'r ardoll yn y dyfodol
Anabledd	Yn ôl Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb, pe bai ardoll ymwelwyr yn cael ei chodi ar ofalwyr sy'n mynd gydag unigolion anabl sydd angen gofal fel rhan o'u hymweliad, gellid dehongli y byddai hynny'n cyfateb i wahaniaethu anuniongyrchol, ond nodwyd bod yr opsiwn (sef peidio â chynnwys esemptiad) yn ymateb cymesur. Ar ôl cynnwys mesurau lliniaru (yn cynnwys rhoi ad-daliadau i unigolion sy'n cael budd-dal anabledd), ni nodwyd unrhyw effeithiau eraill ac ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad	System ad-dalu ar gyfer pobl sy'n cael budd-dal anabledd ac sy'n cael cwmni unigolyn sy'n darparu gofal, cymorth neu help. Defnydd o'r ardoll yn y dyfodol

Nodwedd warchodedig	Effeithiau posibl	Mesurau lliniaru posibl pan fo angen
	Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.	
Ailbennu rhywedd	Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas ag Ailbennu Rhywedd. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.	Caiff arosiadau mewn ysbytai preifat (e.e. fel rhan o broses ailbennu rhywedd unigolion) eu hesemptio rhag yr ardoll.
Priodas a phartneriaeth sifil	Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Phriodas a Phartneriaeth Sifil. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.	Ni nodwyd effeithiau posibl
Beichiogrwydd a mamolaeth	Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Beichiogrwydd a Mamolaeth. Er y ceir cyfradd ffrwythlondeb uwch yn Ynys Môn, ni ragwelir y bydd hyn yn newid y canfyddiad 'dim effaith'.	Ni nodwyd effeithiau posibl
Hil	Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Hil. Ni	Caiff safleoedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr a ddarperir gan awdurdodau lleol neu landlordiaid

Nodwedd warchodedig	Effeithiau posibl	Mesurau lliniaru posibl pan fo angen
	ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb. Mae ymwelwyr Ynys Môn a chyflogeion yn y sector Dosbarthu, Gwestai a Bwytaï yn fwy tebygol o fod yn wyn o gymharu â'r cyfartaledd ar gyfer Cymru.	cymdeithasol cofrestredig eu hesemptio rhag yr ardoll. Mae esemptiadau / ad-daliadau ar gael ar gyfer grwpiau agored i niwed, e.e. ceiswyr lloches a phobl sy'n ffoi rhag cam-drin domestig. Defnydd o'r ardoll yn y dyfodol
Crefydd a chred	Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Chrefydd a Chred. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb.	Bydd Awdurdod Cyllid Cymru yn cynnig prosesau nad ydynt yn ddigidol ar gyfer y bobl hynny y gallai eu ffydd gyfyngu ar ymgysylltu digidol. Mae llety am ddim yn esempt rhag yr ardoll, a chodir ardoll is ar lety cyfradd is. Defnydd o'r ardoll yn y dyfodol
Rhyw	Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Rhyw. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar Gydraddoldeb. Ni ragwelir y bydd unrhyw effaith anghymesur neu wahaniaethol i'w chael yn Ynys Môn ar ferched (na dynion) sy'n gweithio yn y sector twristiaeth, o ganlyniad i'r ardoll.	Ni nodwyd effeithiau posibl
Cyfeiriadedd rhywiol	Daw Llywodraeth Cymru i'r casgliad na cheir unrhyw effaith uniongyrchol bosibl mewn perthynas â Chyfeiriadedd Rhywiol. Ni ragwelir y bydd unrhyw nodweddion sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn yn newid canfyddiadau Asesiad	Ni nodwyd effeithiau posibl

**Nodwedd
warchodedig**

Effeithiau posibl

**Mesurau lliniaru posibl pan fo
angen**

Llywodraeth Cymru o'r Effaith ar
Gydraddoldeb.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Cyngor Sir Ynys Môn / Isle of Anglesey County Council

[cyngormon/angleseycouncil](#)

[cyngormon/angleseycouncil](#)

[cyngormon](#)

Asesiad Effaith Economaidd yr Ardoll Ymwelwyr

[ynysmon.llyw.cymru](#) [anglesey.gov.wales](#)

Cynnwys

1	Crynodeb Gweithredol _____	2
2	Cyflwyniad _____	4
3	Astudiaethau i ategu Deddf Llywodraeth Cymru - Yr Effaith Economaidd _____	6
4	Adolygiad pellach o'r llenyddiaeth _____	13
5	Asesiad amodol o'r effaith economaidd ar lefel Ynys Môn _____	16
6	Croeswrio Dadansoddiad Llywodraeth Cymru _____	27
7	Casgliadau _____	32

1 Crynodeb Gweithredol

- 1.1 Mae Deddf Llety Ymwelwyr (Cofrestr ac Ardoll) Etc. (Cymru) 2025 ('Deddf 2025') yn rhoi dewis i gynghorau godi tâl ar arosiadau dros nos. Gelwir y tâl hwn yn 'ardoll ymwelwyr', a gall cynghorau ddewis cyflwyno'r ardoll yn eu hardal o fis Ebrill 2027.
- 1.2 Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn ystyried cyflwyno ardoll ymwelwyr. Mae'r Asesiad Economaidd hwn yn anelu at ganfod yr effaith economaidd bosibl a allai ddeillio o gyflwyno ardoll o'r fath.
- 1.3 Cynhaliwyd nifer o astudiaethau i ategu penderfyniad Llywodraeth Cymru i weithredu'r Ddeddf. Yn yr adroddiad hwn, adolygir yr adroddiadau hyn er mwyn canfod pa mor addas fyddai rhoi'r un dull ar waith ar lefel fwy lleol.
- 1.4 Mae'r sylfaen dystiolaeth mewn perthynas ag effaith economaidd ardollau ymwelwyr yn gymharol anaeddfed; o'r herwydd mae'r asesiad cenedlaethol, hyd yn oed, yn ddarostyngedig i nifer o amodau, ac mae'n ddibynol ar ystodau eang. Mae ychwaneg o gymhlethdodau'n perthyn i asesiadau lleol oherwydd bylchau yn y data a sylfaen dystiolaeth fwy anaeddfed fyth mewn perthynas â'r effaith a gaiff ardollau ymwelwyr ar lefel leol (yn hytrach nag ar lefel genedlaethol). Dyma'r amodau hollbwysig sy'n berthnasol i'r asesiad lleol:
 - Ceir cryn ansicrwydd ynglŷn ag elastigeddau'r galw – mae hyn yn wir ar lefel Cymru ac mae'n fwy aciwt fyth ar lefel Ynys Môn.
 - Ar lefel genedlaethol, gellir disgwyl yn rhesymol y bydd y rhan fwyaf o wariant ymwelwyr yn cael ei gadw yng Nghymru. Nid yw hyn yn wir yn achos ardaloedd llai – er enghraifft, efallai y bydd rhywun sy'n ymweld ag Ynys Môn yn gwario rhywfaint o arian yng Ngwynedd (a vice versa).
 - Yn yr un modd, efallai y bydd cryn dipyn o arian yr ardoll yn cael ei ddadleoli, oherwydd efallai na fydd yr holl fusnesau a fydd yn elwa ar gontractau trwy wario'r ardoll wedi'u lleoli yn Ynys Môn.
 - Yn yr asesiad cenedlaethol, rhagdybir (o reidrwydd) y bydd yr ardoll yn cael ei chodi ledled Cymru. Ar lefel Ynys Môn, byddai gwahanol effeithiau i'w cael pe bai un awdurdod lleol yn codi'r taliad ond pe na bai'r awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad, o gymharu â sefyllfa pan fyddai'r holl awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad.
- 1.5 O'r herwydd, mae nifer o amodau'n perthyn i'r asesiad a gynhelir ar lefel Ynys Môn, a dylid darllen yr asesiad yng nghyd-destun y sylfaen dystiolaeth gymharol gyfyngedig, yn enwedig ar lefel leol.
- 1.6 Serch hynny, rydym yn hyderus mai effaith gymharol fach a ddaw i ran Ynys Môn – o ran yr effaith ar gyflogaeth a Gwerth Ychwanegol Gros. Rydym wedi defnyddio dull sy'n eithaf tebyg i'r dull a roddwyd ar waith yn nadansoddiad Llywodraeth Cymru er mwyn pennu ystod debygol yr effeithiau hyn.
- 1.7 Ar y cyfan, mae'r dadansoddiad yn geidwadol (pesimistaidd) o ran y dull o asesu'r effaith ar yr economi. Rhagdybir mai Ynys Môn a fydd yn dioddef yr holl golledion mewn perthynas â gwariant ymwelwyr; ond mewn gwirionedd, bydd rhywfaint o'r gwariant yn cael ei golli y tu allan i Ynys Môn. Hefyd, rhagdybir mai dim ond hanner gwariant yr ardoll a ddaw i ran busnesau Ynys

Môn (oherwydd rhagdybir y bydd 50% o arian yr ardoll ymwelwyr yn cael ei wario mewn busnesau y tu allan i Ynys Môn); a rhagdybir hefyd na fydd busnesau Ynys Môn yn elwa ar gontractau a fydd yn deillio o wario ardollau ymwelwyr mewn awdurdodau lleol eraill.

- 1.8 Hyd yn oed gyda'r rhagdybiaethau ceidwadol hyn (h.y. rhagdybiaethau sydd, o bosibl yn goramcanu unrhyw effaith negyddol), amcangyfrifir y gallai'r ardoll esgor ar y canlynol:
- Newid mewn cyflogaeth a all amrywio o -31 i +7 o swyddi – h.y. newid a all amrywio o -0.17% o golled i 0.04% o gynnydd mewn swyddi yn Ynys Môn.
 - Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol a all amrywio o -£2.1m i +£0.09m – h.y. newid a all amrywio o -0.14% o golled i 0.01% o gynnydd yn economi Ynys Môn.
- 1.9 Mae'r ystod hon, sy'n amrywio o effaith negyddol gymharol fach i effaith gadarnhaol gymharol fach, yn adlewyrchu canfyddiadau Arfarniad Llywodraeth Cymru. Yn yr arfarniad hwnnw hefyd, daethpwyd i'r casgliad y gellid esgor ar effaith a fyddai'n amrywio o effaith negyddol fach i effaith gadarnhaol fach ar lefel genedlaethol.

2 Cyflwyniad

Trosolwg o'r Ardoll Ymwelwyr

- 2.1 Mae Deddf Llety Ymwelwyr (Cofrestr ac Ardoll) Etc. (Cymru) 2025 ('Deddf 2025') yn rhoi dewis i gynghorau godi tâl ar arosiadau dros nos. Gelwir y tâl hwn yn 'ardoll ymwelwyr', a gall cynghorau ddewis cyflwyno'r ardoll yn eu hardal o fis Ebrill 2027.
- 2.2 Gellir codi'r ardoll ar ddwy gyfradd wahanol:
- Lleiniau safleoedd gwersylla ac ystafelloedd a rennir (hostelau ac ystafelloedd aml-wely): 75c y pen, y noson
 - Pob math arall o lety i ymwelwyr: £1.30 y pen, y noson
- 2.3 Ceir esemptiadau¹; ni fydd ymwelwyr yn talu'r ardoll ymwelwyr os byddant:
- dan 18 oed ac yn gwersylla neu'n aros mewn ystafell a rennir (fel hostelau neu ystafelloedd aml-wely)
 - yn aros am fwy na 31 noson ar un archeb
 - yn aros mewn llety brys neu dros dro a drefnwyd gan y cyngor lleol
- 2.4 Bydd arian yr ardoll yn cael ei ailfuddsoddi mewn pethau fel rheoli'r gyrchfan a gwella'r ardal. Mae Adran 44 o Ddeddf 2025 yn nodi bod yn rhaid i gynghorau ddefnyddio arian yr ardoll ar gyfer:
- lleihau'r effaith a gaiff ymwelwyr;
 - cynnal a hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg;
 - hyrwyddo a chefnogi twf economaidd cynaliadwy twristiaeth a mathau eraill o deithio;
 - darparu, cynnal a gwella seilwaith, cyfleusterau a gwasanaethau at ddefnydd ymwelwyr (pa un a fyddant at ddefnydd pobl leol hefyd, ai peidio).

Diben yr adroddiad hwn

- 2.5 Mae Ynys Môn yn dymuno canfod yr effaith economaidd bosibl a allai ddeillio o gyflwyno ardoll ymwelwyr.
- 2.6 Y man cychwyn yw adolygu'r gwaith a wnaed gan Lywodraeth Cymru er mwyn deall effeithiau economaidd y Ddeddf ar lefel genedlaethol, ac i ba raddau y gallai'r dull fod yn berthnasol ar lefel fwy lleol.

¹ <https://www.llyw.cymru/yr-ardoll-ymwelwyr-cyfraniad-bach-ar-gyfer-etifeddiaeth-barhaol>

- 2.7 Mae'r sylfaen dystiolaeth mewn perthynas ag effaith economaidd ardollau ymwelwyr yn gymharol anaeddfed; o'r herwydd mae'r asesiad cenedlaethol, hyd yn oed, yn ddarostyngedig i nifer o amodau, ac mae'n ddibynnol ar ystodau eang.
- 2.8 Bydd y cyfyngiadau hyn yn amlycach fyth ar lefel leol. Dyma'r amodau hollbwysig sy'n berthnasol i'r asesiad lleol:
- Ceir ansicrwydd ynglŷn â faint o'r ardoll a drosglwyddir i ddefnyddwyr (modelir y sefyllfa ar sail 0% a 100% yn unig).
 - Ceir cryn ansicrwydd ynglŷn ag elastigeddau'r galw – mae hyn yn wir ar lefel Cymru ac mae'n fwy aciwt fyth ar lefel Ynys Môn.
 - Ar lefel genedlaethol, gellir disgwyl yn rhesymol y bydd y rhan fwyaf o wariant ymwelwyr yn cael ei gadw yng Nghymru. Nid yw hyn yn wir yn achos ardaloedd llai – er enghraifft, efallai y bydd rhywun sy'n ymweld ag Ynys Môn yn gwario rhywfaint o arian yng Ngwynedd (a vice versa).
 - Yn yr un modd, efallai y bydd cryn dipyn o arian yr ardoll yn cael ei ddadleoli, oherwydd efallai na fydd yr holl fusnesau a fydd yn elwa ar gontractau trwy wario'r ardoll wedi'u lleoli yn Ynys Môn.
 - Yn yr asesiad cenedlaethol, rhagdybir (o reidrwydd) y bydd yr ardoll yn cael ei chodi ledled Cymru. Ar lefel Ynys Môn, byddai gwahanol effeithiau i'w cael pe bai un awdurdod lleol yn codi'r taliad ond pe na bai'r awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad, o gymharu â sefyllfa pan fyddai'r holl awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad.
- 2.9 O'r herwydd, mae nifer o amodau'n perthyn i'r asesiad lleol (Ynys Môn), a dylid darllen yr asesiad yng nghyd-destun y sylfaen dystiolaeth gymharol gyfyngedig, yn enwedig ar lefel leol.
- 2.10 Mae gweddill yr adroddiad yn ymdrin â'r canlynol:
- Adolygiad o'r gwaith a wnaed gan Lywodraeth Cymru er mwyn deall effaith economaidd y Ddeddf (Adran 3).
 - Adolygiad ehangach o lenyddiaeth er mwyn deall faint o dystiolaeth sy'n bodoli mewn perthynas â'r gallu i roi'r dull cenedlaethol ar waith ar raddfa ddaearyddol lai (Adran 4).
 - Asesiad amodol o'r effaith economaidd ar lefel Ynys Môn (Adran 5)
 - Croeswrio Dadansoddiad Llywodraeth Cymru, gan ystyried pwysigrwydd cymharol twristiaeth i Ynys Môn (Adran 6)
 - Casgliadau (Adran 7)

3 Astudiaethau i ategu Deddf Llywodraeth Cymru – Yr Effaith Economaidd

3.1 Cynhaliwyd nifer o astudiaethau i ategu penderfyniad Llywodraeth Cymru i gyflwyno'r Ddeddf, yn cynnwys:

- 'Adolygiad tystiolaeth o elastigion sy'n berthnasol i ardoll ymwelwyr yng Nghymru', Alma Economics, 2022
- 'Effeithiau Posibl Ardoll Ymwelwyr yng Nghymru ar yr Economi a Nwyon Tŷ Gwydr', Ysgol Fusnes Caerdydd a Llywodraeth Cymru, 2024 – gelwir yr astudiaeth hon yn 'Ddadansoddiad Llywodraeth Cymru 2024' yn yr adroddiad hwn
- 'Dadansoddiad diwygiedig o effeithiau posibl ardoll ymwelwyr yng Nghymru ar yr economi a nwyon tŷ gwydr', Llywodraeth Cymru, 2025 – gelwir yr astudiaeth hon yn 'Ddadansoddiad Llywodraeth Cymru 2025' yn yr adroddiad hwn
- 'Adolygiad o effeithiau ardollau ymwelwyr mewn cyrchfannau byd-eang', Prifysgol Bangor, 2024

3.2 Cynhaliwyd yr adroddiadau hyn ar lefel Cymru gyfan ac mae nifer o amodau'n perthyn iddynt.

Adolygiad tystiolaeth o elastigion sy'n berthnasol i ardoll ymwelwyr yng Nghymru, Alma Economics, 2022

3.3 Cynhaliodd Alma Economics Asesiad Cyflym o'r Dystiolaeth. Adolygwyd y llenyddiaeth a oedd yn ymwneud ag elastigeddau sy'n berthnasol i ardoll ymwelwyr yng Nghymru.

3.4 Anelwyd at amcangyfrif elastigedd pris y galw mewn perthynas â thwristiaeth a llety yn arbennig. Mae Elastigedd Pris y Galw (a elwir hefyd yn PED) yn mesur pa mor ymatebol yw'r galw am nwyddau neu wasanaethau ar ôl i'r pris newid. Mae PED negatif yn dynodi gostyngiad yn y galw ar ôl i'r pris godi. Mae elastigedd uchel yn arwydd bod y galw am nwyddau neu wasanaethau yn ymatebol iawn i newidiadau yn y pris; golyga hyn y gall newid bach yn y pris arwain at newid mawr yn y galw. Mae galw anelastig yn golygu nad yw'r galw yn ymatebol i'r pris.

3.5 Yn yr adroddiad, nodir bod yna gryn ansicrwydd a bylchau mawr yn y dystiolaeth. Hyd yn oed pan ddaethpwyd o hyd i dystiolaeth berthnasol, gwelwyd amrywio mawr yn amcangyfrifon yr elastigeddau ac ni ddaethpwyd o hyd i unrhyw astudiaeth a oedd yn nodi amcangyfrifon ar gyfer Cymru yn benodol. Ymhellach, dim ond nifer fechan o astudiaethau a oedd wedi ystyried marchnad y DU.

3.6 Gwelwyd cryn amrywio yn y canfyddiadau ar gyfer twristiaeth. Er bod y mwyafrif o'r astudiaethau (70%) wedi canfod bod twristiaeth yn anelastig, cyfeiriodd rhai astudiaethau at alw elastig. Y PED canolig cyfartalog ar draws yr holl astudiaethau oedd -0.7, a'r PED canolrifol oedd -0.9. Golyga hyn y byddai cynnydd o 1% ym mhrisiau nwyddau neu wasanaethau yn arwain at leihad o 0.7% yn y galw.

3.7 Dim ond dwy astudiaeth a aeth ati'n benodol i ystyried llety – a dangoswyd ei fod yn anelastig o ran pris (-0.7). Mae'r adroddiad yn nodi y dylid dehongli'r astudiaethau hyn gyda gofal, o gofio eu

nifer cyfyngedig. Roedd o leiaf un o'r adroddiadau hyn wedi'i seilio ar dwristiaeth ryngwladol – ac o'r herwydd, bydd yn llai perthnasol i farchnadoedd domestig.

- 3.8 Fel yr addefir yn yr adroddiad ei hun, ychydig iawn o dystiolaeth a ddeilliodd o'r adolygiad mewn perthynas â chwestiynau ymchwil mwy cynnil ac amwys, yn cynnwys (i) mewnwelediad i'r hyn sy'n ysgogi ymddygiad ymwelwyr, (ii) effaith ardollau ymwelwyr neu elfennau o'r fath ar y galw ym maes twristiaeth, (iii) y modd y gall yr elastigeddau a archwiliwyd amrywio gan ddibynnu ar nodweddion twristiaid (e.e. ar sail nodweddion gwarchodedig).
- 3.9 Hefyd, mae'r adroddiad ei hun yn nodi mai ychydig iawn o dystiolaeth a geir yn yr astudiaethau hyn mewn perthynas â gwahaniaethau a allai ddigwydd ar lefel is-ranbarthol, gan fod y mwyafrif o'r astudiaethau'n canolbwyntio ar effeithiau cenedlaethol a/neu dwristiaeth ryngwladol.

Effeithiau Posibl Ardoll Ymwelwyr yng Nghymru ar yr Economi a Nwyon Tŷ Gwydr, Ysgol Fusnes Caerdydd a Llywodraeth Cymru, 2024

- 3.10 Mae'r adroddiad hwn yn amcangyfrif effeithiau ardoll ar lefel Cymru ar yr economi a nwyon tŷ gwydr. Rydym wedi adolygu'r adroddiad er mwyn deall i ba raddau y gellid defnyddio dull tebyg i amcangyfrif effaith ardoll ymwelwyr mewn Awdurdodau Lleol unigol.
- 3.11 Mae'r adroddiad yn cynnwys dwy senario:
- i. Trosglwyddo'r holl ardoll o fusnesau i ddefnyddwyr.
 - ii. Caiff yr holl ardoll ei hamsugno gan fusnesau.
- 3.12 Nid yw'r dadansoddiad yn ystyried newidiadau'n ymwneud â'r cyflenwad, megis darparwyr yn gadael y farchnad oherwydd yr ardoll.

i. Trosglwyddo'r holl ardoll o fusnesau i ddefnyddwyr

- 3.13 Mae'r astudiaeth yn cyfrifo'r effaith debygol ar ffurf tair senario (optimistaidd, niwtral a phesimistaidd) ar sail ystod o elastigeddau sydd wedi deillio o astudiaeth Alma. Cymhwysir y rhain at wahanol segmentau o ymwelwyr (dau segment domestig gyda phatrymau gwario gwahanol ac ymwelwyr tramor). Mae hyn yn esgor ar newid yng ngalw'r defnyddwyr ar gyfer pob segment.
- 3.14 Mae'r adroddiad yn defnyddio elastigeddau sydd wedi deillio o astudiaeth economaidd Alma – sef astudiaeth (fel y nodir uchod) a chanddi gryn ansicrwydd a bylchau mewn data, ac sy'n seiliedig ar dwristiaeth ryngwladol ac effeithiau cenedlaethol. Tasg anos fydd cymhwyso elastigeddau cenedlaethol at Awdurdodau Lleol, yn hytrach nag at Gymru gyfan.
- 3.15 Mae'r astudiaeth yn rhagdybio bod elastigedd pris y galw yn bwydo'n uniongyrchol i'r economi – h.y. bod y cynnydd yn yr ardoll yn esgor ar leihad yn y galw (oddi mewn i ardal yr astudiaeth), sy'n arwain at ostyngiad yng nghyfanswm gwariant y trip (hefyd yn ardal yr astudiaeth). Gallai hyn ddigwydd gan nad yw pobl yn ymweld ag ardal yr astudiaeth, neu gan eu bod yn ymweld ag ardal yr astudiaeth am gyfnod byrrach, o ganlyniad i'r ardoll.
- 3.16 Yna, mae'r model yn defnyddio tablau Mewnbwn-Allbwn i bennu effaith debygol Economi Cymru.

ii. *Caiff yr holl ardoll ei hamsugno gan fusnesau*

- 3.17 Mae'r senario hon yn rhagdybio na ddaw unrhyw newid i ran nifer yr ymwelwyr na maint y refeniw, ac y bydd busnesau'n amsugno'r holl gostau. Mae'r adroddiad yn rhagdybio na cheir newidiadau'n ymwneud â'r cyflenwad – h.y. na fydd busnesau'n gadael y farchnad neu'n cael eu datgymell rhag ymuno â'r farchnad yn y dyfodol; yn hytrach, cymerir yr ardoll o allbwn y busnesau.
- 3.18 Rhagdybir na fydd swyddi'n cael eu colli, ac mai'r unig beth a welir fydd gostyngiad mewn cyflogau (ac elfennau eraill yn ymwneud â'r allbwn). Mae hyn yn debygol o danamcanu nifer y swyddi a gollir – mewn gwirionedd, byddai colli refeniw yn arwain at ostyngiad yn nifer y staff yn ogystal â gostyngiad mewn cyflogau.

Problemau ac Amodau

- 3.19 Mae'r adroddiad ei hun yn nodi amodau hollbwysig:

- **Ansicrwydd ynghylch elastigedd prisiau:** Fel y nodir uchod, ceir cryn ansicrwydd mewn perthynas ag elastigeddau – mae hyn yn wir ar lefel Cymru, a bydd yn fwy aciwt fyth yn achos ardaloedd llai.
- **Cyflenwad llety:** Fel y nodir uchod, nid yw'r model yn ystyried newidiadau yn y cyflenwad, megis darparwyr yn gadael y farchnad oherwydd yr ardoll.
- **Rhagdybiaethau trosglwyddo:** Fel y nodir uchod, mae'r adroddiad yn asesu ystodau'r effaith debygol trwy asesu'r effaith pe bai'r ardoll yn cael ei throsglwyddo i ymwelwyr neu'n cael ei hamsugno gan fusnesau – nid yw'n asesu i ba raddau y mae'r elfennau hyn yn fwy neu'n llai tebygol o ddigwydd.
- **Costau yng Nghymru:** Dim ond costau yng Nghymru a gynhwysir yn y dadansoddiad; felly, yn ôl pob tebyg, caiff cyfanswm cost y trip ei danamcanu, yn enwedig ar gyfer tripiâu rhyngwladol. O'r herwydd, bydd hyn yn arwain at oramcanu'r gostyngiad mewn tripiâu rhyngwladol ar ôl rhoi'r ardoll ar waith (ac o'r herwydd, cyflwynir y senario waethaf).
- **Cyfngiadau sy'n perthyn i'r flwyddyn sylfaen:** Oherwydd cyfngiadau o ran data, modelir yr ardoll ar ddata twristiaeth sy'n deillio o 2019, ac addasir y cyfraddau er mwyn ystyried chwyddiant.
- **Chwyddiant yn y dyfodol:** Ni chynhwysir newidiadau a ddaw i ran y sector na chwyddiant yn y dyfodol – yr hyn a geir, i bob pwrpas, yw cipolwg mewn amser mewn blwyddyn arbennig.
- **Costau gweinyddol:** Nid yw'r dadansoddiad yn cynnwys unrhyw gostau ffrithiannol neu weinyddol a allai ddeillio o unrhyw ardoll newydd.

Dadansoddiad diwygiedig o effeithiau posibl ardoll ymwelwyr yng Nghymru ar yr economi a nwyon tŷ gwydr, Llywodraeth Cymru, 2025

- 3.20 Yn yr adroddiad hwn, eir ati i ddiweddarau gwaith blaenorol ar gyfer dwy set o gyfraddau. Cafodd un o'r cyfraddau hyn (sef cyfradd safonol o £1.30 / cyfradd is o £0.75) ei defnyddio'n ddiweddarach yn y Ddeddf. Ni chynhwyswyd yn yr adroddiad blant na phobl ifanc sy'n aros mewn llety Cyfradd Is, gan eu bod wedi'u heithrio rhag talu'r ardoll.

3.21 Defnyddiodd yr adroddiad fethodoleg a oedd yn debyg i'r fethodoleg wreiddiol, ond nodir y canlynol: 'Mae cyfyngiadau ar amser a mynediad i saerniaeth data (data architectures) yn golygu nad oes modd cymharu ac ail weithio asesiad o effaith 2024 yn llawn nac yn llwyr.'

3.22 Yn Nhabl 3.1, nodir canlyniadau'r dadansoddiad ar lefel Cymru.

Tabl 3.1: Crynodeb o'r effeithiau tebygol yn adroddiad Llywodraeth Cymru

			Ystod debygol
Cyflogaeth	Trosglwyddo'r ardoll i ymwelwyr	Swyddi cyfwerth ag amser llawn	-400 i 100
	Busnesau'n amsugno'r ardoll	Swyddi cyfwerth ag amser llawn	360
Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol (£m)	Trosglwyddo'r ardoll i ymwelwyr		-£7.5m i +£11.1m
	Busnesau'n amsugno'r ardoll		-£32.3m

Adolygiad o effeithiau ardollau ymwelwyr mewn cyrchfannau byd-eang, Prifysgol Bangor, 2024

- 3.23 Cynhaliodd Prifysgol Bangor adolygiad o dystiolaeth ryngwladol yn ymwneud ag effeithiau amgylcheddol, cymdeithasol a diwylliannol ardollau ymwelwyr mewn gwahanol gyrchfannau byd-eang. Yna, cyflwynwyd argymhellion Llywodraeth Cymru mewn perthynas â gweithredu'r ardoll.
- 3.24 Yn yr adroddiad, nodir pum astudiaeth achos / ardal sydd wedi rhoi ardollau ymwelwyr ar waith – sef ardaloedd sy'n debyg i Gymru o ran eu dibyniaeth ar y sector twristiaeth a/neu o ran eu cyddestun cymdeithasol, diwylliannol a/neu amgylcheddol. Golyga hyn fod yr astudiaethau achos yn cynnwys manau a oedd, fel Cymru, yn ddibynnol ar eu diwydiant twristiaeth.
- 3.25 Canolbwyntiodd yr adroddiad ar weithredu'r ardoll – yn cynnwys y pethau y gellir gwario'r ardoll arnynt, yr awdurdod penderfynu a'r broses benderfynu, atebolrwydd lleol, cwmpas y prosiect a'r gweithgareddau a ariennir, effaith y prosiectau a ariennir (nodir diffyg tystiolaeth), a'r angen am dryloywder, atebolrwydd, monitro a gwerthuso.
- 3.26 Ni chanolbwyntiwyd ar yr effaith a gaiff yr ardoll ar y sector twristiaeth yn benodol; er, nodir rhai pwyntiau hollbwysig sy'n llywio ein hadroddiad:
- Tystiolaeth gyfyngedig sydd ar gael mewn perthynas ag effeithiau trethi twristiaeth: '**Prin yw'r asesiadau cynhwysfawr o effeithiau trethi twristiaeth**, er gwaethaf y cymhellion amlwg dros eu rhoi ar waith'.
 - Yn gyffredinol, gwelir **twf parhaus o un flwyddyn i'r llall mewn twristiaeth yn y lleoliadau sydd wedi cyflwyno ardoll ymwelwyr** (er, ni allwn wybod beth fyddai'r sefyllfa wrthffeithiol pe na bai'r ardoll wedi'i chyflwyno).
 - **Mae rhai lleoliadau'n dewis amrywio'r dreth yn ystod gwahanol dymhorau** – er enghraifft, mae Ynysoedd Balears wedi rhoi dwy ardoll ar wahân ar waith, sef €0.25 – €1 y pen, y noson yn ystod y tymor tawelaf (Tachwedd – Ebrill) a €1 – €4 y pen, y noson yn ystod y

tymor prysuraf (Mai – Hydref).² Ond mae lleoliadau eraill wedi penderfynu peidio â gwneud hyn: ym Mareo a San Martin, lle mae nifer yr ymwelwyr yn amrywio'n fawr o dymor i dymor (mae niferoedd yr ymwelwyr yn ystod y pedwar mis prysuraf fwy na deg gwaith yn fwy na niferoedd yr ymwelwyr yn ystod y pedwar mis tawelaf), codir ardoll ar gyfradd safonol drwy gydol y flwyddyn (sef €1.50 – €3.50 y pen, y noson).

- Mae rhai lleoliadau (Catalonia / Barcelona ac Ynysoedd Baleares) yn amrywio'r gyfradd ar sail y math o lety / ansawdd y llety o dan sylw (yn cynnwys gwahanol gyfraddau ar gyfer gwestai â safon 'seren' wahanol). Ond mewn lleoliadau eraill, ni cheir rhyw lawer o wahaniaethu: ar y cychwyn, cyflwynodd Gwlad yr Iâ gyfradd safonol, ac yn ddiweddarach holltwyd y gyfradd honno'n dri chategori cyffredinol – sef gwersylla, gwestai a llongau mordeithio.

Y casgliadau a'r goblygiadau ar gyfer ein hastudiaeth

- 3.27 Mae'r gwaith a wnaed i ategu Llywodraeth Cymru wedi dangos bod yna fylchau yn y sylfaen dystiolaeth ar gyfer deall effaith economaidd yr Ardoll Ymwelwyr. Oherwydd hyn, mae amodau'n perthyn i'r astudiaeth o'r effaith economaidd ar lefel Cymru, a chynhwysir ystodau eang ar gyfer yr effaith bosibl.
- 3.28 Byddai'r un amodau a'r un problemau'n berthnasol i ddefnyddio dull Llywodraeth Cymru ar lefel fwy lleol – a byddai rhai o'r problemau'n fwy aciwt o gofio bod ardal yr astudiaeth yn llai.
- 3.29 Nodir y manylion uchod, ond mae'r materion hollbwysig yn cynnwys y canlynol:
- **Prin yw'r dystiolaeth berthnasol ar gyfer Elastigedd Pris y Galw** – mae dau arfarniad economaidd Llywodraeth Cymru yn defnyddio'r PED a nodir yn Astudiaeth Alma, sef astudiaeth genedlaethol ar gyfer twristiaeth ryngwladol i raddau helaeth. Ni cheir unrhyw astudiaeth sy'n ymwneud yn benodol â Chymru, a dim ond dwy astudiaeth sy'n ystyried llety yn benodol (yn hytrach na thwristiaeth yn gyffredinol). Mae'r dasg o ddefnyddio'r elastigeddau hyn yn fwy aciwt fyth pan fo ardal yr astudiaeth yn llai, oherwydd nid yw'n glir a yw elastigeddau cenedlaethol yn gweithredu yn yr un modd ar lefel is-ranbarthol.
 - Nid yw'r dadansoddiad yn mynegi barn ynghylch i ba raddau y gellid trosglwyddo'r ardoll – modelir y sefyllfa ar sail trosglwyddo 0% a 100% o'r ardoll i ddefnyddwyr.
 - Ymhellach, nid ystyrir newidiadau yn y cyflenwad – h.y. nid ystyrir y gallai rhai busnesau adael y farchnad neu gael eu datgymell rhag ymuno â'r farchnad. Yn y senario pan drosglwyddir yr holl ardoll i fusnesau, rhagdybir na fydd swyddi'n cael eu colli (ac mai'r unig beth a welir fydd gostyngiad mewn cyflogau).
 - Ychydig iawn o dystiolaeth a geir mewn perthynas â chwestiynau ymchwil mwy cynnil ac amwys, yn cynnwys (i) mewnwelediad i'r hyn sy'n ysgogi ymddygiad ymwelwyr, (ii) effaith ardollau ymwelwyr neu elfennau o'r fath ar y galw ym maes twristiaeth, (iii) y modd y gall yr elastigeddau a archwiliwyd amrywio gan ddibynnu ar nodweddion twristiaid (e.e. ar sail nodweddion gwarchodedig). Golyga hyn fod y dadansoddiad yn gwneud rhagdybiaethau llinol yn bennaf ar sail cyfartaleddau. O'r herwydd, mae'n anodd

² Llywodraeth Cymru, 2024. Adolygiad o effeithiau ardollau ymwelwyr mewn cyrchfannau byd-eang [yma](#)

cymhwyso nodweddion lleol at yr astudiaeth (ac felly, mae'n anodd addasu'r fethodoleg a ddefnyddir yn yr asesiad cenedlaethol ar gyfer asesiad mwy lleol ei natur).

- **Ni chynhwysir costau y tu allan i Gymru.** Mae hyn yn debygol o danamcanu cyfanswm cost y trip, yn enwedig ar gyfer tripiâu rhyngwladol. O'r herwydd, bydd y lleihad mewn tripiâu rhyngwladol yn cael ei oramcanu ar ôl rhoi'r ardoll ar waith (ac o'r herwydd, cyflwynir y senario waethaf). Bydd hyn yn digwydd ar lefel ardaloedd awdurdodau lleol hefyd (ond caiff ei wrthbwyso i ryw raddau gan wariant y tu allan i ardal yr awdurdod lleol).
- Nid yw'r dadansoddiad yn ystyried pa wariant ymwelwyr a 'gollir' o ganlyniad i wario arian ar yr ardoll – er enghraifft, pobl yn mynd ar dripiâu dydd yn hytrach nag aros dros nos, trigolion Cymru yn gwario arian ar bethau eraill yn hytrach na gwario arian ar fynd ar wyliau yng Nghymru. Drachefn, mae'n debygol ein bod yn sôn am y senario waethaf o ran effaith yr ardoll ar economi Cymru. Mae'n debygol y bydd hyn yn llai perthnasol ar lefel Ynys Môn o gymharu â Chymru gyfan, oherwydd go brin bod y bobl sy'n ymweld ag Ynys Môn (ac a gânt eu datgymell gan yr ardoll) yn byw yn Ynys Môn (ond gallai rhywun sy'n byw yng Nghymru fynd ar wyliau yng Nghymru – er enghraifft, gallai rhywun sy'n byw yng Nghaerdydd wario arian yng Nghaerdydd yn hytrach na mynd ar wyliau i Ynys Môn).

4 Adolygiad pellach o'r llenyddiaeth

- 4.1 Aethom ati i gynnal adolygiad pellach o'r llenyddiaeth er mwyn deall i ba raddau y ceir tystiolaeth a fyddai'n
- Ei gwneud yn bosibl i addasu'r 'dull Cymru gyfan' ar gyfer asesiad lleol
 - Llenwi'r bylchau tystiolaeth a nodir uchod
- 4.2 Cyfyngedig oedd y dystiolaeth ychwanegol ynglŷn â'r hyn a ddefnyddiwyd yn y gwaith i ategu Llywodraeth Cymru wrth weithredu'r Ddeddf.
- 4.3 Cafwyd enghreifftiau eraill lle gwelwyd twf parhaus mewn twristiaeth o un flwyddyn i'r llall mewn lleoliadau lle cyflwynwyd ardoll ymwelwyr (er, fel y nodir uchod, ni allwn wybod beth fyddai'r sefyllfa wrthffeithiol pe na bai'r ardoll wedi'i chyflwyno).
- 4.4 Dyma'r cwestiynau eraill yr anelodd yr adolygiad llenyddiaeth at eu hateb:
- I ba raddau y caiff ardollau ymwelwyr eu trosglwyddo i ymwelwyr?
 - Sut y mae effaith ardollau ymwelwyr yn newid o dymor i dymor neu ar sail poblogrwydd y gyrchfan?
 - Sut y mae cost y llety / trip yn newid effaith yr ardoll? Ni ddaethpwyd o hyd i unrhyw dystiolaeth ychwanegol i ateb y cwestiwn hwn.
 - A yw ymwelwyr yn addasu gwariant ehangach eu trip os ydynt yn gorfod dwyn cost yr ardoll?

I ba raddau y caiff ardollau ymwelwyr eu trosglwyddo i ymwelwyr?

- 4.5 Bydd y graddau y caiff ardollau ymwelwyr eu trosglwyddo i ddefnyddwyr yn pennu ai'r defnyddwyr ynteu'r darparwyr llety a fydd yn dwyn cost yr ardoll. Fel y nodir uchod, nid yw arfarniad economaidd Llywodraeth Cymru yn mynegi barn ynglŷn â hyn; yn hytrach, modelir y sefyllfa ar sail 0% a 100%.
- 4.6 Mae'r llenyddiaeth yn cyflwyno tystiolaeth gymysg ynglŷn â chyfraddau trosglwyddo ardollau ymwelwyr neu gyfundrefnau treth eraill. (Ystyr 'cyfradd drosglwyddo' yw'r graddau y bydd busnesau'n trosglwyddo newidiadau yn y dreth i ddefnyddwyr, ar ffurf prisiau).
- 4.7 Edrychwyd ar wahanol gyfundrefnau treth er mwyn canfod y cyfraddau trosglwyddo:
- Mewn adolygiad o drethi llety yn ninasoedd yr Unol Daleithiau, gwelwyd bod trethi llety yn annhebygol o gael eu trosglwyddo'n llwyr i'r ymwelwyr – telir oddeutu 86% o'r dreth gan ymwelwyr ac amsugnir yr 14% sy'n weddill gan ddarparwyr llety ar ffurf cyfraddau llety is neu gyfraddau deiliadaeth is.³

³ Hudson, S., Meng, F., So, K. K. F., Smith, S., Li, J., a Qi, R. (2021). The effect of lodging tax increases on US destinations. *Tourism Economics*, 27(1), 205-219. Ar gael [yma](#)

- Darganfu astudiaeth y Comisiwn Ewropeaidd fod trethi'n cael eu trosglwyddo i raddau helaeth yn y tymor hir, ond cafwyd enghraifft hefyd o sefyllfaoedd pan na chânt eu trosglwyddo. Er enghraifft, mewn astudiaeth achos yn ymwneud â Disneyland Paris, dywedodd y cwmni ei fod yn annhebygol o drosglwyddo cynnydd mewn TAW (a ddaeth i rym yn 2014) i'r ymwelwyr, a hynny gan fod yr ymwelwyr yn sensitif iawn i brisiau. O'r herwydd, amsugnwyd cost y cynnydd gan Disneyland er mwyn lliniaru'r effaith ar niferoedd a gwariant ymwelwyr.⁴
- Mewn astudiaeth yn ymwneud â throsglwyddo trethi teithwyr awyr i brisiau tocynnau hedfan ledled Ewrop, amcangyfrifwyd cyfraddau trosglwyddo rhwng 20% a 56%.⁵ Mae'r un astudiaeth yn nodi bod cyfran y defnyddwyr o'r baich treth a ddeilliodd o ddiwygio TAW yn Ffrainc yn cyfateb i 57%-77%.

4.8 Felly, nid yw'r adolygiad llenyddiaeth yn cynnig tystiolaeth glir ynglŷn â gwahanol lefelau trosglwyddo y gellid eu defnyddio. O'r herwydd, glynwn at y dull a ddefnyddiwyd yn Asesiad Llywodraeth Cymru – sef defnyddio ystodau.

Sut y mae effaith ardollau ymwelwyr yn newid o dymor i dymor neu ar sail poblogrwydd y gyrchfan?

4.9 Mae nifer cyfyngedig o astudiaethau wedi mesur Elastigeddau Pris y Galw ar gyfer gwahanol dymhorau, ond mae nifer o astudiaethau'n nodi bod y galw'n llai elastig yn ystod y tymhorau prysuraf o gymharu â'r tymhorau tawelaf.⁶

- Yn yr adroddiad sy'n ymwneud â chydbywso'r refeniw a'r galw yn y diwydiant gwestai yn Dubai⁷, darganfuwyd bod elastigedd y galw yn uwch o lawer yn ystod y tymhorau tawelaf (ac yn is yn ystod y tymor prysuraf). Mae'n debyg bod hyn yn cael ei sbarduno i raddau helaeth gan deithio rhyngwladol – darganfu'r adroddiad nad yw gwestai lleol yn wynebu amrywiadau tymhorol mawr i'r un graddau â gwestai rhyngwladol.
- Yn yr adroddiad sy'n ymwneud ag elastigeddau pris ar gyfer gwasanaethau llety ym Mhrag, dangoswyd bod ymwelwyr yn llai elastig yn ystod y tymhorau prysuraf o gymharu â gweddill y flwyddyn, gyda ffigurau PED o -0.22 i 0.78 yn ystod y tymhorau prysuraf o gymharu â ffigurau PED o 0.10 i -0.54 trwy weddill y flwyddyn. Mae'r ffigurau PED positif yn ystod y tymor prysuraf yn awgrymu nad yw'r gydberthynas ddisgwyliedig rhwng y pris a'r galw i'w gweld bob amser.⁸

4.10 Darganfu astudiaeth y Comisiwn Ewropeaidd fod yna elastigedd uwch yn y galw mewn cyrchfannau lle ceir dewisiadau amnewidiadwy tebyg. Dangoswyd bod gwledydd Ewropeaidd sy'n agos at ei gilydd yn dal i arddangos gwahaniaethau mewn ffigurau PED oherwydd natur dymhorol yr arlwy a gynigir i dwristiaid. Ceir galw anelastig yn Sbaen gan fod nifer o gyrchfannau yn Sbaen yn cynnig profiadau 'haul a glan môr', felly ceir cryn dipyn o amnewidiadwyedd rhwng y cyrchfannau hyn. Ceir galw anelastig yn yr Eidal hefyd gan fod y wlad yn cynnig cyrchfannau ac

⁴ Y Comisiwn Ewropeaidd, 2017. The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism [yma](#)

⁵ Wozny, F. (2024). *Tax incidence in heterogeneous markets: The pass-through of air passenger taxes on airfares* (Rhif 16783). IZA Discussion Papers. Ar gael [yma](#)

⁶ Baždar Gašljević, T., Maradin, D., a Cerović, L. (2023). Price Elasticity of Demand For Hotel Services On The Business Example Of Two Hotels In The Republic Of Croatia. *Journal of accounting and management*, 13(1), 1-14. Ar gael [yma](#)

⁷ Alrawabdeh, W. (2021). Seasonal balancing of revenue and demand in hotel industry: the case of Dubai City. *Journal of Revenue and Pricing Management*, 21(1), 36. Ar gael [yma](#)

⁸ Petříček, M., a Chalupa, Š. (2020). PRICE ELASTICITY OF DEMAND FOR ACCOMODATION SERVICES–EMPIRICAL APPLICATION IN PRAGUE. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 10(1). Ar gael [yma](#)

eithrio 'cyrchfannau arfordirol' i dwristiaid; o'r herwydd, nid yw'r wlad yn dioddef effeithiau tymhorol i'r un graddau. Ceir galw rhywfaint yn anelasig yn Ffrainc oherwydd y trethi twristiaeth a weithredir yn y wlad. Dyma'r ffigurau PED yn ystod y tymor prysuraf (sef yr haf):

- Ffrainc: -0.068 i -1.042
- Sbaen: -0.018 i -0.719
- Yr Eidal: -0.002 i -0.224⁹

4.11 Ar wahân, dangosodd yr astudiaeth o'r cynnydd mewn trethi llety mewn cyrchfannau yn yr Unol Daleithiau fod oddeutu 40% o deithwyr wedi newid eu cynlluniau oherwydd trethi teithio uchel trwy wario llai, aros yn rhywle rhatach ac ymweld yn ystod tymor tawelach.¹⁰

4.12 Er bod yr adolygiad llenyddiaeth wedi tynnu sylw at dystiolaeth bellach yn ymwneud ag amrywiadau tymhorol, nid yw'r dystiolaeth hon yn ddigonol i'n galluogi i bennu sut y byddai Ynys Môn yn gwahaniaethu oddi wrth y cyfartaledd ar gyfer Cymru.

A yw ymwelwyr yn addasu gwariant ehangach eu trip os ydynt yn gorfod dwyn cost yr ardoll?

4.13 Er bod yr astudiaeth o'r cynnydd mewn trethi llety mewn cyrchfannau yn yr Unol Daleithiau (y sonnir amdani uchod)¹¹ yn dangos bod ymwelwyr wedi ymateb i'r ardoll trwy wario llai o arian, ni fesurwyd i ba raddau y mae ymwelwyr yn gwario llai. Ac yn gyffredinol, nid yw'r llenyddiaeth yn nodi'n glir sut y byddai ymwelwyr yn addasu gwariant ehangach eu trip pe baent yn gorfod dwyn cost yr ardoll.

⁹ Heffer-Flaata, H., Voltes-Dorta, A., a Suau-Sanchez, P. (2021). The impact of accommodation taxes on outbound travel demand from the United Kingdom to European destinations. *Journal of Travel Research*, 60(4), 749-760. Ar gael [yma](#)

¹⁰ Hudson, S., Meng, F., So, K. K. F., Smith, S., Li, J., & Qi, R. (2021). The effect of lodging tax increases on US destinations. *Tourism Economics*, 27(1), 205-219. Ar gael [yma](#)

¹¹ Ibid

5 Asesiad amodol o'r effaith economaidd ar lefel Ynys Môn

- 5.1 Fel y nodir yn yr adrannau blaenorol, ni cheir tystiolaeth ddigonol i'n galluogi i fodelu union effaith yr ardoll mewn modd manwl gywir. Ychwaith, ni cheir tystiolaeth ddigonol ynglŷn â'r modd y byddai gwahanol senarios yn effeithio ar faint yr effaith (er enghraifft, a fyddai awdurdodau lleol eraill yn codi'r ardoll hefyd).
- 5.2 O'r herwydd, rydym wedi rhoi dull deuol ar waith er mwyn cyflwyno ystodau (gan ddilyn dull Llywodraeth Cymru fwy neu lai) a gwirio synnwyr amrediad tebygol yr effaith:
- Atgynhyrchiad amodol o ddull Llywodraeth Cymru. Gweler Adran 5.
 - Croeswrio Dadansoddiad Llywodraeth Cymru, gan ystyried pwysigrwydd cymharol twristiaeth i Ynys Môn. Gweler Adran 6.

Atgynhyrchiad amodol o ddull Llywodraeth Cymru

- 5.3 Rydym wedi defnyddio dull tebyg i'r un a ddefnyddiwyd yn nadansoddiad Llywodraeth Cymru 2025 i amcangyfrif yr effeithiau ar lefel Ynys Môn. Fel yn achos dull Llywodraeth Cymru, cynhwysir 'ystodau' gyda dwy senario – sef un senario pan fyddai 0% o'r ardoll yn cael ei hamsugno gan fusnesau, a senario arall pan fyddai 100% o'r ardoll yn cael ei hamsugno gan fusnesau.
- 5.4 Mae amodau'n perthyn i'r dull hwn oherwydd, fel y nodir yn Adran 3, ceir amodau yn adroddiad Llywodraeth Cymru sydd hefyd yn berthnasol yn y fan hon, ac mewn ambell achos maent yn amlycach fyth mewn asesiadau a gynhelir ar lefel leol.
- 5.5 Dyma'r amodau hollbwysig sy'n berthnasol i'r asesiad lleol:
- Ar lefel genedlaethol, gellir disgwyl yn rhesymol y bydd y rhan fwyaf o wariant ymwelwyr yn cael ei gadw yng Nghymru. Nid yw hyn yn wir yn achos ardaloedd llai – er enghraifft, efallai y bydd rhywun sy'n ymweld ag Ynys Môn yn gwario rhywfaint o arian yng Ngwynedd (a *vice versa*). At ddibenion yr asesiad hwn, rhagdybiwn y bydd yr holl wariant yn cael ei 'golli' o Ynys Môn, felly dyma'r senario waethaf o ran yr effaith ar yr economi ymwelwyr.
 - Yn yr un modd, efallai y bydd cryn dipyn o arian yr ardoll yn cael ei ddadleoli, oherwydd efallai na fydd yr holl fusnesau a fydd yn elwa ar gontractau trwy wario'r ardoll wedi'u lleoli yn Ynys Môn. Er mwyn bod yn geidwadol, rydym wedi rhagdybio y bydd cryn dipyn o'r arian (50%) yn cael ei ddadleoli ac rydym wedi profi lefel ddadleoli is fel prawf sensitifrwydd.
 - Mae dadansoddiad Llywodraeth Cymru yn rhagdybio y bydd newid ym mhris twristiaeth (h.y. yr ardoll) yn arwain at ostwng y galw am dwristiaeth. Nid ystyrir newidiadau ym mhatrymau gwario ymwelwyr yn ystod y trip (er enghraifft, lleihau costau eraill y trip yn unol â chost yr ardoll). Mae'n debyg mai dyma'r senario waethaf o ran effaith yr ardoll ar economi Cymru (gan ragdybio y bydd y ffigurau PED yn cipio'r holl newidiadau yn ymddygiad yr ymwelwyr). Defnyddir yr un dull yn yr asesiad lleol – unwaith eto, dyma'r senario waethaf yn ôl pob tebyg.

- Ceir cryn ansicrwydd ynglŷn ag elastigeddau'r galw – mae hyn yn wir ar lefel Cymru ac mae'n fwy aciwt fyth pan fo ardal yr astudiaeth yn llai. Nid oes unrhyw dystiolaeth amgen ar gael, felly rydym wedi defnyddio'r ystodau a ddefnyddiwyd yn asesiad Llywodraeth Cymru mewn perthynas ag elastigeddau'r galw.
 - Yn yr asesiad cenedlaethol, rhagdybir (o reidrwydd) y bydd yr ardoll yn cael ei chodi ledled Cymru. Byddai gwahanol effeithiau i'w cael pe bai un awdurdod lleol yn codi'r taliad ond pe na bai'r awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad, o gymharu â sefyllfa pan fyddai'r holl awdurdodau cyfagos yn codi'r taliad. Nid oes modd asesu'n fanwl gywir beth fydd effaith y gwahanol gyfuniadau hyn mewn perthynas â pha awdurdodau a fydd yn codi'r ardoll, ond ystyrir maint yr effaith.
 - Yn y senario lle trosglwyddir yr ardoll i fusnesau, nid ystyrir newidiadau'n ymwneud â'r cyflenwad, megis darparwyr yn gadael y farchnad oherwydd yr ardoll.
 - Ymhellach, nid ystyrir unrhyw ostyngiad mewn cyflogaeth a rhagdybir y deuir o hyd i'r arbedion yng 'ngwerth ychwanegol' y busnesau. Mewn gwirionedd, byddai'n arwain at ostyngiad yn nifer y swyddi hefyd, yn ôl pob tebyg.
- 5.6 Fel yn achos dadansoddiad Llywodraeth Cymru, nid yw'r dadansoddiad yn cynnwys chwyddiant (ystyrir yr effaith flynyddol pe bai'r ardoll ar waith yn 2024 – sef y flwyddyn ddiwethaf lle ceir data perthnasol). Ychwaith, nid yw'n cynnwys costau gweinyddol, ac nid yw'n cynnwys costau sydd y tu allan i Gymru (golyga hyn fod y dadansoddiad yn goramcanu rhywfaint ar effaith yr ardoll, yn ôl pob tebyg, yn enwedig ar gyfer ymwelwyr rhyngwladol – a fydd yn talu costau uwch y tu allan i Gymru).
- 5.7 Oherwydd y diffyg tystiolaeth, ceir rhagdybiaethau (megis elastigeddau'r galw) lle nad ydym wedi mynd ati i lunio rhagdybiaethau sy'n ymwneud yn benodol ag Ynys Môn; yn hytrach, nodir a yw'r amcangyfrifon yn debygol o fod wedi tanamcanu neu oramcanu'r effeithiau, a darperir profion sensitifrwydd fel y bo'n briodol.
- 5.8 Rhagdybir y codir TAW ar yr Ardoll Ymwelwyr.

Trosglwyddo'r ardoll yn gyfan gwbl i dwristiaid

5.9 Yn yr adran hon, rhagdybir y bydd yr holl ardoll ymwelwyr yn cael ei throsglwyddo i ddefnyddwyr. Yn gyntaf, ystyrir yr effaith a ddaw yn sgil colli gwariant ymwelwyr, ac yna ystyrir i ba raddau y byddai gwariant yr ardoll ei hun yn gwrthbwysu'r golled.

Effaith y golled bosibl o ran gwariant ymwelwyr

5.10 Yn ôl Arolwg Twristiaeth Prydai Fawr, mae 0.28m o ymwelwyr dros nos domestig yn ymweld ag Ynys Môn bob blwyddyn. Ar gyfartaledd, maent yn treulio 4 noson ac yn gwario £305 y pen ar bob trip.

Tabl 5.1: Ymweliadau dros nos domestig ag Ynys Môn

	Cyfanswm (Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr) (cyfartaledd dros 2022-2024)
Cyfanswm yr ymweliadau ag Ynys Môn o du ymwelwyr dros nos domestig	0.28m
Cyfanswm nosweithiau gwely domestig ar gyfer Ynys Môn	1.142m
Hyd cyfartalog y trip (nosweithiau)	4.0
Cyfanswm gwariant dros nos domestig ar gyfer Ynys Môn (yn cynnwys TAW)	£86.33m
Cost fesul trip (yn cynnwys TAW)	£305
Cost fesul noson (yn cynnwys TAW)	£76

5.11 Nid oes data ar gael ynglŷn â gwahanol fathau o lety ar gyfer Ynys Môn – h.y. pa un a oedd yr ymwelwyr yn perthyn i'r band is neu i'r band safonol at ddibenion yr ardoll ymwelwyr.

5.12 Ond gallwn lunio rhagdybiaethau ynglŷn â'r rhaniad ar sail dwy set ddata:

- Data'n ymwneud â nifer y mannau gwely yn ôl math o lety fesul awdurdod lleol – gellir cymharu'r data hwn â chyfanswm y nosweithiau gwely ar gyfer Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr.
- Data'n ymwneud â rhaniad yr ymwelwyr rhwng llety band is a llety band safonol yng Nghonwy a Gwynedd.

5.13 Trwy gymharu'r setiau data hyn, awgrymir bod gan Ynys Môn gyfraddau deiliadaeth uwch nag awdurdodau lleol cyfagos (Gwynedd neu Gonwy).

5.14 Mae hyn yn esgor ar ddwy senario – (1) Senario arffin isaf sy'n rhagdybio'r un gymhareb rhwng mannau gwely a nosweithiau gwely yng Ngwynedd, gan ehangu i gyrraedd cyfanswm nosweithiau gwely Ynys Môn. (2) Senario graidd sy'n rhagdybio bod y gymhareb 'mannau gwely:deiliaid' yn aros yr un fath ar gyfer llety band is, a bod y gyfradd ddeiliadaeth uwch yn Ynys Môn yn deillio o ddeiliadaeth uwch mewn llety safonol. Cynhwysir y senario arffin isaf fel prawf sensitifrwydd yn ddiweddarach yn yr adran hon.

Tabl 5.2: Ymweliadau dros nos domestig ag Ynys Môn – amcangyfrifir y rhaniad rhwng gwahanol fathau o lety

Ymwelwyr sy'n byw yn y DU	Arffin isaf – (llety safon is)			Craidd		
	Band Safonol (amcangyfrif)	Band Is (amcangyfrif)	CYFANS WM (Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr)	Band Safonol (amcangyfrif)	Band Is (amcangyfrif)	CYFANSW M (Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr)
Ymwelwyr (tripiau)	143,800	139,638	283,438	240,710	42,728	283,438
Nosweithiau gwely	565,204	576,915	1,142,120	950,284	191,836	1,142,120
Hyd cyfartalog y trip (nosweithiau)	3.9	4.1	4.0	3.9	4.5	4.0
Gwariant dros nos	£50.57m	£35.76m	£86.33m	£76.23m	£10.09m	£86.33m
Cost fesul trip	£352	£256	£305	£317	£236	£305
Cost fesul noson	£89	£62	£76	£80	£53	£76

- 5.15 Mae dadansoddiad Llywodraeth Cymru 2025 yn amcangyfrif bod 22% o'r rhai mewn llety Band Is yn blant, a'u bod felly yn esempt rhag talu'r ardoll. Tybir y bydd y rhagdybiaeth hon yn wir ar lefel Ynys Môn – pan fydd cyfran y plant yn llai, bydd effaith yr ardoll yn fwy; ac, i'r gwrthwyneb, pan fydd cyfran y plant yn fwy, bydd effaith yr ardoll yn llai.
- 5.16 Dim ond ymwelwyr cymwys a gynhwysir yn y tabl isod (h.y. ni chynhwysir plant sy'n aros mewn llety band is). Hefyd, cynhwysir data'n ymwneud ag ymwelwyr rhyngwladol (a ddeilliodd o'r arolwg o ymwelwyr rhyngwladol).
- 5.17 Sylwer: rhagdybir bod yr holl ymwelwyr rhyngwladol yn aros mewn llety safonol a'u bod, o'r herwydd, yn talu'r ardoll. Pe bai'r grŵp hwn yn cynnwys plant sy'n aros mewn llety arffin isaf, byddai effaith yr ardoll yn llai.

Tabl 5.3: Yr holl ymweliadau dros nos cymwys ag Ynys Môn – y rhaniad rhwng mathau o lety a mathau o ymwelwyr – senario graidd

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr rhyngwladol
Ymweliadau dros nos cymwys	240,710	33,328	41,497
Nosweithiau gwely cymwys yn Ynys Môn	950,284	149,632	218,434
Hyd cyfartalog y trip (nosweithiau)	3.9	4.5	5.3
Gwariant dros nos cymwys yn Ynys Môn (yn cynnwys TAW)	£76.23m	£7.87m	£25.03m

Cost fesul trip	£317	£236	£603
Cost fesul noson	£80	£53	115

- 5.18 Mae'r ardoll yn cyfateb i £1.30 y pen y noson ar gyfer llety safonol, a 75c ar gyfer llety band is. Rhagdybir y codir TAW, felly bydd y costau'n cynyddu i £1.56 a 90c. Ar sail hyd cyfartalog y tripiâu a chyfanswm cost y tripiâu, amcangyfrifir y byddai'r ardoll ymwelwyr yn cyfateb i 1.1%-2.3% o gost y trip, gan ddibynnu ar y math o drip / ymwelydd.
- 5.19 Rhagdybir bod yr elastigedd yn -0.74. Mae hyn yn cyd-fynd ag arfarniad Llywodraeth Cymru 2025 (ar gyfer y senario niwtral). Hefyd, rydym wedi profi'r elastigedd mwy pesimistaidd (-1.12) a'r elastigedd mwy optimistaidd (-0.38) sy'n deillio o arfarniad Llywodraeth Cymru – cyflwynir yr amrediad hwn ar ddiwedd yr adran hon.
- 5.20 Fel y nodir uchod, ychydig iawn o dystiolaeth a geir ynglŷn ag elastigeddau lleol o ganlyniad i ardollau ymwelwyr – caiff y dadansoddiad cymharol gyfyngedig sy'n bodoli ei seilio ar dystiolaeth genedlaethol. Yn absenoldeb tystiolaeth fwy 'lleol' ei natur, defnyddiwyd ystod o luosyddion.
- 5.21 Dylid nodi hefyd y bydd elfen arall yn effeithio (i ryw raddau) ar elastigedd y galw yn Ynys Môn – sef a fydd awdurdodau lleol cyfagos yn cyflwyno'r ardoll ymwelwyr, ai peidio. Os mai Ynys Môn fydd yr unig awdurdod a fydd yn penderfynu cyflwyno'r ardoll, yn ôl pob tebyg gwelir mwy o effaith ar ymddygiad ymwelwyr (oherwydd efallai y bydd ymwelwyr yn dewis ymweld â Gwynedd neu Gonwy yn hytrach nag Ynys Môn). Ond os bydd ychwaneg o awdurdodau lleol yn cyflwyno taliad, mae'n debygol y gwelir llai o effaith.
- 5.22 Wrth ddefnyddio'r lluosydd niwtral (-0.74), gwelir gostyngiad yn y galw – sef gostyngiad o 0.8%-1.7% gan ddibynnu ar y math o drip / ymwelydd.

Tabl 5.4: Newid yn y galw o ganlyniad i'r ardoll – senario graidd

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr rhyngwladol
Ardoll y pen, y noson (heb gynnwys TAW)	£1.30	£0.75	£1.30
Ardoll y pen, y noson (yn cynnwys TAW)	£1.56	£0.90	£1.56
Hyd cyfartalog y trip (nosweithiau)	3.9	4.5	5.3
Gwariant cyfartalog fesul trip (yn cynnwys TAW)	£317	£236	£603
Ardoll Ymwelwyr fesul trip:	£5.51	£5.39	£6.82
a) Ar ffurf % o gost y trip	1.7%	2.3%	1.1%
b) Elastigedd	-0.74	-0.74	-0.74
Newid canrannol yn y galw o du defnyddwyr (a x b)	-1.3%	-1.7%	-0.8%

- 5.23 Mae'r gostyngiad hwn yn y galw yn esgor ar ostyngiad o £1.3m yng ngwariant ymwelwyr bob blwyddyn (yn cynnwys TAW), ac £1.1m (heb gynnwys TAW).
- 5.24 Ni fyddai'r holl arian hwnnw wedi cael ei wario yn Ynys Môn – byddai rhywfaint o'r arian wedi cael ei wario mewn awdurdodau lleol eraill (naill ai yn ystod tripiâu dydd neu yn ystod y siwrnai). Ond er mwyn bod yn geidwadol, rhagdybir mai Ynys Môn a fydd yn teimlo'r golled i gyd. Bydd hyn yn goramcanu'r effaith (negyddol) ar economi Ynys Môn.

Tabl 5.4: Y golled o ran gwariant tripiâu – senario graidd

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr tramor (Band Safonol)	Cyfanswm
Gwariant dros nos cymwys yn Ynys Môn (yn cynnwys TAW)	£76.2	£7.9	£25.0	£109.1
Y newid canrannol yn y galw	-1.3%	-1.7%	-0.8%	
Gwariant yr Ardoll Ymwelwyr ar ôl y trip (£m) (yn cynnwys TAW)	£75.2	£7.7	£24.8	£107.8
Colledion gros yn ymwneud â gwariant tripiâu (uniongyrchol) (£m)	-£0.98	-£0.13	-£0.21	-£1.3
Colledion gros yn ymwneud â gwariant tripiâu (uniongyrchol) (£m)	-£0.82	-£0.11	-£0.17	-£1.10

- 5.25 Ar sail lluosyddion Llywodraeth Cymru ar gyfer 'llety a bwyd', cynhwysir effeithiau anuniongyrchol ac effeithiau a ysgogir hefyd. Drachefn, ni fyddai pob un o'r rhain wedi cael eu teimlo yn Ynys Môn; felly, yn ôl pob tebyg, caiff effaith (negyddol) y colledion o ran gwariant yn sgil codi'r ardoll ei goramcanu.
- 5.26 Rydym wedi cymhwyso lluosydd math 1 (sy'n cipio effeithiau uniongyrchol ac effeithiau anuniongyrchol) a lluosydd math 2 (sy'n cipio effeithiau uniongyrchol, effeithiau anuniongyrchol ac effeithiau a ysgogir) ar gyfer llety a bwyd¹² – defnyddir hyn fel procsi ar gyfer yr holl wariant ac mae'n debygol o gipio'r mwyafrif o'r patrymau gwario.
- 5.27 Mae hyn yn esgor ar golled o £0.8m-£0.9m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol bob blwyddyn – sy'n cyfateb i golli 22-25 o swyddi cyfwerth ag amser llawn.

¹² Seilir hyn ar lluosyddion economaidd dangosol Llywodraeth Cymru (tablau mewnbyn-allbyn): 2019

Tabl 5.5: Colled mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chyflogaeth o ganlyniad i golli gwariant ymwelwyr – senario graidd

	Math 1	Math 2
Newid mewn allbwn blynyddol uniongyrchol (heb gynnwys TAW)	-£1.1m	-£1.1m
Lluosydd	1.23	1.39
Newid yng nghyfanswm yr allbwn blynyddol	-£1.4m	-£1.5m
Y Gymhareb Allbwn:Gwerth Ychwanegol Gros	0.58	0.58
Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	-£0.8m	-£0.9m
Gwerth Ychwanegol Gros fesul Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn (llety a bwyd) yn Ynys Môn	£35,492	£35,492
Newid mewn Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn	-22	-25

Effaith gwariant yr Ardoll Ymwelwyr

5.28 Bydd yr ardoll ymwelwyr yn esgor ar gynyddu gweithgarwch economaidd. Gellir gwario'r ardoll ymwelwyr ar y canlynol:

- lliniaru'r effaith a gaiff ymwelwyr;
- cynnal a hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg;
- hyrwyddo a chefnogi twf economaidd cynaliadwy twristiaeth a mathau eraill o deithio;
- darparu, cynnal a gwella seilwaith, cyfleusterau a gwasanaethau at ddefnydd ymwelwyr (pa un a fyddant at ddefnydd pobl leol hefyd, ai peidio).

5.29 At ddibenion yr asesiad hwn, rhagdybir y bydd yr effaith yn cael ei theimlo'n gyfartal ar draws gwahanol sectorau o'r economi (ac o'r herwydd defnyddiwyd cyfartaleddau ar gyfer Ynys Môn). Gellir diweddarau hyn pan ddaw rhagor o wybodaeth i law ynglŷn â'r modd y gellir buddsoddi arian yr ardoll ymwelwyr.

5.30 Byddai'r ardoll yn esgor ar £1.6m o wariant ychwanegol (gweler Tabl 5.6) – mae'r ffigur hwn yn ystyried y gostyngiad yn y galw o ganlyniad i'r ardoll ac mae'n eithrio plant sy'n aros mewn llety band is. Ni fyddai'r holl arian yn cael ei wario ar gyflogwyr Ynys Môn, felly cymhwysir cyfradd ddadleoli o 50%. Mae'r amcangyfrif hwn yn geidwadol (ac mae'n debygol o oramcanu faint o arian a gaiff ei ddadleoli). Cynhwysir cyfradd ddadleoli is mewn prawf sensitifrwyd.

5.31 Drachefn, cymhwysir lluosyddion math 1 a math 2 a chymhareb Gwerth Ychwanegol Gros:allbwn¹³ – mae hyn yn esgor ar gynydd o oddeutu £0.5m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol yn Ynys Môn, gan gefnogi 6-7 o swyddi cyfwerth ag amser llawn (gweler Tabl 5.7).

¹³ Seilir y lluosyddion a'r gymhareb ar lluosyddion economaidd dangosol Llywodraeth Cymru (tablau mewnbyn-allbwn): 2019

Tabl 5.6: Colled o ran gwariant triapiau a refeniw'r ardoll – senario graidd

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr tramor (Band Safonol)	Cyfanswm
Nosweithiau gwely ar ôl yr ardoll (miliynau)	0.94	0.15	0.22	£1.3
Ardoll y pen, y noson (heb gynnwys TAW)	£1.30	£0.75	£1.30	
Refeniw'r Ardoll Ymwelwyr (heb gynnwys TAW) (£m)	£1.2	£0.1	£0.3	£1.6
Refeniw'r Ardoll Ymwelwyr (yn cynnwys TAW) (£m)	£1.48	£0.13	£0.34	£2.0

Tabl 5.7: Cynnydd mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chyflogaeth o ganlyniad i wariant yr Ardoll Ymwelwyr – senario graidd

	Senario Isel – Math 1	Senario Uchel – Math 2
Refeniw'r Ardoll Ymwelwyr (heb gynnwys TAW) – allbwn uniongyrchol	£1.6m	£1.6m
Dadleoli	50%	50%
Refeniw'r Ardoll Ymwelwyr (heb gynnwys TAW) yn Ynys Môn – allbwn uniongyrchol	£0.8m	£0.8m
Lluosydd	1.21	1.33
Newid yng nghyfanswm yr allbwn (yn cynnwys allbwn uniongyrchol) yn Ynys Môn	£1.0m	£1.1m
Y gymhareb Allbwn:Gwerth Ychwanegol Gros	0.5	0.5
Newid yng Ngwerth Ychwanegol Gros Ynys Môn	£0.50m	£0.55m
Gwerth Ychwanegol Gros fesul Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn ar draws pob diwydiant (Ynys Môn)	£80,541	£80,541
Newid yng Nghyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn Ynys Môn	6	7

Cyfanswm effaith yr ardoll

- 5.32 Mae effaith gyfunol yr ardoll yn cyfateb i'r golled mewn gwariant ymwelwyr a'r cynnydd mewn gweithgarwch economaidd o ganlyniad i wariant yr ardoll yn Ynys Môn.
- 5.33 Yn y senario graidd, rhagwelir y bydd effaith gyfunol yr ardoll yn cyfateb i golled o £0.3m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol (sef gostyngiad o 0.02% yng Ngwerth Ychwanegol Gros blynyddol Ynys Môn), a hefyd rhagwelir y bydd 16-18 o swyddi'n cael eu colli (sef 0.1% o weithlu Ynys Môn). Mae'r senario graidd, hyd yn oed, yn gymharol geidwadol (pesimistaidd), oherwydd

rhagdybir mai Ynys Môn a fydd yn dioddef yr holl golledion mewn gwariant ymwelwyr, a hefyd rhagwelir mai dim ond hanner y manteision a ddaw i ran Ynys Môn yn sgil gwario arian yr ardoll.

5.34 Seilir y senario graidd ar elastigedd o -0.74. Trwy ddefnyddio elastigedd optimistaidd Llywodraeth Cymru (0.38), caiff yr effaith o ran swyddi ei lleihau (sef colli 5-6 o swyddi) a cheir cynnydd o £0.1m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol.

5.35 Mae cymhwyso elastigedd mwy pesimistaidd (-1.12) yn esgor ar golli mwy o swyddi (hyd at 31) a cholled flynyddol o £0.8m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol.

Tabl 5.8: Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chyflogaeth – effaith gyfunol – y senario graidd

	Arffin Isaf (ar sail elastigeddau)	Craidd (ar sail elastigeddau)	Arffin Uchaf (ar sail elastigeddau)
Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	-£0.7m i -£0.8m	-£0.3m	£0.09m
Gwerth Ychwanegol Gros Ynys Môn (2023)	£1,455m	£1,455m	£1,455m
Canran amcangyfrifedig Gwerth Ychwanegol Gros Ynys Môn	-0.05% i -0.06%	-0.02%	0.01%
Newid mewn Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn	-28 i -31 o swyddi	-16 i -18 o swyddi	-5 i -6 o swyddi
Cyfanswm Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn Ynys Môn	18,065	18,065	18,065
Canran amcangyfrifedig Gweithlu Ynys Môn	-0.15% i -0.17%	-0.09% i -0.10%	-0.03%

Prawf sensitifrwydd a'r effaith ar ragdybiaethau

5.36 Uchod, gwneir nifer o ragdybiaethau sy'n effeithio ar raddfa'r effaith. Nodir y rhagdybiaethau hollbwysig yn y tabl isod, ochr yn ochr â'r goblygiadau ar gyfer maint yr effaith.

5.37 Isod, cynhelir dau brawf sensitifrwydd ychwanegol – gweler Tabl 5.10.

Tabl 5.9: Goblygiadau'r rhagdybiaethau ar faint tebygol yr effaith

	A gynhaliwyd prawf sensitifrwydd?	Goblygiad
Mae rhaniad yr ymwelwyr yn cyd-fynd â'r arffin isaf yn Nhabl 5.2: Cyfran is mewn llety safonol	Do	Fe'i profwyd mewn prawf sensitifrwydd – newid bach iawn ym maint yr effaith
Mae cyfran y plant mewn llety safonol yn uwch na 22%	Naddo	Effaith lai o ran colli gwariant ymwelwyr (rhagor o blant, sy'n esempt) + Effaith lai o ran gwariant yr ardoll = Effaith lai sylweddol
Mae cyfran y plant mewn llety safonol yn is na 22%	Naddo	Effaith fwy o ran colli gwariant ymwelwyr (llai o blant, sy'n esempt) + Effaith fwy o ran gwariant yr ardoll = Effaith fwy sylweddol
Elastigedd mwy pesimistaidd mewn perthynas â'r galw	Fe'i cynhwysir yn Nhabl 5.8 (arffin isaf)	Fe'i cynhwysir yn arffin isaf uchod = Effaith fwy sylweddol
Elastigedd mwy optimistaidd mewn perthynas â'r galw	Fe'i cynhwysir yn Nhabl 5.8 (arffin uchaf)	Fe'i cynhwysir yn arffin uchaf uchod = Effaith lai sylweddol
Ynys Môn fydd yr unig awdurdod lleol i gyflwyno ardoll	Ddim yn benodol	Ddim yn benodol, ond mae'n debygol o fod yn nes at 'elastigedd mwy pesimistaidd mewn perthynas â'r galw' = Effaith fwy sylweddol
Bydd Ynys Môn ac awdurdodau lleol cyfagos yn cyflwyno ardoll	Ddim yn benodol	Ddim yn benodol, ond mae'n debygol o fod yn nes at 'elastigedd mwy optimistaidd mewn perthynas â'r galw' = Effaith lai sylweddol
Lefel ddadleoli is (25%)	Do	Fe'i profwyd mewn prawf sensitifrwydd = Effaith lai sylweddol

Tabl 5.10: Profion sensitifrwydd

	Craidd	Cyfran is mewn llety safonol	Lefel ddadleoli is (25%)
Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol	-£0.3m	-£0.3m i -£0.4m	-£0.05m i -£0.08m
Gwerth Ychwanegol Gros Ynys Môn (2023)	£1,455m	£1,455m	£1,455m
Canran amcangyfrifedig Gwerth Ychwanegol Gros Economi Ynys Môn	-0.02%	-0.02% i 0.03%	< -0.01%
Newid mewn Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn	-16 i -18 o swyddi	-16 i -18 o swyddi	-13 i -15 o swyddi

Cyfanswm Cyflogaeth Cyfwerth ag Amser Llawn Ynys Môn	18,065	18,065	18,065
Canran amcangyfrifedig Gweithlu Ynys Môn	-0.09% i -0.10%	-0.09% i -0.10%	-0.07% i -0.08%

Darparwyr llety yn ysgwyddo'r ardoll ymwelwyr yn llwyr

5.38 Mae'r senario hon yn rhagdybio y bydd busnesau'n amsugno cost yr Ardoll Ymwelwyr – sy'n golygu na fydd lefel yr ymwelwyr sy'n ymweld ag Ynys Môn yn newid. Golyga hyn y bydd busnesau'n amsugno £1.96m yn cynnwys TAW (dyma'r senario waethaf, oherwydd bydd rhai busnesau'n trosglwyddo'r TAW).

Tabl 5.11: Cyfanswm y gost a amsugnir gan y busnes

	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Safonol)	Ymwelwyr sy'n byw yn y DU (Band Is)	Ymwelwyr rhyngwladol	CYFANSWM
Nosweithiau gwely cymwys yn Ynys Môn	0.95m	0.15m	0.2m	1.3m
Ardoll y pen, y noson (yn cynnwys TAW)	£1.56	£0.90	£1.56	
Cyfanswm y gost a amsugnir	£1.48m	£0.13m	£0.34m	£1.96m

5.39 Bydd busnesau'n amsugno £1.96m o gostau ychwanegol, a defnyddir refeniw'r busnesau i dalu'r costau hyn. Mae arfarniad Llywodraeth Cymru yn rhagdybio y bydd modd 'dod o hyd' i'r arian hwn yng ngwerth ychwanegol y busnes, felly mae'n cyfateb i Werth Ychwanegol Gros. Mewn gwirionedd, mae'n debygol y byddai rhai swyddi'n cael eu colli hefyd.

5.40 Ymhellach, mae arfarniad Llywodraeth Cymru yn rhagdybio na fydd prisiau mewnbwn yn newid, ac na fydd nifer yr ymwelwyr na darbodion maint yn newid. Golyga hyn na cheir unrhyw effeithiau lluosydd cadwyn gyflenwi 'Math 1'. Fodd bynnag, ceir rhai effeithiau anuniongyrchol o ganlyniad i wasgfa'r ardoll, gan leihau incwm i'w wario (yn rhannol) ar draws economi Ynys Môn, felly defnyddir lluosydd o 1.3 i gynnwys Gwerth Ychwanegol Gros uniongyrchol a Gwerth Ychwanegol Gros a ysgogir, ond gan eithrio Gwerth Ychwanegol Gros anuniongyrchol. Mae hyn yn esgor ar golled o £2.6m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol.

Tabl 5.12: Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol gan fod effaith yr Ardoll yn cael ei hamsugno gan y busnes

	CYFANSWM
Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol uniongyrchol	-£1.96m
Lluosydd (Gwerth Ychwanegol Gros uniongyrchol a Gwerth Ychwanegol Gros a ysgogir, heb gynnwys Gwerth Ychwanegol Gros anuniongyrchol)	1.3
Cyfanswm Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	-£2.6m

5.41 Fel y nodir uchod, disgwylir y bydd gwariant yr ardoll yn esgor ar gynnydd o £0.5m mewn Gwerth Ychwanegol Gros bob blwyddyn, ynghyd â chynnydd o 6-7 o swyddi (gan ystyried dadleoli o 50%). Bydd hyn yn esgor ar effaith gyfunol – sef colled o £2.1m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chynnydd o 6-7 o swyddi.

Tabl 5.13: Newid mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol a chyflogaeth – effaith gyfunol – senario graidd

	Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	Cyflogaeth
Y newid yn sgil y ffaith y bydd yr Ardoll yn cael ei hamsugno gan y busnes	-£2.6m	0
Y newid yn sgil gwariant yr Ardoll	£0.5m	6-7 o swyddi
Newid net	-£2.1m	6-7 o swyddi

5.42 Pe bai'r dadleoli'n cael ei ostwng i 25%, dengys prawf sensitifrwydd y byddai'r gostyngiad mewn Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol yn lleihau o -£2.1m i -£1.9m, ac y byddai'r newid yn y gyflogaeth yn cynyddu o 6-7 o swyddi i 9-10 o swyddi.

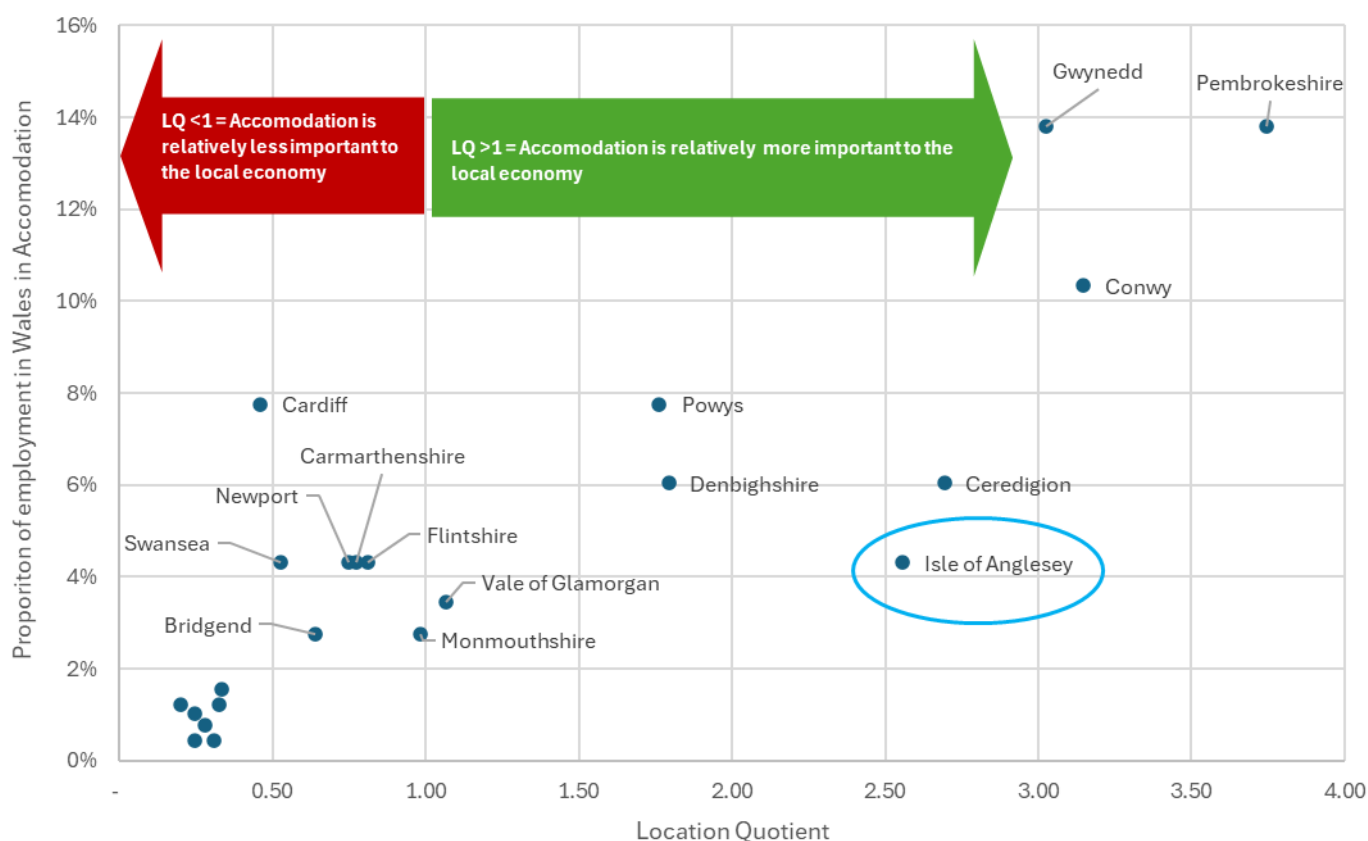
Tabl 5.14: Profion sensitifrwydd

	Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	Cyflogaeth
Craidd	-£2.1m	6-7 o swyddi
Cyfran is mewn llety safonol	-£1.9m	9-10 o swyddi

6 Croeswrio Dadansoddiad Llywodraeth Cymru, gan ystyried pwysigrwydd cymharol twristiaeth i Ynys Môn

- 6.1 Rydym wedi cynnal ‘gwiriadau synnwyr’, lle defnyddir effaith gyffredinol yr Ardoll Ymwelwyr ar economi Cymru (gweler dadansoddiad Llywodraeth Cymru) i amcangyfrif yr effaith debygol ar Ynys Môn. Sylwer: nid yw'r gwaith hwn yn mynd i'r afael â'r amodau sy'n berthnasol i ddadansoddiad Llywodraeth Cymru na'i addaster ar lefel fwy lleol, ond mae'n cynnig hyder ychwanegol yn y dadansoddiad.
- 6.2 Yn gyntaf, er mai cyfran gymharol fechan o farchnad twristiaeth (a chyflogaeth) Cymru sy'n eiddo i Ynys Môn, dylid nodi bod economi'r ynys yn anghymesur o ddibynnol ar y farchnad hon. Dangosir hyn yn Ffigur 5.1 – gwelir bod ychydig dros 4% o gyfanswm cyflogaeth Ynys Môn yn perthyn i'r sector Llety, ond gwelir bod y cyniferydd lleoliad yn 2.54, sy'n golygu bod Llety yn anghymesur o bwysig i'r economi leol.

Ffigur 5.1: Cyflogaeth yn y sector Llety yng Nghymru – Cyniferydd Lleoliad a chyfrannau cyflogaeth yng Nghymru

- 6.3 Mae'r tabl isod yn dangos bod sector twristiaeth Ynys Môn yn cyfateb i 3%-7% o economi Cymru, ar sail nifer o ddulliau mesur gwahanol (cyflogaeth, manau gwely, ymwelwyr).

Tabl 6.1: Sector twristiaeth Ynys Môn ar ffurf cyfran o gyfanswm Cymru

	Y gyfran o sector twristiaeth Cymru
Cyflogaeth yn y sector Llety	4.3%
Cyflogaeth yn y sector Llety a Bwyd	3.1%
Mannau gwely	5.2%
Nifer yr ymwelwyr domestig	3.7%
Nifer yr ymwelwyr rhyngwladol (ac eithrio cyfeillion a theulu a phobl sy'n aros yn eu cartrefi eu hunain)	6.6%

6.4 Fel ffordd o wirio synnwyr hyn oll, rydym wedi cymhwyso hyn at ganfyddiadau Arfarniad Llywodraeth Cymru 2024, a ddarganfu'r canlynol:

- Ledled Cymru, byddai'r Ardoll yn esgor ar ystod o -400 i 100 o swyddi
- Ynghyd â newid sy'n amrywio o -£7.5m i £11.1m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol.

6.5 Pe baem yn cymhwyso'r ystod uchod (3%-7%), gellid disgwyl gweld effaith rhwng -12 a +7 o swyddi, ynghyd â newid sy'n amrywio o -£.53m i £0.78m mewn Gwerth Ychwanegol Gros. Mae hyn yn debyg i'r amcangyfrifon yn Adran 5 – sef rhwng -6 a -31 o swyddi cyfwerth ag amser llawn¹⁴ a rhwng -£0.8m a £0.09m mewn Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol.

6.6 Gellid disgwyl y byddai'r dull hwn o gymhwyso egwyddor *pro rata* at ddadansoddiad Llywodraeth Cymru yn esgor ar ganlyniadau uwch na'r dadansoddiad a nodir yn Adran 5 – oherwydd trwy ddefnyddio egwyddor *pro rata*, rhagdybir y byddai Ynys Môn yn hawlio'i chyfran berthynol o wariant yr ardoll ymwelwyr (ar ôl ystyried gwariant nad yw'n wariant rhanbarthol).

6.7 Mae'r dadansoddiad yn Adran 5 yn rhagdybio y byddai gwariant ardoll Ynys Môn yn cael ei ddadleoli i ardaloedd y tu allan i Ynys Môn, ac nid ystyrir yr 'enillion' a fyddai'n dod i ran Ynys Môn o ganlyniad i wariant ardoll awdurdodau lleol eraill (er enghraifft, cyflogi busnes o Ynys Môn i weithio ar brosiect yng Ngwynedd, sef prosiect y byddai'r ardoll Gwynedd yn talu amdano).

6.8 Dylid nodi mai amcangyfrifon dangosol yn unig yw'r rhain – ni cheir dulliau 'tebyg am debyg'. Serch hynny, mae tebygrwydd y ffigurau'n rhoi hyder yn y dadansoddiad a nodir yn Adran 5.

¹⁴ Sylwer: swyddi a swyddi cyfwerth ag amser llawn a gaiff eu cymharu yn y fan hon, felly ni cheir cymhariaeth 'debyg am debyg'.

Tabl 6.2: Croeswiro o gymharu â Dull Llywodraeth Cymru – trosglwyddo 100% o'r Ardoll i ymwelwyr

			Pesimistaidd	Craidd	Optimistaidd
Cyflogaeth	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Cymru	Swydd i	-400	-140	100
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 3%	Swydd i	-12	-4.2	3
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 7%	Swydd i	-28	-9.8	7
	Dull amodol Ynys Môn (trosglwyddo'r Ardoll i ymwelwyr) – Adran 5	Swydd i cyfwerth ag amser llawn	-28 i -31	-16 i -18	-5 i -6
Gwerth Ychwanegol Gros blynnyddo I (£m)	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Cymru		-7.5	2.1	11.1
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 3%		-0.23	0.06	0.33
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 7%		-0.53	0.15	0.78
	Dull amodol Ynys Môn (trosglwyddo'r Ardoll i ymwelwyr) – Adran 5		-0.8	-0.3	0.09

- 6.9 Trwy ddefnyddio'r un dull ar gyfer y senario lle byddai busnesau'n amsugno'r ardoll, a thrwy gymhwyso'r ystod 3%-7% wedyn, gwelir y byddai 11-25 o swyddi ychwanegol yn cael eu creu (o gymharu â 6-7 yn Adran 5), ac y byddai'r Gwerth Ychwanegol Gros blynnyddol yn amrywio o -£1.0m i -£2.3m (o gymharu â -£2.1m yn Adran 5). Drachefn, gellid disgwyl y byddai'r ffigur yn is o ystyried y dadleoli a gymhwyswyd at wariant yr ardoll.

Tabl 6.3: Croeswiro o gymharu â Dull Llywodraeth Cymru – trosglwyddo 0% o'r ardoll i ymwelwyr

			Craidd
Cyflogaeth	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Cymru	Swydd i	360
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 3%	Swydd i	11
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 7%	Swydd i	25
	Dull amodol Ynys Môn (busnesau'n amsugno'r Ardoll) – Adran 5	Swydd i cyfwe rth ag amser llawn	6-7
Gwerth Ychwanegol Gros blynyddol	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Cymru		-£32.3m
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 3%		-£1.0m
	Dull Llywodraeth Cymru – ar lefel Ynys Môn, 7%		-£2.3m
	Dull amodol Ynys Môn (busnesau'n amsugno'r Ardoll) – Adran 5		-£2.1m

7 Casgliadau

- 7.1 Tystiolaeth eithaf cyfyngedig sydd ar gael ynglŷn ag effaith ardollau ymwelwyr ar economïau lleol, a cheir rhai bylchau yn yr wybodaeth. Dylid cadw hyn mewn cof wrth ddarllen yr arfarniad hwn.
- 7.2 Rydym wedi anelu at atgynhyrchu'r dulliau arfarnu a ddefnyddiwyd gan Lywodraeth Cymru, gan geisio sicrhau eu bod yn berthnasol ar lefel leol pan fo modd, ac rydym wedi cynnwys rhagdybiaethau ac amodau mewn modd tryloyw. Hefyd, rydym wedi ychwanegu profion sensitifrwyd a gwiriadau synnwyr er mwyn gwella trylwyrdd yr arfarniad.
- 7.3 Er gwaethaf yr amodau sy'n gysylltiedig â'r fethodoleg a'r sylfaen dystiolaeth, rydym yn hyderus mai effaith gymharol fach a fyddai'n dod i ran Ynys Môn – mewn perthynas â'r effaith ar gyflogaeth a'r effaith ar Werth Ychwanegol Gros blyneddol.
- 7.4 Hyd yn oed gyda rhagdybiaethau ceidwadol (h.y. rhagdybiaethau sydd, o bosibl, yn goramcanu'r effaith negyddol), rhagwelwn y canlynol:
- O ran cyflogaeth, newid sy'n amrywio o -31 i +7 o swyddi – sef rhwng colled o -0.17% a chynnydd o 0.04% mewn cyflogaeth yn Ynys Môn.
 - O ran Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol, newid sy'n amrywio o -£2.1m i +£0.09m – sef rhwng colled o -0.14% a chynnydd o 0.01% yn economi Ynys Môn.

Tabl 7.1: Crynodeb o'r effeithiau tebygol

			Ystod debygol
Cyflogaeth	Dull amodol Ynys Môn (trosglwyddo'r Ardoll i ymwelwyr)	Swyddi cyfwerth h ag amser llawn	-31 i -5
	Dull amodol Ynys Môn (busnesau'n amsugno'r ardoll)	Swyddi cyfwerth h ag amser llawn	6-7
	Ystod gyfunol	Swyddi cyfwerth h ag amser llawn	-31 i +7
Gwerth Ychwanegol Gros blyneddol (£m)	Dull amodol Ynys Môn (trosglwyddo'r Ardoll i ymwelwyr)		-£0.8 i +£0.09m
	Dull amodol Ynys Môn (busnesau'n amsugno'r Ardoll) – Adran 5		-£2.1m
	Ystod gyfunol		-£2.1m i +£0.09m

This page is intentionally left blank

03/2026

Cyngor Sir Ynys Môn
Adroddiad Sgriwtini

Pwyllgor:	Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	15/09/2026
Pwnc:	Newid i gasgliadau ailgylchu a gwastraff
Cadeirydd Sgriwtini:	Cynghorydd Sonia Williams

1. Pwy fydd yr aelod portffolio yn cyflwyno / arwain yr adroddiad?

Aelod Portffolio	Rôl
Cynghorydd Ieuan Williams	Aelod portffolio ar gyfer Priffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd
Swyddog Gwasanaeth (yn cefnogi)	Rôl
Huw Percy	Pennaeth Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff & Eiddo

2. Pam y gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y mater

Byddai cyflwyno newid sylweddol i'r trefniadau casglu ailgylchu a gwastraff yn effeithio ar pob cartref ac yn golygu buddsoddiad sydd tu hwnt i'r hyn mae Swyddogion yn medru awdurdodi.

3. Rôl y Pwyllgor Sgriwtini ac argymhellion

- ☐ Er sicrwydd
- ☒ Er argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith
- ☐ Er gwybodaeth

Argymhelliad(ion):

- Parhau i gasglu gwastraff gweddilliol unwaith pob 3 wythnos ond drwy gasglu biniau du 180 litr newydd, yn hytrach na'r biniau 240litr presennol, o 2029.
- Creu mwy o ofod ar gyfer ailgylchu erbyn 2029 drwy:
 - gasglu cardfwrdd a phapur gyda'u gilydd yn y bocs top y trolibocs.
 - gynnig opsiynau storio ychwanegol ar gyfer ailgylchu cardfwrdd ac/ neu plastig caled a chaniau ychwanegol
- Cyflwyno ymgyrch codi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth ar gyfer ailgylchu ac ailddefnyddio.
- Cynnal ymchwil i ymestyn y deunydd sy'n cael ei gasglu i'w ailgylchu i gynnwys plastig meddal a deunyddiau eraill.
- Symud ymlaen i ddatblygu a cyflwyno achos busnes amlinellol am gyllid i Llywodraeth Cymru.

4. Sut mae'r argymhelliad(ion) yn cyfrannu at amcanion Cynllun y Cyngor?

Yr unig ffordd i gau y bwlch rhwng y rwymedigaeth statudol a'r cyfradd ailgylchu presennol yw lleihau'r cyfaint gwastraff gweddilliol sy'n cael ei gasglu. Mae hyn yn cyd fynd gyda amcanion Cynllun y Cyngor 2023-28 mewn perthynas â Newid Hinsawdd, y Cynllun Strategol Adnoddau ac Ailgylchu 2024-2029, y Cynllun Strategol Sero Net, a gofyn y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i greu Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang.

5. Themâu sgriwtini allweddol

Y meysydd allweddol ddylai'r Pwyllgor Sgriwtini ganolbwyntio arnynt:

1. Allbwn yr ymgynghoriad.
2. Y dull o gyrraedd cyfradd ailgylchu o 70%.
3. Oblygiadau ariannol o beidio cael cynllun i gyrraedd cyfradd ailgylchu o 70%, gan gynnwys yr angen i gyllido gwaith gwerth £10-£12m o welliannau i gadw'r canolfannau ailgylchu yn weithredol heb grant gan Llywodraeth Cymru.

6. Pwyntiau allweddol / crynodeb

Cefndir:

- 1.1 Mae Cynllun y Cyngor 2023-28 a Chynllun Strategol Adnoddau ac Ailgylchu y Cyngor. yn ymrwmo i sefydlu cyfradd ailgylchu gwastraff cartref o 70%. Gall methu â chyrraedd targedau ailgylchu arwain at ddirwy gan Lywodraeth Cymru o £200 y tunnell am pob tunnell o dan y targed.
- 1.2 Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Glasbrint Casgliadau yn 2025 sy'n argymhell cyfyngu casgliad gwastraff gweddilliol i 60l yr wythnos. Mae hyn yn cyd-fynd â prif argymhelliad WRAP Cymru ar sut gall y Cyngor gyrraedd y targed o 70%.
- 1.3 65% oedd cyfradd ailgylchu Ynys Môn ar gyfer 2024/25 ac mae'n ymddengys fod cyfradd 2025/26 ychydig yn is. Pe bai Llywodraeth Cymru yn penderfynu dirwyo'r Cyngor am beidio a chyrraedd y targed yn 2024/25 a 2025/26 byddai'r dirwy tua £800k. Bu'r Llywodraeth Cymru blaenorol nodi eu bod yn ystyried cynlluniau Awdurdodau Lleol ar gyfer cyrraedd y targed fel sail i benderfynu os yw'n addas dirwyo ac fel sail i gynnig grantiau i gyflwyno newidiadau i gyrraedd y targed. Yn ddiweddar mae'r Gweinidog presennol wedi ysgrifennu mewn ffordd tebyg at yr Arweinydd mewn perthynas a methiant y Cyngor i gyrraedd targed 2024/25.
- 1.4 Yn Ionawr a Chwefror 2026 cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar 'Newidiadau Posib i Wasanaeth Casglu Ailgylchu a Gwastraff ar Ynys Môn. Derbyniwyd dros 4,000 o ymatebion o led led yr Ynys. Mae'r adroddiad llawn o allbwn yr ymgynghoriad i weld yn Atodiad 1 ond dyma grynodeb:

- 65% o'r ymatebion o aelwydydd o 3 neu llai o bobl
- 4% o'r ymatebion o aelwydydd o 6 neu fwy, sef y rhai sydd â hawl i fin mwy (360l ar hyn o bryd)
- 64% o'r ymatebion wedi eu cwblhau gan unigolion rhwng 35 a 64 oed.
- 76% yn cytuno'n gryf/ cytuno bod cyflawni'r targed ailgylchu ar Ynys Môn yn bwysig.
- 60% yn cytuno yn gryf/ cytuno bod ailgylchu gartref yn hawdd ond 24% yn anghytuno/ anghytuno'n gryf.
- 80% yn gwrthwynebu'n gryf/ gwrthwynebu newid y casgliadau biniau du o bob 3 wythnos i bob 4 wythnos.
- 69% yn cytuno'n gryf/ cytuno y byddai opsiynau storio ychwanegol yn eu helpu i ailgylchu mwy gyda 23% yn nodi bod cynwysyddion gwastraff yn rhy fach
- Dadansoddiad o ddefnydd y trolibocs a'r biniau ailgylchu bwyd a du:

	Blwch Uchaf (papur)	Blwch canol (plastig, caniau)	Blwch gwaelod (gwydr, cardfwrdd)	Bin bwyd	Bin du
Dim ateb	0%	0%	0%	1%	0%
Llawn cyn diwrnod casglu	18%	51%	53%	15%	51%
Llawn	11%	30%	29%	23%	25%
Tri chwarter llawn	9%	10%	9%	14%	12%
Hanner Llawn	16%	6%	5%	14%	8%
Chwarter llawn neu lai	34%	1%	2%	6%	4%
Dim yn ei ddefnyddio	11%	1%	1%	27%	0%

- 8% am weld mwy o ddeunyddiau ailgylchu ychwanegol (e.e. plastig meddal) yn cael eu casglu wrth y stepen drws.

Rhesymau dros yr argymhellion:

- 2.1 76% yn cytuno bod cyrraedd y targed ailgylchu o 70% yn bwysig. Yr unig ffordd i gau y bwllch presennol o tua 5% yw lleihau'r cyfaint gwastraff gweddilliol sy'n cael ei gasglu. Mae hyn yn cyd fynd gyda amcanion Cynllun y Cyngor 2023-28 mewn perthynas a Newid Hinsawdd, y Cynllun Strategol Adnoddau ac Ailgylchu 2024-2029, y Cynllun Strategol Sero Net, a gofyn y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i greu Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang.
- 2.2 Mae dau opsiwn i leihau'r cyfaint gwastraff gweddilliol sydd cael ei anfon i gyfleuster Ynni o Wastraff, Barc Adfer, sef casglu yn llai aml, neu cyfyngu faint sy'n cael ei gasglu. Mae Swyddogion Rheoli Gwastraff a'r contractwr casglu yn ffafrio casglu yn llai aml. Mae'r gwaith modelu cychwynnol yn cadarnhau bod modd symud staff casglu gwastraff gweddilliol i'r gwasanaeth ailgylchu os am newid amllder y casglu i bob 4 wythnos, ac mae hyn hefyd yn osgoi'r angen i fuddsoddi tua £1.1M am finiau 180l newydd a chael gwared o'r hen finiau. Ond gan fod 80% yn gwrthwynebu newid amllder casglu'r bin du, yr argymhelliad yw i leihau'r cyfaint a pharhau i gasglu'r bin du pob 3 wythnos ond darparu biniau du llai. Mi fyddai'r hen finiau yn cael eu ailgylchu drwy gyfuniad o gael

eu ail pwrpasu ac eu torri fynnu i greu deunydd newydd yn yr un modd a plastig caled arall.

- 2.3 Os yw cyfaint y gwastraff gweddilliol yn cael ei leihau, mae'n hanfodol cynyddu'r gofod sydd ar gael ar gyfer ailgylchu. Mae hyn yn cyd-fynd gyda 69% o'r ymatebion a nododd eu bod yn cytuno y byddai opsiynau storio ychwanegol yn eu helpu i ailgylchu mwy. Byddai darparu cynhwysyddion ychwanegol ar gyfer cardfwrdd a papur ac / neu caniau a plastig yn rhoi mwy o ofod ailgylchu i'r aelwydydd sy'n dymuno eu derbyn.
- 2.4 Drwy gyflwyno mwy o gyfleon i ailgylchu gall cyfaint y gwastraff a all gael ei ailgylchu, ond sy'n cael ei rhoi'n y bin du, leihau. Mae sawl Cyngor yng Nghymru wedi cadarnhau bod o'u profiad nhw mae lleihau cyfaint y bin du wedi arwain at drigolion ailgylchu mwy a bod trigolion yn addasu'n sydyn i'r newid. Mae cyfyngu ar y cyfaint gwastraff gweddilliol hefyd yn arwain at fwy o ailgylchu bwyd, sydd ar lefel isel ym Môn ar hyn o bryd.
- 2.5 76% wedi nodi bod eu bin du yn llawn ar neu cyn diwrnod casglu ond mae ymchwil yn nodi bod bosib ailgylchu 80% o wastraff y cartref. Yn ôl ymchwil i gyfansoddiad gwastraff Ynys Môn mae'r bin du yn cynnwys 16% o ailgylchu sych, 27% gwastraff bwyd, 2% gwastraff gwyrdd a 7% o ddeunyddiau a all gael eu hailgylchu drwy'r canolfannau ailgylchu. Mae hyn yn awgrymu bod trigolion ddim yn ailgylchu popeth y gallent.
- 2.6 80% yn nodi fod bocs canol (caniau a plastig) ac / neu waelod (gwydr a cardbord) yn llawn ar neu cyn ddiwrnod casglu, a dim ond 29% yn nodi bod eu bocs top (papur) yn llawn ar neu cyn diwrnod caglu. Gall casglu papur a chardfwrdd gyda'u gilydd yn y bocs top wneud gwell ddefnydd o'r gofod sydd ar gael yn y trolibocs ac hefyd gwneud casglu'n haws i'r contractwr casglu gan bod dim rhaid iddynt wahanu'r cardfwrdd a'r gwydr. Ni fyddai casglu papur a chardfwrdd gyda'u gilydd yn cael effaith sylweddol ar y pris mae'r Cyngor yn dderbyn wrth eu gwerthu'n eu blaen.
- 2.7 Fel a nodwyd eisoes, mae ymchwil yn awgrymu bod trigolion ddim yn ailgylchu popeth y gallent. Drwy godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth trigolion ar gyfer ailgylchu gall cyfaint y gwastraff a all gael ei ailgylchu, ond sy'n cael ei rhoi'n y bin du leihau. Mae'r 27% a nododd nad ydynt yn defnyddio'r bin bwyd yn enghraifft o lle gall ymgyrch i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth trigolion gael effaith ar y cyfradd ailgylchu.
- 2.8 8% am weld mwy o ddeunyddiau (e.e. batris, tecstilau a plastig meddal) yn cael eu casglu wrth y stepen drws. Mae Glasbrint Casgliadau Llywodraeth Cymru 2025 yn nodi'r angen i ystyried y gofyniad arfaethedig y pecyn Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig (pEPR) i gasglu plastig meddal wrth y stepen drws o 2027 ymlaen. Ystyrir

yn amserol felly i ymchwilio i sut y gall deunyddiau ychwanegol gael eu casglu a'u prosesu wrth ystyried unrhyw newid arall i'r trefniadau casglu.

Nodyn

- Nodir bod hyn yn benderfyniad hir dymor ac ei fod yn annhebygol y gall unrhyw newid i'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu ar y ddaear ddigwydd am tua 3mlynedd wedi i benderfyniad gael ei gymryd. Mae hyn oherwydd bod angen cwblhau cais am arian cyfalaf, creu dyluniadau cysyniad a manwl ar gyfer uwchraddio isadeiledd canolfannau ailgylchu a gwastraff, ceisio a derbyn caniatâd cynllunio, gwaith adeiladu, a cymeradwyo trwyddedau. Bydd hefyd angen a pwrcasu a dosbarthu cynwysyddion ailgylchu/ gwastraff a cherbydau ychwanegol i'r fflyd gan y disgwylir i'r tunelli sy'n cael eu casglu ar y stepen drws gynyddu wrth i gyfaint wythnosol y bin du leihau. Er bod modd cyflwyno symud cardfwrdd i gael ei gasglu gyda phapur ynghynt, mae WRAP Cymru yn argymhell gwneud yr holl newidiadau sy'n ynghlwm ar newid i'r gwasanaeth yr un pryd gan bydd yn lleihau risg o fethu ymdopi gyda'r ailgylchu ychwanegol (cherbydau a prosesu) ac yn hwyluso'r newid i'r cwsmer drwy gael un cynllun cyfathrebu clir.
- O ran cytundebau, mi fyddai angen cytuno amrywiad i'r cytundeb casglu gyda'r contractwr ac ystyried effeithiau ariannol ar y cytundeb gyda Parc Adfer, gan fod yno isafswm pris o fewn y gytundeb hynny a gall lleihau y cyfaint o wastraff gweddilliol sy'n mynd yno olygu bod y Cyngor yn talu mwy am waredu o llai. Mae'r cytundeb casglu cyfredol yn dod i ben 31/03/2029 ond mae opsiwn i ymestyn y cytundeb hynny am hyd at 8mlynedd ychwanegol. Barn Swyddogion yw fod yn hanfodol sicrhau bod cytundeb cadarn a sefydlog ar waith am gyfnod cyn, yn ystod ac wedi cyflwyno unrhyw newid i'r trefniadau casglu. Byddai ceisio caffael cytundeb newydd ar yr un pryd a chyflwyno newidiadau yn risg sylweddol i barhad busnes casgliadau gwastraff.

2. Asesiadau effaith

- a. Asesiad effaith integredig (ystyriaethau cydraddoldeb, y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, a'r Gymraeg) wedi ei gynnal?

☒ Do

☐ Naddo

Os naddo, eglurwch pam:

7.2 Effeithiau posibl ar grwpiau gwarchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Mae effaith bosib wedi ei adnabod Crynhowch ganfyddiadau'r asesiad effaith. Lle'n briodol atodwch gopi ohono. Gweler y Canllaw ar Gwblhau Adroddiadau Sgriwtini ar MonITor am arweiniad pellach.

Gall newid ffurf y trolibocs gael effaith cadarnhaol ar rhai gyda anableddau gan bydd ddim angen iddynt wahaniaethu rhwng papur a chardfwrdd. Yn yr un modd byddai biniau llai yn haws i rhai gydag anableddau neu sy'n feichiog allu symud. Fodd bynnag, gall cyflwyno cynhwysydd ychwanegol gael effaith negyddol ar y grwpiau hyn gan bod gall y cynhwysydd fod yn drwm. Lle'n gymwys, gall lliniaru'r effaith hyn drwy danysgrifio i'r gwasanaeth cymorth casglu.

7.3 Effeithiau posibl ar bobl sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol (penderfyniadau strategol)

Crynowch ganfyddiadau'r asesiad effaith. Lle'n briodol atodwch gopi ohono. Gweler y Canllaw ar gwblhau Adroddiadau Sgriwtini ar MonITor am arweiniad pellach.

Nid oes unrhyw effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg wedi ei adnabod.

7.4 Effeithiau posibl ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Crynowch ganfyddiadau'r asesiad effaith. Lle'n briodol atodwch gopi ohono. Gweler y Canllaw ar Gwblhau Adroddiadau Sgriwtini ar MonITor am arweiniad pellach.

Dim effaith wedi ei adnabod.

7.5 Effaith posibl ar darged Carbon Sero Net y Cyngor

Positif / Niwtral / Negyddol a sut

Mae'n cael ei ragweld y bydd effaith positif gan bydd y cyfradd ailgylchu'n debygol o gynyddu'n sylweddol.

8 Goblygiadau ariannol

Bydd gwaith modelu ariannol mwy manwl yn cael ei baratoi yn y cam Achos Busnes Amlinellol ond mae'n cael ei rhagweld y bydd angen buddsoddiad ariannol o tua £24m os am wireddu'r newid. Fel a nodwyd, mae cadarnhau bwriad i gyflwyno'r newid yn dangos i Llywodraeth Cymru bod ymrwymiad i gyrraedd cyfradd ailgylchu o 70%, sydd yn ei hun yn rhoi cyfle i rhoi cais i Llywodraeth Cymru am gyllid sylweddol. Ar sail y cyllideb oedd y Llywodraeth Cymru blaenorol yn ddatgan, byddai Llywodraeth Cymru yn cyllido oddeutu £14.4m a'r Cyngor yn cyllido oddeutu £9.6m o'r £24m.

Yn ogystal, rhagwelir y bydd angen buddsoddi rhwng £10m a £12m er mwyn cadw canolfannau prosesu gwastraff y Cyngor i weithredu'n effeithiol dros y blynyddoedd nesaf. Mae hyn er mwyn diweddarau cydrannau sydd wedi cyrraedd diwedd eu hoes ac i ymateb i Anghenion Deddfwriaethol newydd. Byddai bwrw ymlaen gyda'r argymhelliad yn cynnig cyfle

am arian grant sylweddol tuag at y gwaith yma o ddiogelu busnes fel arfer. Nid yw y grant ar gael oni bai y bydd y Cyngor yn gallu dangos llwybr clir i gyrraedd y targed ailgylchu o 70%.

Derbyniwyd incwm EPR o £2.282m yn 2025/26 a disgwylir y bydd y Cyngor yn parhau i dderbyn arian EPR ar raddfa tebyg dros y 5 mlynedd nesaf. Os felly, arian sylweddol wrth gefn i'w ddefnyddio fel arian cyfatebol mewn perthynas a unrhyw grant gan Llywodraeth Cymru neu i'r Cyngor fuddsoddi yn ei safleoedd gwastraff pe bai grant ddim yn cael ei dderbyn.

9 Atodiadau

1. Adroddiad Canlyniad yr Ymgynghoriad
2. Asesiad Effaith

10 Awdur yr adroddiad a phapurau cefndir

Lois Jones, Uwch Swyddog Rheoli Gwastraff & Julie Jones, Rheolwr Busnes a Strategaeth Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff & Eiddo

Cynllun y Cyngor 2023 i 2028 [Cynllun-y-Cyngor-2023-i-2028.pdf](#)

Cynllun Strategol Adnoddau ac Ailgylchu 2024 i 2029 [Cynllun-Strategol-Adnoddau-a-Gwastraff-2024-i-2029.pdf](#)

Adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith Rhagfyr 2025 ar Ymgynghoriad Casglu ac Ailgylchu Gwastraff [Ymgynghoriad Casglu ac Ailgylchu Gwastraff.pdf](#)

Adroddiad modelu WRAP Cymru Hydref 2022 [Adroddiad Modelu WRAP Cymru Hydref 2022 \(Saesneg yn unig\).pdf](#)

Wales National Waste Composition Initial Results – Medi 2022 [Wales National Waste Composition Initial Result- Medi 2022 \(Saesneg yn unig\).pdf](#)

Isle of Anglesey Container Trial Evaluation Report – Gorffennaf 2024 [Isle of Anglesey Container Trial Evaluation Report- Gorffennaf 2024 \(Saesneg yn Unig\).pdf](#)

Review of Waste Management Infrastructure in Anglesey – Hydref 2024 [Review of Waste Management Infrastructure in Anglesey- Hydref 2024 \(Saesneg yn unig\).pdf](#)

Cais ISPA – Ionawr 2026 [Cais ISPA- Ionawr 2026 \(Saesneg yn unig\).pdf](#)

Infograffeg cyfansoddiad bin gweddilliol Ynys Môn [Infograffeg cyfansoddiad bin gweddillion Ynys Mon.pdf](#)

This page is intentionally left blank

Ymgynghoriad ar Newidiadau Posibl i Wasanaeth Ailgylchu a Gwastraff Ynys Môn

Dadansoddiad o Ymatebion

Dyddiad yr ymchwil: Ebrill 2026
Cod y prosiect: COL200 -095

Ynglŷn â WRAP

Corff anlywodraethol gweithredu amgylcheddol byd-eang yw WRAP, sy'n trawsnewid ein systemau nwyddau a bwyd i greu Ffordd Gylchol o Fyw.

Rydym yn archwilio heriau cynaliadwyedd drwy lens bywydau beunyddiol pobl.

Rydym yn trawsnewid y systemau sy'n cyflenwi'r nwyddau a ddefnyddiwn.

Rydym yn gweithio fel catalydd i weithredu gan lunwyr polisïau, busnesau, sefydliadau anlywodraethol a dinasyddion i wireddu hyn.

Cyfeirnod y ddogfen

COL200-095

Ymgynghoriad ar Newidiadau Posibl i Wasanaeth Ailgylchu a Gwastraff Ynys Môn

Ysgrifennwyd gan

Circular Resource Specialists (CRS) Ltd

Ymwadiad: Er ein bod wedi cymryd camau rhesymol i sicrhau bod yr adroddiad hwn yn gywir, nid yw WRAP yn derbyn atebolrwydd am unrhyw golled, difrod, cost, neu draul a achosir neu sy'n deillio o ddibynnu ar yr adroddiad hwn. Mae darllenwyr yn gyfrifol am asesu cywirdeb a chasgliadau cynnwys yr adroddiad hwn. Mae dyfyniadau ac astudiaethau achos wedi'u tynnu o'r parth cyhoeddus, a gofynnwyd am ganiatâd lle bo hynny'n ymarferol. Nid yw'r adroddiad hwn yn cynrychioli cefnogaeth i'r enghreifftiau a ddefnyddiwyd ac nid yw wedi'i gymeradwyo gan y sefydliadau a'r unigolion sy'n rhan ohono. Mae'r deunydd hwn yn destun hawlfraint. Cewch ei gopïo am ddim a gallwch ddefnyddio dyfyniadau ohono ar yr amod nad ydynt yn cael eu defnyddio mewn cyd-destun camarweiniol, a rhaid i chi nodi ffynhonnell y deunydd a chydabod hawlfraint WRAP. Rhaid i chi beidio â defnyddio'r adroddiad hwn na'r deunydd ohono i gymeradwyo neu awgrymu bod WRAP wedi cymeradwyo cynnyrch neu wasanaeth masnachol.

I gael rhagor o fanylion, gweler telerau ac amodau WRAP ar ein gwefan yma www.wrap.ngo

Tabl Cynnwys

1.0 Crynodeb Gweithredol	5
2.0 Crynodeb	7
2.1 Trosolwg	7
3.0 Dull Dadansoddol	8
3.1 Camddefnydd	8
3.2 Methodoleg a Chategoreiddio	9
4.0 Cwestiynau ac Ymatebion	10
4.1 Cwestiwn 1: A ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno â'r datganiad canlynol: "Mae cyflawni targed ailgylchu Llywodraeth Cymru o 70% ar Ynys Môn yn bwysig"?	10
4.2 Cwestiwn 2: Pam ydych chi'n teimlo nad yw'n bwysig cyrraedd targed ailgylchu Llywodraeth Cymru o 70% ar Ynys Môn?	10
4.3 Cwestiwn 3: Ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno â'r datganiad canlynol: "Mae ailgylchu gartref yn hawdd"?	12
4.4 Cwestiwn 4: Pam rydych chi'n cael anhawster i ailgylchu?	12
4.5 Cwestiwn 5: Pa mor llawn yw eich blychau ailgylchu, bin bwyd a bin du pan fyddent yn cael eu casglu?	15
4.6 Cwestiwn 6: Ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno â'r datganiad canlynol: "Byddai'r opsiynau storio ychwanegol wedi eu darparu gan Cyngor Sir Ynys Môn yn eich helpu i ailgylchu mwy"	18
4.7 Cwestiwn 7: Pam ydych chi'n teimlo na fydddech chi'n ailgylchu mwy pe bai Cyngor Sir Ynys Môn yn darparu opsiynau storio ychwanegol i chi ar gyfer eich ailgylchu?	19
4.8 Cwestiwn 8: Ydych chi'n cefnogi neu'n gwrthwynebu newid y casgliad biniau du o bob 3 wythnos i bob 4 wythnos?	20
4.9 Cwestiwn 9: Pam ydych chi'n gwrthwynebu newid y casgliad biniau du o bob 3 wythnos i bob 4 wythnos?	20
4.9.1. Dadansoddiad Ystod Oedran	22
4.10 Cwestiwn 10: Dywedwch wrthym am unrhyw bryderon, awgrymiadau neu amgylchiadau cartref a allai effeithio ar sut rydych chi'n ailgylchu a rheoli gwastraff.	23

4.11 Cwestiwn 11: Beth yw eich cod post? Mae hyn yn ein helpu i ddeall gwahanol dueddiadau mewn gwahanol rannau o Ynys Môn.	24
4.12 Cwestiwn 12: Faint o bobl sy'n byw yn eich cyfeiriad?	25
4.13 Cwestiwn 13: Beth yw eich ystod oedran?	27
4.14 Cwestiwn 14: Ydych chi'n defnyddio unrhyw un o'r gwasanaethau hyn? Dewiswch bob un sy'n berthnasol i chi.	29
4.15 Cwestiwn 15: Ydych chi'n credu y byddai unrhyw newidiadau i'r gwasanaeth ailgylchu a chasglu gwastraff yn effeithio ar y Gymraeg?	30

1.0 Crynodeb Gweithredol

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau'r arolwg cyhoeddus a gynhaliwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn (CSYM) yn 2026 ynghylch newidiadau posibl i wasanaethau casglu gwastraff ac ailgylchu cartrefi. Rhoddodd cyfanswm o 4,177 o gyfranogwyr ymatebion meintiol ac ansoddol i gyfres o 15 cwestiwn.

Roedd y dull dadansoddol yn cynnwys asesiad meintiol a chategoreiddio thematig o ymatebion testun agored. Cynhaliwyd adolygiad hefyd i asesu cyflwyniadau dyblyg neu anarferol posibl, ond ni chanfuwyd unrhyw dystiolaeth o gamddefnydd eang.

At eigiyllydd, mae'r ymgynghoriad yn dangos cefnogaeth gref i ailgylchu a chyflawni targedau ailgylchu cenedlaethol, ond gwrthwynebiad i gynigion i leihau amllder casglu gwastraff gweddilliol o bob tair wythnos i bob pedair wythnos. Nododd ymatebwyr bryderon yn ymwneud â chapasiti gwastraff gweddilliol, maint cynwysyddion ailgylchu, maint aelwydydd, hylendid, plâu, ac ymarferoldeb storio gwastraff am gyfnodau hwy. Ar draws y cwestiynau, roedd llawer o ymatebwyr o'r farn bod y capasiti ailgylchu presennol yn annigonol. Ar yr un pryd, nododd cyfran o'r ymatebwyr y gallai mwy o gapasiti storio ailgylchu neu ehangu gwasanaethau ailgylchu helpu i wella perfformiad ailgylchu.

Dangosodd data demograffig a gasglwyd fel rhan o'r arolwg fod aelwydydd mwy ac ymatebwyr 35-64 oed wedi'u gorgynrychioli yn yr ymatebion ymgynghori o'i gymharu â phoblogaeth ehangach Ynys Môn, ac roedd oedolion iau ac aelwydydd un person wedi'u tangynrychioli. Nododd y dadansoddiad gysylltiadau cyson rhwng oedran a phatrymau cynhyrchu gwastraff, gyda'r ymatebwyr iau yn fwy tebygol o sôn am gynwysyddion ailgylchu a gwastraff gweddilliol mwy llawn. Roedd ymatebwyr hŷn yn fwy tebygol o godi pryderon ynghylch hylendid ac ymarferoldeb cyfnodau hwy rhwng casgliadau.

Canfu'r ymgynghoriad fod 76% o'r ymatebwyr yn cytuno bod cyflawni targed ailgylchu 70% Llywodraeth Cymru yn bwysig, gan ddangos cefnogaeth eang i amcanion amgylcheddol. Fodd bynnag, ymhlith y rhai a oedd yn anghytuno, y prif resymau oedd blaenoriaethau personol cystadleuol, amheuaeth ynghylch polisi cenedlaethol, amheuan ynghylch effaith ailgylchu ar newid hinsawdd, a chanfyddiadau bod newidiadau i wasanaethau yn bennaf dan gymhelliaid ariannol.

Er bod 60% o'r ymatebwyr wedi nodi bod ailgylchu gartref yn hawdd, roedd bron i chwarter yn anghytuno. Y rhwystrau a adroddwyd amlaf oedd diffyg lle a chapasiti annigonol mewn cynwysyddion ailgylchu. Gofynnwyd droeon hefyd am gasglu deunyddiau ychwanegol ar garreg y drws, yn enwedig ffilm blastig, batris a thecstilau.

Dangosodd dadansoddiad llawnder cynwysyddion gyfraddau defnyddio uchel ar gyfer cynwysyddion ailgylchu a gwastraff gweddilliol. Dywedodd dros 80% o'r ymatebwyr fod blychau ailgylchu plastigion/caniau a gwydr/cardbord yn llawn ar neu cyn y diwrnod casglu, ac fe nododd 76% yr un peth am finiau gwastraff gweddilliol. Daeth llawer o'r ymatebion hyn gan aelwydydd sy'n cynnwys tri neu lai o breswylwyr, sy'n awgrymu nad yw pryderon ynghylch capasiti wedi'u cyfyngu i aelwydydd mwy yn unig.

Nododd yr ymgynghoriad gefnogaeth gref i gynyddu'r ddarpariaeth storio ailgylchu, gyda 69% yn nodi y byddent yn ailgylchu mwy pe bai opsiynau storio ychwanegol ar gael.

Roedd 80% o'r ymatebwyr yn gwrthwynebu neu'n gwrthwynebu'n gryf i'r cynnig i symud o gasgliadau gwastraff gweddilliol bob 3 wythnos i bob 4 wythnos, gyda 10% yn mynegi cefnogaeth. Pryder a godwyd gan hanner yr ymatebwyr i'r cwestiwn agored cysylltiedig oedd bod aelwydydd eisoes yn cynhyrchu gormod o wastraff gweddilliol i'w reoli o fewn yr amllder casglu arfaethedig. Roedd pryderon ychwanegol yn cynnwys aelwydydd mwy, mwy o dipio anghyfreithlon, problemau hylendid, plâu, a chapasiti ailgylchu annigonol. Cynyddodd pryderon ynghylch cyfnodau casglu hirach a hylendid gydag oedran, ac roedd ymatebwyr canol oed yn fwy tebygol o nodi maint yr aelwyd a chyfaint y gwastraff fel rhwystrau allweddol.

Yn olaf, archwiliodd yr ymgynghoriad a allai newidiadau i wasanaethau gwastraff effeithio ar y Gymraeg. Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn teimlo mai ychydig iawn o effaith fyddai'n ei chael, neu ddim effaith o gwbl. Fodd bynnag, pwysleisiodd rhai bwysigrwydd cynnal cyfathrebu dwyieithog, argaeledd gwasanaeth yn Gymraeg, a darpariaeth gwasanaeth cwsmeriaid sy'n siarad Cymraeg. Nododd nifer fach effeithiau anuniongyrchol yn ymwneud â rhyngweithio cymunedol, cyflogaeth, neu newid demograffig ehangach.

2.0 Crynodeb

2.1 Trosolwg

Er mwyn cyrraedd targedau ailgylchu statudol Llywodraeth Cymru a dangos ei uchelgais ar gyfer ei seilwaith ailgylchu a gwastraff yn y sir, cynhaliodd Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM) Arfarniad Opsiynau manwlyn 2024. Asesodd yr asesiad hwn y dull sy'n perfformio orau ac sy'n fwyaf cost-effeithiol ar gyfer cynyddu faint o ailgylchu sych a gwastraff bwyd sy'n cael ei gasglu yn ei gasgliadau ar garreg y drws. Roedd hyn yn cynnwys newidiadau i amlder/capasiti casglu gwastraff gweddilliol.

Ar ddechrau 2026, cynhaliodd yr Awdurdod ymgynghoriad cyhoeddus ar y camau gweithredu a nodwyd yn yr arfarniad opsiynau. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys pymtheg cwestiwn a oedd yn casglu gwybodaeth feintiol ac ansoddol gan gyfranogwyr. Derbyniwyd cyfanswm o 4,177 o ymatebion. Mae'r ddogfen ganlynol yn cyflwyno'r canlyniadau a'r prif ganfyddiadau.

Roedd yr ymgynghoriad ei hun yn cynnwys amrywiaeth o gwestiynau, ac roedd rhai ohonynt yn caniatáu i ymatebwyr gynnwys eu meddyliau a'u materion eu hunain. Yn yr achosion hyn, mae'r ymatebion wedi cael eu hasesu a'u grwpio yn ôl themâu cyffredin.

3.0 Dull Dadansoddol

Mae'r adran hon yn amlinellu'r dull dadansoddi, gan gynnwys adolygiad o ansawdd a chynrychioldeb yr ymatebion ochr yn ochr â chategoreiddio data meintiol ac ansoddol i wneud allbynnau ystyrlon yn bosibl.

3.1 Camddefnydd

Cynhaliwyd adolygiad o uniondeb data i asesu a oedd unrhyw ymatebwyr wedi cyflwyno sawl cofnod i'r ymgynghoriad. Archwiliodd yr adolygiad yr holl ymatebion i'r ymgynghoriad am gyflwyniadau dyblyg neu anarferol posibl gan ddefnyddio cyfuniad o:

- dadansoddiad o'r un cyfeiriad IP dro ar ôl tro;
- cyfuniadau ailadroddus o godau post a chyfeiriadau IP;
- adolygiad o batrymau stamp amser;
- cymharu cyflwyniadau dro ar ôl tro o'r un ffynhonnell ar amseroedd wedi'u clystyru'n agos at ei gilydd; a
- cymhariaeth o debygrwydd testun rhydd a phatrwm ymateb ar draws cofnodion a allai fod yn gysylltiedig.

Nodwyd nifer fach o glystyrau IP/cod post ailadroddus a'u harchwilio'n agosach. Cynhaliwyd adolygiad llaw ychwanegol o'r rhain i asesu a oeddent yn dynodi cyflwyniadau dyblyg bwriadol ynteu ymatebion lluosog dilys o'r un aelwyd neu gysylltiad rhyngrwyd a rennir. Canfu'r dadansoddiad:

- dim dystiolaeth o weithgarwch cyflwyno dyblyg neu dwyllodrus eang;
- dim cofnodion ymateb llawn wedi'u dyblygu'n union;
- dim achosion lle dangosodd cyflwyniadau dro ar ôl tro dystiolaeth gref o gynnwys ymateb wedi'i gopïo neu ei atgynhyrchu.

Mewn nifer gyfyngedig o achosion, tarddodd ymatebion lluosog o'r un cysylltiad rhyngrwyd aelwyd; fodd bynnag, dangosodd y rhain batrymau ymateb gwahanol iawn ac fe'u hystyrir yn fwy tebygol o gynrychioli ymatebwyr dilys ar wahân o fewn yr un aelwyd na gwyro bwriadol drwy ddyblygu.

3.2 Methodoleg a Chategoreiddio

Cafodd data meintiol o gwestiynau caeedig (gan gynnwys ymatebion ie/na, cwestiynau graddio, a dewisiadau yn seiliedig ar opsiynau) eu crynhoi a'u dadansoddi i gynhyrchu allbynnau cryno fel cyfrifon a chanrannau.

Adolygwyd ymatebion i gwestiynau ansoddol (penagored) yn fanwl. Ar gyfer pob cwestiwn, datblygwyd set strwythuredig o gategoriâu i adlewyrchu'r themâu a'r materion allweddol a godwyd gan yr ymatebwyr.

Dadansoddwyd y data meintiol a'r ymatebion ansoddol wedi'u categorio, gyda siartiau, tablau a graffiau wedi'u cynhyrchu i gyflwyno'r canfyddiadau'n glir. Mae pob adran yn cynnwys crynodeb naratif i amlygu patrymau allweddol, tynnu sylw at naws wahanol, a darparu dehongliad yng nghyd-destun y strategaeth ddatblygol.

Pan fo'n berthnasol, cafodd themâu trawsbynciol a materion a nodwyd ar draws nifer o gwestiynau eu harchwilio'n fanylach, a darparwyd sylwebaeth ychwanegol. Mae hyn yn cynnwys ystyried cysylltiadau â meysydd pwnc penodol a, phan fo'n briodol, amrywiadau yn ôl math o ymatebydd (er enghraifft, nodweddion demograffig).

Er hwylustod cyflwyno'r wybodaeth, mae rhai gwerthoedd canrannol wedi'u talgrynnu – ac felly gall rhai cyfansymiau fod yn hafal i +/- 1 pwynt canran i'r naill ochr a'r llall i 100%.

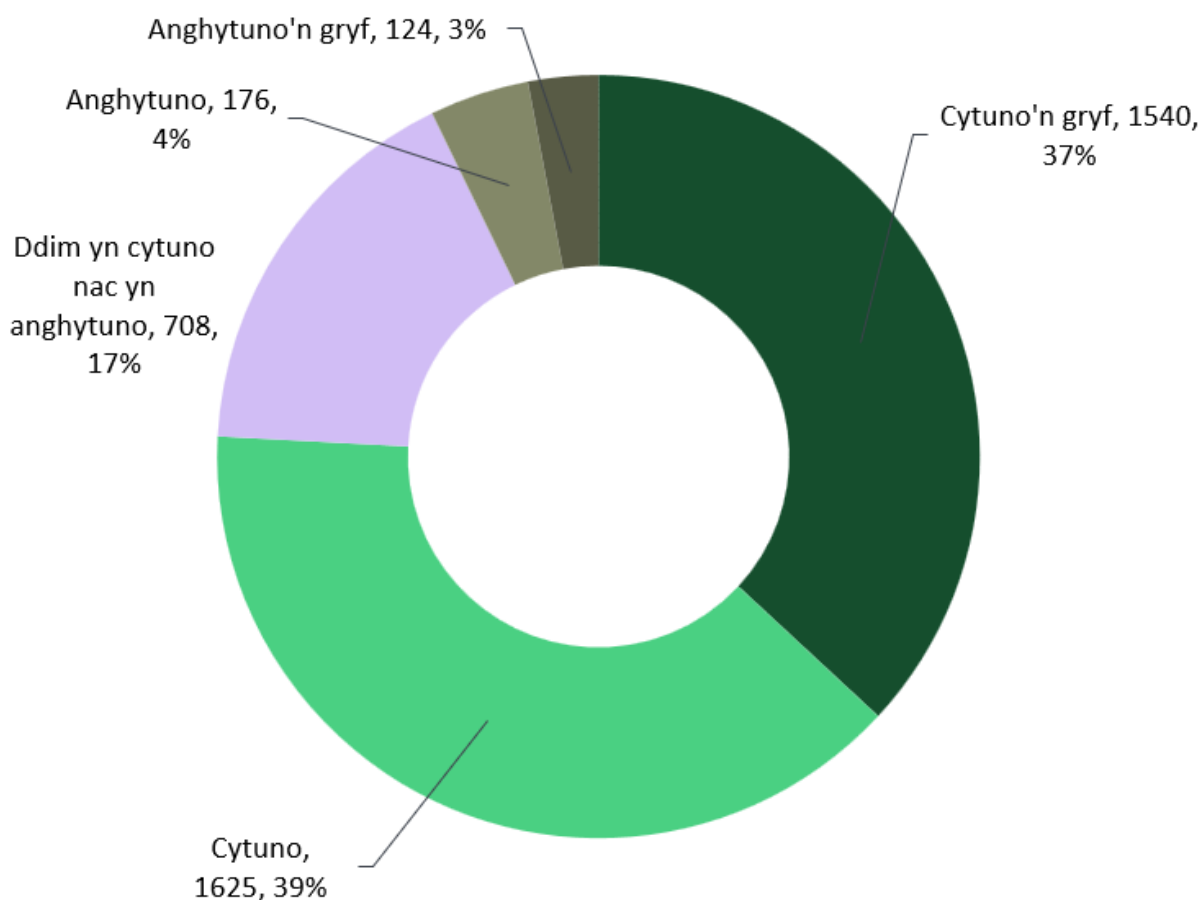
Defnyddio Arall / Amherthnasol wrth gategoreiddio

Yn ystod y broses o gategoreiddio'r cwestiynau agored, canfuwyd bod rhai sylwadau'n disgyn i ddau grŵp – 'Arall' ac 'Amherthnasol', a disgrifir y rhain isod ynghyd â'r dull o'u hintegreiddio yn y canlyniadau:

- **Arall:** dyma ymatebion sy'n berthnasol i wasanaethau/gweithgareddau gwastraff yn gyffredinol ond sydd naill ai'n rhy benodol neu'n rhy bersonol i'r ymatebydd, ac felly nid ydynt yn cyfiawnhau nac angen categori ar wahân. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae'r rhain wedi'u grwpio a'u cynnwys yn y tablau dadansoddi.
- **Ddim yn berthnasol:** sylwadau yw'r rhain nad ydynt yn berthnasol i'r cwestiwn sy'n cael ei ofyn na'r strategaeth wastraff yn gyffredinol. Mae'r niferoedd ar gyfer y rhain wedi'u cynnwys yn y tablau dadansoddi er mwyn cyflawnrwydd.

4.0 Cwestiynau ac Ymatebion

4.1 Cwestiwn 1: A ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno â'r datganiad canlynol: "Mae cyflawni targed ailgylchu Llywodraeth Cymru o 70% ar Ynys Môn yn bwysig"?

Ffigur 1: Mae cyflawni targed ailgylchu Llywodraeth Cymru o 70% ar Ynys Môn yn bwysig

Dangosir nifer a chyfran yr ymatebion yn y ffigur uchod. Ymatebodd cyfanswm o 4,173 o bobli'r cwestiwn hwn, ac roedd 76% ohonynt naill ai'n cytuno neu'n cytuno'n gryf. Dim ond 7% oedd yn anghytuno neu'n anghytuno'n gryf, ac nid oedd 17% yn cytuno nac yn anghytuno.

4.2 Cwestiwn 2: Pam ydych chi'n teimlo nad yw'n bwysig cyrraedd targed ailgylchu Llywodraeth Cymru o 70% ar Ynys Môn?

Gofynnwyd i'r rhai a ymatebodd i Gwestiwn 1 gan ddatgan nad oeddent yn ystyried ei bod yn bwysig i Ynys Môn gyflawni targed Llywodraeth Cymru o 70% nodi pam. Ymatebodd 300 o bobli gwestiwn 1 gan ddweud eu bod naill ai'n anghytuno neu'n

anghytuno'n gryf bod cyflawni targedau Llywodraeth Cymru yn bwysig – rhoddodd 272 o'r rheiny'r ymatebion canlynol ynghylch pam eu bod yn meddwl hyn:

Tabl 1: Sylwadau ar bwysigrwydd cyrraedd targedau ailgylchu

Categori	Cyfrif	%
Blaenoriaethau eraill	49	18%
Polisi cenedlaethol – amheuaeth	43	16%
Arall	40	15%
Ddim yn berthnasol	35	13%
Amheuaeth ynghylch yr effaith	21	8%
Effaith fyd-eang	20	7%
Polisi cenedlaethol	18	7%
Cymhelliad arbed cost	17	6%
Diffyg cyfrifoldeb/diddordeb personol	12	4%
Yn gwneud digon eisoes	8	3%
Eisiau proffil gwasanaeth gwahanol	5	2%
Eisiau i fwy o ddeunyddiau gael eu hailgylchu	4	1%

O'r ymatebion, dywedodd 18% eu bod yn teimlo bod ganddynt flaenoriaethau eraill, pwysicach yn eu bywydau na chyrraedd targedau ailgylchu.

Tynnodd 16% arall sylw at amheuaeth ynghylch dilysrwydd polisi cenedlaethol Cymru. Mynegodd llawer o'r rhain y farn bod targed o 70% yn ffigur mympwyol, ac nad oedd dewis y targed hwn yn seiliedig ar unrhyw ddata gwyddonol. Mae hyn yn dangos diffyg ymwybyddiaeth gan ymatebwyr am yr ymchwil a'r dadansoddiad cyfansoddiadol a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru i ategu'r targedau ac ychwanegu cyfraniad at flaenoriaethau newid hinsawdd.

Rhoddodd 15% o bobl atebion penodol i amgylchiadau personol nad oeddent yn ffitio i unrhyw gategori diffiniedig ac maent wedi'u dosbarthu fel Arall, a rhoddodd 13% pellach atebion a oedd, er eu bod yn gysylltiedig â gwastraff ac ailgylchu, yn amherthnasol i'r cwestiwn penodol hwn.

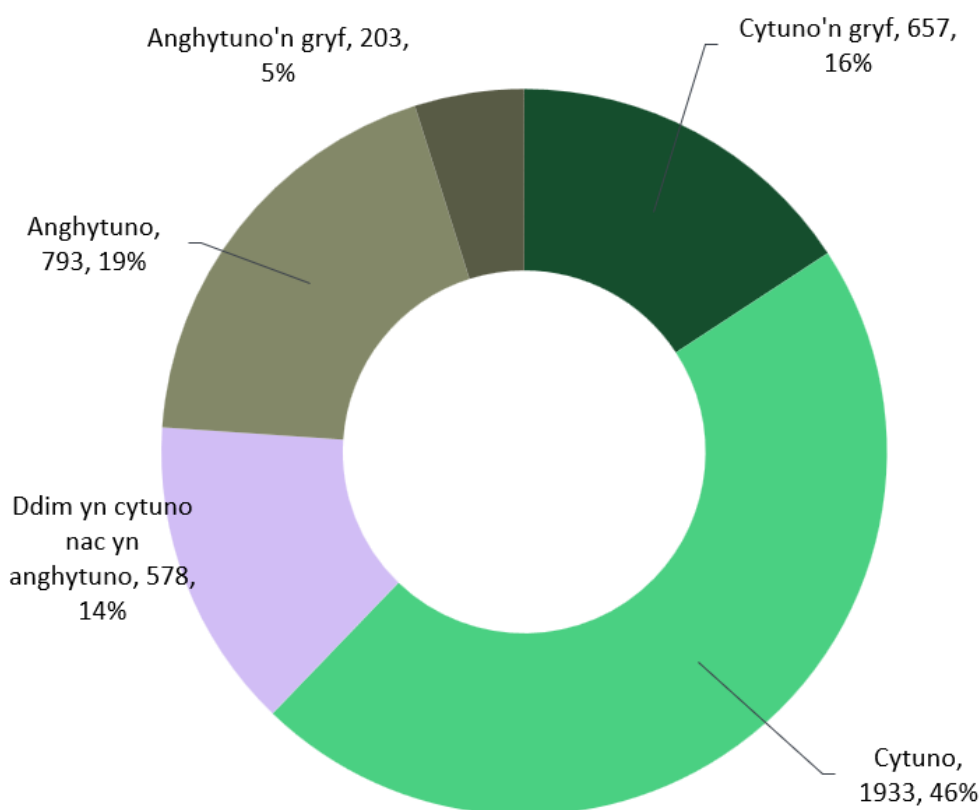
Nododd 7% o'r ymatebion eu bod yn teimlo y byddai ailgylchu – ar lefel leol a Chymru gyfan – yn cael ychydig iawn o effaith ar fygythiad newid hinsawdd ar raddfa fyd-eang. Teimlai 7% arall fod angen newid polisi cenedlaethol – yn bennaf i leihau'r swm o becynwaith a chynyddu ailgylchadwydd deunyddiau.

Dywedodd 6% mai er mwyn i CSYM gael arbed arian yn unig mae'r ymarfer hwn yn digwydd.

Nododd 4% nad oedd ganddynt ddiddordeb mewn ailgylchu, ac roedd 3% yn teimlo eu bod eisoes yn ailgylchu digon.

Roedd 2% yn teimlo y byddai math gwahanolo wasanaeth yn cefnogi cyrraedd targedau, ac roedd 1% eisiau gweld mwy o ddeunyddiau'n cael eu hailgylchu ar garreg y drws (ffilm blastig yn gyffredinol, y disgwylir i'r deunydd hwn gael ei gyflwyno fel rhan o bolisi cenedlaethol Cymru yn 2027).

4.3 Cwestiwn 3: Ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno â'r datganiad canlynol: "Mae ailgylchu gartref yn hawdd"?

Ffigur 2: Mae ailgylchu gartref yn hawdd

Roedd 60% o bobl naill ai'n cytuno neu'n cytuno'n gryf bod ailgylchu gartref yn hawdd. Teimlai 24% nad yw'n hawdd, ac roedd 14% arall ddim yn cytuno nac yn anghytuno.

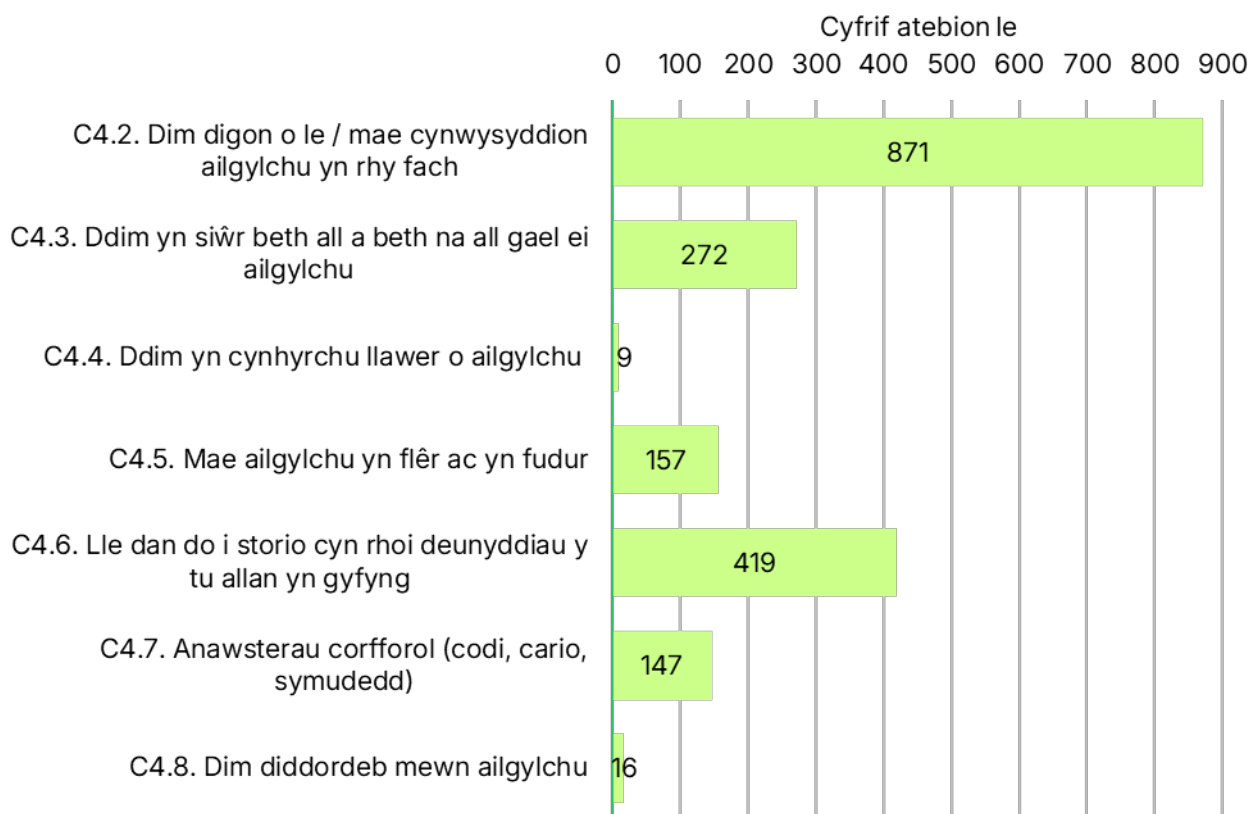
4.4 Cwestiwn 4: Pam rydych chi'n cael anhawster i ailgylchu?

Darparwyd yr ystod ganlynol o opsiynau i'r rhai a ddywedodd eu bod yn ei chael yn anodd ailgylchu. Sylwer bod poblyn gallu ymateb i fwy nag un o'r opsiynau.

Roedd Cwestiwn 4 yn cynnig yr opsiynau canlynol ar gyfer ymateb 'Ie' neu 'Na' (nodwch: ni chafodd cwestiwn 4.1 ei gynnwys yn yr ymgynghoriad cyhoeddus):

- 4.2. Dim digon o le / cynwysyddion ailgylchu yn rhy fach.
- 4.3. Ddim yn siŵr beth ellir ei ailgylchu ac na ellir ei ailgylchu.
- 4.4. Ddim yn cynhyrchu llawer o ailgylchu.
- 4.5. Mae ailgylchu yn flêr ac yn fudur.
- 4.6. Lle dan do i storio cyn rhoi deunyddiau y tu allan yn gyfyng.
- 4.7. Anawsterau corfforol (codi, cario, symudedd)
- 4.8. Dim diddordeb mewn ailgylchu.
- 4.9. Arall (sylwer).

Mae Ffigur 3 yn dangos nifer y bobl a atebodd le neu Na i gwestiynau 4.2-4.8 uchod allan o'r 996 a anghytunodd/anghytunodd yn gryf â chwestiwn 3.

Ffigur 3: Pam rydych chi'n cael anhawster i ailgylchu? (Cyfrif atebion le ymatebwyr = 996) – cyfanswm yr

Dywedodd 871 o'r 996 (87%) a oedd yn anghytuno/anghytuno'n gryf â chwestiwn 3 nad oedd ganddynt ddigon o le a bod y Bocs Troli yn rhy fach. Mae hyn yn gyson â'r ymatebion i Gwestiwn 10, lle dywedodd 23% mai eu prif bryder oedd nad oedd y capasiti ar gyfer ailgylchu yn ddigonol.

Dywedodd 272 o'r 996 (27%) nad oeddent yn siŵr beth y gellid ei ailgylchu.

Dim ond 9 o'r 996 (>1%) ddywedodd nad ydyn nhw'n cynhyrchu llawer o ailgylchu.

Dyweddodd 157 o'r 996 (16%) eu bod yn cael anhawster ailgylchu oherwydd problemau hylendid canfyddedig.

Dyweddodd 419 o'r 996 (42%) fod storio cynwysyddion yn broblem iddyn nhw.

Tynnodd 147 o'r 996 (15%) sylw at broblemau corfforol yn ymwneud â symud deunyddiau i'w casglu.

Dim ond 16 o'r 996 (2%) a ddywedodd nad oedd ganddynt ddiddordeb mewn ailgylchu.

Ar gyfer Cwestiwn 4.9 "Arall (eglwch os gwelwch yn dda)", rhoddodd 437 o gyfranogwyr ymateb, mae'r rhain wedi'u categorioeddio a'u crynhoi yn Nhabl 2 isod.

Tabl 2: Sylwadau eraill ar anawsterau ailgylchu

Categori	Cyfrif	%
Cynwysyddion yn rhy fach	75	22%
Problemau cynwysyddion	61	18%
Problemau Casglu	49	14%
Eisiau i fwy o ddeunyddiau gael eu hailgylchu	48	14%
Eisiau proffil gwasanaeth gwahanol	40	12%
Arall	33	10%
Ddim yn berthnasol	9	3%
Maint yr aelwyd	7	2%
Cyfngiadau corfforol	7	2%
Lle ar gyfer storio cynwysyddion	7	2%
Pryderon ynghylch fermin/plâu	3	1%
Hylendid	2	1%
Yr amser/ymdrech sydd ei angen	2	1%
Ffrydiau gwastraff penodol i aelwydydd	1	0.3%
Diffyg gwybodaeth/dryswch	1	0.3%
Gwasanaethau Eraill yr ALL	1	0.3%
Gwasanaeth yn rhy gymhleth	1	0.3%

At eigiyllydd, cododd 54% faterion yn ymwneud â chasgliadau yn trafod pam eu bod yn cael anhawster i ailgylchu. Roedd y rhain yn cynnwys bod y Bocs Troli yn rhy fach ar gyfer yr holl ddeunyddiau ailgylchadwy (22%), eu bod wedi cael problemau gyda'r Bocs Troli – yn gyffredinol, eu bod yn chwythu o gwmpas yn y gwynt a/neu'n cael eu difrodi'n hawdd – (18%), a'u bod wedi cael problemau casglu – yn bennaf

criwiau casglu ddim yn gwasanaethu casgliadau'n iawn neu'n difrodi cynwysyddion – (14%).

Roedd 14% o'r ymatebwyr eisiau mwy o ddeunyddiau gael eu hailgylchu ar garreg y drws, roedd nifer o'r rhain yn tynnu sylw at ffilm blastig, ac roedd eraill eisiau adfer casgliadau batris a thecstilau.

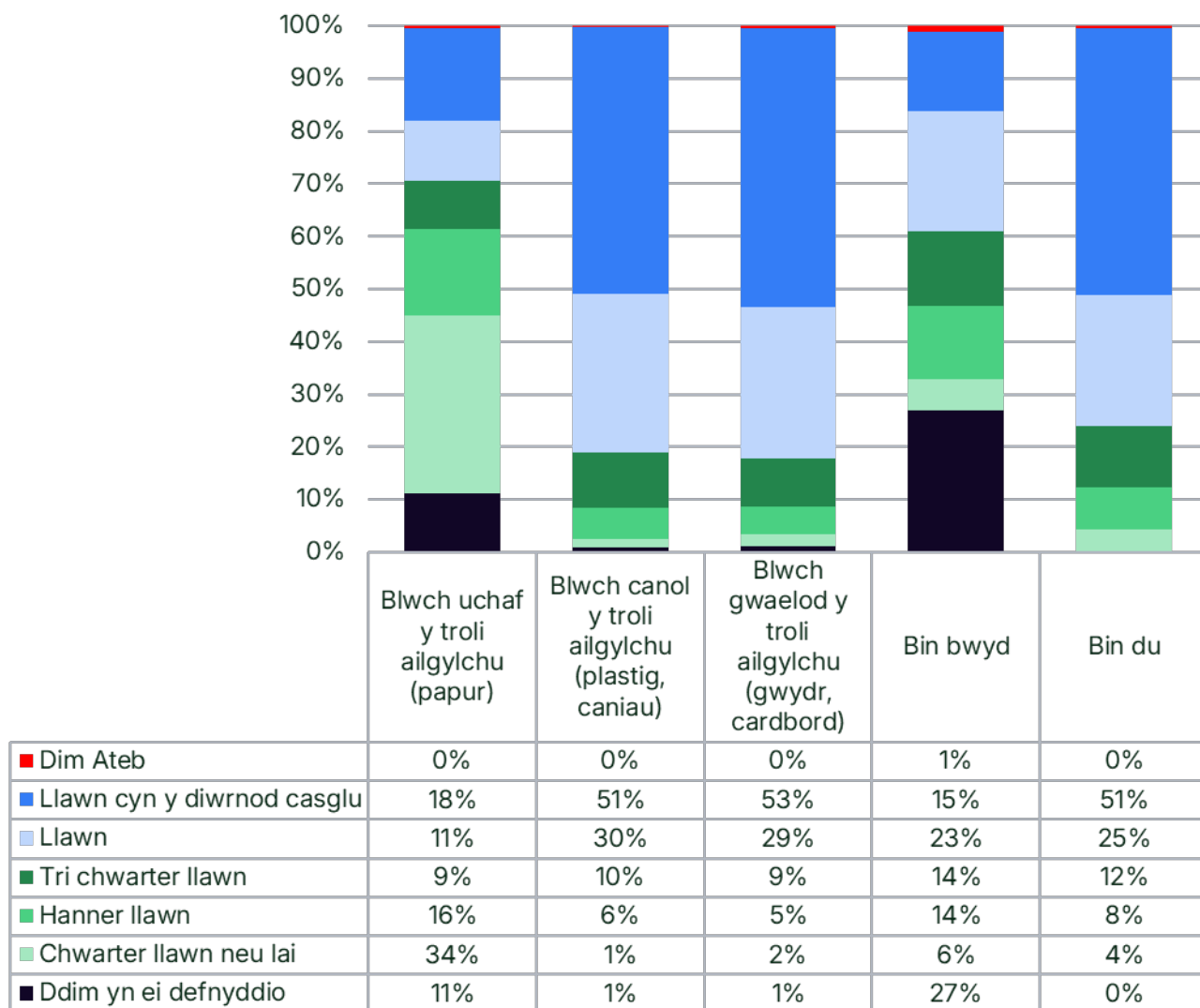
Teimlai 12% y byddai dull casglu gwahanol (fel arfer un bin ar gyfer casglu ailgylchu cymysg) yn gwneud ailgylchu'n haws.

Rhoddodd 10% o bobl resymau nad oeddent yn ffitio i categorïau penodol, ac ychydig iawn o ymatebion cyfunol a gafodd y categorïau sy'n weddill.

4.5 Cwestiwn 5: Pa mor llawn yw eich blychau ailgylchu, bin bwyd a bin du pan fyddent yn cael eu casglu?

Roedd Cwestiwn 5 yn rhoi'r opsiynau canlynol ar gyfer ymateb (dangosir yr opsiynau a'r ymatebion yn Ffigur 4):

- 5.1. Blwch uchaf y troli ailgylchu (papur)
- 5.2. Blwch canol y troli ailgylchu (plastig, caniau)
- 5.3. Blwch gwaelod y troli ailgylchu (gwydr, cardbord)
- 5.4. Bin bwyd
- 5.5. Bin du

Ffigur 4: Pa mor llawn yw eich blychau ailgylchu, bin bwyd a bin du pan fyddent yn cael eu casglu?

4.5.1. Bocs Troli

Blwch Uchaf: Mae 29% o'r ymatebwyr yn nodi bod eu cynhwysydd papur yn llawn ar neu cyn eu diwrnod casglu. Er bod hyn yn is nag adrannau eraill y Bocs Troli, efallai ei fod yn arwydd bod symiau llai o bapur yn cael eu cynhyrchu o'i gymharu â deunyddiau ailgylchu sych eraill.

Blwch Canol: Mae 81% yn dweud bod eu cynhwysydd plastig a chaniau yn llawn ar neu cyn y diwrnod casglu. Mae dadansoddiad pellach o'r ymatebwyr hyn yn dangos bod 58% o'r rhain o aelwydydd â 3 neu lai o breswylwyr. Mae'n bosibl bod y nifer fawr o aelwydydd llai sy'n nodi problemau gyda'r capasiti sydd ar gael fod yn arwydd bod y Blwch Troli o bosibl yn rhy fach i gynnwys faint o ailgylchu sych a gynhyrchir gan y rhan fwyaf o aelwydydd.

Blwch Gwaelod: Dywedodd 82% o bobl fod eu cynhwysydd gwydr a chardbord yn llawn ar neu cyn eu diwrnod casglu. O'r rhain roedd 57% o aelwydydd o 3 neu lai. Mae'n bosibl bod y nifer fawr o aelwydydd llai sy'n nodi problemau gyda'r capasiti sydd ar gael fod yn arwydd bod y Bocs Troli o bosibl yn rhy fach i gynnwys faint o ailgylchu sych a gynhyrchir gan y rhan fwyaf o aelwydydd.

4.5.2. Gwastraff Bwyd

Dywedodd 23% o'r ymatebwyr fod eu bin bwyd yn llawn ar eu diwrnod casglu, a dim ond 15% o'r ymatebwyr ddywedodd fod eu bin yn llawn cyn y diwrnod casglu.

Ar y lefelau dal presennol, mae'n ymddangos bod y capasiti yn ddigonol i'r rhan fwyaf o aelwydydd.

Dywedodd 27% o'r ymatebwyr nad ydyn nhw'n defnyddio'r bin gwastraff bwyd.

4.5.3. Gwastraff Gweddilliol

Bin du: Nododd 76% o'r ymatebion fod biniau du yn llawn ar neu cyn eu diwrnod casglu.

O'r rhai a nododd fod eu biniau'n llawn ar eu diwrnod casglu, roedd 93% o aelwydydd ag 1-4 o breswylwyr.

O'r rhai a nododd fod eu biniau'n llawn cyn eu diwrnod casglu, roedd 79% o aelwydydd ag 1-4 o breswylwyr.

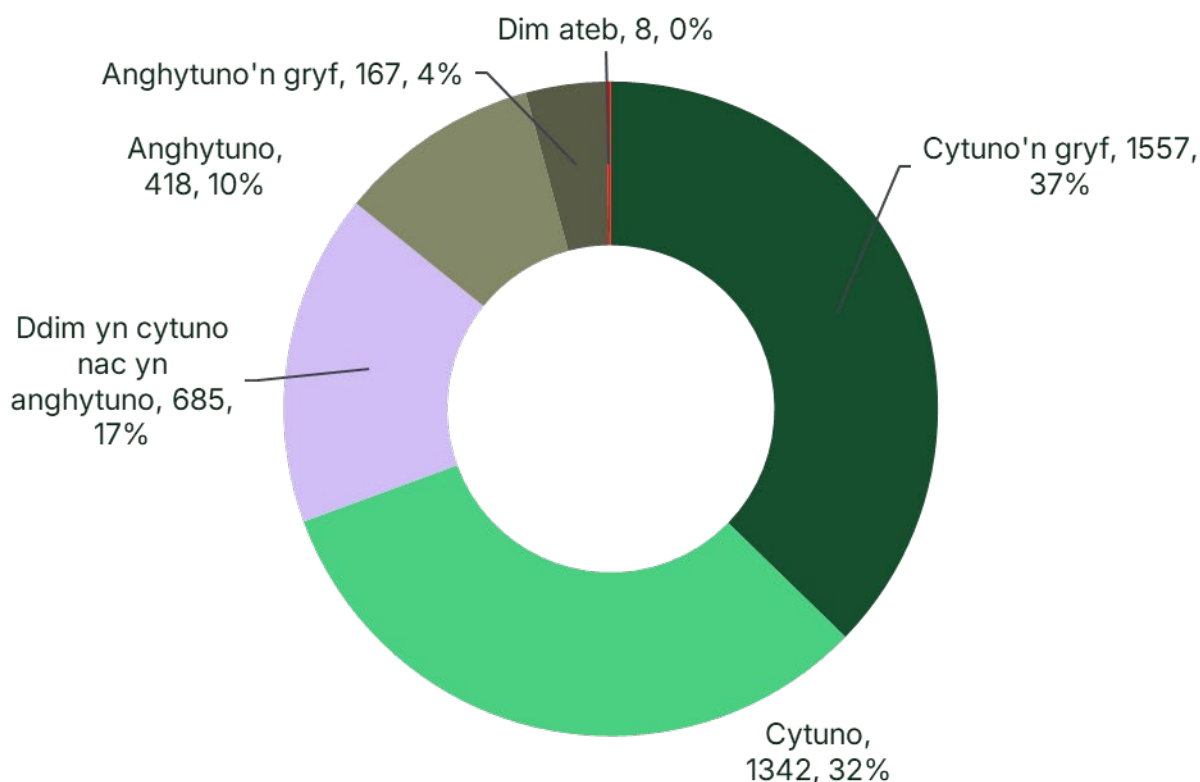
Rhai o'r rhesymau posibl pam mae cymaint o breswylwyr ar aelwydydd o bedwar neu lai yn dweud bod eu biniau eisoes yn llawn ar neu cyn y diwrnod casglu yw nad ydyn nhw'n defnyddio eu gwasanaeth ailgylchu a gwastraff bwyd wythnosol yn llawn, neu nad oes digon o le ganddynt yn eu Bocs Troli a'u bod yn gorfod gwaredu deunyddiau ailgylchadwy yn eu gwastraff gweddilliol.

4.5.4. Dadansoddiad oedran

Nododd dadansoddiad o lawnder cynwysyddion a adroddwyd yn ôl ystod oedran berthynas gyson rhwng oedran a pha mor llawn oedd cynwysyddion ar y diwrnod casglu. Ar draws pob ffrwd wastraff ac ailgylchu, roedd ymatebwyr iau yn gyffredinol yn dweud bod eu cynwysyddion yn llawnach o'i gymharu ag ymatebwyr hŷn. Roedd y duedd hon gryfaf ar gyfer y bin gwastraff gweddilliol du a chynwysyddion ailgylchu cymysg, lle'r oedd ymatebwyr 18-44 oed yn llawer mwy tebygol o nodi bod cynwysyddion yn "llawn" neu'n "llawn cyn diwrnod casglu". Roedd ymatebwyr 65 oed neu hŷn yn fwy tebygol o nodi mai dim ond rhannol llawn oedd eu cynwysyddion adeg casglu.

Mae'r canfyddiadau'n awgrymu y gallai aelwydydd iau gynhyrchu symiau uwch o wastraff gweddilliol a deunyddiau ailgylchu, a allai adlewyrchu gwahaniaethau ym meintiau aelwydydd, patrymau defnyddio, lefelau meddiannaeth, neu ddefnydd pecynwaith. Roedd y berthynas rhwng oedran a llawnder yn wannach ar gyfer ailgylchu papur nag ar gyfer ffrydiau gwastraff eraill, gan ddangos llai o amrywiad rhwng grwpiau oedran ar gyfer cyfeintiau papur. At ei gilydd, mae'r dadansoddiad yn dangos cysylltiad cymedrol ond cyson rhwng grwpiau oedran iau (18-44) a defnydd uwch o gynwysyddion a adroddir ar draws y system gasglu.

4.6 Cwestiwn 6: Ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno â'r datganiad canlynol: "Byddai'r opsiynau storio ychwanegol wedi eu darparu gan Cyngor Sir Ynys Môn yn eich helpu i ailgylchu mwy"

Ffigur 5: Byddai'r opsiynau storio ychwanegol wedi eu darparu gan Cyngor Sir Ynys Môn yn eich helpu i ailgylchu mwy

Dywedodd 69% o'r ymatebwyr y byddai mwy o gapasiti storio yn annog mwy o ailgylchu. Dylid nodi y byddai cynnydd yn y swm a ailgylchir yn arwain at ostyngiad cymesur mewn gwastraff gweddilliol, gan leihau'r pwysau ar gapasiti gwastraff gweddilliol.

4.7 Cwestiwn 7: Pam ydych chi'n teimlo na fydddech chi'n ailgylchu mwy pe bai Cyngor Sir Ynys Môn yn darparu opsiynau storio ychwanegol i chi ar gyfer eich ailgylchu?

Derbyniwyd 562 o ymatebion i'r cwestiwn hwn.

Tabl 3: Sylwadau eraill ar anawsterau ailgylchu

Categori	Cyfrif	%
Ailgylchu digon eisoes	165	29%
Cynwysyddion digonol	103	18%
Ddim yn berthnasol	73	13%
Arall	63	11%
Lle ar gyfer storio cynwysyddion	50	9%
Gormod o wastraff gweddilliol	33	6%
Eisiau i fwy o ddeunyddiau gael eu hailgylchu	31	6%
Eisiau proffil gwasanaeth gwahanol	14	2%
Problemau cynwysyddion	8	1%
Problemau gyda chasgliadau	7	1%
Addysg ac ymwybyddiaeth	5	1%
Maint yr aelwyd	3	1%
Hylendid	3	1%
Cyfyngiadau amser	3	1%
Gwasanaethau Gwastraff Eraill yr ALI	1	0.2%

Gofynnwyd i'r rhai a ddywedodd na fyddent yn ailgylchu mwy gydag opsiynau storio ychwanegol roi rhesymau pam. O'r 585 o ymatebion Anghytuno neu Anghytuno'n Gryf a dderbyniwyd, ymatebodd 562 o bobl i hyn.

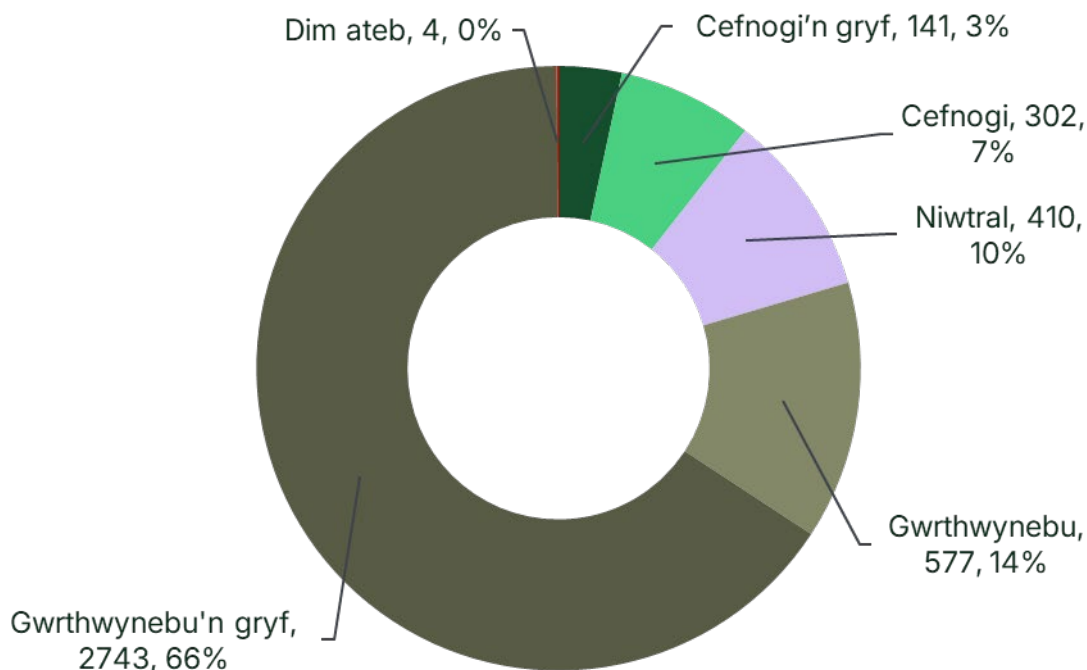
Dywedodd 29% eu bod eisoes yn ailgylchu digon.

Dywedodd 18% fod y capasiti sydd ar gael o fewn y Bocs Troli yn ddigonol. Pan gawsant eu gwirio, roedd 81% o'r ymatebion hyn o gartrefi o 3 neu lai ac felly byddent yn cynhyrchu llai o ailgylchu na chartrefi mwy.

Dywedodd 9% na fyddai ganddyn nhw le ar gyfer storio ychwanegol. Dywedodd 6% fod ganddyn nhw ormod o wastraff gweddilliol, a dywedodd 6% arall eu bod nhw eisiau ystod ehangach o ddeunyddiau a gesglir o fewn ailgylchu ar garreg y drws.

Ystyriwyd nad oedd 13% o'r ymatebion yn berthnasol i'r cwestiwn ac roedd 11% pellach o'r ymatebion yn rhy benodol i'w categorioiddio ac fe'u dosbarthir fel Arall.

4.8 Cwestiwn 8: Ydych chi'n cefnogi neu'n gwrthwynebu newid y casgliad biniau du o bob 3 wythnos i bob 4 wythnos?

Ffigur 6: Ydych chi'n cefnogi neu'n gwrthwynebu newid y casgliad biniau du o bob 3 wythnos i bob 4 wythnos?

Ymatebodd 4,029 o bobl gyda 2,743 yn gwrthwynebu'n gryf a 577 yn gwrthwynebu – cyfanswm o 80% o'r holl ymatebion. Roedd 410 (10%) yn niwtral, a 443 (10%) naill ai'n cefnogi neu'n cefnogi'n gryf.

4.9 Cwestiwn 9: Pam ydych chi'n gwrthwynebu newid y casgliad biniau du o bob 3 wythnos i bob 4 wythnos?

Ymatebodd 3,245 i'r cwestiwn agored hwn a chrynhwir eu hadborth yn Nhabl 4 isod.

Tabl 4: Sylwadau eraill ar anawsterau ailgylchu

Categori	Cyfrif	%
Gormod o wastraff gweddilliol	1607	50%
Maint yr aelwyd	441	14%
Pryderon ynghylch cynnydd mewn tipio anghyfreithlon	261	8%
Hylendid	198	6%
Amllder casglu'n rhy hir	154	5%
Pryderon ynghylch fermin/plâu	123	4%
Cynwysyddion yn rhy fach	116	4%
Arall	101	3%
Treth y cyngor / torri costau	92	3%
Ffrydiau gwastraff penodol i aelwydydd	48	1%
Eisiau i fwy o ddeunyddiau gael eu hailgylchu	33	1%
Eisiau proffil gwasanaeth gwahanol	22	1%
Problemau gyda chasgliadau	12	0.4%
Addysg ac ymwybyddiaeth	12	0.4%
Gwasanaethau gwastraff eraill yr ALI	11	0.3%
Lle ar gyfer storio cynwysyddion	10	0.3%
Gwrthwynebiad cyffredinol	2	0.1%
Anghyfleustra	1	0.03%
Polisi cenedlaethol	1	0.03%

Gofynnwyd i'r rhai a oedd yn gwrthwynebu neu'n gwrthwynebu'n gryf pam. Derbyniwyd 3,462 o ymatebion i'r cwestiwn hwn – mwy na'r 3,320 a oedd yn gwrthwynebu neu'n gwrthwynebu'n gryf yng Nghwestiwn 8.

Dywedodd 50% fod ganddyn nhw ormod o wastraff gweddilliol. Bydd aelwydydd mwy yn naturiol yn cynhyrchu mwy o wastraff na rhai llai. Dangosodd dadansoddiad o'r ymatebion hyn fod 62% o'r bobla ddywedodd fod ganddynt ormod o wastraff gweddilliol yn dod o aelwydydd o 3 neu lai. Er y gallai hyn fod yn arwydd y gall aelwydydd o bob maint gael trafferth gyda chapasiti gwastraff gweddilliol, mae yna hefyd botensial bod y pwyntiau a godwyd yn adran 4.5.3 uchod yn berthnasol, sy'n cynnwys aelwydydd ddim yn defnyddio eu gwasanaeth ailgylchu gwastraff bwyd yn llawn, a phroblemau capasiti Blwch Troli. Dylid nodi bod mwy na chwarter yr ymatebwyr (27%) wedi dweud nad ydynt yn defnyddio eu bin gwastraff bwyd.

Dywedodd 14% arall fod eu cartref yn rhy fawr i gydymffurfio â'r cyfyngiad – mae 13% o gartrefi yn y sir yn fwy na 5 neu fwy (StatsCymru, 2024). Fodd bynnag, dylid

cofio bod gan yr awdurdod gonsesiwn eisoes ar gael i gartrefi mwy gael bin gwastraff gweddilliol mwy ar yr aelwyd cyn belled â bod yr aelwyd yn gallu dangos ei bod yn cymryd rhan yn y gwasanaethau ailgylchu sych a gwastraff bwyd.

Roedd gan 8% bryderon ynghylch cynnydd mewn tipio anghyfreithlon. Nododd 6% broblemau hylendid. Teimlai 5% fod amllder y casgliadau yn rhy hir. Cododd 4% bryderon ynghylch fermin a phlâu (llygod mawr a gwyllnod yn gyffredinol). Teimlai 4% fod y Bocs Troli yn rhy fach. Roedd 3% o'r atebion yn rhy benodol i'w categorïddio ac yn dod o dan 'Arall'. Ailadroddodd 3% arall y gred bod y newid gwasanaeth yn seiliedig ar dorri costau gwasanaethau'r cyngor.

Nododd 1% fod ffrydiau gwastraff penodol i'r aelwyd yn broblem o ran naill ai capasiti neu hylendid. Gwastraff anifeiliaid anwes oedd hwn yn gyffredinol, er bod rhai'n cyfeirio at glytiau, ac mae casgliad dynodedig, ar wahân eisoes yn bodoli ar gyfer y ffrwd hon.

Roedd 1% hefyd yn dymuno i ystod ehangach o ddeunyddiau gael eu hailgylchu ar garreg y drws. Fel o'r blaen, roedd hyn yn ymwneud yn bennaf â ffilm blastig, er bod nifer o bobleisiau adfer casgliadau batris a thecstilau.

Nododd 1% arall eu bod yn teimlo y byddai un bin gydag ailgylchu cymysg yn galluogi mwy o ailgylchu; fodd bynnag, mae sylfaen dystiolaeth helaeth¹ o ddata o bob cwr o'r DU sy'n dangos bod awdurdodau Cymru sydd â chyfyngiadau ailgylchu ar wahân a chyfyngiadau gweddilliol llym yn cyflawni'r symiau uchaf o ailgylchu sych a gwastraff bwyd o'r holl awdurdodau lleol ar draws y pedair gwlad.

4.9.1. Dadansoddiad Ystod Oedran

Pryder ar draws pob grŵp oedran oedd “Gormod o wastraff gweddilliol”, gan gyfrif am oddeutu 44-58% o'r ymatebion ym mhob categorï oedran. Roedd yna hefyd rai patrymau sy'n gysylltiedig ag oedran:

- Roedd ymatebwyr rhwng 25 a 44 oed yn llawer mwy tebygol o godi pryderon ynghylch “Maint yr Aelwyd”, yn enwedig y rhai rhwng 35 a 44 oed.
- Roedd ymatebwyr hŷn (yn enwedig 65 oed neu hŷn) yn fwy tebygol o sôn am bryderon “Hylendid”. Cododd tua 12.6% o ymatebwyr 65 oed a hŷn broblemau hylendid, o'i gymharu â dim ond tua 3-5% mewn grwpiau oedran iau.
- Cynyddodd “Amllder Casglu yn Rhy Hir” yn gyson gydag oedran, gan awgrymu y gallai preswylwyr hŷn fod yn llai cyfforddus gyda chyfnodau storio hirach rhwng casgliadau.
- Codwyd “Cynwysyddion Rhy Fach” yn fwy cyffredin gan ymatebwyr 25-64 oed ac roedd yn llai cyffredin ymhlith ymatebwyr hŷn.

¹ Llywodraeth Cymru, *Glasbrint casgliadau*, 2025, Atodiad 3 (<https://www.llyw.cymru/glasbrint> -casgliadau -2025)

- Roedd “Pryderon Cynyddol ynghylch Tipio Anghyfreithlon” yn ymddangos yn gyson ar draws y rhan fwyaf o grwpiau oedran oedolion, tua 7-9% yn gyffredinol, sy'n dangos bod y pryder hwn yn cael ei rannu'n eang yn hytrach nag yn benodoli oedran.

Mae'n bosibl bod y dadansoddiad yn awgrymu bod rhesymau gwrthwynebiad yn cael eu llunio'n rhannol gan ffactorau cyfnod bywyd. Mae teuluoedd mewn grwpiau oedran canol yn fwy pryderus am symiau gwastraff a chapasiti aelwydydd, ac roedd trigolion hŷn yn fwy tebygol o ganolbwyntio ar hylendid, cysur, ac ymarferoldeb storio gwastraff gweddilliol am gyfnodau hirach.

4.10 Cwestiwn 10: Dywedwch wrthym am unrhyw bryderon, awgrymiadau neu amgylchiadau cartref a allai effeithio ar sut rydych chi'n ailgylchu a rheoli gwastraff.

Derbyniwyd 3,011 o ymatebion i'r cwestiwn hwn gyda chrynodeb eang o ymatebion yn Nhabl 5 isod.

Tabl 5: Sylwadau eraill ar anawsterau ailgylchu

Categori	Cyfrif	%
Cynwysyddion yn rhy fach	700	23%
Problemau cynwysyddion	250	8%
Eisiau i fwy o ddeunyddiau gael eu hailgylchu	244	8%
Proffil gwasanaeth gwahanol	205	7%
Arall	186	6%
Pryderon ynghylch cynnydd mewn tipio anghyfreithlon	157	5%
Problemau gyda chasgliadau	153	5%
Pryderon ynghylch fermin/plâu	151	5%
Gormod o wastraff gweddilliol	140	5%
Dim problemau	133	4%
Eraill ddim yn cymryd rhan	110	4%
Cardbord mawr	97	3%
Maint yr aelwyd	90	3%
Hylendid	70	2%
Addysg ac ymwybyddiaeth	69	2%
Ffrydiau gwastraff penodol i aelwydydd	55	2%
Lle ar gyfer storio cynwysyddion	55	2%
Gwasanaethau gwastraff eraill yr ALI	48	2%
Amllder casglu'n rhy hir	47	2%

Ddim yn berthnasol	37	1%
Polisi cenedlaethol	10	0.3%
Ailddefnyddio a thrwsio	3	0.1%
Diffyg lle storio	1	0.03%

O ran heriau a/neu broblemau gyda'r gwasanaeth:

Nododd 23% nad oedd gan y Bocs Troli ddigon o gapasiti (yn gyson â Chwestiwn 4). Cododd 8% broblemau gyda'r Bocs Troli (tywydd garw, difrod ac ati), ac roedd 8% arall eisiau casglu ystod ehangach o ddeunyddiau ar garreg y drws.

Rhestrodd 5% broblemau casglu, ac o'r rhain roedd 90 o'r 153 o ymatebion yn cynnwys un neu fwy o sylwadau yn ymwneud â sbwriel o ganlyniad i gasgliadau, cynwysyddion a ddychwelwyd wedi'u difrodi, anawsterau i'r deiliad tŷ drin cynwysyddion (oherwydd oedran/galluoedd corfforol).

Dywedodd 3% fod yr anallu i ailgylchu cardbord mawr yn rhwystr/pryder. At ei gilydd, mae problemau ynghylch casgliadau ailgylchu yn cyfateb i 47% o'r ymatebion.

Nododd 5% fod cynnydd mewn tipio anghyfreithlon yn bryder. Cododd 5% arall bryderon ynghylch fermin a phlâu. O'i gymharu â chwestiynau eraill roedd nifer yr ymatebwyr a ddywedodd fod ganddynt ormod o wastraff gweddilliol yn is, sef 5%.

Dywedodd 4% o'r ymatebwyr na fyddent yn cael unrhyw broblemau gyda chasgliadau bob 4 wythnos. Dywedodd 4% arall y byddent hwy eu hunain yn gallu cydymffurfio â chasgliadau bob 4 wythnos ond bod ganddynt bryderon na fyddai eraill – ac y byddai hyn yn arwain at broblemau eraill fel mwy o dipio anghyfreithlon neu fermin/plâu.

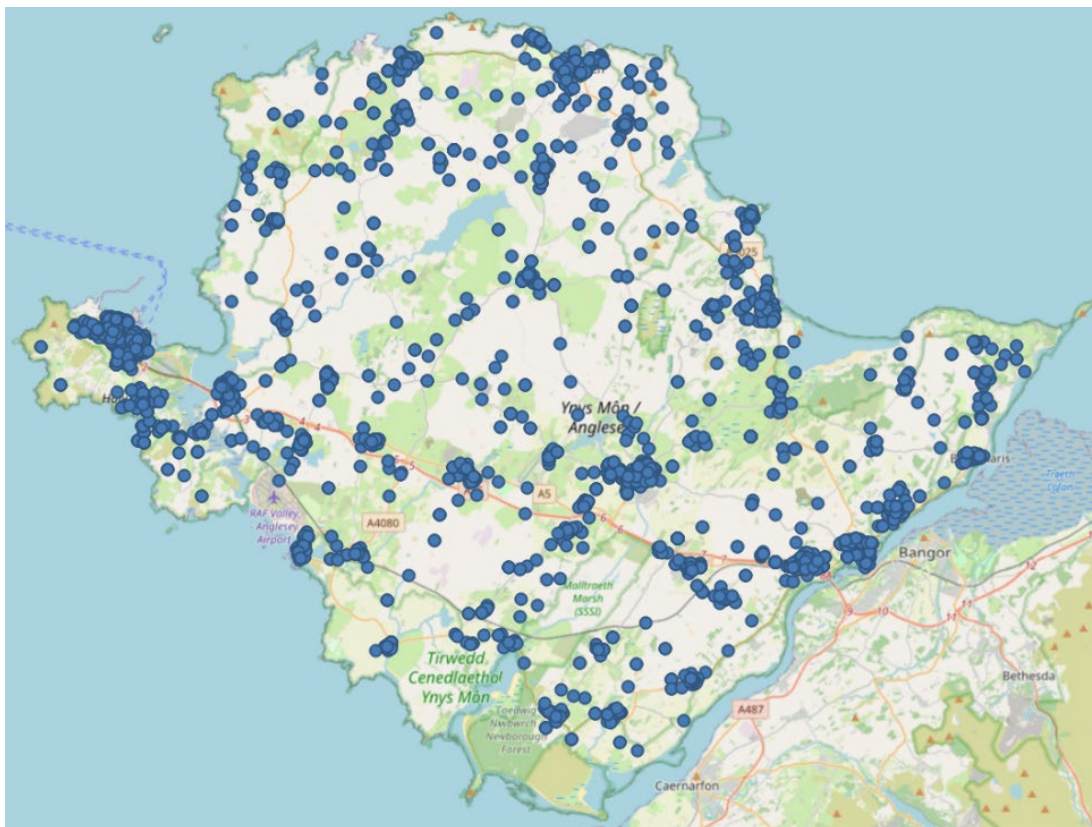
Roedd ymatebwyr a nododd maint yr aelwyd fel rhwystr neu bryder yn is, sef 3%, yn ogystal â phryderon hylendid, sef 2%.

Ymhlith eu hymatebion, cododd 11 o'r cyfranogwyr faterion yn ymwneud ag ansawdd y bagiau leinio cadibwyd a gyflenwir.

4.11 Cwestiwn 11: Beth yw eich cod post? Mae hyn yn ein helpu i ddeall gwahanol dueddiadau mewn gwahanol rannau o Ynys Môn.

Rhoddodd 4053 o ymatebwyr fanylion cod post llawn neu rannol, gyda'r dosbarthiad yn caeleiddangos yn Ffigur 7 isod.

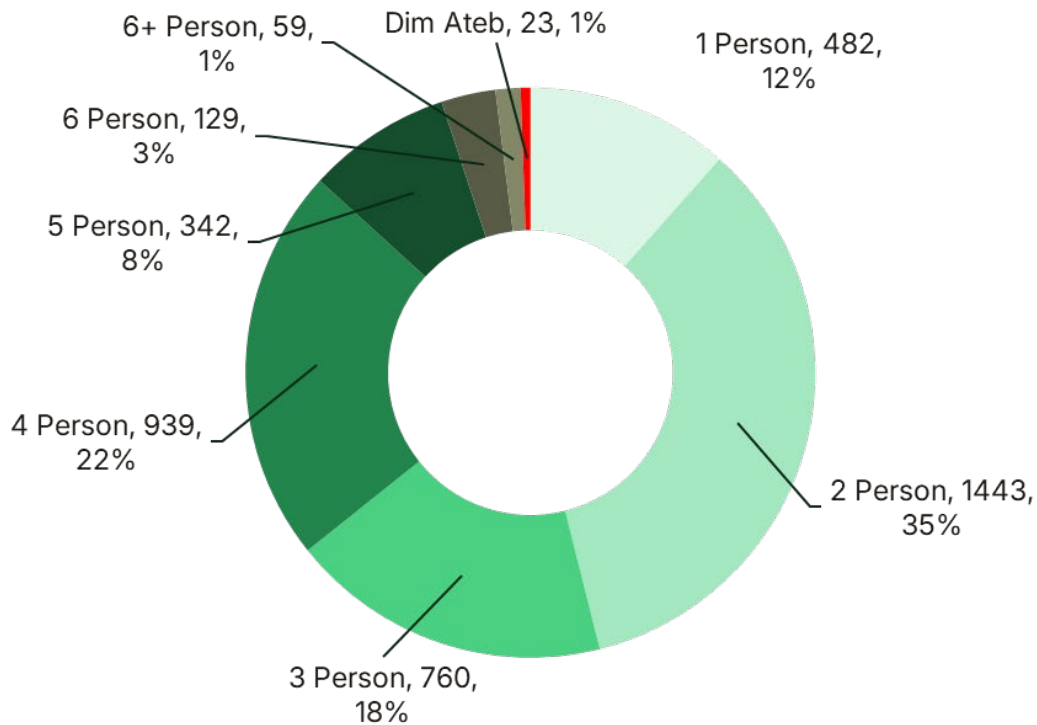
Dangoswyd bod un ymateb yn Gaunton, Lloegr, a gadwyd oherwydd yr effaith ddibwys ar y dadansoddiad.

Ffigur 7: Dosbarthiad yr ymatebion

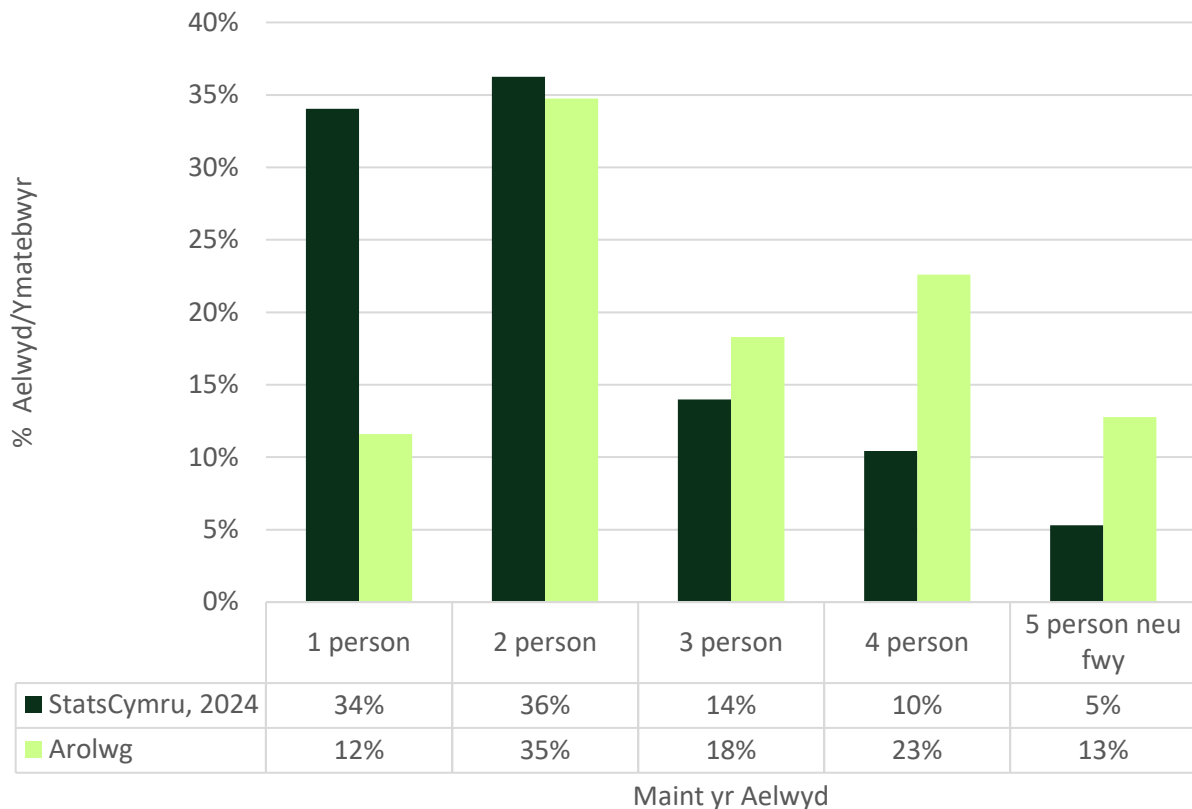
4.12 Cwestiwn 12: Faint o bobl sy'n byw yn eich cyfeiriad?

Crynohir y data maint aelwydydd a roddwyd yn Ffigur 8 ar y dudalen ganlynol. Dywedodd dros hanner yr ymatebwyr fod 2-3 o bobl yn byw yn eu cyfeiriad ac roedd gan dros draean 4 neu fwy ar yr aelwyd.

Ffigur 8: Faint o bobl sy'n byw yn eich cyfeiriad?

Cymharwyd y data maint aelwydydd â'r data demograffig diweddaraf sydd ar gael ar feintiau aelwydydd Ynys Môn (StatsCymru, 2024), er mwyn asesu cynrychiolaeth yr ymatebion i'r arolwg. Dangosir cyfran maint yr aelwydydd o ymatebion yr arolwg o'i gymharu â data StatsCymru yn Ffigur 9.

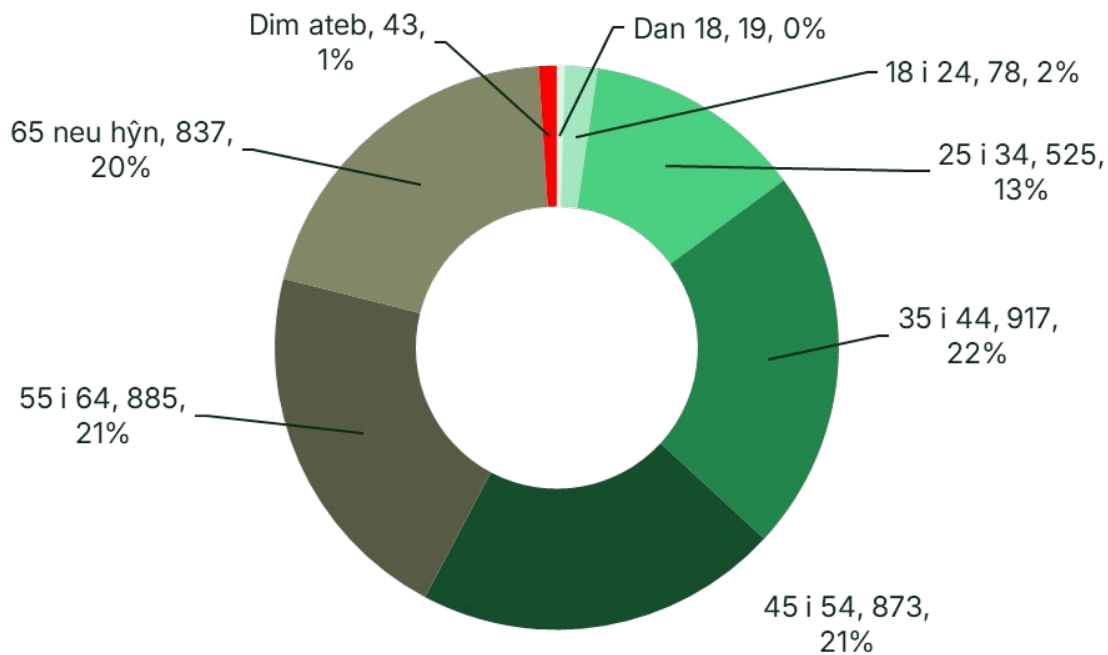

Ffigur 9: Cynrychioldeb maint aelwydydd yr arolwg

Mae'n dangos bod aelwydydd 1 person wedi'u tangynrychioli yn ymatebion yr arolwg – 12% o'r ymatebion o'i gymharu â 34% o gyfanswm yr aelwydydd yn yr ardal, gydag aelwydydd 4 a 5+ wedi'u gorgynrychioli'n helaeth, 23% a 13% o'i gymharu â 10% a 13% yn y drefn honno. Mae'n bosibl bod yr or-gynrychiolaeth hon o aelwydydd mwy a'r dan-gynrychiolaeth o aelwydydd llai yn gysylltiedig â natur y newid sy'n cael ei ymgynghori arno, gan fod gostyngiad mewn capasiti gweddilliol/amlder casglu yn debygol o gael ei ystyried gan aelwydydd mwy fel mwy o broblem – gan ysgogi ymatebion.

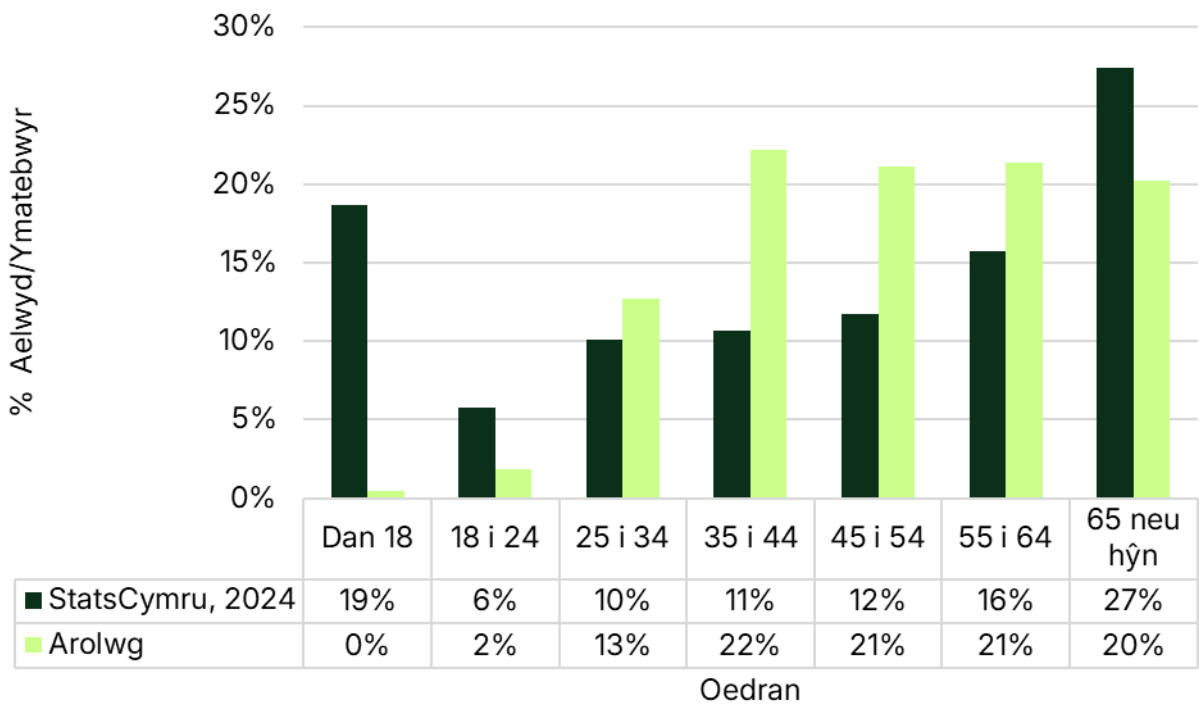
4.13 Cwestiwn 13: Beth yw eich ystod oedran?

Mae data oedran a roddwyd gan ymatebwyr wedi'i grynhoi yn Ffigur 10.

Ffigur 10: Beth yw eich ystod oedran?

Cynhaliwyd cymhariaeth o ddata oedran ymatebwyr a gyflenwyd gan ymatebwyr yn erbyn ystadegau oedran presennol ar gyfer Ynys Môn (StatsCymru, 2024) ac fe'i dangosir yn Ffigur 11.

Ffigur 11 Cynrychioldeb oedrannau yn yr arolwg

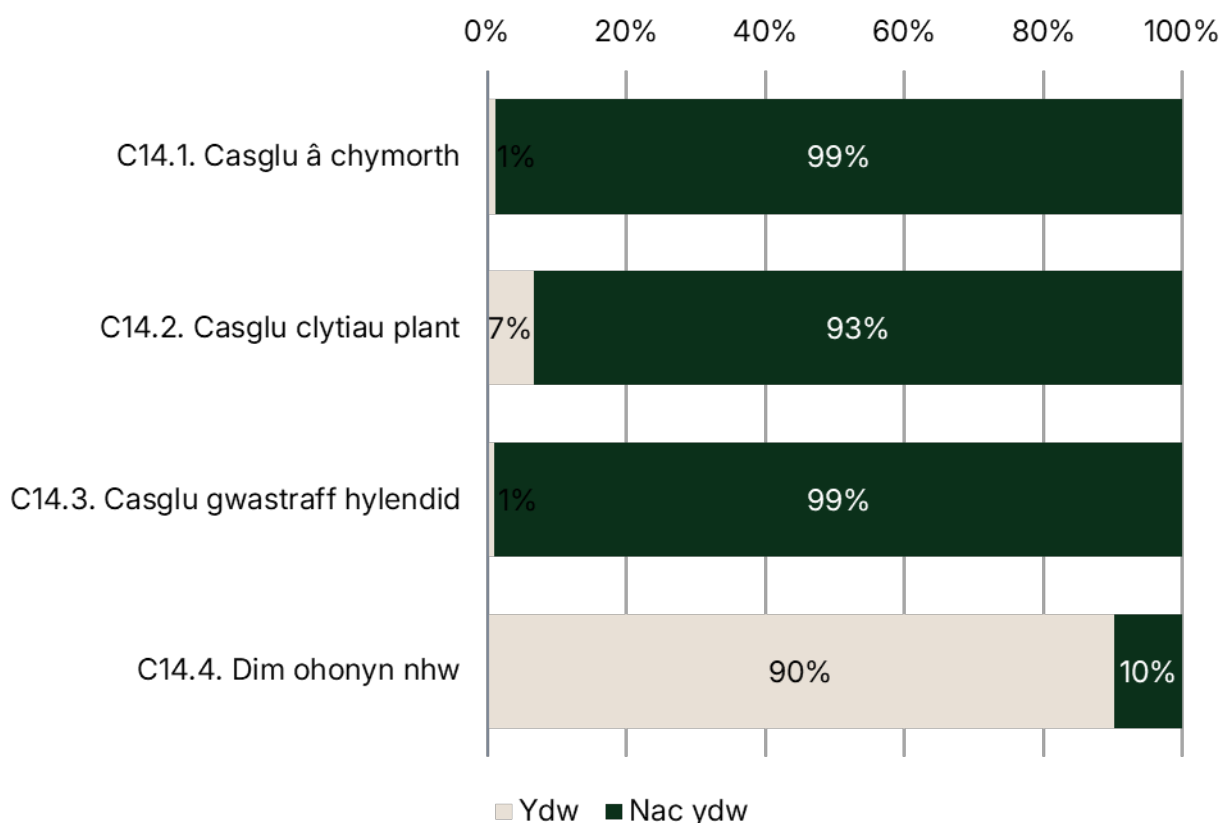
Mae'r canlyniadau'n dangos tuedd samplu cymedrol tuag at ymatebwyr 35–64 oed, gyda thangynrychiolaeth o oedolion iau a grwpiau oedran hŷn. Er y gall y dosbarthiad demograffig anghynrychioliadol hwn fod yn nodweddiadol o ymatebion gwirfoddol² i ymgynghoriad, gall ddylanwadu ar y canfyddiadau cyffredinol, yn enwedig lle mae agweddau ac ymddygiadau'n amrywio yn ôl oedran. Felly, dylid dehongli'r canfyddiadau fel rhais sy'n adlewyrchu barn aelwydydd o oedran gweithio yn well, a allai fel arfer fod yn ymwneud yn fwy â gweithgareddau rheoli gwastraff.

4.14 Cwestiwn 14: Ydych chi'n defnyddio unrhyw un o'r gwasanaethau hyn? Dewiswch bob un sy'n berthnasol i chi.

Roedd gan yr ymatebwyr y gwasanaethau canlynol i ddewis o'u plith:

- 14.1. Casglu â chymorth
- 14.2. Casglu clytiau plant.
- 14.3. Casglu gwastraff hylendid.
- 14.4. Dim ohonyn nhw.

Dangosir y canlyniadau yn Ffigur 12.

Ffigur 12: Pa wasanaeth ydych chi'n ei ddefnyddio?

² Groves et al., 2009; Canllawiau'r Swyddfa Ystadegau Gwladol ar ragfarn arolygon

Fely gwelir, dim ond 10% o'r ymatebwyr a ddywedodd eu bod wedi defnyddio unrhyw un o'r gwasanaethau hyn.

4.15 Cwestiwn 15: Ydych chi'n credu y byddai unrhyw newidiadau i'r gwasanaeth ailgylchu a chasglu gwastraff yn effeithio ar y Gymraeg?

Cynhwyswyd cwestiwn ychwanegol yn gofyn i ymatebwyr eu barn ar yr effeithiau y gallai newidiadau i'r gwasanaeth casglu ailgylchu a gwastraff eu cael ar y Gymraeg. Gofynnwyd i'r ymatebwyr ystyried:

- Cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg,
- Sierhau bod y Gymraeg yn cael ei thrin yr un fath â'r Saesneg,
- Sut y gellir cynyddu unrhyw effeithiau cadarnhaol ar y Gymraeg,
- Sut gellir gwella unrhyw effeithiau negyddol ar y Gymraeg.

Nid oedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn credu y byddai newidiadau i wasanaethau casglu gwastraff ac ailgylchu yn cael unrhyw effaith ar y Gymraeg, gyda llawer o ymatebwyr yn nodi "na", "dim", neu "dim effaith", neu "ddim yn berthnasol" yn unig.

Pwysleisiodd nifer llai o ymatebwyr bwysigrwydd parhau i ddarparu gwybodaeth, arwyddion a chyfathrebiadau â chwsmeriaid yn y Gymraeg a'r Saesneg, yn unol â'r safonau presennol. Awgrymodd rhai ymatebwyr welliannau bach, fel labelu dwyieithog cliriach ar finiau, sierhau bod staff sy'n siarad Cymraeg ar gael, neu ddefnyddio newidiadau i wasanaethau fel cyfle i hyrwyddo'r iaith drwy ei gwelededd a'i defnyddio bob dydd. Mae'r ymatebion hyn yn dangos cefnogaeth gyffredinol i'r Gymraeg, ond o fewn cyd-destun cynnal y ddarpariaeth bresennol yn hytrach na'i chysylltu'n uniongyrchol â newidiadau i wasanaethau.

Nododd nifer fach o ymatebion effeithiau anuniongyrchol. Roedd y rhain yn tueddu i ganolbwyntio ar lai o gyfleoedd ar gyfer rhyngweithio achlysurol (e.e. lai o sgysiau gyda chriwiau casglu os yw gwasanaethau'n llai aml), effeithiau posibl ar gyflogaeth leol i siaradwyr Cymraeg, neu ffactorau economaidd-gymdeithasol ehangach fel newid yn y boblogaeth. Tynnodd nifer fach sylw hefyd at bryderon ehangach am y Gymraeg nad ydynt yn gysylltiedig â gwasanaethau gwastraff, megis pwysau tai neu newid demograffig.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg /
This document is also available in English

Templed asesu'r effaith ar gydraddoldeb a'r Gymraeg

Pwrpas y templed hwn yw llywio trafodaethau ynghylch cydraddoldeb a thegwch wrth ddatblygu ac adolygu prosiectau, polisïau, cynlluniau strategol a darparu gwasanaethau.

Dylai canlyniadau'r asesiad fod yn rhan ganolog o'r broses benderfynu. Felly, dylech gychwyn asesu effaith y cynnig ar y dechrau a rhoi sylw dyledus i'r canfyddiadau trwy gydol y broses ddatblygu.

Gallwch ddiweddarau'ch asesiad yn ôl yr angen wrth ddatblygu'r cynnig.

Am fwy o arweiniad, darllenwch y canllawiau sy'n gysylltiedig â'r templed yma (ar gael ar [MonITor](#)).

Teitl yr asesiad: Newid Posib i'r Gwasanaeth
Ailgylchu/Gwastraff

Fersiwn	Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau
1	28/07/2026	Draft cyntaf
2	13/08/2026	Parhau i gasglu pob 3 wythnos gan ddefnyddio biniau llai

Y Cefndir

1. Beth sy'n cael ei asesu?

Sut y bydd newid posibl i'r gwasanaeth ailgylchu/casglu gwastraff yn effeithio ar ddeiliad tŷ. Y newidiadau sy'n cael eu hystyried yw:

- Darparu cynwysyddion ychwanegol dewisol ar ymyl y palmant i ailgylchu ailgylchu dros ben.
- Newidiadau i gyfluniad y blwch troli. Er mwyn lleihau didoli, byddai Cardbord a Phapur yn cael eu casglu gyda'i gilydd.
- Lleihau'r cyfaint wythnosol cyfartalog o wastraff 'bagiau du' sydd ar gael o 80litr i 60litr trwy newid biniau gwastraff gweddilliol (biniau du) o 240ltrs i 180ltrs. Bydd amlder casglu yn cael ei gadw ar 3 wythnos.
- Bydd angen seilwaith ychwanegol sylweddol yn safleoedd derbyn ailgylchu/gwastraff y Cyngor er mwyn prosesu ailgylchu ychwanegol.
- Adnewyddu'r fflyd casglu diesel presennol gyda cherbydau trydan i gyflwyno gwasanaeth carbon niwtral.

Y newidiadau a fyddai'n cael effaith uniongyrchol ar ddeiliad y tŷ yw cael cynwysyddion ymyl ymyl y ffordd ychwanegol dewisol, newidiadau i'r cyfluniad blwch troli a newid y biniau du o finiau 240ltrs i finiau 180ltr.

2. A yw'r cynnig yma'n un newydd neu'n un sy'n bodoli eisoes?

Newydd

3. Beth yw nodau a phwrrpas y cynnig yma?

Nod y newidiadau posibl yw cynyddu cyfradd ailgylchu Ynys Môn i 70%+. Rhaid i bob Cyngor gyrraedd targedau ailgylchu Llywodraeth Cymru o 70% neu wynebu cosbau ariannol.

Mae ymrwymiad clir yng Nghynllun y Cyngor 2023-2028 i sefydlu cyfradd ailgylchu gwastraff o 70% ac mae Blaenoriaeth Allweddol 2 Cynllun Strategol Adnoddau ac Ailgylchu'r Cyngor yn ymrwymo i gynyddu cyfraddau ailgylchu Ynys Môn.

Mae tystiolaeth hanesyddol wedi profi bod rhoi mwy o gyfleoedd i ddeiliaid tai ailgylchu, ynghyd â chyfyngu'r lle sydd ar gael ar gyfer gwastraff math 'bag du' wedi cynyddu cyfraddau ailgylchu yn sylweddol.

4. Pwy sy'n gyfrifol am y cynnig sy'n cael ei asesu?

Prif Swyddog Rheoli Gwastraff

5. Pwy yw'r swyddog arweiniol ar gyfer cynnal yr asesiad yma?

Uwch Swyddog Rheoli Gwastraff

6. Pwy arall sy'n cymryd rhan yn yr asesiad yma?

- Pennaeth y Gwasanaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo.
- Rheolwr Strategaeth Gwasanaeth a Busnes.
- Rheolwr Polisi a'r Gymraeg.
- Mae ymgynghoriad cyhoeddus 6 wythnos ar newid posibl i'r gwasanaeth wedi cael ei gynnal rhwng Ionawr a Mawrth 2026. Mae'r canlyniad wedi siapia'r AEA hwn.

7. Oes yna gyswllt rhwng y cynnig yma a meysydd gwaith eraill? Er enghraifft, oes yna unrhyw gynigion neu bolisiau eraill y dylech eu cymryd i ystyriaeth wrth asesu'r effaith?

Ydi- mae'r cynnig hwn yn gyson â Chynllun y Cyngor 2023-28 a Chynllun Strategol Adnoddau ac Ailgylchu 2024-29. Mae'r cynnig hefyd yn cyd-fynd â'r Hierarchaeth Gwastraff ac uchelgeisiau Llywodraeth Cymru a nodir yn y Strategaeth Tu Hwnt i Ailgylchu.

8. A yw'r cynnig yn berthnasol i sut mae'r Cyngor yn cydymffurfio â dyletswydd gyffredinol y sector gyhoeddus mewn perthynas â'r grwpiau sy'n cael eu gwarchod gan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010? Fel rheol, mae unrhyw gynnig sy'n cael effaith ar bobl yn debygol o fod yn berthnasol.

☒ Ydi

☐ Nac ydi

Os ydych o'r farn NAD yw'r cynnig yn berthnasol, mae'n bwysig eich bod yn gallu cyfiawnhau'r penderfyniad ac yn cofnodi'r rhesymau.

9. A yw'r cynnig yn benderfyniad strategol? Os hynny, mae'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol yn berthnasol – mae mwy o fanylion am hyn ar gael yn [Atodiad 1](#).

Ydi

10. Pwy fyddai'n cael eu heffeithio gan y cynnig, a hynny'n negyddol neu'n gadarnhaol ac yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol?

Preswylwyr, Staff y Cyngor, Biffa (Contractwr).

Yr Iaith Gymraeg

Er mwyn eich helpu i ateb cwestiynau 11-14, mae'r canllawiau asesu effaith corfforaethol yn rhestru cyfres o gwestiynau y dylech eu hystyried wrth edrych ar sut bydd y cynnig yn cael effaith ar y Gymraeg yn gyffredinol. Bydd y graddau y mae'r cwestiynau hyn yn berthnasol yn dibynnu ar y cynnig dan sylw. Fodd bynnag, **bydd angen cynnal asesiad mwy cynhwysfawr o'r effaith ar y Gymraeg os:**

- rydych yn edrych ar brif bolisiau, strategaethau, cynlluniau neu ganllawiau'r Cyngor; neu
- yw eich ymateb cychwynnol i'r cwestiynau uchod yn codi unrhyw bryderon neu dystiolaeth sy'n awgrymu y byddai'r cynnig yn trîn y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg neu'n effeithio'n negyddol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg.

Mae templed ar wahân a dogfen gyngor arferion da Comisiynydd y Gymraeg ar gael ar [MoniTor](#).

11. A yw'r cynnig yma'n sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrîn yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor?

Ydi – bydd yr holl gyfathrebu cyhoeddus a deunyddiau sy'n ymwneud â'r cynnig yn cydymffurfio â safonau'r Gymraeg a pholisi iaith Gymraeg y Cyngor.

12. Oes cyfle yma i gynnig mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu a/neu ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau dydd i ddydd?

Na

13. A fydd y maes gwaith yma'n gwneud cynnig rhagweithiol i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg i ddefnyddwyr?

Ydi – bydd yr holl gyfathrebu cyhoeddus a deunyddiau sy'n ymwneud â'r cynnig yn cydymffurfio â safonau'r Gymraeg a pholisi iaith Gymraeg y Cyngor.

14. A fydd y cynnig hwn yn debygol o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y gymuned?

Na

Hawliau Dynol

Mae'r 16 hawl sylfaenol wedi'u rhestru yn [Atodiad 2](#).

15. Oes yna unrhyw faterion sydd angen ystyriaeth o ran hawliau dynol? Os oes, beth yw'r materion yma? Er enghraifft, a fyddai'r cynnig yn arwain at fethu â diogelu'r hawl i breifatrwydd?

Nid oes unrhyw faterion hawliau dynol wedi'u nodi.

Llesiant cenedlaethau'r dyfodol

Mae disgrifiadau o'r nodau llesiant wedi'u rhestru yn [Atodiad 3](#).

16. A yw'r cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

- ☒ Cymru lewyrchus
- ☒ Cymru gydnerth
- ☒ Cymru iachach
- ☒ Cymru sy'n fwy cyfartal
- ☒ Cymru o gymunedau cydlynus
- ☒ Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
- ☒ Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Y Lluoedd Arfog

Rhaid i gynghorau roi sylw dyledus i effaith eu cynigion ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn y lluoedd arfog, ynghyd â'u teuluoedd. Mae rhai enghreifftiau o faterion i'w hystyried ar gael yn [Atodiad 4](#).

17. A fydd y cynnig hwn yn debygol o gael effaith ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn y lluoedd arfog? Os hynny, beth yw'r effaith ac oes modd ei liniaru?

Na

Ymgysylltu, ymgynghori a thystiolaeth

Mae [rhestr wirio cyn ymgysylltu](#) ac ymgynghori ar gael ar MonITor.

18. Beth sydd wedi ei wneud hyd yn hyn o ran ymgysylltu ac ymgynghori mewn perthynas â'r cynnig yma?

Cynhaliwyd ymgynghoriad am 6 wythnos yn ystod Ionawr-Chwefror 2026 i gasglu barn preswylwyr. Cwblhawyd asesiad effaith ar effaith casgliad biniau du 4 wythnos ym mis Ionawr 2026. Mae hwn yn newid i'r asesiad effaith blaenorol gan mai'r newid arfaethedig bellach yw cyfnewid y biniau du presennol am finiau llai a chadw'r amllder casglu bob 3 wythnos.
--

I gwrdd â gofynion safonau'r Gymraeg, pan yn cyhoeddi dogfennau ymgynghori, rhaid i'r ddogfen honno ystyried a cheisio barn ynghylch effeithiau'r cynnig ar y Gymraeg. Mae geiriad safonol ar gael yn y canllawiau sy'n gysylltiedig â'r templed hwn.

19. Ydych chi wedi, neu'n bwriadu, gofyn cwestiynau am yr effeithiau ar yr iaith Gymraeg fel rhan o'r ymgynghoriad?

- ☒ Do / Ydw
- ☐ Naddo / Nac ydw

20. Pa wybodaeth arall ydych chi wedi ei ddefnyddio fel rhan o'ch asesiad? Rhestrwch unrhyw adroddiadau, gwefannau ayyb a ddefnyddiwyd.

Gallwch nodi eich canfyddiadau o dan y grwpiau perthnasol wrth ateb cwestiwn 22 isod.

Ymgynghori ag awdurdodau lleol eraill

21. Oes yna unrhyw fylchau yn y wybodaeth a gasglwyd hyd yma? Os oes, sut fydd y rhain yn cael sylw?

Dim un wedi'i nodi

Yr effaith debygol a chamau lliniaru

22. Nodwch isod unrhyw effaith debygol ar y grwpiau unigol a pha gamau y gellir eu cymryd i leihau effeithiau negyddol neu atgyfnerthu effeithiau cadarnhaol.

Oed: ☐ Negyddol ☒ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Hawliau plant – Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn gytundeb rhwngwladol sy'n gwarchod hawliau dynol plant o dan 18 oed. Os yw eich cynnig yn berthnasol i blant, fe'ch cynghorir i roi sylw dyledus i'r hawliau hyn fel rhan o'ch asesiad effaith. Mae mwy o wybodaeth ar gael yn y canllawiau sy'n cydfynd â'r templed yma (ar gael ar [MonITor](#) - tud 10).

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Gallai newidiadau i'r cyfluniad trolibocs gael effaith gadarnhaol ar ddeiliaid tai hŷn gan y bydd casglu'r Cardbord a'r Papur gyda'i gilydd yn y blwch uchaf yn gwneud cymryd rhan yn haws gan fod angen llai o ddiidoli.

Mae'r cynhwysydd ychwanegol ar ymyl y palmant ar gyfer ailgylchu gormodol yn ddewisol ac os nad yw'r deiliad tŷ yn cynhyrchu llawer o ailgylchu ychwanegol, yna ni fydd angen iddynt osod cynhwysydd ychwanegol allan i'w gasglu.

Anawsterau posibl wrth gael gafael ar wybodaeth e.e. pobl â nam ar eu golwg neu ddiffyg dealltwriaeth o wybodaeth am newidiadau gwasanaeth. Byddai'r cynllun cyfathrebu yn cael ei gwblhau a rhoddir ystyriaeth i ddeiliaid tai hŷn h.y. byddai sesiwn galw heibio yn cael ei drefnu i sicrhau bod deiliaid tai sydd â llai o wybodaeth/mynediad TG yn cael eu hysbysu am y newidiadau.

Gan fod amllder y casglu yn cael ei gadw yr un fath, mae'r effaith "ar lawr gwlad" i'r cyhoedd yn lleiaf gan na fydd unrhyw newid sylweddol i'r rownd gasglu yn cael ei wneud.

Anabledd: ☒ Negyddol ☒ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Gallai newidiadau i'r cyfluniad trolibocs gael effaith gadarnhaol ar ddeiliaid tai ag anableddau gan y bydd casglu'r Cardbord a'r Papur gyda'i gilydd yn y blwch uchaf yn gwneud cymryd rhan yn haws gan fod angen llai o ddiidoli.

Mae'r cynhwysydd ychwanegol ar ochr y ffordd ar gyfer ailgylchu gormodol yn debygol o fod yn sach wedi'i bwysoli y gall rhai ag anableddau corfforol ei chael yn anodd ei gario. Fodd bynnag, mae'r cynhwysyddion ychwanegol hyn yn ddewisol ac os nad yw'r deiliad tŷ yn cynhyrchu llawer o ailgylchu, yna ni fydd angen iddynt roi cynhwysydd ychwanegol allan i'w gasglu. Gallai cael cynhwysydd ychwanegol dewisol i'w ailgylchu hefyd fod o fudd i unrhyw un sydd â symiau mawr o wastraff meddygol wedi'i ddosbarthu mewn deunydd pacio ailgylchadwy (e.e. offer dialysis cartref). Efallai y bydd deiliaid tai ag anabledd corfforol yn gymwys i gael gwasanaeth casglu â chymorth a allai negyddu'r gofyniad i gario'r cynhwysydd ychwanegol.

Anawsterau posibl wrth gael gafael ar wybodaeth e.e. pobl â nam ar eu golwg neu ddiffyg dealltwriaeth o wybodaeth am newidiadau gwasanaeth. Byddai'r cynllun cyfathrebu yn cael ei gwblhau a rhoddir ystyriaeth i ddeiliaid tai ag anableddau h.y. byddai sesiwn galw heibio yn cael ei threfnu i sicrhau bod deiliaid tai sydd â llai o wybodaeth/mynediad TG yn cael eu hysbysu am y newidiadau a bydd taflen wybodaeth bapur yn cael ei phostio i aelwydydd ar Ynys Môn.

Gan fod amllder y casglu yn cael ei gadw yr un fath, mae'r effaith "ar lawr gwlad" i'r cyhoedd yn lleiaf gan na fydd unrhyw newid sylweddol i'r rownd gasglu yn cael ei wneud.

Rhyw: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Ni ddylai'r gallu i gael mynediad at a defnyddio'r gwasanaethau arfaethedig newydd effeithio'n andwyol ar y nodwedd warchodedig hon.

Ailbennu rhywedd: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Ni ddylai'r gallu i gael mynediad at a defnyddio'r gwasanaethau arfaethedig newydd effeithio'n andwyol ar y nodwedd warchodedig hon.

Beichiogrwydd a mamolaeth:

☒ Negyddol ☒ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Mae'n debygol y bydd y cynhwysydd ymyl palmant ychwanegol ar gyfer ailgylchu gormodol yn sach wedi'i bwysoli y gall rhai mamau beichiog neu newydd ei chael yn anodd ei gario. Fodd bynnag, mae'r cynwysyddion ychwanegol hyn yn ddewisol ac os nad yw'r deiliad tŷ yn cynhyrchu llawer o ailgylchu, yna ni fydd angen iddynt roi cynhwysydd ychwanegol allan i'w gasglu.

Bydd biniau llai 180l yn ysgafnach a dylent ei gwneud hi'n haws i famau beichiog a newydd symud y biniau na'r biniau mwy presennol.

Hil (yn cynnwys ethnigrwydd a chenedligrwydd):

☒ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Mae'n debygol y bydd y cynhwysydd ymyl palmant ychwanegol ar gyfer ailgylchu gormodol yn sach wedi'i bwysoli y gall rhai mamau beichiog neu newydd ei chael yn anodd ei gario. Fodd bynnag, mae'r cynwysyddion ychwanegol hyn yn ddewisol ac os nad yw'r deiliad tŷ yn cynhyrchu llawer o ailgylchu, yna ni fydd angen iddynt roi cynhwysydd ychwanegol allan i'w gasglu.

Bydd biniau llai 180l yn ysgafnach a dylent ei gwneud hi'n haws i famau beichiog a newydd symud y biniau na'r biniau mwy presennol.

Crefydd neu gred: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Ni ddylai'r gallu i gael mynediad at a defnyddio'r gwasanaethau arfaethedig newydd effeithio'n andwyol ar y nodwedd warchodedig hon.

Cyfeiriadedd rhywiol: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Ni ddylai'r gallu i gael mynediad at a defnyddio'r gwasanaethau arfaethedig newydd effeithio'n andwyol ar y nodwedd warchodedig hon.

Priodas neu bartneriaeth sifil:

☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Ni ddylai'r gallu i gael mynediad at a defnyddio'r gwasanaethau arfaethedig newydd effeithio'n andwyol ar y nodwedd warchodedig hon.

Y Gymraeg: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Ni ddylai'r gallu i gael mynediad at a defnyddio'r gwasanaethau arfaethedig newydd effeithio'n andwyol ar y nodwedd warchodedig hon..

Hawliau dynol: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Ni ddylai'r gallu i gael mynediad at a defnyddio'r gwasanaethau arfaethedig newydd effeithio'n andwyol ar y nodwedd warchodedig hon.

Unrhyw fater perthnasol arall:

☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol: Cwblhewch y rhan isod os yw'r cynnig yn fater strategol (mae mwy o fanylion am y ddyletswydd ar gael yn [Atodiad 1](#))

A yw'r cynnig yn debygol o achosi anghydraddoldebau o ran canlyniadau oherwydd anfantais economaidd-gymdeithasol?

☐ Ydi ☒ Nac ydi

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau i liniaru unrhyw effaith negyddol):

DS: Mae cysylltiadau clir rhwng camwahaniaethu ac anfantais cymdeithasol. Os daw unrhyw faterion o'r fath i'r amlwg wrth asesu cynigion sydd ddim yn rai strategol,

dylech roi ystyriaeth ddyledus iddynt a'u cofnodi uchod o dan y grwp gwarchodedig perthnasol, neu o dan 'unrhyw fater perthnasol arall'.

Casgliadau

23. Nodwch y prif effeithiau negyddol sydd wedi'u hadnabod a sut y bwriedir eu lluniaru (sef crynodeb o'r atebion perthnasol i gwestiwn 22).

Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os ydych chi wedi adnabod effaith negyddol sylweddol, dylech ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma.

Nid oes unrhyw effaith negyddol sylweddol wedi'i nodi yn yr asesiad effaith hwn gan fod y newid ar lawr gwlad i'r cyhoedd yn fach. Bydd y newidiadau i rowndiau casglu a dyddiadau casglu yn fach ac mae'r newidiadau i'r casgliad ailgylchu wedi tynnu sylw at y bydd y newid yn gadarnhaol.

Gall mynediad at wybodaeth am newidiadau posibl i'r gwasanaeth fod yn anoddach i bobl â nam ar eu golwg a meddylol a'r rhai nad Saesneg neu Gymraeg yw eu hiaith gyntaf (nodweddion gwarchodedig anabledd a hil). Gellir lliniaru'r effaith hon trwy Gynllun Cyfathrebu clir.

24. Disgrifiwch unrhyw gamau a gymerwyd, neu a fwriedir eu cymryd, i wneud y mwyaf o hyrwyddo:

- cydraddoldeb
- y Gymraeg,
- llesiant cenedlaethau'r dyfodol

ac, os yn berthnasol, unrhyw gamau i wella canlyniadau i'r rhai sy'n wynebu anfantais economaidd gymdeithasol (sef crynodeb o'r atebion perthnasol i gwestiwn 22).

Bydd yr holl ddeunyddiau a gwasanaethau sy'n ymwneud â'r cynnig yn cydymffurfio â deddfwriaeth a gofynion polisi perthnasol.

25. A fyddai unrhyw elfen o'r cynnig yn mynd yn groes i nodau llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? (Wedi'u rhestru yn [Atodiad 3](#))?

Na

26. A oes angen edrych ar beth gellid ei wneud yn wahanol, neu ail-ystyried y cynnig yn gyfan-gwbl?

27. Oes yna strategaeth ar gyfer delio efo unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?

Dim yn berthnasol

Canlyniad yr asesiad

Mae pedwar canlyniad posibl (mae mwy o fanylion ar gael yn ein [canllawiau](#)):

☐ **Dim newid mawr:**

Mae'r asesiad yn dangos bod y cynnig yn gadarn. Nid yw'r dystiolaeth yn dangos unrhyw botensial am wahaniaethu nac effaith niweidiol. Cymerwyd pob cyfle i hyrwyddo cydraddoldeb a meithrin cysylltiadau da, yn amodol ar fonitro ac adolygu parhaus.

☐ **Addasu'r cynnig:**

Mae'r asesiad yn amlygu problemau posibl neu gyfleoedd a fethwyd. Addaswyd y cynnig i oresgyn rhwystrau a/neu hyrwyddo cydraddoldeb yn well.

☒ **Parhau â'r cynnig:**

Mae'r asesiad yn amlygu'r potensial am effaith niweidiol neu gyfleoedd a fethwyd i hyrwyddo cydraddoldeb. Rydych wedi amlinellu'n glir y cyfiawnhad dros barhau â fo. Rydych wedi cynnwys cyfiawnhad yn yr asesiad ac mae'r cyfiawnhad yn unol â'r ddyletswydd i roi ystyriaeth briodol.

☐ **Atal a dileu'r cynnig:**

Mae'r cynnig yn dangos gwahaniaethu anghyfreithlon gwirioneddol neu bosibl. Bydd y cynnig yn cael ei ddileu neu ei newid.

Cymeradwyo'r cynnig

Rhaid i'r sawl sy'n gwneud y penderfyniadau terfynol gael digon o wybodaeth am ganlyniad yr asesiad a rhaid iddynt ystyried y wybodaeth hon yn llawn drwy gydol y broses o wneud penderfyniadau.

28. A fydd y cynnig yn cael ei fabwysiadu / anfon ymlaen am gymeradwyaeth?
Pwy fydd yn gwneud y penderfyniad?

Cyngor Sir llawn

29. Oes yna drefniadau monitro mewn lle? Beth yw'r trefniadau hynny?

Bydd y penderfyniad yn destun craffu gan Bwyllgor Sgriwtini'r Cyngor.

Mae'n annhebygol y bydd unrhyw newid i'r gwasanaeth casglu gwastraff ac ailgylchu a fydd yn effeithio ar ddeiliaid tai am tua 3 blynedd ar ôl i'r penderfyniad gael ei wneud.

Cynllun gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach.

Cyf	Gweithred	Swyddog arweiniol	Amserlen

Atodiad 1 - Y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

Beth yw'r Ddyletswydd?

Y nod cyffredinol yw sicrhau gwell canlyniadau i'r rheini sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol. Wrth wneud penderfyniadau strategol fel penderfynu ar flaenoriaethau a gosod amcanion, rhaid rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau anghydraddoldebau o ran canlyniadau sy'n gysylltiedig ag anfantais economaidd-gymdeithasol.

Pwy sydd yn debygol o brofi anfanteision economaidd-gymdeithasol?

Gall anfantais economaidd-gymdeithasol fod yn anghymesur mewn 'cymunedau buddiant' a hefyd mewn 'cymunedau lle', gan arwain at fwy o anghydraddoldeb, ac mae croestoriad o'r ddau yn gallu gwaethygu hynny:

Cymunedau buddiant – grwpiau sydd â phrofiad cyffredin, ee bod yn ddigartref neu bobl sydd â'r un hunaniaeth, ee unig rieni, gofalfwyr. Hefyd pobl sy'n rhannu un neu fwy o'r nodweddion gwarchodedig a restrir yn y Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Cymunedau lle – pobl sy'n gysylltiedig â'i gilydd oherwydd lle maen nhw'n byw, yn gweithio, yn ymweld a fo neu'n treulio cryn dipyn o'u hamser yno.

Croestoriad – yn ei hanfod, mae croestoriad yn ymwneud â deall sut mae nodweddion fel rhyw, hil neu ddosbarth yn gallu rhyngweithio ac arwain at anfantais unigryw mewn sefyllfa benodol. Ni ellir, ac ni ddylid, deall mathau penodol o wahaniaethu ar wahân i'w gilydd. Mae mabwysiadu agwedd wirioneddol groestoriadol yn sicrhau nad yw hynny'n digwydd.

Pa bryd fydd y Ddyletswydd yn berthnasol?

Wrth wneud **penderfyniadau strategol**. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu rhai enghreifftiau o benderfyniadau strategol (nid yw'r rhestr yn gynhwysfawr):

- Cyfeiriad a bwriad strategol
- Strategaethau a ddatblygwyd mewn byrddau partneriaethau rhanbarthol a byrddau gwasanaethau cyhoeddus sy'n effeithio ar swyddogaethau cyrff cyhoeddus
- Cynlluniau tymor canolig i dymor hir (er enghraifft, cynlluniau corfforaethol, cynlluniau darparu a gwella gwasanaethau)
- Pennu amcanion (er enghraifft, amcanion llesiant, amcanion cydraddoldeb, strategaeth y Gymraeg)
- Newid a datblygu gwasanaethau cyhoeddus
- Cynllunio ariannol strategol
- Penderfyniadau ynghylch caffael a chomisiynu
- Datblygu polisiau strategol.

Mae canllawiau mwy manwl ar y Ddyletswydd hon ar gael ar [MonITor](#).

Atodiad 2 – Hawliau dynol

Hawliau a rhyddid i bob unigolyn yw hawliau dynol, gwaeth beth yw eu cenedligrwydd nag eu dinasyddiaeth. Mae yna 16 o hawliau sylfaenol yn y Ddeddf Hawliau Dynol 1998 - i gyd wedi'u cymryd o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. At bwrpas y Ddeddf, fe gyfeirir atynt fel 'Hawliau'r Confensiwn':

(Cyflwyniad yw Erthygl 1 – nid yw wedi'i ymgorffori yn y Ddeddf Hawliau Dynol)

- Erthygl 2: Yr hawl i fywyd
- Erthygl 3: Gwahardd artaith
- Erthygl 4: Gwahardd caethwasiaeth a llafur gorfodol
- Erthygl 5: Yr hawl i ryddid a diogelwch
- Erthygl 6: Yr hawl i dreial teg
- Erthygl 7: Dim cosb heb gyfraith
- Erthygl 8: Yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol
- Erthygl 9: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd
- Erthygl 10: Rhyddid mynegiant
- Erthygl 11: Rhyddid cymdeithasiad ac ymgynnull
- Erthygl 12: Yr hawl i briodi
- Erthygl 14: Gwahardd gwahaniaethu
- Erthygl 1 o Brotocol 1: Diogelu eiddo
- Erthygl 2 o Brotocol 1: Yr hawl i gael addysg
- Erthygl 3 o Brotocol 1: Yr hwl i etholiadau rhydd
- Erthygl 1 o Brotocol 13: Diddymu'r gosb eithaf

Atodiad 3 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r ddeddf hon yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae angen i gyrff cyhoeddus wneud yn siŵr eu bod yn ystyried yr effaith a gaiff eu penderfyniadau ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol. Mae'r ddeddf yn pennu saith o nodau llesiant:

Cymru lewyrchus:

Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.

Cymru gydnerth:

Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).

Cymru iachach:

Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.

Cymru sy'n fwy cyfartal:

Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).

Cymru o gymunedau cydlynus:

Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.

Cymru â diwylliant bywiog le mae'r Gymraeg yn ffynnu:

Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.

Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang:

Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

Atodiad 4 – Deddf Lluoedd Arfog 2021

Rhaid i gynghorau roi sylw dyledus i effaith eu cynigion ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi bod yn gwasanaethu yn y lluoedd arfog, ynghyd â'u teuluoedd.

Dyma rai enghreifftiau o'r mathau o faterion i'w hystyried wrth ateb cwestiwn 17:

- Fyddai'r unigolyn yn cael eu hystyried yn lleol os nad oeddynt wedi bod yn y lluoedd arfog?
- A yw'r unigolyn neu'r teulu wedi gorfod symud oherwydd y lluoedd arfog ac felly wedi gorfod mynd i waelod rhestr aros?
- A yw'r plentyn neu blant angen cymorth ychwanegol oherwydd eu bod wedi symud ysgol yn aml neu fod eu rhiant dramor?

03/2026

Cyngor Sir Ynys Môn Adroddiad Sgriwtini

Pwyllgor:	Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	15/09/2026
Pwnc:	Masnachfreinio Bysiau – Llwybrau Bysiau Arfaethedig
Cadeirydd Sgriwtini:	Cynghorydd Sonia Williams

1. Pwy fydd yr aelod portffolio yn cyflwyno / arwain yr adroddiad?

Aelod Portffolio	Rôl
Cynghorydd Ieuan Williams	Aelod portffolio ar gyfer Priffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd
Swyddog Gwasanaeth (yn cefnogi)	Rôl
Huw Percy	Pennaeth Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff & Eiddo

2. Pam y gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y mater

Fel rhan or gwaith o baratoi ar gyfer masnachfreinio bysiau, mae Trafnidiaeth Cymru yn cynnal ymgynghoriad ar rhwydwaith bysiau arfaethedig ar gyfer Gogledd Cymru, gan gynnwys Ynys Môn. disgwyliad bod y Cyngor yn cytuno'r llwybrau arfaethedig ar lefel gwleidyddol cyn i Trafnidiaeth Cymru gynnal ymgynghoriad cyhoeddus arnynt yn yr hydref.

Gan all hyn gael effaith ar ddarpariaeth trafndiaeth cyhoeddus led led yr Ynys ac felly cymunedau ac unigolion sy'n ddibynol ar y drafndiaeth hynny, briodol i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y mater.

3. Rôl y Pwyllgor Sgriwtini ac argymhellion

- ☐ Er sicrwydd
- ☒ Er argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith
- ☒ Er gwybodaeth

Argymhelliad(ion):

- 1.1 Nodi bod Trafnidiaeth Cymru yn cynnal ymgynghoriad ar rhwydwaith bysiau arfaethedig ar gyfer Ynys Môn fel rhan o'u gwaith paratoi ar gyfer masnachfreinio.
- 1.2 Bod y Cyngor yn ymateb i'r ymgynghoriad erbyn y dyddiad cau, sef 09/10/2026, drwy gefnogi'r rhwydwaith bysiau arfaethedig y mae Trafnidiaeth Cymru wedi ddatblygu.

4. Sut mae'r argymhelliad(ion) yn cyfrannu at amcanion Cynllun y Cyngor?

1.

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg
This document is available in English

Mae'r argymhelliad yn cefnogi amcan gofal cymdeithasol a llesiant gan fod llwybrau bysiau yn galluogi pobl sydd ddim â mynediad i gar allu cael mynediad i adnoddau cymunedol a cadw annibyniaeth, lleihau unigrwydd a gwella eu iechyd a'i llesiant.

Mae'r argymhelliad yn cefnogi amcan Newid Hinsawdd y Cyngor i ddatblygu a chyflawni cynlluniau trafndiaeth gynaliadwy drwy rhoi mwy o sicrwydd a rheolaeth dros lwybrau bysiau cyhoeddus a rhoi cyfleon i unigolion deithio mewn ffordd fwy gwyrdd na theithio mewn car.

5. Themâu sgrwtini allweddol

Y meysydd allweddol ddylai'r Pwyllgor Sgrwtini ganolbwyntio arnynt:

1. Masnachfreinio Bysiau
2. Y rhwydwaith arfaethedig
3. Gwasanaeth cludiant cymunedol

6. Pwyntiau allweddol / crynodeb

- 1.1 Fe gyflwynwyd Bil Gwasanaethau Bysiau (Cymru) gerbron y Senedd 31/03/2025 ac mae'r cefndir i masnachfreinio wedi ei gynnwys yn atodiad 1 o'r adroddiad hwn.
- 1.2 Ar hyn o bryd yng Nghymru, mae dros 60 o weithredwyr yn rhedeg gwasanaethau bysiau lleol. Mae tua 20 o weithredwyr yn darparu gwasanaethau trafndiaeth eraill sy'n rhedeg o dan bermit neu drwydded tacsï. Gweithredir gwasanaethau bysiau lleol Môn gan 6 gweithredwr ar hyn o bryd, gyda 5 ohonynt yn BBaCh.
- 1.3 Mae Trafnidiaeth Cymru wedi adolygu y ddarpariaeth presennol mewn cydweithrediad gyda swyddogion y Cyngor ac wedi datblygu rhwydwaith arfaethedig ar gyfer Ynys Môn. Mae'r rhwydwaith arfaethedig yn cynnig 9 gwasanaeth bws yn lle'r 30 sy'n gweithredu ar hyn o bryd. Y bwriad yw y bydd Trafnidiaeth Cymru yn chwarae rôl y gyfundrefn arweiniol mewn cydweithrediad â'r Cyd Bwyllgorau Corfforaethol a'r Cynghorau Sir.
- 1.4 Mae y 9 gwasanaeth arfaethedig yn seiliedig ar amserlenni y 30 presennol ac yn sicrhau na fydd unrhyw ardal, sydd gyda gwasanaeth bws ar hyn o bryd, wedi ei adael heb wasanaeth. Mae manylion y 9 gwasanaeth yn Atodiad 2, ynghyd â sylwadau ar yr effaith ddisgwyliedig. Y prif newid yw fod TC yn gweld cyfle i gynnig bysiau o arfordir i arfordir ar draws Ynys Môn ac fod hyn ar sail gwaith ymchwil i batrymau symud unigolion o ddata ffonau symudol. Mae Swyddogion o'r farn fod y ddarpariaeth yn rhoi datrysiad cystal, os nad gwell, i'r mwyafrif o drigolion, ond mae angen cydnabod na fydd y rhwydwaith arfaethedig yn cyfarch pob galw
- 1.5 Yn ychwanegol i'r ddarpariaeth bresennol, mae'r ymgynghoriad yn cynnig bysiau fflecsi ar gyfer rhai ardaloedd gwledig iawn lle nad oes gwasanaeth bws ar hyn o bryd, ac lle nad yw Trafnidiaeth Cymru yn ystyried y byddai bws traddodiadol yn

cynnig datrysiad addas a chynaliadwy oherwydd y niferoedd isel sydd wedi defnyddio cludiant cyhoeddus sydd wedi ei ddarparu'n hanesyddol.

1.6 Mae'r Cyngor eisoes yn cefnogi rhai grwpiau cymunedol mewn ardaloedd sydd ddim yn cael eu gwasanaethu gan fws traddodiadol i ddarparu a datblygu cludiant cymunedol er mwyn cefnogi'r gwasanaeth bws a chysylltu â'r llwybrau bws traddodiadol. Bwriad y Cyngor yw parhau i gefnogi'r grwpiau cymunedol hyn ac ehangu'r trefniadau hyn i ardaloedd eraill er mwyn sicrhau bod gwasanaeth mwy cyflawn yn ei le. Ar hyn o bryd, nid yw'n eglur sut bydd y broses yn cyfrannu at y trefniadau yma a phwy fydd yn gyfrifol am reoli'r gwasanaethau yma ar ôl i'r broses masnachfreinio ddechrau.

1.7 Gall gweld yr ymgynghoriad yn atodiad 3 o'r adroddiad.

7. Asesiadau effaith

7.1. Asesiad effaith integredig (ystyriaethau cydraddoldeb, y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, a'r Gymraeg) wedi ei gynnal?

☒ Do

☐ Naddo

Os naddo, eglurwch pam:

7.2 Effeithiau posibl ar grwpiau gwarchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Crynowch ganfyddiadau'r asesiad effaith. Lle'n briodol atodwch gopi ohono. Gweler y Canllaw ar Gwblhau Adroddiadau Sgriwtini ar MonI Tor am arweiniad pellach.

Gall arwain at fanteision i rhai sydd ag anabledd ac sy'n defnyddio cludiant cyhoeddus gan y bydd gwasanaeth integredig yn gwneud teithio yn haws a bydd masnachfreinio yn rhoi mwy o sicrwydd o ran gwasanaeth tymor hir.

7.3 Effeithiau posibl ar bobl sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol (penderfyniadau strategol)

Crynowch ganfyddiadau'r asesiad effaith. Lle'n briodol atodwch gopi ohono. Gweler y Canllaw ar gwblhau Adroddiadau Sgriwtini ar MonI Tor am arweiniad pellach.

Gall arwain at fanteision i rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol ac sy'n defnyddio cludiant cyhoeddus gan y bydd gwasanaeth integredig yn gwneud teithio yn haws a bydd masnachfreinio yn rhoi mwy o sicrwydd o ran gwasanaeth tymor hir.

7.4 Effeithiau posibl ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Crynhowch ganfyddiadau'r asesiad effaith. Lle'n briodol atodwch gopi ohono. Gweler y Canllaw ar Gwblhau Adroddiadau Sgrwtini ar MonITor am arweiniad pellach.

Mae cynllun asesu'r Gymraeg wedi ei baratoi a nid oes unrhyw effaith sylweddol wedi ei adnabod.

7.5 Effaith posibl ar darged Carbon Sero Net y Cyngor

Positif / Niwtral / Negyddol a sut

Ystyrir fod cael rhwydwaith trafndiaeth cyhoeddus sydd wedi ei integreiddio yn cael effaith positif ar dargedau sero net ac mae ymgynghoriad Trafnidiaeth Cymru yn gam tuag at ffurfio rhwydwaith o'r fath.

8 Goblygiadau ariannol

Mae'r darpariaeth presennol o fewn y grantiau sy'n cael ei ddarparu gan Llywodraeth Cymru ond gan mae trefniant rhanbarthol bydd masnachfreinio bysus, y rhanbarth yn hytrach na'r Cyngor bydd derbyn y grantiau wrth symud ymlaen. Disgwylir y bydd Cynghorau ledled Cymru yn parhau i gyfrannu elfen o'u cyllideb craidd tuag at gludiant cyhoeddus bydd Trafnidiaeth Cymru yn ddarparu, a bydd angen i Trafnidiaeth Cymru ac y Cyngor ar sail unigol gytuno beth fydd pob Cyngor yn ei dderbyn o ran oriau gweithredu gwasanaethau a'r milltiroedd sydd ynghlwm â gweithredu'r gwasanaethau hynny.

Y disgwyliad yw y bydd y Cyngor angen darparu rhan o'r cyllid ac adnodd i gefnogi'r bysiau cymunedol bydd yn cefnogi'r gwasanaeth y bydd Trafnidiaeth Cymru yn ddarparu.

9 Atodiadau

[Atodiad 1: Cefndir Masnachfreinio](#)

[Atodiad 2: Llwybrau Arfaethedig](#)

[Atodiad 3: Ymgynghoriad Trafnidiaeth Cymru](#)
[Arolwg diwygio bysiau Gogledd Cymru | Trafnidiaeth Cymru](#)

10 Awdur yr adroddiad a phapurau cefndir

Iwan Cadwaladr, Uwch Swyddog Trafnidiaeth & Julie Jones, Rheolwr Busnes a Strategaeth Gwasanaeth Prifffyrdd, Gwastraff & Eiddo

Llwybr Newydd: strategaeth drafnidiaeth Cymru 2021:

<https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2021-03/llwybr-newydd-strategaeth-drafnidiaeth-cymru-2021-symudedd-strategaeth-lawn.pdf>

Un rhwydwaith, un amserlen, un tocyn: cynllunio bysiau fel gwasanaeth cyhoeddus i Gymru:

[Un rhwydwaith, un amserlen, un tocyn: cynllunio bysiau fel gwasanaeth cyhoeddus i Gymru \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cmru) 2015:

[deddf-llesiant-cenedlaethau-dyfodol-cymru-2015-yr-hanfodion.pdf](#)

This page is intentionally left blank

Atodiad 1 : CEFNDIR I MASNACHFREINIO BYSIAU

1. Yng Nghymru, mae tua 190,000 o deithiau yn cael eu gwneud ar fysiau bob dydd. Mae tri chwarter y teithiau ar drafnidiaeth gyhoeddus yn cael eu gwneud ar fws. Mae'n wasanaeth hanfodol i'r 19.4% o gartrefi Cymru sydd heb gar.
2. Ar hyn o bryd, y gred yw nad yw rhwydwaith bysiau Cymru yn gwireddu ei botensial a bod anawsterau ynghlwm wrth deithio ar fws sy'n gallu cadw pobl rhag teithio arnyn nhw o gwbl. Mae'r rhwystrau hynny'n cynnwys:
 - gwasanaethau annibynadwy
 - methu defnyddio tocynnau ar fysiau gweithredwyr eraill
 - gwybodaeth yn anodd ei chael a dibynnu arni
 - gwasanaethau heb eu cydgysylltu a diffyg integreiddio â dulliau teithio eraill.
3. Mae gwreiddiau diffygion y rhwydwaith bysiau presennol yn deillio o broblemau systemig ehangach gan gynnwys dadreoleiddio, polisi cynllunio o blaid ceir a'r pandemig a newidodd sut a faint y mae pobl yn teithio.
4. Yn Mawrth 2022, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Bapur Gwyn o'r enw Un Rhwydwaith, Un Amserlen, Un Tocyn. Mae'n disgrifio'r cynigion i weddnewid gwasanaethau bysiau. Roedd 96.1% o'r ymatebwyr yn cytuno bod angen newid er mwyn darparu gwasanaethau bysiau sy'n diwallu anghenion pobl Cymru ac sy'n ymateb i'r argyfwng hinsawdd.
5. Mae'r system dadreoleiddio bresennol yn caniatáu i weithredwyr redeg gwasanaethau bysiau er lles masnachol. Mae hynny'n gadael awdurdodau lleol fod yn gyfrifol am gyllido a darparu gwasanaethau bysiau sy'n angenrheidiol er lles cymdeithas. Mae'r system fel ac y mae hi yn ei gwneud hi'n anodd dod â gwasanaethau bysiau masnachol a chymdeithasol angenrheidiol at ei gilydd mewn ffordd sy'n rhoi lle canolog i'r cwsmer yn y rhwydwaith bysiau.
6. O dan drefn ddiwygio'r bysiau bydd awdurdodau lleol, Cyd-bwyllgorau Corfforedig, gweithredwyr bysiau, Trafnidiaeth Cymru a Llywodraeth Cymru i gyd yn gweithio gyda'i gilydd i ddylunio rhwydweithiau a gwasanaethau bysiau gwell, a hynny drwy fasnachfreinio'n bennaf. Gyda'r cyllid sydd ar gael, bydd blaenoriaeth i wasanaethau sy'n diwallu anghenion pobl a chymunedau orau. Y gobaith yw, bydd y newid hwn o les i bobl Cymru gan ddiwallu yr un pryd anghenion lleol a rhanbarthol a chydabod gwahaniaethau.
7. Mae'r sector trafndiaeth yn gyfrifol am gyfran uchel o allyriadau carbon Cymru. Ychydig iawn o gynnydd sydd wedi'i wneud i leihau allyriadau carbon o'i gymharu ag mewn sectorau eraill. Y gred yw, er mwyn lleihau allyriadau carbon mae angen annog pobl i newid eu modd o deithio. Mae 'newid moddol' fel y'i gelwir yn golygu newid o un modd o drafnidiaeth i un arall. Mae bysiau'n ddull gwyrdddech o deithio ac maen nhw'n allweddol i leihau dibyniaeth pobl ar geir.

8. Mae Llwybr Newydd: Strategaeth Trafnidiaeth Cymru 2021, yn gosod targedau uchelgeisiol ar gyfer cynyddu'r defnydd o ddulliau teithio cynaliadwy. Amcan Trafnidiaeth Cymru yw lleihau nifer y milltiroedd a deithir fesul person mewn car 10% erbyn 2030 a chynyddu cyfran y teithiau a wneir ar drafnidiaeth gyhoeddus a theithio llesol i 45% erbyn 2040. Yn ogystal, mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol ar gyrff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae gwella trafndiaeth gyhoeddus yn rhan hanfodol o'r saith nod llesiant a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru):
- Cymru lewyrchus
 - Cymru gydnerth
 - Cymru iachach
 - Cymru fwy cyfartal
 - Cymru o gymunedau mwy cydlynus
 - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
 - Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang
9. Cafodd y diwydiant bysiau yng Nghymru ei ddadroleiddio pan gyflwynwyd Deddf Trafnidiaeth 1985. Bwriad y Ddeddf oedd creu marchnad gystadleuol a rhydd, lle byddai gweithredwr yn cael rhedeg unrhyw wasanaethau a fyddai yn eu barn nhw yn gallu gwneud elw, hynny ar ôl cofrestru a bodloni gofynion diogelwch a gweithredu.
10. Ar hyn o bryd yng Nghymru, mae dros 60 o weithredwyr yn rhedeg gwasanaethau bysiau lleol. Mae tua 20 o weithredwyr yn darparu gwasanaethau trafndiaeth eraill sy'n rhedeg o dan bermit neu drwydded tacsî. Gweithredir gwasanaethau bysiau lleol Môn gan 6 gweithredwr ar hyn o bryd, gyda 5 ohonynt yn BBaCh.
11. Hyd yn oed cyn y pandemig, roedd arian cyhoeddus sylweddol yn cael ei wario i gynnal gwasanaethau bysiau yng Nghymru. Ac eto, mae nifer y teithwyr ar fysiau, nifer y llwybrau bysiau a nifer y bysiau sydd ar y ffordd yn parhau i ostwng. Ers y pandemig, mae llai o bobl wedi bod yn teithio ar fws. Cyn y pandemig, yn 2019/20 cafodd 92 miliwn o deithiau eu gwneud ar fysiau lleol yng Nghymru. Ond yn 2023/24, cafodd 72 miliwn o deithiau eu gwneud ar fysiau lleol, gostyngiad o 22.4% mewn teithio ar fysiau ers cyn y pandemig. Mae'r diwydiant bysiau wedi gweld ei incwm yn gostwng ac mae rhai gweithredwyr bysiau wedi cael trafferth cynnal gwasanaeth proffidiol gan fod costau prynu a rhedeg bysiau wedi codi yn sylweddol. Mae yr heriau yma yn fwy amlwg mewn ardaloedd gwledig, lle mae lefelau defnydd yn is sydd yn gwneud darparu a chynnal gwasanaeth sydd yn ariannol gynaliadwy yn anodd iawn.
12. Er mwyn denu mwy o bobl i ddefnyddio bysiau, y gobaith yw adeiladu rhwydwaith bysiau symlach. Drwy gynnig ystod ehangach o deithiau, a darparu

gwasanaethau mwy dibynadwy ac amlach a thrwy hynny oriau gweithredu hirach.

13. Mae tair amcan ar gyfer y system fysiau newydd, fydd, o'u cyfuno, yn cefnogi yr uchelgais o ran newid moddol:
- Rhwydwaith bysiau sydd wedi'i gysylltu â gweddill y rhwydwaith trafnidiaeth gyhoeddus yng Nghymru ac sy'n hawdd ei ddefnyddio (Un Rhwydwaith)
 - Amserlenni cydlynol sy'n hawdd eu defnyddio ac sy'n caniatáu cysylltiadau ar draws trafnidiaeth gyhoeddus Cymru (Un Amserlen)
 - System docynnau symlach er mwyn gallu teithio ar draws y rhwydwaith trafnidiaeth gyhoeddus yng Nghymru gyda phrisiau fforddiadwy a chyson (Un Tocyn).

This page is intentionally left blank

Masnachfreinio Bysiau

Atodiad 2: Llwybrau Arfaethedig

Cyf	Llwybr	Sylw
Y1	Caergybi - Llangefni - Bangor ac yn ôl gan wasanaethu Bae Trearddur, Y Fali, Caergeiliog, Bryngwran, Gwalchmai, Rhostrehwfa (gydag ambell i siwrne yn gwasanaethu Bodffordd yn hytrach na Rhostrehwfa), Gaerwen, Llanfair Pwll, Porthaethwy, Ysbyty Gwynedd, Bangor.	• Mwy o wasanaethau rheolaidd. • Dwy daith i'r ddau gyfeiriad yn newid rhwng Gwalchmai a Llangefni drwy Fodffordd ddydd Llun i ddydd Sadwrn • Ni fydd angen newid bysiau rhwng Bodffordd a Bangor. • Ychydig llai o deithiau'n gweithredu drwy Rostrehwfa o'u cymharu â'r gwasanaeth cyfredol (er mwyn gwasanaethu Bodffordd) • Cymryd ychydig llai o amser i deithio o Gaergybi drwy Llangefni i Fangor na'r daith bresennol
Y2	Caergybi - Amlwch - Bangor ac yn ôl gan wasanaethu Y Fali, Bodedern, Llanfachraeth, Llanfaethlu, Llanrhuddlad, Bae Cemaes, Porth Llechog, Amlwch, Pen-y-Sarn, Moelfre, Marian-glas, Brynteg, Benllech, Pentraeth, Porthaethwy, Ysbyty Gwynedd, Bangor.	• Cyfuno llwybrau 61 a 62 presennol yn cynnig teithiau lle na fydd angen newid bws yn Amlwch. • Caiff Llanfechell ei wasanaethu gan wasanaeth brig i gyfeiriad y dwyrain bob bore o ddydd Llun i ddydd Gwener i Fangor. • Gwasanaeth brig i gyfeiriad y gorllewin ddydd Llun i ddydd Gwener gyda'r nos yn ogystal â gwasanaeth bws fflecsi ar-alw newydd Amlwch. • Llwybr y gwasanaeth 62 blaenorol yn newid rhwng gorsaf drenau Bangor a Phorthaethwy drwy Ysbyty Gwynedd i gwrdd â'r galw gan gleifion allanol, staff ac ymwelwyr.

		• Bydd y daith rhwng Bangor, Porthaethwy ac Amlwch yn arafach, gan fod y llwybr bellach yn gweithredu drwy Ysbyty Gwynedd. • Bydd teithiau anaml yn gweithredu drwy Frynteg a Marianglas. • Bydd mwy o deithiau rhwng Bangor ac Amlwch ddydd Llun i ddydd Gwener. • Gwasanaeth Bodedern i Gaergybi ac Amlwch yn gweithredu bob dwy awr. • Bydd yn cymryd ychydig mwy o amser i deithio o Gaergybi i Amlwch na'r daith ar hyn o bryd
Y3	Llangoed - Biwmares - Bangor ac yn ôl gan wasanaethu Llan-faes, Llanddona (ar ambell i siwrne), Llandegfan, Porthaethwy.	• Ni chaiff Penmon ei wasanaethu mwyach • Gwasanaeth llai rheolaidd i Landdona. • Caiff ardal Penmon a Llanddona eu gwasanaethu gan y gwasanaeth fflecsi ar-alw Biwmares newydd. • . • Gweithredu i fewn ac allan o Fangor drwy Fangor Uchaf yn hytrach nac heibio Ysbyty Gwynedd. • Cymryd ychydig llai o amser i deithio o Langoed drwy Biwmares i Fangor nag ar hyn o bryd. • Un llwybr sy'n gweithredu pob awr, gydag ychydig mwy o deithiau drwy gydol y dydd.
Y4	Caergybi - Rhosneigr - Bangor ac yn ôl gan wasanaethu Y Fali neu Fae Trearddur, Rhoscolyn, Caergeiliog, Bryngwran, Bodedern, Engedi, Bryn Du, Rhosneigr, Aberffraw, Hermon, Niwbwrch, Dwyrân, Brynsiencyn, Porthaethwy, Ysbyty Gwynedd, Bangor.	• Cyfuno llwybrau cyfredol 21, 25 a 42 yn cysylltu Bangor a Chaergybi drwy gymunedau a leolir yn rhan ddeheuol Ynys Môn. • Ar hyn o bryd, does dim modd teithio o Gaergybi drwy Rhosneigr i Fangor heb newid gwasanaeth bws. • Ni fydd y gwasanaeth yn gwasanaethu Llangefni mwyach, ond bydd gwasanaethau Y6 ac Y7 yn gweithredu yn lle'r cysylltiadau hyn.

		• Mwy o deithiau o Aberffraw a Rhosneigr i Gaergybi o’u cymharu â’r gwasanaeth 25 cyfredol. • Un taith uniongyrchol y dydd i mewn ac allan a fydd yn cysylltu Bodedern a Threfor gyda Bangor, heb orfod newid bysiau, a fydd yn cyd-fynd â threfn ddyddiol yr ysgol. • Gweddill y dydd, bydd angen i breswylwyr Bodedern a Threfor ddefnyddio naill ai gwasanaeth fflecsi Amlwch neu Y2 a newid bysiau er mwyn teithio i/o Bangor. • Bydd yn cymryd ychydig yn llai o amser i deithio o Gaergybi i Rhosneigr nag ar hyn o bryd.
Y5	Amlwch - Rhos-goch - Llangefni ac yn ôl gan wasanaethu Rhos-goch, Carreg-lefn, Llanfechell, Porth Llechog, Rhos-y-bol, Llannerch-y-medd, Capel Coch, Rhosmeirch.	• Gwasanaeth tebyg i’r 32 presennol. • Mwy o deithiau rhwng Llangefni ac Amlwch a rhwng canol dref Llangefni a Chorn Hir. • Mae un daith frig yn estyn i/o Rosgoch. • Mae dwy daith yn estyn i/o Lôn Wen yn Amlwch. • Ni fydd y llwybr yn gwasanaethu’r “cylch” Llaneilian mwyach ond caiff hyn bellach ei wasanaethu gan wasanaeth bws fflecsi ar-alw newydd Amlwch. • Bydd yn cymryd tua’r un faint o amser i deithio o Amlwch i Llangefni.
Y6	Amlwch - Llangefni - Niwbwrch ac yn ôl gan wasanaethu Malltraeth, Niwbwrch, Pen-y-Sarn, Moelfre, Marian-glas, Brynteg, Benllech, Pentraeth, Talwrn, Llangaffo.	• Ar hyn o bryd, does dim modd teithio o Amlwch drwy Llangefni i Niwbwrch heb newid gwasanaeth bws. • Bydd yr amser i deithio o Llangefni i Niwbwrch tua’r un hyd. • Caiff y gwasanaeth 54 ei gysylltu â rhannau o’r gwasanaethau 50 a 55 ar draws Llangefni. • Caiff Llanbedrgoch ei wasanaethu gan y gwasanaeth fflecsi ar-alw Biwmares newydd. • Caiff Cerrigceinwen ei wasanaethu gan y gwasanaeth Y7 newydd

		• Bydd mwy o deithiau, o'u cymharu â'r gwasanaethau cyfredol, i'r rhan fwyaf o'r trefi a phentrefi. • Ceir cysylltiad uniongyrchol newydd rhwng Moelfre a Llangefni. • Caiff y cysylltiad uniongyrchol rhwng Biwmares a Llangefni ei ddileu, ond gall cwsmeriaid sy'n dymuno teithio rhwng Biwmares a Llangefni naill ai teithio drwy Borthaethwy a defnyddio'r Y1 neu'r Y3, neu drwy Bentraeth gan ddefnyddio'r gwasanaeth Y6 a gwasanaeth bws fflecsi ar-alw Biwmares.
Y7	Rhosneigr - Aberffraw - Llangefni ac yn ôl gan wasanaethu Rhosneigr, Aberffraw, Hermon, Malltraeth, Bethel.	• Caiff y rhan rhwng Llangefni ac Aberffraw o'r llwybr 42 cyfredol ei wasanaethu gan y gwasanaeth Y7. • Bydd rhai teithiau brig yn estyn i/o Rosneigr. • Bydd yn gwella dibynadwyedd oherwydd ni fydd oedi o ganlyniad i draffig yn ardal/ar bont Bangor. • Bydd yn cymryd tua'r un faint o amser i deithio o Rhosneigr i Llangefni
Y8	Rhosneigr - Llangefni ac yn ôl gan wasanaethu Bryn Du, Engedi, Gwalchmai, Gwalchmai Uchaf	• Ni fydd yn gwasanaethu Trefor na Llynfaes mwyach (bydd Trefor yn cael ei wasanaethu gan rai teithiau y4). • Mwy o deithiau drwy Walchmai Uchaf
Y9	Gwasanaeth Lleol yn gweithredu o amgylch Caergybi gan wasanaethu Tresefion a Morawelon	• Caiff holl wasanaethau tref Caergybi eu cyfuno i greu un gwasanaeth. • Bydd hyn yn darparu cysylltiadau llawer gwell rhwng Parc Siopa Caergybi, Ysbyty Penrhos Stanley ac archfarchnadoedd Morrisons a Tesco Extra. • Llai o deithiau o'u cymharu â gwasanaethau cyfredol.
fflecsi Amlwch	Dyma barth fflecsi arfaethedig newydd sy'n gwasanaethu gogledd-orllewin Ynys Môn gan wasanaethu cymunedau Bodewryd, Borthwen, Carmel, Carreg-lefn, Dulas, Elim, Four Crosses, Glan-yr-Afon, Llanddeusant, Llaneilian, Llanfair-yng-Nhornwy,	• Gellir codi a gollwng cwsmeriaid o Llangefni ac Amlwch.

	Llanfechell, Llanfwrog, Llantrisant, Llechcynfarwy, Llynfaes, Mydydd Mechel, Nebo, Pengorfwysfa, Penrhyd Lastra, Porth Swtan, Rhos-goch, Trefadog a Trefor.	
fflecsi Beaumaris	Dyma barth fflecsi arfaethedig newydd sy'n gwasanaethu ardal Biwmares o Ynys Môn gan wasanaethu cymunedau Caim, Glan Afon, Llanbedrgoch, Llanddona, Lanfihangel Din Sylwy, Llaniestyn, Llansadwrn, Lleiniog, Marian Dyrys, Penmon, Penrhyn Safnas, Pentre Llwyn, Pentraeth Nant Y Felin, Traeth Coch, Tandinas a Thŷ Gwyn	Gellir codi a gollwng cwsmeriaid o Fiwmares, Pentraeth a Porthaethwy.

This page is intentionally left blank

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg /
This document is also available in English

Templed asesu'r effaith ar gydraddoldeb a'r Gymraeg

Pwrrpas y templed hwn yw llywio trafodaethau ynghylch cydraddoldeb a thegwch wrth ddatblygu ac adolygu prosiectau, polisïau, cynlluniau strategol a darparu gwasanaethau.

Dylai canlyniadau'r asesiad fod yn rhan ganolog o'r broses benderfynu. Felly, dylech gychwyn asesu effaith y cynnig ar y dechrau a rhoi sylw dyledus i'r canfyddiadau trwy gydol y broses ddatblygu.

Gallwch ddiweddarau'ch asesiad yn ôl yr angen wrth ddatblygu'r cynnig.

Am fwy o arweiniad, darllenwch y canllawiau sy'n gysylltiedig â'r templed yma (ar gael ar [MonITor](#)).

Teitl yr asesiad: Masnachfreinio Bysiau

Fersiwn	Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau
1	13/08/2026	

Y Cefndir

1. Beth sy'n cael ei asesu?

Llwybrau bws arfaethedig.

2. A yw'r cynnig yma'n un newydd neu'n un sy'n bodoli eisoes?

Un newydd.

3. Beth yw nodau a phwmpas y cynnig yma?

Asesu effaith t llwybrau bws arfaethedig y mae Trafnidiaeth Cymru yn ymgynghori ar, ar drigolion Ynys Môn.

4. Pwy sy'n gyfrifol am y cynnig sy'n cael ei asesu?

Mae'r Awdurdod yn gweithio mewn partneriaeth a Trafnidiaeth Cymru.

5. Pwy yw'r swyddog arweiniol ar gyfer cynnal yr asesiad yma?

Huw Percy, Pennaeth Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo

6. Pwy arall sy'n cymryd rhan yn yr asesiad yma?

Trafnidiaeth Cymru

7. Oes yna gyswllt rhwng y cynnig yma a meysydd gwaith eraill? Er enghraifft, oes yna unrhyw gynigion neu bolisiau eraill y dylech eu cymryd i ystyriaeth wrth asesu'r effaith?

Mae'r argymhelliad yn cefnogi amcan gofal cymdeithasol a llesiant gan fod llwybrau bysiau yn galluogi pobl sydd ddim â mynediad i gar allu cael mynediad i adnoddau cymunedol a cadw annibyniaeth, lleihau unigrwydd a gwella eu iechyd a'i llesiant.

Mae'r argymhelliad yn cefnogi amcan newid hinsawdd yr Awdurdod i ddatblygu a chyflawni cynlluniau trafndiaeth gynaliadwy drwy rhoi mwy o sicrwydd a rheolaeth dros lwybrau bysiau cyhoeddus a rhoi cyfleon i unigolion deithio mewn ffordd fwy gwyrdd na theithio mewn car.

8. A yw'r cynnig yn berthnasol i sut mae'r Cyngor yn cydymffurfio â dyletswydd gyffredinol y sector gyhoeddus mewn perthynas â'r grwpiau sy'n cael eu gwarchod gan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010? Fel rheol, mae unrhyw gynnig sy'n cael effaith ar bobl yn debygol o fod yn berthnasol.

☒ Ydi

☐ Nac ydi

Os ydych o'r farn NAD yw'r cynnig yn berthnasol, mae'n bwysig eich bod yn gallu cyfiawnhau'r penderfyniad ac yn cofnodi'r rhesymau.

9. A yw'r cynnig yn benderfyniad strategol? Os hynny, mae'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol yn berthnasol – mae mwy o fanylion am hyn ar gael yn [Atodiad 1](#).

Ydi.

10. Pwy fyddai'n cael eu heffeithio gan y cynnig, a hynny'n negyddol neu'n gadarnhaol ac yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol?

Bydd y cynnig yn debygol o effeithio defnyddwyr y gwasanaethau bws dan sylw gan gynnwys y cyhoedd ac ymwelwyr o bosib. Mae posib i'r grwpiau yma leisio ei barn yn yr ymgynghoriad cyhoeddus.

Yr Iaith Gymraeg

Er mwyn eich helpu i ateb cwestiynau 11-14, mae'r canllawiau asesu effaith corfforaethol yn rhestru cyfres o gwestiynau y dylech eu hystyried wrth edrych ar sut bydd y cynnig yn cael effaith ar y Gymraeg yn gyffredinol. Bydd y graddau y mae'r cwestiynau hyn yn berthnasol yn dibynnu ar y cynnig dan sylw. Fodd bynnag, **bydd angen cynnal asesiad mwy cynhwysfawr o'r effaith ar y Gymraeg os:**

- rydych yn edrych ar brif bolisiau, strategaethau, cynlluniau neu ganllawiau'r Cyngor; neu
- yw eich ymateb cychwynnol i'r cwestiynau uchod yn codi unrhyw bryderon neu dystiolaeth sy'n awgrymu y byddai'r cynnig yn trîn y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg neu'n effeithio'n negyddol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg.

Mae templed ar wahân a dogfen gyngor arferion da Comisiynydd y Gymraeg ar gael ar [MoniTor](#).

11. A yw'r cynnig yma'n sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrîn yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor?

Ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrîn yn llai ffafriol na'r Saesneg gyda'r cynnig yma.

12. Oes cyfle yma i gynnig mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu a/neu ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau dydd i ddydd?

Ddim yn benodol.

13. A fydd y maes gwaith yma'n gwneud cynnig rhagweithiol i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg i ddefnyddwyr?

Ni ddylai'r Gymraeg cael ei thrîn yn llai ffafriol na'r Saesneg gyda'r cynnig yma.

14. A fydd y cynnig hwn yn debygol o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y gymuned?

Ddim yn benodol.

Hawliau Dynol

Mae'r 16 hawl sylfaenol wedi'u rhestru yn [Atodiad 2](#).

15. Oes yna unrhyw faterion sydd angen ystyriaeth o ran hawliau dynol? Os oes, beth yw'r materion yma? Er enghraifft, a fyddai'r cynnig yn arwain at fethu â diogelu'r hawl i breifatrwydd?

Dim wedi ei adnabod.

Llesiant cenedlaethau'r dyfodol

Mae disgrifiadau o'r nodau llesiant wedi'u rhestru yn [Atodiad 3](#).

16. A yw'r cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

- ☒ Cymru lewyrchus
- ☒ Cymru gydnerth
- ☒ Cymru iachach
- ☒ Cymru sy'n fwy cyfartal
- ☒ Cymru o gymunedau cydlynus
- ☒ Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
- ☒ Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Y Lluedd Arfog

Rhaid i gynghorau roi sylw dyledus i effaith eu cynigion ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn y lluedd arfog, ynghyd â'u teuluoedd. Mae rhai enghreifftiau o faterion i'w hystyried ar gael yn [Atodiad 4](#).

17. A fydd y cynnig hwn yn debygol o gael effaith ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn y lluedd arfog? Os hynny, beth yw'r effaith ac oes modd ei liniaru?

Dim wedi ei adnabod.

Ymgysylltu, ymgynghori a thystiolaeth

Mae [rhestr wirio cyn ymgysylltu](#) ac ymgynghori ar gael ar MonI Tor.

18. Beth sydd wedi ei wneud hyd yn hyn o ran ymgysylltu ac ymgynghori mewn perthynas â'r cynnig yma?

Dyma'r man cychwyn.

I gwrdd â gofynion safonau'r Gymraeg, pan yn cyhoeddi dogfennau ymgynghori, rhaid i'r ddogfen honno ystyried a cheisio barn ynghylch effeithiau'r cynnig ar y Gymraeg. Mae geiriad safonol ar gael yn y canllawiau sy'n gysylltiedig â'r templed hwn.

19. Ydych chi wedi, neu'n bwriadu, gofyn cwestiynau am yr effeithiau ar yr iaith Gymraeg fel rhan o'r ymgynghoriad?

☐ Do / Ydw

☒ Naddo / Nac ydw – TFW sydd yn cynnal yr ymgynghoriad.

20. Pa wybodaeth arall ydych chi wedi ei ddefnyddio fel rhan o'ch asesiad? Rhestrwch unrhyw adroddiadau, gwefannau ayyb a ddefnyddiwyd.

Gallwch nodi eich canfyddiadau o dan y grwpiau perthnasol wrth ateb cwestiwn 21 isod.

Llwybr Newydd: strategaeth drafnidiaeth Cymru 2021:

<https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2021-03/llwybr-newydd-strategaeth-drafnidiaeth-cymru-2021-symudedd-strategaeth-lawn.pdf>

Un rhwydwaith, un amserlen, un tocyn: cynllunio bysiau fel gwasanaeth cyhoeddus i Gymru:

[Un rhwydwaith, un amserlen, un tocyn: cynllunio bysiau fel gwasanaeth cyhoeddus i Gymru \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015:

[deddf-llesiant-cenedlaethau-dyfodol-cymru-2015-yr-hanfodion.pdf](#)

21. Oes yna unrhyw fylchau yn y wybodaeth a gasglwyd hyd yma? Os oes, sut fydd y rhain yn cael sylw?

Ni chredir fod unrhyw fylchau.

Yr effaith debygol a chamau lliniaru

22. Nodwch isod unrhyw effaith debygol ar y grwpiau unigol a pha gamau y gellir eu cymryd i leihau effeithiau negyddol neu atgyfnerthu effeithiau cadarnhaol.

Oed: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Hawliau plant – Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn gytundeb rhyngwladol sy'n gwarchod hawliau dynol plant o dan 18 oed. Os yw

eich cynnig yn berthnasol i blant, fe'ch cynghorir i roi sylw dyledus i'r hawliau hyn fel rhan o'ch asesiad effaith. Mae mwy o wybodaeth ar gael yn y canllawiau sy'n cydfynd â'r templed yma (ar gael ar [MonITor](#) - tud 10).

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod.

Anabledd: ☐ Negyddol ☒ Cadarnhaol ☐ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Gall arwain at fanteision i rhai sydd ag anabledd ac sy'n defnyddio cludiant cyhoeddus gan y bydd gwasanaeth integredig yn gwneud teithio yn haws a bydd masnachfreinio yn rhoi mwy o sicrwydd o ran gwasanaeth tymor hir.

Rhyw: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod.

Ailbennu rhywedd: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod.

Beichiogrwydd a mamolaeth:

☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod.

Hil (yn cynnwys ethnigrwydd a chenedligrwydd):

☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod.

Crefydd neu gred: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod

Cyfeiriadedd rhywiol: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod

Priodas neu bartneriaeth sifil:

☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod

Y Gymraeg: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod

Hawliau dynol: ☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod

Unrhyw fater perthnasol arall:

☐ Negyddol ☐ Cadarnhaol ☒ Dim effaith

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau pellach y gellir eu cymryd:

Dim wedi ei adnabod

Y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol: Cwblhewch y rhan isod os yw'r cynnig yn fater strategol (mae mwy o fanylion am y ddyletswydd ar gael yn [Atodiad 1](#))

A yw'r cynnig yn debygol o achosi anghydraddoldebau o ran canlyniadau oherwydd anfantais economaidd-gymdeithasol?

☐ Ydi ☒ Nac ydi

Rhowch resymau (yn cynnwys tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau) a nodwch unrhyw gamau i liniaru unrhyw effaith negyddol:

Gall arwain at fanteision i rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol ac sy'n defnyddio cludiant cyhoeddus gan y bydd gwasanaeth integredig yn gwneud teithio yn haws a bydd masnachfreinio yn rhoi mwy o sicrwydd o ran gwasanaeth tymor hir.

DS: Mae cysylltiadau clir rhwng camwahaniaethu ac anfantais cymdeithasol. Os daw unrhyw faterion o'r fath i'r amlwg wrth asesu cynigion sydd ddim yn rai strategol, dylech roi ystyriaeth ddyledus iddynt a'u cofnodi uchod o dan y grwp gwarchodedig perthnasol, neu o dan 'unrhyw fater perthnasol arall'.

Casgliadau

23. Nodwch y prif effeithiau negyddol sydd wedi'u hadnabod a sut y bwriedir eu lluniaru (sef crynodeb o'r atebion perthnasol i gwestiwn 21).

Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os ydych chi wedi adnabod effaith negyddol sylweddol, dylech ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma.

Ni chredir fod unrhyw fylchau

24. Disgrifiwch unrhyw gamau a gymerwyd, neu a fwriedir eu cymryd, i wneud y mwyaf o hyrwyddo:

- cydraddoldeb
- y Gymraeg,
- llesiant cenedlaethau'r dyfodol

ac, os yn berthnasol, unrhyw gamau i wella canlyniadau i'r rhai sy'n wynebu anfantais economaidd gymdeithasol (sef crynodeb o'r atebion perthnasol i gwestiwn 21).

Ni chredir fod unrhyw fylchau

25. A fyddai unrhyw elfen o'r cynnig yn mynd yn groes i nodau llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? (Wedi'u rhestru yn [Atodiad 3](#))?

Na fyddai.

26. A oes angen edrych ar beth gellid ei wneud yn wahanol, neu ail-ystyried y cynnig yn gyfan-gwbl?

Nag oes.

27. Oes yna strategaeth ar gyfer delio efo unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?

Ddim yn berthnasol.

Canlyniad yr asesiad

Mae pedwar canlyniad posibl (mae mwy o fanylion ar gael yn ein [canllawiau](#)):

☒ **Dim newid mawr:**

Mae'r asesiad yn dangos bod y cynnig yn gadarn. Nid yw'r dystiolaeth yn dangos unrhyw botensial am wahaniaethu nac effaith niweidiol. Cymerwyd pob cyfle i hyrwyddo cydraddoldeb a meithrin cysylltiadau da, yn amodol ar fonitro ac adolygu parhaus.

☐ **Addasu'r cynnig:**

Mae'r asesiad yn amlygu problemau posibl neu gyfleoedd a fethwyd. Addaswyd y cynnig i oresgyn rhwystrau a/neu hyrwyddo cydraddoldeb yn well.

☐ **Parhau â'r cynnig:**

Mae'r asesiad yn amlygu'r potensial am effaith niweidiol neu gyfleoedd a fethwyd i hyrwyddo cydraddoldeb. Rydych wedi amlinellu'n glir y cyfiawnhad dros barhau â fo. Rydych wedi cynnwys cyfiawnhad yn yr asesiad ac mae'r cyfiawnhad yn unol â'r ddyletswydd i roi ystyriaeth briodol.

☐ **Atal a dileu'r cynnig:**

Mae'r cynnig yn dangos gwahaniaethu anghyfreithlon gwirioneddol neu bosibl. Bydd y cynnig yn cael ei ddileu neu ei newid.

Cymeradwyo'r cynnig

Rhaid i'r sawl sy'n gwneud y penderfyniadau terfynol gael digon o wybodaeth am ganlyniad yr asesiad a rhaid iddynt ystyried y wybodaeth hon yn llawn drwy gydol y broses o wneud penderfyniadau.

28. A fydd y cynnig yn cael ei fabwysiadu / anfon ymlaen am gymeradwyaeth?
Pwy fydd yn gwneud y penderfyniad?

Y Pwyllgor Gwaith o rhan y llwybrau bysiau arfaethedig.

29. Oes yna drefniadau monitro mewn lle? Beth yw'r trefniadau hynny?

Bydd y llwybrau bws yn cael eu monitro yn rheolaidd.
--

Cynllun gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach.

Cyf	Gweithred	Swyddog arweiniol	Amserlen

Atodiad 1 - Y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

Beth yw'r Ddyletswydd?

Y nod cyffredinol yw sicrhau gwell canlyniadau i'r rheini sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol. Wrth wneud penderfyniadau strategol fel penderfynu ar flaenoriaethau a gosod amcanion, rhaid rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau anghydraddoldebau o ran canlyniadau sy'n gysylltiedig ag anfantais economaidd-gymdeithasol.

Pwy sydd yn debygol o brofi anfanteision economaidd-gymdeithasol?

Gall anfantais economaidd-gymdeithasol fod yn anghymesur mewn 'cymunedau buddiant' a hefyd mewn 'cymunedau lle', gan arwain at fwy o anghydraddoldeb, ac mae croestoriad o'r ddau yn gallu gwaethygu hynny:

Cymunedau buddiant – grwpiau sydd â phrofiad cyffredin, ee bod yn ddigartref neu bobl sydd â'r un hunaniaeth, ee unig rieni, gofalfwyr. Hefyd pobl sy'n rhannu un neu fwy o'r nodweddion gwarchodedig a restrir yn y Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Cymunedau lle – pobl sy'n gysylltiedig â'i gilydd oherwydd lle maen nhw'n byw, yn gweithio, yn ymweld a fo neu'n treulio cryn dipyn o'u hamser yno.

Croestoriad – yn ei hanfod, mae croestoriad yn ymwneud â deall sut mae nodweddion fel rhyw, hil neu ddosbarth yn gallu rhyngweithio ac arwain at anfantais unigryw mewn sefyllfa benodol. Ni ellir, ac ni ddylid, deall mathau penodol o wahaniaethu ar wahân i'w gilydd. Mae mabwysiadu agwedd wirioneddol groestoriadol yn sicrhau nad yw hynny'n digwydd.

Pa bryd fydd y Ddyletswydd yn berthnasol?

Wrth wneud **penderfyniadau strategol**. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu rhai enghreifftiau o benderfyniadau strategol (nid yw'r rhestr yn gynhwysfawr):

- Cyfeiriad a bwriad strategol
- Strategaethau a ddatblygwyd mewn byrddau partneriaethau rhanbarthol a byrddau gwasanaethau cyhoeddus sy'n effeithio ar swyddogaethau cyrff cyhoeddus
- Cynlluniau tymor canolig i dymor hir (er enghraifft, cynlluniau corfforaethol, cynlluniau darparu a gwella gwasanaethau)
- Pennu amcanion (er enghraifft, amcanion llesiant, amcanion cydraddoldeb, strategaeth y Gymraeg)
- Newid a datblygu gwasanaethau cyhoeddus
- Cynllunio ariannol strategol
- Penderfyniadau ynghylch caffael a chomisiynu
- Datblygu polisiau strategol.

Mae canllawiau mwy manwl ar y Ddyletswydd hon ar gael ar [MonITor](#).

Atodiad 2 – Hawliau dynol

Hawliau a rhyddid i bob unigolyn yw hawliau dynol, gwaeth beth yw eu cenedligrwydd nag eu dinasyddiaeth. Mae yna 16 o hawliau sylfaenol yn y Ddeddf Hawliau Dynol 1998 - i gyd wedi'u cymryd o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. At bwrpas y Ddeddf, fe gyfeirir atynt fel 'Hawliau'r Confensiwn':

(Cyflwyniad yw Erthygl 1 – nid yw wedi'i ymgorffori yn y Ddeddf Hawliau Dynol)

- Erthygl 2: Yr hawl i fywyd
- Erthygl 3: Gwahardd artaith
- Erthygl 4: Gwahardd caethwasiaeth a llafur gorfodol
- Erthygl 5: Yr hawl i ryddid a diogelwch
- Erthygl 6: Yr hawl i dreial teg
- Erthygl 7: Dim cosb heb gyfraith
- Erthygl 8: Yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol
- Erthygl 9: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd
- Erthygl 10: Rhyddid mynegiant
- Erthygl 11: Rhyddid cymdeithasiad ac ymgynnull
- Erthygl 12: Yr hawl i briodi
- Erthygl 14: Gwahardd gwahaniaethu
- Erthygl 1 o Brotocol 1: Diogelu eiddo
- Erthygl 2 o Brotocol 1: Yr hawl i gael addysg
- Erthygl 3 o Brotocol 1: Yr hwl i etholiadau rhydd
- Erthygl 1 o Brotocol 13: Diddymu'r gosb eithaf

Atodiad 3 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r ddeddf hon yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae angen i gyrff cyhoeddus wneud yn siŵr eu bod yn ystyried yr effaith a gaiff eu penderfyniadau ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol. Mae'r ddeddf yn pennu saith o nodau llesiant:

Cymru lewyrchus:

Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.

Cymru gydnerth:

Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).

Cymru iachach:

Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.

Cymru sy'n fwy cyfartal:

Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).

Cymru o gymunedau cydlynus:

Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.

Cymru â diwylliant bywiog le mae'r Gymraeg yn ffynnu:

Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.

Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang:

Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

Atodiad 4 – Deddf Lluoedd Arfog 2021

Rhaid i gynghorau roi sylw dyledus i effaith eu cynigion ar y rhai sy'n gwasanaethu neu sydd wedi bod yn gwasanaethu yn y lluoedd arfog, ynghyd â'u teuluoedd.

Dyma rai enghreifftiau o'r mathau o faterion i'w hystyried wrth ateb cwestiwn 17:

- Fyddai'r unigolyn yn cael eu hystyried yn lleol os nad oeddynt wedi bod yn y lluoedd arfog?
- A yw'r unigolyn neu'r teulu wedi gorfod symud oherwydd y lluoedd arfog ac felly wedi gorfod mynd i waelod rhestr aros?
- A yw'r plentyn neu blant angen cymorth ychwanegol oherwydd eu bod wedi symud ysgol yn aml neu fod eu rhiant dramor?